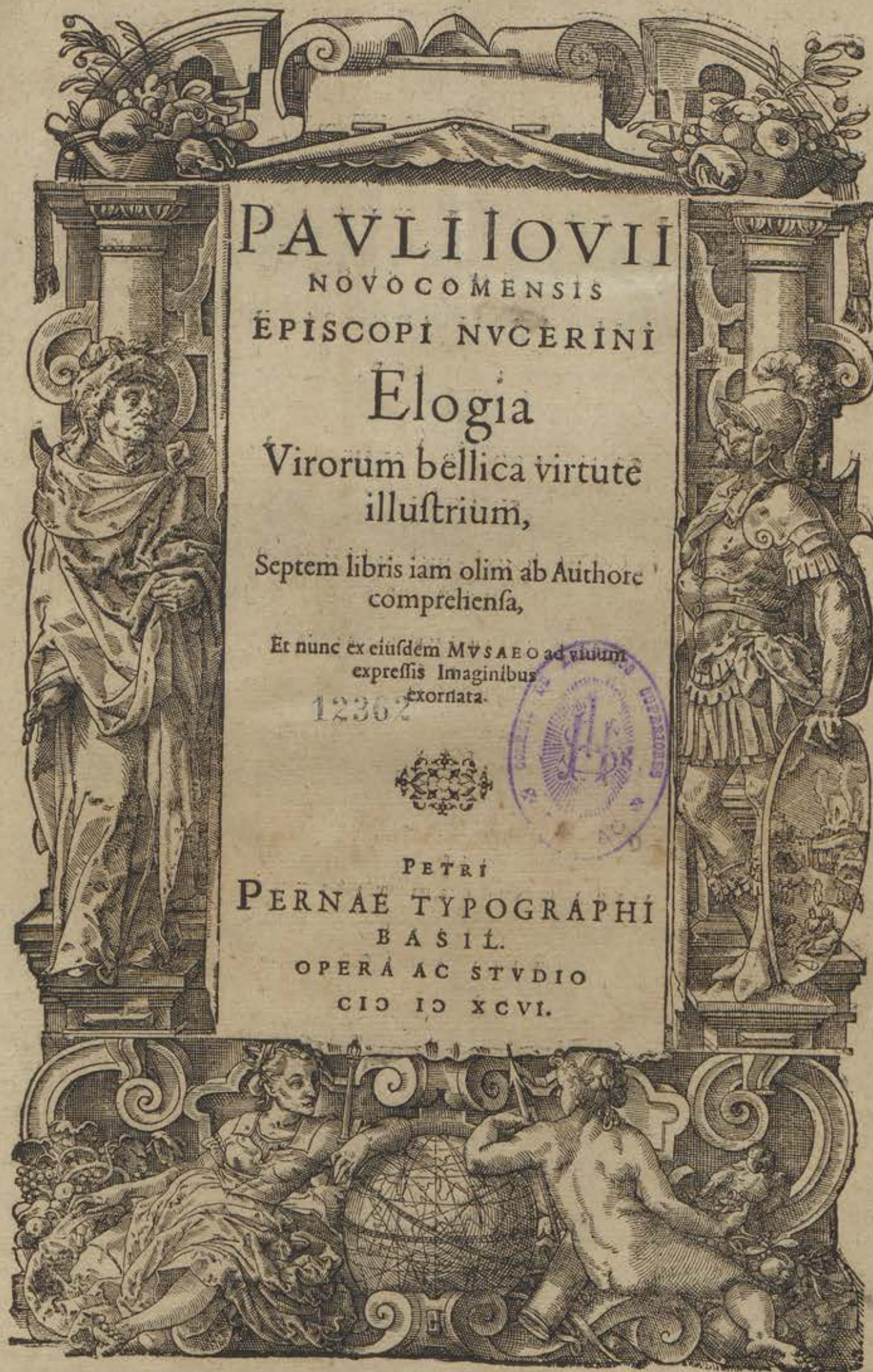

1500

PAVLIOVII

NOVOCOMENSIS

EPISCOPI NVCERINI

Elogia

Virorum bellica virtute
illustrum,

Septem libris iam olim ab Authore
comprehensa,

Et nunc ex eiusdem MVSÆO ad viuum
expressis Imaginibus
exornata.

12362

PETRI

PERNAE TYPOGRAPHI

BASIL.

OPERA AC STUDIO

CIO IO XCVI.

PAVLLIOVI

NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NIGERINI

Elogia

Virtutum bellica virtute

illustrantur

Septem libris in quibus ab Autore
comprehenduntur

Exemplum
ex officio illustratum
1700

PERNAE TYPOGRAPHI

IN BASIL.

OPERA AD STUDIO

CLIO IS XVII

FRANCISCO MEDICI

MAGNO HETRURIAE

DVCI

HEROICARVM NON MINVS

VIRTVTVM

QVAM DIGNIT. FORTVNAEQ.

PATERNÆ

HEREDI ET SVCCESSORI

OPT. EXOPTATISSIMOQ.

IOVIANVM HOCCE

MVSAEVM

COSMO PRINCIPI VERE

MAGNO

A SVMMO ETAT. NOSTRÆ

HISTORICO

IAM OLIM DEDICATVM,

CONSECRATVMQ.

NVNC VERO VIVIS ILLVSTR.

VV. IMAGINIB.

MAGNO STUDIO, PARI ARTE

NEC MINORE

SVMPTV

INSTRVCTVM, AVCTVM, ET

EXORNATVM,

P. PERNA CIVIS ET TYPOGR.

BASIL.

DEVOTO ANIMO

DD.

PAVLI IOVII
EFFIGIËS.

*Cedite facundi, Musarum gloria, vates,
Oratorq, tuo flumine constiteris,
Qui gesta Heroum maiori dixerit astu,
Non Iovio vixit sub gemino axe prior.*
T. M.

PAVLI IOVII

NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NV CERINI

IN
ELOGIA VIRORVM BELLICA
VIRTUTE ILLVSTRIVM,

Præfatio

AD COSMVM MEDICVM

Florent. Ducem.

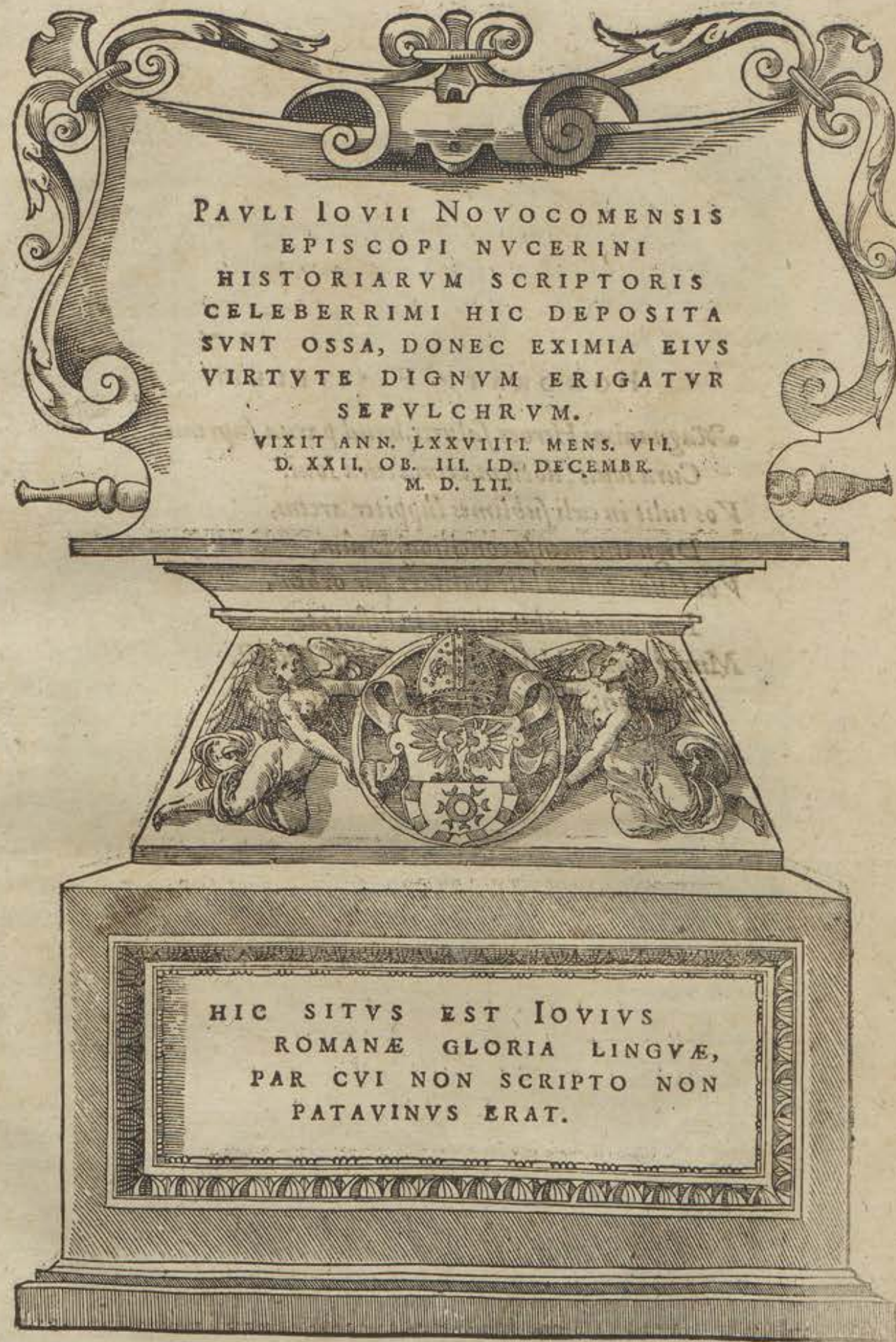

ET ERES Philosophi, qui ex Zenonis Stoici disciplina & porticu prodierunt; magnanime COSME, tanquam contenti nuda illa horridaque virtute, ideoque ea sententia felices; vel ob id agrestiores cæteris durioresque habiti sunt, quod de contemnenda gloria assidue disputarent, & libros accurate conscriberent; tamen eam non insulsa dissimulatione, dum libris nomen suum apponunt, obliquo veluti viae compendio consequi niterentur. Huius ego severæ atque adeo pertinacis sectæ ingenia, uti parum explicata, tristicique duritie aliena à communi hominum societate, minime probaverim. Quid enim aliud est, quam hac exitiali persuasionem, homines ad egregia corporis & animi agenda facinora, promerendamque laudem natos, proprio innatae virtutis honestique laboris fructu spoliare? Quando hac stultissima (uti reor) censoria lege, id unum præclare contenditur, ut gloriam ex benefactis optime speratam, & extra præsentis vitæ invidiam post fata cumulate obvenientem, funditus evertamus. Non mirum itaque si his multo sapientiores fuisse arbitramur eos, qui beatam vitam gloriosis ac illustribus factis ad perennem nominis laudem, non in arida sterilique virtutis imagine, sed in nobilium operum æmulatione posuerunt. Verum in toto humanarum actionum cursu facile evenit, ut quum omnes eandem gloriam appetere videantur, non vno tamen atque eodem itinere ad eam consequendam contendant. Eo enim quisque vel temere fertur, quò naturæ genius facile ducit, aut impotenter trahit; nisi præcellenti educatione, & multis exactæ disciplinæ præceptis, quæsi confirmati que mores, variis animi morbis & perturbationibus medeantur. Id autem liquido perspicui deprehendique potest ex his bellicosissimis, ut ita dicam, Heroibus, qui ad veram effigiem insigni pictura expressi in

P R A E F A T I O.

Musæo nostro spectantur. Horum enim vitas per elogia ipsis supposita tabulis, Laconica breuitate conscriptas, tibi vni, Italicæ dignitatis existimationem vera virtute tuenti, studiose dicauiimus, vt tot diuersorum ingeniorum, humanæque varietatis exempla, magno tuo seculique nostri commodo inter sese conferantur. Scio enim quam graui constantique iudicio, dum literis bonisque artibus impensè faues, & pietatem in primis atque iustitiam colis, ad verum non simulatæ, sed illustri famæ decus anheles; & quo incorrupti animi decreto scelera odisse vindicareque soleas. Ad famosos autem quosdam, admirandis rebus gestis, sed condigno detestabilis vitæ exitu damnatos, idcirco descendimus, vt præclara virtus, adumbratæ laudis collatione certius atque viuidiùs exprimat. Erit enim hoc vtriusque famæ monumentum his omnibus singulari documento, qui tecum rectissimo itinere ad perennem laudem aspirant; si vituperanda repudiare, sectariq; laudanda, nobili salubriq; æmulatione, in hac vita maxime decorum atque honestissimum esse putauerint. Vale.
Romæ.

Faint, mirrored text from the reverse side of the page, likely bleed-through from the other side of the leaf.

HONORATI FASITELLII.

*Magnanimi Heroes saluete, haud parua supremi
Cura Iouis; docti maxima cura Ioui.
Vos tulit in caeli sublimis Iuppiter arcem,
Dignatus mensa concilioq; Deum;
Vos Iouius totum late volitare per orbem,
Romanaq; iubet viuere in historia.
Munera magna Iouis: verum, si dicere fas est,
Non sunt aeterni dona minora Ioui.*

Faint, mirrored text from the reverse side of the page, likely bleed-through from the other side of the leaf.

Romulus.

RAESTANTISSIMO hercle (si praefari licet) incomparabiliq; merito, & laetis quidem auspiciis ROMULI Quirini Romani Regis effigies, ante omnes spectanda proponitur. Nulla enim cuiusquam mortalis vel stupendae originis euentu miraculoque, & sancta praesae aetatis antiquitate nobilior, vel immortalium operum vera aestimatione praestantior, vel demum tanti oris atque habitus dignitate augustior in Vrbe extat: ut ex marmorea statua, quae iuxta Laurentianam Damasi aedem, in fronte Galorum ciuium domus posita est, collato veteri numismate, ab eruditis praecclare deprehenditur. Itaque fas esse putamus aeternae Urbis conditorem venerari, Deo (vti ferebant) Marte genitum, ac deo authorem disciplinae militaris, qua Romana res in immensum creuit, vt fatalis nec delituri vnquam Imperij fundamenta iacerentur. Hinc enim vel inuita reluctantique saepius fortuna, tanquam ab augusta, almaque Vrbe, certissimo domicilio, liberaque gentium omnium patria, a subactis quondam inuictis armis terrarum orbe, cum Caesarei Imperij legitima iura insignisque, tum verae religionis sacra petuntur. Verè enim Romanum est dare leges: atque item Regna ad non dubium sempiternumque sacrosanctae dignitatis specimen, testata virtute merentibus elargiri. Sed Romulus institutis equitum decuriis, lectoque ex Patribus Senatu, & distincta per Tribus ciuitate, quum urbanas recenseret copias, oborta repente sereno caelo turbida tempestate, vti Deo satum decebat, in caelum remeans, inter mortales esse desit. Nihil enim ei post deuictos hostes, actosq; triumphos, & templa Ioui Feretrio, Statoriq;

ELOGIORVM

votis nuncupatis in Capitolio ritè dedicata, maius vel admirabilius peragendum supererat, quam vt se ciuibus nequaquam mortalem fuisse ostenderet: Quum regnasset annos xxxvij.

IANI VITALIS Pan-
hormitani.

*Fortissimorum Principem Quiritium,
Tybrisq; gloriosa, & orbis arbitra
Qua stravit omnes nationes barbaras
Quas Phœbus vndeque lustrat, aspice,
Genus Deorum, conditorem Romulum.
Tantum vnus omnes vicit ille Principes
Virtute mentis, corporisq; robore,
Quantum triumphis, praelijsq; fortibus.
Ne quere bustum bellicosi Numinis
Romane, sedes namque vno contigit
Calum, micat stellis vbi felicibus
Receptus inter caelites lectissimos,
Vni decebat Principem Quiritium.*

AVGVSTI COCCEIANI Brixensis.

*Heroes, anima illustres, atq; inclita Martis
Insanientis pignora,
Aeternis properat Iouius, qua tradere chartis,
Vt clara viuant posteris:
Aequo ferte animo si primos carpsit honores,
Sedesq; primas Romulus:
Qui genus ætherio ducens è sanguine, terris
Semen deorum sparsit:
Terrarum latè dominam construxerit Urbem
Superbi ad vndas Tybridis:
Regnatorem orbis Populum formauerit armis,
Almaq; pacis artibus:
Cumq; omnes hominū meritis superasset honores,
Migrarit in caelum Deus.*

Numa Pompilius.

ROMVLO

LIBERI

ROMVLO ad Capræ paludem desiderato consecratōque, Numa Pompilius successit. Hunc religiosæ grauitatis atque iustitiæ fama inclytum, dissidentes inter se Romani Patres, è Curibus Sabinis acciuerant, apud quos teritica atque incorruptæ probitatis disciplina vigeat. Tum enim orbatis Rege Duceque, cuius imperio per tot annos assueuissent, absurdum erat nondum intellectæ libertatis nomen: nec ex toto Senatu reperiebatur, qui alteri tanquam æquali, potius quàm sibi, superba obtrectatione Regium decus concederet. Itaque pu-
dendo consilio, sed ab euentu demum felici, pro ciue vix externus, auditusque tantum, Rex est effectus. Is ingenti prudentia pacatis vndique finitimis, quos inuicta Romuli virtus contude-
rat, populi ad arma nati ferociam in uicta religione mitigauit, condito scilicet ad Argillerum & mox clauso Iani templo, vt militares animi non sine numine ad colendæ pacis studia flecteren-
tur. Hæc verò institui monitu atque oraculo credi volebat Deæ Aegeriæ, quæ ab eo nocturnis maximè congressibus in nemorosa & perenni fonte irrigua, valle colebatur. Inde enim sacer-
dotia Diis, & singulos Ioui, Marti, & Quirino Flamines instituit. Deæ Vestæ sacrosanctas Virgi-
nes legit: annoque ex lunaris cursus ratione in duodecim menses digesto, quinam fasti, aut ne-
fasti dies forent, populo edixit. Quibus accumulatis sacrorum ceremoniis, esseri & rudis popu-
li mentes, vique adeo imbutæ captæque sunt, vt facile iustitiam, fidem, temperantiam colere
discerent, nec iam validius qui peccarent, Magistratum pena, quàm Deorum metu terrentur.
At Numa quum quadraginta tribus annis imperasset, exactæ ætatis senex fato cedens, Ur-
bem belli gloria superbam, quod deerat sanctissimis temperatam legibus, atque optima pacè
florentem reliquit. Eius effigiem marmoream diademate insignem, quam in Vrbe non vno in
loco videmus, nummi ærei cum literis, atque eadem imagine, verissimam esse ostendunt.

ANTONII FRANCISCI RAINERII Mediolanensis.

Viderat armato Tybris sub Rege, Quiritis

Iura dare edomitis Martia finitimis:

Viderat & superis Populum piat hura ferentem,

Sacraq; sub sancto surgere Pompilio:

Cum letus, resono hæc effudit flumine, Nostra o

Quam bene Roma colit, quæ bene bella gerit:

Artoxerxes.

HÆC mitrati Regis effigies superbo oris ductu, proluxaque barba, & naso in-
aduncum prominente, Magni Artoxerxis fuisse coniecitur. Hanc ex antiquis-
simo numismate argenteo Rodolphus Pius Carpenis Cardinalis omnis pri-
scæ elegantia studiosus, eruditioribus Romanæ Academiæ interpretandam
ostendit. Omnes itaque non ambiguis coniecturis in id consentiunt. Nam
Perfarum Reges Magorum sacris initiari, ceremoniarumq; principes esse con-
stat: ideoque eos vti thiara excelsa, exornataque gemmis & pluuiiali chlamide,
cultu non ab simili ab eo, quo Romani Pontifices in sacris solennibus exornantur. Hunc
autem à Persis Hebræos accepisse crediderint, à quibus demum ad nos manarit. Sed literæ Græ-
cæ, quæ in auersa monetæ parte leguntur, nihil plus exprimunt, quàm Regi Regum Arsaci Be-
nesico. Teste enim Plutarcho Artoxerxi, qui Cyri minoris frater fuit, & Mnemon, id est, Me-
mor vocatus est, ad differentiam superioris Artoxerxis, qui Longimanus appellabatur, Arsaci
cognomen fuit. Arridet etiam ad coniecturam Plutarchi problema, ex quo Perfarum Reges
nato adunco, tanquam è stirpe maioris Cyri fuisse colligitur. Nec obstat quòd neque Artoxer-
xis, neque Perfarum inscriptæ literæ quicquam referant, quoniam id præclare demonstrat ima-
go Sagittarij in folio sedentis, quæ vultur in auersa parte numismatis: nam idem Plutarchus Per-
farum Reges pecuniam auream ac argenteam cum nota Sagittarij signare solitos tradit, adiecto
Agesilai Regis lepidissimo scommate. Is enim in Asia terra marique rebus contra Persas feliciter
gestis, quum summæ victoriæ immineret, à Lacedæmoniorum Magistratu reuocatus, amico in-
terroganti, cur è limine speratæ ingentis victoriæ tam citò rediisset. Ita respondit: An tu miraris,
qui militiæ peritus es, me recentissimorum triginta milium Sagittariorum impetum sustinere
nequiuisse? At ille, qui nihil auxiliorum è Perside in Ioniam descendisse audierat, quum omni-
no intempestiui reditus causam improbarer, serò falsi disterij acumen agnouit. Notabar enim
hæc in familia Agesilai, patricios ciues, quòd obtrectatione laudis suæ à Tissapherne Persa trigin-
ta milibus aureis sagittariis corrupti, ipsum ab Asia reuocassent. Sed ne ineptus sim, Artoxer-
xem describendum minimè suscipiam, quum is qualis quantusque fuerit, à Plutarcho scriptore
Iuculentissimo memoriæ tradatur. Id vnum tamè, quod in Principe summæ virtutis locum im-
plet, & si quæ sint internata vitiorum labes egregie contegit, & obscurat, præstantissimæ scilicet
liberalitatis specimen, insigni præconio extulerim. In eo enim tanta in donando gratissi-
mi animi magnitudo enituit, vt in referenda gratia pro agresti sepe munusculo, tenuissimique
officij genere, non ingentia modò aut pondera, sed vrbes & prouincias rependere.

IANI VITALIS.

Quem spectas chlamide ornatum Medag, tiara
Regem Artoserxem, Pharetra Persidis inter
Præclaros belli proceres, pacisque Magistros,
Quos Ionius posuit liquidi propè murmura Lari,
Hic ubi Musarum erexit de nomine villam,
Aeternum fama monumentum, cuiq; perennis:
Hic ille est, in quem natura exempla bonorum
Congessit, Regumque malorum immania facta.
Huius magna fuit laus exegisse tyrannos
Et claros meritis Reges, & munera parua

Muneribus pensasse ingentibus, & simul vrbes
Sponte dedisse sua passim, nec clarius unquam
Duxisse, insigni quam de virtute mereri.
Soltamè hic proprias habuit quandog, tenebras,
Dum nimis indulget vetito inconsultus amori,
Abrogat & leges nature, ardensq; duarum
lunq;ur amplexu naturarum: atq; his super addit
Insandam nati cadem: sed splendida in illo
E tenebris virtutum emerisit ad æthera virtus.

Alexander Magnus.

ALEXANDRVM Macedoniae Regem, qui subacto Oriente Magni cognomen adeptus, imperium Indico Oceano & Riphæis niuib; terminauit, hoc honore spectatæ frontis, & rosei vultus decore præditum fuisse constat, ex ipsa fide numismatum & statuarum, Græcorumq; præsertim testimonio, qui formam eius religiosissimè descripserunt. Tradunt enim (quod mirû videri possit) eum nonnunquam ex ferena atq; pulcherrima facie, in trucem atque terrificam mutari solitum, & tum maxime, quum in præliis iracundia incensus, Marcium vigorem igneis atque minacibus oculis euibraret. Is à prima

prima statim adolescentia, vti lectissimis moribus & literis ex Aristotelis Præceptoris disciplina grauitè imbutum decebat, vique adeo generosi & laudis amore deslagrantis ingenij aciem intendit, vt æmulatione decoris, paterna gloria vehementer augetur: Quasi ille stratis vndique hostibus, & tot urbibus manu captis, nihil iam sibi maiora armis aufuro planè relinqueret, quo innata necdum spectata virtus enitescere posset. Sed Fortuna, vt plerunq; accidit, ingentium animorû præclara adiutrix, inuictas interempti patris copias excipienti, multo ampliora quàm tum cuperet regni & gloriæ spacia despondebat. Itaq; maximarum virtutum concursu inclytus ex Europa transgressus in Asiam fatali suæ gloriæ destinata, post innumerabiles præliorum victorias cunctis gentibus iugû imposuit, tanta felicitate, vt ad Scytharum Indorumq; solitudines, aras victoriæ testes consecraret. Verum qui supra mortales nominis famam extendisse censetur, Dijs proximus existimari potuit, si se ipsum, qui cuncta denicerat, demum vicisset, nec pro certo numine haberi adorariq; vanissimè concupisset. Mirificâ enim excelsi animi indolem assentantes Persæ nimia adulatione corruerant, quòd eis Alexander regibus seruire assuetis, mortali specie formosior & augustior appareret. Ipse quoque reputatione fortunæ suæ, quæ nusquam aduersa ceptis atque ausibus intemperanter aspirasset, ita gloriam ab admirandis operibus sponte nascentem inflato animo sentire ceperat: vt iam planè se Philippo inuictissimo rege genitum puderet, cum graui Olympiadis contumelia, postquam confesso matris adulterio, se Hammonè Ioue editum mentiretur. Ideoque exuta penitus humanitate, amicorû præcipuos vanitatem superbientis animi detestantes, temulenta crudelitate trucidaret. At Græci authores, quòd infinitæ gloriæ auido iuueni totus orbis ad iustum triumphum minimè sufficeret: ita eum congestis laudibus supra mortales attollunt, vt cæteræ gentes illum se ipso admirabiliorem extitisse arbitrentur, quòd nondum alteram fortunam expertus, dum bella ex

ELOGIORVM

bellis sereret, in medio vitæ cursu ceciderit: non immitti hercle fato, auerente eum à Romanis armis, quæ factæ virtutis & disciplinæ periculo, si in Italiam transisset, spoliare eum antepatta belli gloria, aut certè multum de fulgore tanti nominis detrahere potuissent.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

<i>Quid tua te Macedo iuuat latè aucta per orbem Gloria, Hyperboræ quæ riget aura gelu? Quæq; pharetra surgunt iuga Persiæ, & quæ Ebibit Eoas decolor Indus aquas? Victorem cum te Populorum vicerit ira: Noxiâq; vndanti pocula sumpta mero,</i>	<i>Et tumidi fastus, Diuum queis poscis honores, Cogis & ingenuos flectere colla viros. Hæc procerû impulerunt fida olim pectora, Regi Miscere è seua toxica Thessalia. Fortunam reuerere: nona o qui sceptrâ capestis Nam Dea regna agili datq; adimitq; manu.</i>
---	---

Pyrrhus Epirotarum Rex.

Non admiranda Romanæ antiquitatis monumenta, Pyrrhi Epirotarum Regis marmorea statua primam obtinet claritatem. Hæc humana statura procerior, & tota quidem incolumis galeata thoracataq; stantis, & farissæ innitentis gestu, in Angeli Maximi honestissimi ciuis domo conspicitur: non sine admiratione ingentis eius viri vim, ore atq; oculis cum laude artificis spectantium ingeniis repræsentans. Nemo enim ei maximorum Ducum, aut robusta atq; habili corporis forma exercitationeq; aut indomito vigore militaris animi, aut eximia laudis, quæ armis peteretur, cupiditate comparari potest. Quum inter pugnacissimos

LIBER I.

gnacissimos Imperatores propè vnicus, inter magnanimos verò Reges ad gloriam anhelantes omnium confessione præcelleret. Sed qui oblatum in acie hostem inuicta dextra sternere, castrametandiq; & instruendæ aciei disciplina cæteros duces antecire, ac inter omnes bello inclytos veri decoris famam extendere didicerat, vel perampla iam partæ, affectatæq; gloriæ spatia terminare nesciit, utpote qui bella ex bellis ducendo, prouocandoq; sæpe Fortunam, alias atq; alias ex victoriis, nusquam confecto bello victorias sectaretur: quod volucris quodam igne ardentis animi concitatus, ad Alexandri Magni decus aspiraret. Itaq; dum ab Epiro in Italiam, atq; inde in Siciliam, & rursus è Sicilia in Græciam verteretur, vaga arma circumferenti fortuna illustri: vsq; ad eò indigno tanti Herois exitu, ut cuius impetum & robur Romana arma vix sustinerint, Argiæ mulieris manu deiecta in caput tegula perfrugerit.

GABRIELIS FAERNI Cremonensis.

<i>Epiros mihi parua quidem, sed Martia tellus, Et patria, & Regnum, & generosa bellica menti Materies fuit. Aecides mihi sanguinis author. Et mea cognatum virtus expressit Achillem. Ipse ego prescripto docui munimine valli Metari castra, & tutos ad bella receptus. Romula me pubes certamine fusa cruento Italica experta est sub mœnibus Heracleæ. Quo terrore truces animos atque aspera corda</i>	<i>Fregissem Aeneadû, & statuissem fœdera victis, Ni pacem infamem, cæci sententia discors Dissuasisset, & ad lituos atque arma vocasset. Sic egorè infecta Italo de litore cecis, Quo me sors grauis, atque immittia fata trabe- bant, Ad clarum nece nostra Argos, vbi saua cientem Prælia, ab excelsis vltix me tegula tectis (Indignum) dextra deiecta affuxit anili.</i>
---	---

Annibal.

ELOGIORVM

NULLIVS vnquam verè inclyti Imperatoris virtus quàm Pœni Annibalis clarior atque testatior fuit, quum admiratione ingentis animi, qui Romano nomini dirus hostis extiterat, honoris nomine statuam meruerit: scilicet vt media in Vrbe ad funestum & execrabile monumentum, truculentè hostis imago spectaretur: graui quidem ac apprimè nobili decreto. Nam si Romani senatus iudicium aestimare velimus, inexpiabili profectò inuidia Carthaginenses ardebunt, qui summæ gloriæ Imperatorem ciuemque suum ab aduerso pugnae exitu solum vertere coegerint, vt in hostium urbem gloriosa quadam adoptione transiret. Quid enim ad diurnam laudem populo Romano honestius vel luculentius esse potuit, quàm tanti hostis nomen, postquam ille toto terrarum orbe & exul, & profugus, epoto demum veneno, miserè necem sibi consciuisset, erecto perenni simulacro, æternæ memoriæ consecrasset. Tantam enim vim esse præstantissimæ virtutis intelligi volebant, vt extra inuidiam vel in hoste celebranda censeretur. Nec vllò herclè certiore testimonio indomita Romana virtus niti potuit: nisi eum vbique vindicatis iniuriis, à se planè deuictum ostenderet, qui paulò antè bellicosissimarum gentium legiones ex Africa, Hispania, Galliaque, ad Italiae vastitatem trahens, tot partis ad Trebiam, Trasymenum, & Cannas victoriis, lummum pauenti, sed inuictæ Vrbi terrorem admouerat. Eius ex marmorea statua integrum caput penes Fabricium Peregrinum Parmensem vidimus, id cacuminato villosoque pileo protectum erat, non ablimili ab eo, qui visitur in argenteo numismate Iubæ Regis, quem purpurei coloris fuisse constat ex Hircianis Commentariis, quum Rex ille barbarus superbo fastu, vt solus duorum exercituum imperator videretur, Scipionem Magni Pompeij socerum interdicto vsu purpuræ, ad album vestitum redegisset. Hac autem villosi & purpurei integumentum turbinata forma, Sulthanis nuper in Aegypto Syriaq; regnantibus, Prætorianorum equitum capita ad certum pro galea munimentum, & ad terrificam speciem ornabantur. Alteram quoque Annibalis imaginem ex vetustissimo ære Isabella Gonzaga Herculis Cardinalis mater, nobilitum antiquitatum sumptuosa cumulatrix, paulò antè Vibis cladem nobis ostendit. Et sedebat in elephanto cubitalis magnitudinis, turbinato pileo, & orbitate oculi insignis. Cui, vt ab exemplo scitè picto deprehenditur, plurimum aridet id marmoreum dimidiatæ statuæ caput, quod pro Annibale cum superioris Africani imagine apud Messanam à Decurionibus religiose custoditur.

FAERNI.

*Ferus ille, domine terror Vrbs & pavor,
Clarissimorum pestis & strages Ducum,
Procella Italici vastitasq; nominis
Delineatus hac tabella est Annibal,
Quem & ipsa quondam (ò testimonium graue)*

*Statuarum honore Romule Vrbs impertijt.
Quantum ille meritus est apud Pœnos suos?
Qui in hostium vrbe, ipso inquam in hostili foro,
Virtutis ergò, marmore effictus stetit.*

Scipio Maior.

SCIPIO Maior, qui à deuictò Annibale, atque subacta Carthagine Africani cognomen tulit, hoc excelso ore, & promissa cæsarie, coronaque insuper ciuica, conspicuus incessisse traditur, quum Proconsul in Hispania debellatis Pœnorum Ducibus, ac Hispanis admiratione virtutis atque iustitiæ in eius fidem se dedentibus, patris patruique cædem vindicasset. Prælio siquidem ad Ticinum non ciuis modò, sed quod incomparabile fuit, & Consul, & patris seruati decus meruerat: quod non multò post noua atque inuisitata laude cumularet. Patricios enim in lugubri terrore Cannensis cladis despondentes animos, & turpissimè de patria deserenda cogitantes, vibrato super eorum capita gladio, ita à fædo consilio seuerè dereruit, vt eo die ipse vnus Urbem præsentis animi magnitudine seruasse censeretur. Hac summæ virtutis indole florentem vsque ad eò Populus suspexit, vt arcano quodam religionis ostento, ex Draconis fabula inter incunabula conspecto, eum diuinæ stirpis esse putaret, quòd in Capitolio, cellaq; Iouis cum numine colloqui, atque inde oracula excipere crederetur. Nusquam enim hac via vadenti ad gloriam, & triumphos cumulant, Dij immortales defuerunt, postquam vir omnibus integræ probitatis numeris vel apud barbaras gentes admirandus, non sine diuino numine cœlestique auspicio cuncta belli & pacis munia obiret. Verum in eo maxime mirum fuit, inter tot eximia naturæ & fortunæ dona, quæ modum excesserant, quòd illud atrox & summæ virtuti semper infestum inuidiæ monstrum, non modò non perculerit, sed sua insuperabili gloria nitentem supra cæteros mortales, in immensum extulerit. Quid enim ei vel speciosius, vel gloriosius ad nominis æternitatem Dij immortales tribuere potuerunt, quàm vt im-

manis inuidiæ domitor, de victore gentium omnium Romano populo triumpharet? Quum citatus ad dicendam causam peculatus, despectis elusiq; Petiliis, ab eorum infami atq; improbo tribunali recedens, vniuersum populum in Capitolium secum abduxerit, quod priusquam profano iudicio vacarent, Ioui Opt. Max. gratiæ ingentes gratis piisq; animis agenda censerentur, postquam eum esse diè factum solemnemq; memoriae repereret, quo ipso Annibalem dirum Romani populi hostem, in Africa & prælio, & bello deuicisset. Contriuit liuidos Tribunorum animos, ab hac generosa voce obortus pudor, & populum repente circumflexit, quando hic ab iniqui iudicij spectaculo, ad iustissimi triumphij pompam traheretur: illi verò fracto erectoq; inhitæ malignitatis atq; sænitæ successu, deserti ab omnibus & irrisi, neq; vocè impotenti Magistratus imperio dignam edere, neq; oculos contusæ ferociæ indices attollere possent. Verum Scipio optimi ciuis more, vt legibus parere videretur, ad Linternum spontè secessit, fatietate gloriæ vrbisq; rerum contemptu adductus, quod fortasse pro còstanti credi par esset, nisi indignatus Magistratum acerbitatem amarulento ore Linterni sepulcro suo inscribi iussisset. **INGRATA PATRIA, NE OSSA QUIDEM MEA HABEBIS.** Quo titulo id oppidum abolito Linterni veteri nomine, Patriam appellari hodie videmus. Sed exultantiper loca sola Campani litoris, & rerum ab se gestarum meritas laudes tranquillo animo ad felicitatem reperenti, inexpectatum supremæ gloriæ decus obuenerit, quod omni alio vel de Syphace atq; Annibale triumphatis, grauius atq; nobilius, prædones humani generis hostes contulerunt. Quum enim improuiso appulsis biremibus ad eius villam frequentes accessissent, & Scipionis familia repentino metu excita ad vim repellendam tuendumq; aditum arma corripere: se non venisse hostes proiectis armis professi, id vnū postularunt, vt sibi liceret Scipionem coram intueri, quem apud omnes gentes virtute & gloria celeberrimum, venerari adorareque

ELOGIORVM

percuperent. Prodiit ergo interritus Scipio, & procumbentibus ad pedes humaniter facis fecit, sic vt reputatione insperati casus, non sine ciuium suorum inuidia erubesceret, postquam extorris & penè exul se ipso triumphatore maior ac admirabilior immanibus Piratis, quàm feruaris ab se quibus extitisset. Mortuus est eodem anno, quo clarissimi Græcorum & Pœnorum Ducis Philopomenes & ipse Annibal miserabilem vitæ exitum tulerunt.

FAERNI.

*Pœnorum clades, domitor Carthaginis alte
Asdrubalis magni victor, & Annibalis,
Depictum cuius veteri de marmore vultum
In claris ionius sicut imaginibus:
Quàm te magnanime Heroum: tuaq; ista verèda
Ora sacramq; libens conspicio effigiem,*

*Eminet in parua maiestas quanta tabella
Quantum conspicui staret honos capitis.
Apparet leto grauitas coniuncta decori,
Et datur excelsi cernere sensum animi.
Conspiciare diu, & vim spernere temporis aude
Diuini species imperiosa viri.*

Athila.

HÆC facies inhumano luridoque pallore, ac esseri oris monstroso ductu, & torua oculorum nictatione terribilis, immanem Hunnorum Regis ATHILAE saeuicem spirat, sicuti ex ære artificis manu, & scriptorum stylo expressam videmus. Hic siquidem ille est, funesti seculi dira clades, vrbiumque & tettrarum portentosus enastator, qui superbo atque terrifico nomine, Dei flagellum appellari voluit: scilicet vt totius truculentiae suae inuidiam, humanique generis odium, ab se in iratum Dei numen auerteret,

LIBER I.

auerteret: quasi non alio listore opus foret, quàm ipso Athila, qui acerbius lege agere, & virgas, secures, ignes, validius exercere posset, vt damnatae tempestatis mortales extrema supplicia meriti grauissimè plecteretur. Is Manduci filius, Bleda germano fratre, qui ad Budam Pannoniae regnum sibi condiderat impiè trucidato, innumerabilem Hunnorum variarumque gentium colluuiem secum trahens per Noricum & Vindelitiam, Remorumque fines, in Galiam irrupit. Sed in Catalaunicis campis edito longè omnium cruentissimo prælio, ita Aetij virtute repulsus est, vt in Pannoniam magna accepta clade redierit. Vnde demum post aliquot annos reparatis copiis, per Carnicas alpes in Italiam sese vastabundus effunderet. Sed hæsit in limine aliquandiu, obfessa per duos annos Aquileia, atque eadem fame capta delectaque. Cæterum ab eius nobilissimæ vrbis excidio, nihil mitigata rabie deflexit in Euganeos & Venetos, Alino, Concordia, Opitergio, Taruisio, Patauioque euastatis aut euerfis: quum vndique tot oppidorum atque vrbium incolæ, metu mortis, in proximas Hadriatici maris paludes confugere cogerentur. Verum ab hac inuisitata & planè miserabili incolarum calamitate, lato quodam maximeque felici auspicio, admiranda vrbis Venetæ primordia exorta sunt, insigni quidem magni numinis prouidentia, quum munitissimo inter paludes situ stupendæ eius vrbis fundamenta iacerentur. Quæ vna ferè omnium per mille annos inuicta, cæteris non obscure seruientibus, in Italia incorruptæ libertatis decus tuerur. Anhelabat Athila semper sæuus & furens ad Alarici prædonis famam, qui ante quadragesimo annos Romam orbis dominam summique imperij caput immaniter deformarat, eoque iam cum tota mole barbararum gentium cruoris & prædæ audis ferebatur, immaniq; voto potitus foret, nisi Martianus Cæsar viribus & belli fortuna inferior, à Deo maximo certam opem implorasset, diuino instinctu per quietem admonitus, vt positis armis Leonem Romanum Pontificem venienti belluæ obiceret. Suscepit itaque id munus alacriter Leo, nihil reformidato periculo quod verè pietatis gloriam asserret. Is non dubia sanctitatis opinione, & senecta venerabilis, cum simplici antistitum & patritiorum ordine in tiara, sacerdotalique amictu, & prælata argentea cruce, ad tyranni pedes proiectus, ita atrocem eius animum aliàs semper iratum & implacabilem, piis precibus mitigauit & flexit, vt occulto perterreare numine attonitus & emollitus manus daret: Nec multò post qui cuncta obuia prostrauerat, nec vsquam sisti potuerat, modico contentus tributo in Pannoniam reuerteretur. Quid enim maius & gloriosius armis peti potuit, quàm Romanos, qui à deuictis toto orbe populis tributum exegissent, tanquam domitos alienæ virtutis admiratione tributarios effecisse? Mirabantur Hunni proceres Romanæ prædæ audis, quòd Athila virtutis & fortunæ suæ penitus oblitus ex bellicosissimo Imperatore, homuncionis sacrificuli oratione fracto vigore animi, repente alius & profusus imbellis & timidus extitisset. Verum is ad ea respondens, tantæ commutationis causam in duos augustiore specie Heroes referebat, qui à dextra læuaque supplicantis Leonis, vibratis gladiis sibi necem, nisi piis precibus annueret, minitari videbantur. Eos proculdubio diuorum Petri & Pauli spectra fuisse Christiani existimant. Athila verò vel supra omnes barbaros ingenio maxime fero & agresti, vt suos itidem conuicio quodam pacem Romanis datam improbantem eluderet, lepido scommate vltus fertur, quum diceret, An non importunè miramini quòd ferarum Regi quem cuncta animantia horrent, repente cesserim? facere ad Pontificis nomen alludens. Per hunc modum Romanis tributo imposto in amicitiam receptis, quum in Pannoniam esset reuersus, Hildidem excellenti forma vxorem duxit, sed maturè Dij prohibuerunt, ne ex eo ferali connubio proles aliqua tanquam humani generis portentum ederetur: nuptiali enim nocte remulento atque altè stertenti, tanta vis sanguinis per nares erupit, vt qui tot cædibus passim editis, prouincias immanissimè cruentarat, ad extremum subitò expirans, coniugalem thorum largissimo sanguinis sui flumine inundarit. Memoria autem proditum est, Martianum Cæsarem per somnium ea nocte, qua Athila fato celsit, fractum eius tyranni arcum, comminutasque sagittas, Theodosio indicante conspexisse: quasi Diis curæ esset, vt hostile quicquam ab ea terribili fera timere desineret.

ANTONII VULPII Nouocomensis.

*Quid tot conspiciens, viator, altum
Erecta ad tumulum trophæa, totque
Victorum exunias Ducum, vrbiumque
Tot cadauera, totq; de subactis
Triumphos populus, stupens anhelus?
Rex ille Athila, Numinum flagellum,
Tu nosti reliqua: hic tacet: viator*

*Cerne vt nunc etiam cinis superbus
Spirat imperium, minas, furorem:
Hunc casus nisi narium soluta
Vena, dum thalamis nouaq; nuptæ
Indulget nimis, abstulisset: orbis
Euersus, titulos, decusq; monstro
Fatali cumularet, & trophæa.*

ELOGIORVM

ADAMI FVMANI Veronensis.

*Fax orbis ille, incendium, pallor, pavor,
Europa monstrum, quæ nouum genuit parens,
Matris ferus quod carnifex foret sue,
Qui barbaro superbo ipse spiritu
Dei flagellum nomen induit sibi*

*Terris furens satellites irati Iouis,
Per quem fure secla facta ferrea,
Quum quaque mores vsque fundit barbaros.
Quo se ore viuens ferre suisset Athila
Tabella Iouis hæc indicat planissime.*

Totila.

TOTILA hoc rofeo illustrique vultu, & statura corporis eximia, multoque militaris animi vigore, Visigothicæ regie stirpis specimen referens, Taruisij Rex est appellatus: paulò post quàm Rex Vitiges Belisarij virtute fractis opibus sese atque Rhauennam victori dedit, vt ad Iustinianum triumphali spectaculo duceretur. Indignabantur enim reliqui Gothorum proceres, qui in Venetiæ Cisalpinæque Galliæ oppidis remanserant, quòd inuisa antea Gothorum virtus, Græcis homunculis imperitia Vitigis, aut certè nimis celeri desperatione succubisset. Propterea hominem regia dignum corona animo atque oculis requirebant, qui afflictum, humilique prostratum Gothicum decus erigeret. Nam paulò antè Theudebaldum Vitigi succectum, quòd Vraiam virum sua virtute & Vitigis propinquitate clarissimum

LIBER I

clarissimum, indignè occidisset, Bella Rogus inter epulas obruncarat: successoremque huius Atharicum Gothi proceres, quod cum Iustiniano fœdè pacisci, quàm armis contendere mallet: incertum an veneno, intra paucos menses sustulerant. Itaque Totilas ex Theudebaldi sorte genitus, insignique ob id procerum fretus studio, vsq; adeo animum sustulit, vt bonæ spei plenus & gerendi belli maxime cupidus ad veteris imperij, Theodoriciq; regis amplitudinem aspiraret: lapeque ad Gothos concionaretur magnificè suadendo, vt nihil animo se demitterent, & sibi secunda omnia, postquam Belisarius Italia decessisset, obuentura sperarent. Nec opinionem fauentis populi vquam sefellit, vtpote qui in omni obeundo munere mirificæ virtutis vim ad bellum afferret: & eo quidem rerum successu, vt maximorum regum famam rerum gestarum felicitate æquasse, nec immanissimi tyranni nomen à nostris impostum, merito tulisse censeatur: nisi in postremo vitæ actu, vt in Tragædijs videmus, illudente Fortuna corruisset. Primum eius operum victoria fuit de Bessa & Vitalio Bellisarij ducibus ad Veronam parta: læto quidem auspicio, quòd profligatis copijs cuncta ad vnum militaria signa in eius potestatem venissent. Inde victor & ferox Italiam percurrrens, passimque præsidia confirmans, Spole- tum cepit, Beneuentum menibus nudauit, Neapolim longa obsidione perdomuit. In ea autem victoria, tanta vsus est clementia, lenitate, iustitia, vt Cononem præsidij præfectum, liberali inuitatum stipendio, & id munus renuentem, quòd sacramenti religione obstrictus, sine sceleris fidem mutare non posset, incolumem datis comitibus Romam dimiserit. Romanos item milites & ciues Neapolitanos inedia propè enectos, & passim ab immoderato auideq; sumptu cibo collabentes, distributis ad vitæ & valetudinis rationes alimentis, refouit atque seruauit. Et quum vndique maleficia militum puniret, armigerum suum, nobili ortum loco & apprime strenuum, de vi illata ingenuæ virgini conuictum securi percussit, tanta seueritate, vt damnati bona quæ erant amplissima, nupturæ virgini in dotem adijceret. Brutijs demum, Lucania, & Calabria ad motu vadiq; terrore in fidem redire coactis, satis sibi bellicæ laudis, satisq; imperij sibi partum existimare potuit, nisi Roma vrbium omnium domina ad summum gloriæ cumulum potiri cupiuisset. Nec impotentis barbari immani voto, Dij iam pridem Romanis infelsti omnino defuerunt: semel enim vt in fati erat, atque iterum vrbs Roma Isauris, Cilicibus, custodia locum prodentibus, capta, direpta, euastataque est. Verum auso potitus Totilas nequam barbaro ingenio ex tanta victoria nouæ laudis occasionem intellexit: generosoq; consilio violentiæ atque superbiæ suæ modum imponens, omnes qui in templa confugissent, incolumes & liberos fore pronunciauit: vsq; adeo remissa animi feritate, vt Pelagio sacrorum Principi, & pro salute publica excidium deprecanti, religioso quodam pudore placatus obediret, & in mœnia tantum grassaretur, vt certis in locis ingentiùm portarum instar ad aperta, & potentia suæ vim, & moderationis lenitatem æterno monumento restarentur. Romanorumq; familie in Campaniæ oppida relegatæ, patrij soli calamitatem diu lugerent. Cæterum miseris, vt plerunque in ipsa clade accidit, pie ritèq; ad placanda numina conuersis, non omnino serus vltor Narses aduenit, vt commutata belli fortuna, qui à summo dūce Belisario superari nequiuerat, præualidus & ingens vir Totilas, à tripalme sene eunūcho vinceretur. Cum hoc enim Totilas postquam vndecim regnasset annos, in Umbria iuxta Calles oppidum viæ Flaminie impostum, ad aquam (vt dicunt) Alaniam, collatis signis conflixit. Eo quidem euentu, vt quum diu inter vtranque aciem phalerato equo, & auratis armis conspicuus, iaculo saepe in auras euitrato, itidemq; excepto, equitandi artem ostentasset, eonfert, demum pugna profugeret, vulneratusq; a persequentibus, intenta fuga ad vicum Capras cum tribus equitibus elaberecur. Ibi dum vulnus obligaret, nec sanguis sisteretur, expirauit: Vna hæc fortasse fatali sorte nequaquam antea victus, Eunuchi triumphum effugerit: quum sine vilo funeris honore, nullisque inferijs, clam inter vepreta conderetur: vt inde post aliquot dies indicante muliercula erurus, & plane agnitus, vel ab ipso victore Fortunæ ludibria graui animo reputante, miserationis & verecundia mixtas gaudio lachrymas exprimeret.

ANTONII FRANC. RAI-
NERII Mediol.

*Hæc Totila effigies, quo iuncta sequuntur in vno
Et decor, & robur, & pudor, & pietas.
Miscetur decori robur: pudor emicat armis
Quam forti apparet pectore, tam pius est.
Vrbem terrarū dominam capis: attamen Vrbis
Seruat captiuæ templa, Deosq; colit.
Semper aut illum valido domat agmine Narses
Infractum bellis omnibus ante virum*

*Plebs itor fors nulla fuit, nam contigit illi
(Hæc) prope sicinæ a procubuisse manū.*

ADAMI FVMANI.

*Immanis ille pestis Vrbis, barbarus
Que barbararum gentium terror, sicut
Ad ortum ab occidente fines imperij
Olim feroci Marte dilatauerat,
Qui nostra vastitate cuncta perculit
Vicos, agrosq; ciuitates oppida,
Ritu procella, turbinisq; acerrimi*

Deo atque hominibus abominatus Totila
Hac in tabella pictus hospes an vides

Ut saeuus, importunus, impotens, adhuc
Stragem minatur ore, eadem, sanguinem?

Narfetes.

NARFETIS veram imaginem, quam argenteis & aereis nummulis minime eleganter expressam videmus, Graeci scriptores, Procopius, Agathius & Suidas, ad perenne monumentum nobis ita repraesentant, vt eam non laetis modo oculis, verum maxime pio gratoq; animo admirari & venerari fas sit. Quid enim ex omni annalium memoria admirabilius fuit, quam Gothorum gentem, indomito immanium corporum, ingentiumq; animorum robore terribilem, ipsamq; inuictam antea regem Totilam, ab homulo gracili, pusillo, & quod maxime miserum & pudendum hostes putarunt, defectae virilitatis eunuchus, omnibus ferè praелиjs, ac vniuerso demum bello superari? Sicilia, totaque Italia depelli, & ad internitionem nominis passim deleri? Fuit hoc profecto incomparabile & vere summo amplissimae laudis decus, quum longè speciosissimum de restituta Vibe liberataq; Italia trophaeum Narfeti erectum conspiceretur: si certis sese finibus immensa virtutis gloria terminaret. Accessit enim ad ipsum excessi trophaei cacumen, vt id noua specie nouisque exuuijs exornaret, victoria de Francis ad Volturum parata. Irruperant in Italiam è Gallia Germani fratres Bulthinus & Leuthares, Francorum principes, non contenti opulenta ea regione, quam ipsi è Germania aduenae eiectionis indigenis occupassent, vt post debellatos à Narfete Gothos, Italiae imperium arripere. Diuisis itaque copijs Bulthinus à Tyrreno, Leuthares ab Hadriatico litore, totam Italiae emensi longitudinem cuncta obuia prostrauerant: iamq; Bulthinus diues praeda è Brutijs atque Lucanis rediens, quartam cladem afflictæ adhuc Vrbi, & nondum planè munitæ proculdubio altaturus erat, nisi Narfes irruenti belluæ ad Casilinum occurrisset. Erant Franci inuictum, & formidabile hominum genus, hamatis atque mortiferis instructum telis: sano imperatori æquo in campo & iusta acie refutandum: nec oppugnandum quidem in castris, quum se lunata curuum serie depressis solo ad axem rotis vndique muniuisset. Verum Narfes vel parua manu tot barbarorum robora per moras & astus mirè ludificatus, ita perfregit, vt inuicta aciei forma circumuentos, cadente Bulthino ad vnum omnes trucidaret, & Volturini cruento alueo ingentia cadauera in Tyrthenum voluerentur. Parem quoque profectiois & vitæ exitum, sed diuersa conditione Leuthares tulit. Nam è Salentinis per Apuliam, Picenum atque Flaminiam, quum in Venetiam esset reuersus, quod templum omnia passim sacris donarijs spoliasset, vltore magno Deo in horribilem incidit morbum, ex quo vesana rabie percitus, suos artus dentibus laceratos, manantemq; cruorem bibens deuorabat: & Franci ad vnum omnes saeuiente pestilentia delerentur. Tantis rebus gestis Narfes quum per Italiam præcellenti pietate templa conderet, & passim illatas à Gothis iniurias magnificè resarciret: tummaque legum æquitate populis ius diceret, id vnum omnino contendebat, vt fessa tot malis Italia, secura atque opulenta pace frueretur. Sed his artibus collecta gratia, auctis opibus, & insigni gloria florentem, quem immensa Gothorum vires & formidanda Francorum arma non fregerant, oborta inuidia humanae felicitatis commune malum, inexpectatè ita perculit, vt incredibili dolore incensus, animum omnibus antea iustitiæ, religionis, & patientiæ virtutibus exaggeratum, ad vindictæ libidinem indignanter verteret, Sophia namque Augusta muliebri linore à delatoribus concitata, quum Narfeti successorem destinaret, ad eum contumeliose scripserat: vt iam tandem diuitijs expletus in Italia regnare desineret: quando ei colus in Gynæceo Byzantij, quam Romæ sceptrum aptius conueniret. Quæ verba vsque adeo profundè in pectus descenderunt, vt Sophia responderet, se nere quidem, ordiri, texereque solitum, mature daturum operam, vt paratis iam filiis eam scite telam ordiretur & texeret, quam nec ipsa nec vxorius imperator rerepere possent. Accersendum enim in Italiam è Pannonia Alboinum Longobardorum regem, cui nemo ex inuidis resistere posset, existimauit: vt intima Romani imperij viscera, nouæ & bellicosissimæ gentis irruptione quaterentur. Verum omnibus magnitudine periculi terrefactis, Ioanne Romano pontifice iustam iracundiam pijs precibus demulcente, Narfes pristinae suæ pietatis & probitatis memor, perturbatam mentem ad clementiæ decus vsque adeo tempestiue reflexit, vt Alboinum iam intentum ad iter, subsistere, oppeririq; alia nondum maturæ occasionis mandata iuberet. Paruerunt Longobardi, nec oblatum inuadendæ Italiae consilium prius ad profectioem explicarunt, quam Narfes post aliquot annos cunctis quæ ab imperatore deferri possent honoribus functus, iam senex excessit è vita. Eius siquidem inelyta virtus in postremo vitæ actu, quod summæ felicitatis fuit, immane illud inuidiæ monstrum, magnitudine admirabilem operum, & illustri fulgore suo penitus obruerat. Imbelles enim liquidique aulae proceres non obscuro ingruentis belli metu subacti, qui ad Narfetes præfecturam anhelare

auli fuerant, eum quem priuatim oderant, vt plerunque fit, publicè miris laudibus extollebant: ita vt mihi Narfes supra omnes mortales maxime admirabilis fuisse censeatur, postquam è Perfide conditione seruus & eunuchus inter delicias muliebres nutritus in Regia, pretiosiorique demum gazæ fidelis custos præpositus, è tanta ereptæ virilitatis calamitate, vnicus prope cum virtute, tum fortuna imperator extiterit. Nemo enim eo peracuti atque habilis ingenij vim solertius ad consilium flexit, nemo grauissimarum rerum negotia certius explicauit, nemo denique vtriusque fortunæ imperum constantius atque felicius sustinuit & auertit. Verum quod admirationis humanae modum excedere videtur, nullo literarum fretus præsidio, quod sophistæ ad parandam dicendi artem nunquam operam dedisset: eloquentia militari tantum valuit, vt quum opus foret, repente summus orator, animos quod vellet facile impelleret. Cunctas siquidem humanarum rerum actiones ad religionem reuocabat, ex qua non dubia præsentio diuinatioque rerum bellicarum, & longa intracti animi patientia & cuncta denique iustitiæ temperamenta profluerent. Nec in tenui corpuseulo supra ingentis animi vigorem expectita magnis ducibus, equitandi & iaculandi peritia deerat, qua vires in hoste ad impetum validiores mirè contemneret & eluderet. Nobilissimum eius operum Romæ visitur marmoreus pons, quem Totilas disiecerat, Anieni Salacia via impositus, in quo tale Epigramma incorruptis adhuc literis legimus, dignum vtrique vt non in ponte tantum, sed toto orbe ad Narfetes gloriam celebraretur.

Quam bene curuati directæ est semita pontis
Atq; interruptum continuatur iter,
Calcanus rapidus subiecti fluminis vndas
Et libet irata cernere murmur aquæ,

Ite igitur faciles per gaudia vestra Quirites
Et Narfin resonans plausus vbiq; canat.
Qui potuit rigidas Gothorum subdere mentes,
Hic docuit durum flumina ferre iugum.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Non nõ hac tabula semiuirum huc fingere paruula
Fas est marmoribus quæ decuit scalpier, arduo
Aut Ossa, aut Rhodope, aut aërio Caucaseo in iu
Si spectes animam belligeri, factaq; fortia. (go,
Hic Narfes, regio quem peperit Persidis inelyta
Byzantiq; aluit, quæ domus olim aurea Cesaris
Eductum muliebri imperio & mollibus in iocis,

Acuto fuerant secta cui pondera forcipe
Hic ille est valido consilio qui quatit agmina
Gothorum, et madidum sanguine regem Totila Italo,
Francorumq; acies barbaricq; Ausonia expulsi.
Salue, o macule animo semiuir & clarior omnibus
Veris Marte viris. Nunc vltimam magne resurgetis.

Carolus Magnus.

SALVE Heros bellica virtute, illustri iustitia, & Christiana pietate supra omnes Augustos maxime inelyte. Salue imperator inticte non MAGNI modo, quod consensu nostri orbis cum incomparabili gloria tibi obuenit, sed TER MAX. cognomento dignissime. Tu enim gentes immanitate barbaras, & in vestigio mori potius quam vinci solitas, quoniam insanis superstitionibus seruirent, ita iustis armis & diuina tua virtute domuisti, vt non opibus & libertate spoliata, vinctas manus ad seruitium victori darent, sed conseruatae incolumes à clementia pietateque tui nominis insigne beneficium acciperent: quum ad veræ religionis cultum, te hortatore, magistroque ducerentur. His nempe longè optimis belli & pacis artibus, non indomitos modò Saxones & peruicaces Cantabros perpetuis victoriis deuictos, verum quod ad perenniorem laudem nobiliter fuit, Longobardos arroganter & impiè sacrosancto pontifici infestos, Deo vltore funditus excisos videmus. Salue itaque Christiani imperij propagator Augustissime, potestatiæ dignitatis assertor & vindex, aureaque ætatis conditor. Te siquidem auspice Italia in primis, quæ iam pridem à Gothis & Vandalis deformata prostrataque ferrei seculi iniurias pertulerat, sese vsque adeo felici rerum omnium prouentu erexit, vt pristinae amplitudinis ornamenta reciperet, & religio ad firmiorem dignitatem ritè instaurata, clariore iam nominis sui auctoritate potiretur, & singulae prope vrbes tuæ eximiae liberalitatis atque magnificentiae monumenta mirarentur. Verum Etrusci nullo vnquam æuo tuas laudes silebunt, quod Florentiam omnium urbium longè pulcherrimam ad non dubium, si admirabile ædificiorum decus spectetur, totius Italiae ornamentum, in cineres à Gothis conuersam restitueris. Itaque magnanime Carole, nihil nobis ex tui decoris memoria maius aut luculentius relinquitur, quam vt hanc generosæ frontis & probi vereque augusti oris speciem contemplando sanctissime veneremur. Neq; enim dubitare fas est, quin inter priscae ætatis Heroes mirifica pietate in celo beatas sedes meritos, æterna felicitate perfruare. Vel ob id te ipso in terris maior & venerabilior, quod plerique Romani imperij successores na-

quaquam æmulatione gloriæ tuæ ducti, & impiè & turpiter ad certum dedecus ac ignominiam neglectæ religionis imperarint. Æream Caroli effigiem nobis dono dedit Altonfina, Magni Laurentij Medicis nurus.

IOANNIS BELLA Cardinalis Parisiensis.

Carole dum monstras aditus quibus Italia posset
Externum virtus ferre subacta iugum.
Lene tamen ferre illa iugum sub principe leni,
(Quale fuisse tibi vidimus ingenium)
Extincti penè vnus opes Latiasq; tuasq;
Nec laus in lucro vt debuit esse, fuit:
Regnandi neq; enim est, vt regni exèpla secutus

Æmulus heu capti qui fuit ille tui,
Æmulus ille quidem, captusq; & nominis heres,
Sed tibi tam, victo quam nocuum Latio,
Nam Latio est vnus sic in tua viscera victo,
Vt sic in auctorem pœna reuota suum:
Si necis, proceres cæsos animasq; nepotum
Errantes toto consule in Elysi.

HONORATI FASITELII.

Audisti ne olim magni post Herculis arma
Extremam paribus Calpen qui terruit ausis
Inuictu virtute animi, dextraq; Rolandum?
Audisti robusta senis tot pignora Amonis,
Ac teneram roseo cum primis ore puellam

Caside sub dura solitam se credere campo,
Congressamq; viris victricem excedere pugna?
Atq; alios, aliosq; omnes fortissima bello
Pectora, bis senos ex ordine Palatmos?
Quos magnis longum spectatos Galliarebus

Euenit

Euenit caelo, & fulgentibus insulit astris,
Insignes scilicet spolijs Heroas opimis
Insignes raptis immani ex hoste trophæis?
Hoc duce, quem multo trabeatum cernis in auro,
Nunc etiã aspectu ipso, & maiestate verendum,
Hoc meruere olli, & tantum exhaustere laborum.
CAROLÛ hic ille est, què nec secla vlla, nec ætas

Non canet eximio Magnum cognomine regem:
Cuius ab auspicijs tum primum Gallica signa
Batis, & infractus victricia sensit Iberus.
Intremuere Asia reges, iacuitq; subacta
Punica terribili tellus concussa duello.
Cætera ab angustis spatijs exclusa tabella
Te magni diuina lovi monumenta docebunt.

PARTHENII PARAVICINI Nouocomensis.

Hæc verò longè ante alias quæ fulget imago,
Quam circum densa mediã cinxere corona
Egregij reges, tibi maxime regum
Sacrat, priscum reparas qui Martis honorem.
Nam vix Pipini imperio sceptrisq; potitus
Francorum iusta arma moues, atq; hoste subacto,
Ducis Aquitana celebrem de gente triumphum.
Nec morã quãquã ingès immani à Saxone bellũ
Ingrueret, patrios fines transgressus & Alpes
Vix dum victrices aliquas augustaq; signa
Expandis, cecidere hostes rex captus, ab illo
Italia amissos primum sperauit honores,
Et caput erexere arces, collesq; Latini,
Religio, Petriq; raris iam fessa procellis
Per te exoptatos subiit tutissima portus,

Te ne aded Ausonij pietas laudumq; cupido
In lituos, aræ, Romanãq; sacra trabebant?
Qui Longobardum strages, & Batia dicam
Agmina perfractos Mauortia pectora Iberos,
Et totum auspicijs domitum felicibus orbem,
Post obitus, quem tot exantlatosq; labores,
Iuppiter emeritum cœli super arce locauit
Heroes inter claros, sanctumq; senatum.
Ausonia infelix, ecquem nunc æmula virtus
Excserit, quis iam pro religione tuenda
Solicitus, sacrisq; Deum pia ceperit arma?
Vos ò qui socias odiis ciuilibus vrbes
Vertitis, infandusq; decus speratis ab ausis,
Si fama vos tangit amor, laudumq; cupido,
Hoc agite, hinc iustis querenda est gloria bellis.

Gotifredus Bolionius.

SACRO bello, quod ante quadringentos annos indicente Vibano pontifice, ab illustribus Europæ Regulis pro gloria Christiani nominis, incredibili pietate susceptum, inusitata gestum virtute, ac admirabili felicitate confectum est, GOTHFREDVS Bolionius supremum decus tulit. Is tum in Belgico Oceani litore vrbi Bononiæ dominabatur, præque se ferebat antiquissimam Lotharingæ stirpis nobilitatem, quum pontifex ad Claromontem Aruernorum oppidum in Asiaticam expeditionem ad recuperandas Hierosolymas nomen dantibus, dextro humero rubra cruce religiose obsignato, cœlestibus vitæ præmia promittebat. Omnium itaque princeps Gotifredus Christi se militem professus, eam crucem, & belli tesseram de manu sacrosancti pontificis accepit: Ea verò apud vniuersos erat, D E I V O L E N T I S. Inerat ei præcipuum naturæ donum proceri corpõs & grauisimæ oris eximia dignitas, quam excellens bellica virtus, & sancta promissi fides, incorruptique mores adornabant. Nauarat Cæsari in Italia bellum gerenti fortem fidelemque operam: vnde trium linguarum peritiam & singularis industriæ famam bello & pace retulerat. Incredibile dictu est, quo militum concursu, quo ardore procerum, quo diuitiarum, penatium, vxorum, & vitæ denique contempnu rubræ cruces peterentur. Diuino enim quodam furore concitatis animis, deuotisque corporibus generosissimi quique non caducum, sed immortale decus quærebant, quum pia fortiaque pectora occupante religione, periculorum omnium metum, spes vna perennis cunctisque opulenti ocij voluptatibus facile renunciarent. Id verè pium, verèque decorum præsentium animorum decretum, non Gallos modò, sed Germanos, Anglos, Scotos, & Danos, & denique Hungaros æmulatione pietatis & gloriæ in id bellum traxit. Non desuere Itali principes externæ pietatis æmuli, qui expedita arma consociarent, mariaque traherent cupidißimè sequerentur. In his fuere è Transpadanis Gulielmus Longaspartha, & Otho Vicecomes, & ex Apulia Boemundus atque Tancredus illustres Reguli, qui supra triginta milia armatorum peditum & equitum sub signis habuerunt. Ière diuersis itineribus, diuersisque contracta vndique nauigia ad traiciendum sufficerent. Petrus Eremita, huius belli præcipuus adhortator, ab Hungaris ex itinere multis affectus detrimentis, cum primo agmine Byzantos anteibat, è Batio Dyrhacium traicit, & per Macedoniam in Thraciam iter habuit. A Brun-

b 7

duſio autem atque Hidrante Boemundus cum Italicis copiis Ionium emenſus Corinthum ap-
puliſit, atque inde per Aetoliam & Phocidem atque Theſſaliam, Byzantium eſt profeſtus: Ale-
xio Græcorum Imperatore uſque adeo ad tantæ multitudinis conſpectum metu conſternato,
vt poſtquam iuſta petentibus, & inuiſta tenentibus arma, nihil negare poterat, dubio alturoq;
ingenio certa paſſione cuncta concederet: ſcilicet vt graui ea periculoſa, que Thraciæ tot for-
tiſſimarum gentium multitudine exoneratus, belli ipſe ſpectator, omni proſus timore atque
incommodo leuaretur. Traiecerunt è Byzantio Chalcedonem trecenta milia deſcriptorum pe-
ditum, & centum milia galeatorum equitum: qua multitudine vadentium ad inſolitum dec-
us, nuſquam irritò conatu tota penè Aſia quateretur. Nam ſicuti ab Europa terribiles tot na-
tionum copiæ totque inuiſti duces ſuſcepto ſemel voto, aut honeſta morte, aut inſigni victo-
ria ſatisfacere, perumpereque omnino in Syriam ad Chriſti ſepulchrum decreuerant: ita exci-
tæ ad arma toto Oriente Mahometanæ gentes, Aſiæ poſſeſſionem ante trecentos annos bellica
virtute partam pertinaciſſimè turbantur. Sed ea noſtrorum viſ religioſique & indomiti cona-
tus felicitas fuit, vt quum centies variis cruentiſque ſucceſſibus eſſe dimicatum, nec ingentia
flumina, nec inacceſſæ Tauri, Amanique rupes, nec oblate paſſim immenſæ Barbarorum acies,
nec ſitis, nec diræ famis, incidentique viris & iumentis morbi properantia agmina retarda-
rint. Scriptores nempe eius ætatis, & in primis Tyrius antiſtes, qui earum rerum hiftoriam in-
corruptè condidit, varietate incredibilium caſuum & magnitudine præliorum obruantur. Hæc
enim humanæ memoriæ captum exuperant, & omnem annalium fidem antecedunt. Nec mi-
rum, quum totius ferè commoti terrarum orbis bellicoſiſſimæ gentes, non de fortunis modo ac
imperii: ſed quod maximè animos excitat & incendit, de religione ſactorumque authoritate
inter

inter ſe manus contulerint. Ad Niceam primò Solymanus Turcarum Satrapes, & clariffimus
imperator ingenti prælio victus, & latè proſtigatus eſt. Ad Antiochiam deinde in Syria Corba-
nam Parthorum Medorumque & Aſſyriorum innumerabiles ducentem copias, noſtri heroes an-
cipiti prælio dimicantes, ad Orontem proſtrauerunt. Aegyptius verò Rex Caliphus memora-
bili acie viſus Chriſtianæ virtuti ſuccubuit: Hieroſolymæque demum diu oppugnata, acerrimè
defenſa, magna cum cæde Barbarorum captae ſunt: quum ante omnes Gothifredus ad-
mota turri lignea, ex eaque in hoſtilem murum demifſo ponte, ipſe criſtata galea conſpicuus, &
pedeſtri proteſtus ſcuto, trucidatis depulſisque Barbaris primus in urbem peruafiffet. Eo cele-
berrimo facinore edito, tot Procerum conſenſu Hieroſolymarum Rex eſt appellatus. Sed viſ
ſanctitate pariter atque virtute ſingularis, decorum fortæſſe aliis, ſibi verò ſuperbum regis no-
men, pio inuiſtoque aduerſus faſtum animo repudiauit: quòd nefas eſſe diceret, ea in vrbe au-
ream coronam ferre, in qua Chriſtus ſpineam tuliffet. Quo habitu delatum diadema renuentis,
eius eſſigies iubente Leone pontifice, ex vero numiſmate excepta, in cœnaculo Vaticanum picta
eſt. At Gothifredus ſuſcepto imperio nihil antiquius duxit, quam ſacroſanctæ urbis delubra ritè
expiare: quaſſata arietibus mœnia inſtaurare, ac ingenti cura Ioppem expugnare, vt Chriſtianis
claſſibus in proximo litore portus pararetur. Nam Veneti Liguresque, tam pia quam decora
contentione nouas ſemper copias, nouoſque commeatuſ & bellica inſtrumenta noſtris præla-
rè vincentibus conuectabant: vigente & crescente ad victoriæ famam ſtudio piorum fortiumque
hominum, qui ad inuiſendum Chriſti ſepulchrum, urbemque anti qua religionis claritate famo-
ſiſſimam, certatim tranſfretabant. Victores nanque proceres ſacræ militiæ, voto ad Chriſti ſe-
pulchrum ritè ſoluto, perſuſi incredibili læticia, tanquam victoriæ compotes, ad vxores & pro-
pinquos in Europam redibant, hortabanturque obuios, vt in ſupplementa glorioſæ militiæ de-
functorum, arma atque animos expedirent, & reliquum integræ adhuc laudis decus, deletis ad
internicionem impiis mererentur. Cæterum Gothifredus Ioppe Aſcaloneque expugnatis, fulſisque
non vna acie paſſim hoſtibus, mediterraneisque; aliquot oppidis in fidem receptis: quū integrum
regnafſet annum, peſtilenti morbo ſurreptus exceſſit è vita: tanto Chriſtianorum, Syrorumque
omnium luctu ac deſiderio, vt qui viuens multos dignitate æquales, commendatione pietatis
atque virtutis anteiffet: poſt mortem quoque in terris felix haberetur, quòd relicta poſteris glo-
riofa hereditate, Balduinus frater, qui ad Edeſſam Meſopotamiæ urbem Terrarcha regnabat, ſtra-
ternæ amplitudinis atque fortunæ æmulus, conſenſu Procerum regnum ſiſt conſecutus.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Gothifrede piis Solyman dum ſubiicit armis,
Et renatus capiti regia ferta tuo:
Nil vnquam humano diuinius exiit ore
Regali quam quod exiit ore tibi.

Laurea non hominem geſtare, nec aurea regem
Fas, vbi rex Diuum ſpineam ferta tulit.
Maſte heros tam voce hac quam victricib. armis,
Que Babylon, omniſq; horruit Aſſyria.

Saladinus Sulthanus.

ALADINVM Sarraconis Medi, qui nefario ſcelere ſummaque perfidia inter-
fecto Califfa Memphitico Sulthano, cuius mercenarius dux fuerat, Aegypti re-
gnum occupauit, filium fuiſſe authores tradunt: tantaque animi magnitudi-
ne & virtute præditum, vt inuiſto ſpiritu, altitudineque ſolertis ingenij, & vi-
eximia corporis, peritiæ & fortuna belli, maximorum imperatorum gloriam
æquaſſe cenſeretur. Is ab ineunte ætate cunctis belli artibus inſtructus, vi-
erat præcipuus pecuniæ contemptor, viros fortes liberalitate vndique ſibi aſci-
ſcere, magno ſumptu explorare hoſtium facta dictaque, induciarum belli que gerendi occaſio-
nes præſentire, iuſtitiam fidemque religioſè colere, victoriis modum imponere, fortuita inci-
dentium caſuum præſenti ſemper ingenio ad conſilium rationemque ſlectere, probè didicerat.
Vt non mirum videri poſſit, ſi Ioannes Boccacius in fabulis mirus, vel in Barbaro virtutis æſti-
mator, eum explorandis Chriſtianorum opibus atque conſiliis, mercatoris habitu Italam &
Galliam peragraſſe tradiderit. Tum enim Aenobarbus imperator, & ſecundum eum Philip-
pus Galliæ & Ricardus Angliæ reges: Veneti que item, Ligures, & Piſani ingentes copias & claſ-
ſes parabant, vt acciſis Syriæ rebus opem ferrent. Verum tanti apparatus vel incredibilis cona-
tus, emulatione, inuidia, inſami que diſſidio noſtrorum fractus, eum tulit exitum, vt Saladinus
expugnatis Hieroſolymis poſt octogefimum & ſeptimum annum, ex quo eas Gothifredus ma-
nu cum inſigni gloria ceperat, & Guidone demum Luſignano Hieroſolymitano rege ad Tibe-
riadem acie ſuperato captoque, in Syria & Iudæa Chriſtianorum opes euerterit. Vluſ eſt autem
ea victoria magno ferociæ humanitatiſque temperamento, quum Hieroſolymis Chriſtianos in-
colas ſua in ſede relinqueret, campanique tantum æris ſonitum è ſacris turribus tolleret, colen-
b 4

dumque Christi sepulchrum, Gothifredi etiam tumulo admiratione virtutis inuiolato, piis hominibus concederetur. Sed ea inuictæ virtutis utentem fortuna occasi, neque, dissensionis & inuiciorum nostræ cuncta ad Ioppen, Gazam, Alcalonem, Tolmaidem, Berytum, & Tripolim assiduis cladibus proterentem, fatalis hora non planè senem eripuit, quum sedecim regnasset annos, scilicet ut debellandis Christianorum reliquiis Saphandino filio nouæ parandæ laudis materia præberetur. Moriens uti humanæ conditionis atque miseræ memor condico testamento, omnem funeris pompam abdicauit, iussitque tantum in lancea præferri atrii coloris obsoletam tunicam, præcinente ad populum sacrificulo huius sententiæ carmen, quod à Bocaccio memorie proditum est:

Vixi diuicijs, regno, tumidusq; trophæis, Sed pannum heu nigrum nil nisi morte tuli.

Huic Saladino aut certe (quod potius crediderim) Saphandino filio de Ludouico Francorum rege capto, cessit victoria: quum ad Damiatâ urbem Pelusiaco Nili ostio in Christiana castra effuso, miserabilem eladem accepisset. Ferunt Ludouicum, ut se redimeret, in pacis fidem Christianam hostiâ victori impio tradidisse: non minore accipientis quam tradentis gloria, quando barbarus pro sua superstitione inane externæ fidei pignus acciperet; in eam spem, ut ad perpetuum dedecus, si rex inclutus in exoluenda pecunia impiè fidem falleret, inexpiabilis inuidia maximè pio regi conflaretur. Viuens Saladinus ex sinteo more gentis conuoluto, cornutū capitis integumentū gestare erat solitus, ut eorundem regna virtute parca nobili argumento spectantibus exprimeret; quod postea diadematis genus à successoribus Sulthanis usurpatū fuisse videmus. In hac autem habitus speciem Saladini formâ nobis comunicauit Donatus Lectius, patritij ordinis Venerus, diu in Cypro, Syriaq; gestis magistratibus, historiæ & omnis antiquitatis studio clarus.

MARVLLI

MARVLLI TARCHANIOTAE Constantinop.

<i>Littore dum phario prima Saladinus in alex Barbara depicto castra oriente locat, Venit adulatrix regum comes vnica turba E quibus ut lingua prompsit vnus erat. Nunc domitū Aegyptū iactat, nunc littora rubra</i>	<i>Fractaq; pugnaci Gallica sceptrâ manu, Ostentatq; virum duris tot milia in armis Et iubet hinc vires astimet ipse suas, Scilicet hinc ille, atq; adeo ex hac inquit arena Que te semiuellum littore Magne tenet.</i>
---	---

IANI VITALIS Panhormitani.

<i>Accipit pignus victor Saladinus Iesu, Redderet ut regnis te Ludouice tuis,</i>	<i>Tu pignus redimis multo pretiosius auro, Vtra fides maior, illa vel ista fuit?</i>
---	---

Fridericus primus Imp.

NULLI Caesarum ex his qui Romani imperij dignitatem illustri rerum gestarum fama protulerit, nomen tuum minus ad naturæ gentium respondit quam FRIDERICO primo, qui a colore Anobarbi cognomen adeptus est. Vetere siquidem Germanorum lingua Fridericus pacis dicitur exprimit: contrario scilicet eventum, quum ingenio serox, armorum & belli cupidus, nihil magis oderit quam pacis nomen. Nam ab ineunte ætate in contubernio Conradi Cæsaris patruj, in Asia militat. Vbi verè in defun-

ELOGIORVM

Et locum Imperator est appellatus, eo animi decreto arma induit, ut ea non prius se exuturum iuraret, quam Romani imperij diademate ornaretur: cuius voti Conradus minime compos factus, graui cum dolore animi excessisset à vita. Id verò vnum Fridericus præalto ingenio supra coronæ decus spectabat, ut quum ea potitus foret, cuncta iura imperatoris maiestatis ad antiquam dominatus auctoritatem reuocaret: quòd superiorum Imperatorum beneficiarum ciuitates potampla immunitatum priuilegia consecutæ, obsoletis iam tributis aut intermissis, ingratæ & contumaces ad parendum viderentur. Excitabant autem mirum in modum ad extendendam famam virum integra ætate florentem Sueuæ gentis illustre & verè Martium nomen, antiqua maiorum decora, & recens vel infelicis patris Cæsaris exemplum, sub quo variis vtriusq; fortunæ documentis probè obseruatam & exercitam militarium operum disciplinam hausisset. Itaq; Fridericus coacto exercitu in Italiam descendit, expugnataq; in limine, & deleta Derthona, ac Spoletum demum in Umbria ex itinere funditus exciso, Romam profectus tantum terrorem Hadriano pontifici intulit, ut ad mare se proriperet. Formidandis enim stipatus copijs aduentabat, minaci ingenio aliquam lenitatis speciem ferens, ita ut se pacato agmine pontificem veneraturum polliceretur. Clauserant Romani portas, Ælioq; ponte erumpentes, cum Germanis ad Neroniana prata tendentibus, tumultuario cruentoque prælio dimicauerunt. Verum aduentu pontificis placatus Cæsar, in Vaticano more maiorum Romani imperij insignia accepit. Nec multò post in Cisalpinam Galliam regressus, Mediolanensibus bellum indixit, quòd finitimis superba sæuaque arma intulissent, ut late imperarent, Laude Pompeia crudeliter euastata, Como graui obsidione subacto crematoque, & Papiæ omnibus belli detrimentis affecta, magnam sibi iniquæ atq; intolerandæ potentis inuidiam conflauerat. Cæterum eo euentu inchoatum bellum, sæpeque renouatum Ænobarbus confecit, ut multis victor præliis, semel victus ad Calcanum vicum iuxta lacum Eupilim, laboriosa difficilique obsidione perdomitos, acerbissima lege imposta subegerit, Mediolanenses ad vnum omnes patriam solum venterent, vtraque centum stadiorum spatium ad vicina oppida migrantes, relegatiq; corruentis superbæ patriæ excidium ex propinquo spectarent: tanta quidem victoris immanitate, ut vrbs totius Italiæ amplissima ac opulentissima, inexorabili diri Cæsaris edicto, vix seruatis ab iniuria templis, solo æquaretur: turræque mœnia cum ædificiis priuatis omnibus & publicis, Circo, Arena, Theatroque conciderent. Acerbissimo quidem luctu tantis populi penatibus excedere coacti: sed ingenti nec iniquo finitimorum solatio, qui suas iniurias conspecta hostium calamitate vindicassent. Id verò maxime crudele & contumeliosum fuit, quum vrbs euerla funditus aratris proscinderetur in agri speciem, ut non frugis, sed ad ludibrium, salis semen acciperet. Pari propè clade etiam hostiliter incumbens Cæsar Cremonenses, Cremonenses, Soncinates afflixerat: quibus excitandis incendijs, exortum schisma suas faces admouisse videbatur. Hadriano namq; defuncto, quum Alexander Senensis esset susceptus, nec Cæsari impotentem iniustata indignaque iusto pontifice postulanti quicquam concederet: vsque adeo in eum iracundus & sæuus Cæsar concitatus est, ut vrbe Roma depelleret, & Victorem pseudopontificem crearet: conuentus Antistitum indiceret haberetq; ut Alexandro tanquam adulterino, sacrosancti iuris potestas abrogaretur. Ea dissensione diuina humanaque Fridericus impiè perturbauit: tantaque vi tueri suam causam adnixus est, ut moriente Victore, nihil imminuta pertinacia Paschalem sufficeret, & in huius defuncti tertius nomine Calistus, demumque Innocentius quarto loco subrogaretur: quum interim Alexander tantis iactatus fluctibus exul & inops, sed integra semper auctoritate, ab Italia in Galliam, atque inde in Siciliam, & à Sicilia Venetias confugisset: imploratis passim auxilijs à pijs regibus, ut Reipublicæ Christianæ immaniter dilaceratæ, pereuntique mature opem ferrent. Ea autem constantis & infracti pontificis felicitas fuit, ut Cæsariani pseudopontifices ab se legitimo iure execrati atque damnati, quanquam robusto integre ætatis habitu valerent, Deo magno vindicante noxam, ægri senis fatum anteierint. Favebant Alexandro duo reges Ludouicus Gallie suo Pij cognomento dignus, & Gulielmus Siciliae, ea Christianæ Reipublicæ fœda labe commotus. Idem quoque pietatis studium inerat Venetis, quibus multo maxima Italiæ pars accesserat, isq; demum detestandæ dissensionis finis fuit, ut Ortho Cæsaris filius in Hadriatico aduersa nauali pugna à Venetis captus, occasione præberet parandæ pacis. Friderico namq; multis defatigato bellis, filij desiderium, & vltoris Dei metus incesserat. Itaq; pacificatore Ziano Venetorum principe, imperatorem ad pedes suppliciter proiectum, pontifex pro foribus Marciani templi ritè expiauit, in gratiamq; recepit: ea conditione, ut sacro bello se deuoneret: quod tum Saladinus Ægypti Sulthanus Hierosolymitano regi graue bellum moliretur. Tradunt scriptores, pontificem antea cæcæ calamitatis suæ memorem, osculanti pedem, contracta fronte, hoc Dauidicum carmen protulisse: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem: ut domitæ superbi animi ferociæ nequaquam humaniter illuderet: Ad quòd Cæsar tam piè quam graui terreni vultu responderit, Non tibi, sed Petro: tanquam hominè facile contètere, personæ verò dignitatè probè venerari videretur. Cæterum Cæsar Venetis summis affectus honoribus, quò in Germaniã redisset, pio generosoque

LIBER III

rosoque animo, lætissimum ex veteranis copijs exercitum coëgit, & quum Henricus filius consensu procerum Cæsar esset appellatus, & per Pannoniam & Triballos Byzantium contendit. Inde verò recreatis copijs, Emanuele Græcorum imperatore propinquo suo liberaliter commearum præbente, præter Mæandrum amnem profectus, cum Turcis acerrimè bellum gessit. Supremum verò eius operum fuit Philomela vrbs manu capta. Nam paulò post ad Iconium Lycaoniae urbem, quum Ferrei amnis perspicuis vndis per æstum inuitatus lauandi gratia alueum intrasset, cæco absorptus gurgite inierit: insigni quidem illudentium Parcarum iniuria, quum vir fortissimus, & supra reges omnes bello inclutus, quem mille acies strenuè dimicantem non absumpserant, natantem ignobilis torrentis vortex abstulerit, pergraui vtrique nostrorum luctu, iacturaque, & singulari Barbarorum commodo atque læticia. Delatum in Syriam cadauer Guido rex apud Tyrum exquisito apparatu funeris, & marmoreo sepulchro honestauit. Effigiem Ænobarbi Cæsaris Mediolanenses in euerlam patriam remigrantes, marmoreo in arcu supra Romanam portam sculpsertunt dracone stantis cruribus inuoluto, ut virosi dirique hominis simulacrum perpetuò spectaretur. Ad eundem quoque oris & barbæ habitum altera ipsius effigies plurimum aridet, quæ in aurea bulla scitè expressa, appensaque membranæ priuilegiorum Pisanæ ciuitatis conspicitur: ea fide collata, ut terriam quoque eius stantiam ad Volturni pontem proximo Lotrechij bello base deiectam viderimus: quum sumptuosissimi operis turritus pons, à Friderico iuniore, huius Ænobarbi nepote, Sueuæ gentis regum unaginitibus ornaretur.

ANTONII VVLPII.

*Excise Italia cupiens pensare ruinas
Vel saltem in pulchra querere morte decus,
Ænobarbe, Asia fines irumpis, & hosti
Eripis auctas religionis opes.
Inuidit captis Fortuna inimica secundis,*

*Nam dum te in nitido proluis amne, cadis.
Macæ animis ingens Asia dignissime campis
In quibus illustres tot cecidere viri:
Hinc vatù calamos & marmora & æra fatigas.
Hinc meritò claris annumerare viris.*

GEORGII IODOCI Bergani.

*Sæuus eram, mea me bellax audacia cælo
Sustulit astrigero,
Norica Pannonis coniunxi saxa colentes
Fædere pacifico,
Insubres domui, & Danum parere coëgi
Legibus Imperij,
Europa inposui frænos, Asiaq; superba,
Africa me timuit.
Ipse tamen cuius vires animosq; feroces
Sensit vterque Polus:*

*Captiui tenero nati deuinctus amore
(Ceperat hunc Venetus)
Non assuetæ iugo submissi colla supremi
Pontificis pedibus.
Et tandem Armenia merx sanctè flumine membra
Me tulit vnda rapax.
Indulgens nunc mater erat, nunc sena nouerca
Sors mihi non stabilis.
Dico tu igitur felix, miser an, tibi iudicer hostes
Qui mea gesta legis.*

PARTHENII PARAVICINI Nouocomensis.

*Te quoq; bellorum decus, & nona gloria Martis,
Armatus inter Proceres, & Numina belli
Seruant venturis Musea palatia seclis,
Et Iouis fama qua docta volumina mandat.
Nam, licet egregias vrbes, & maxima regna
Ceperis, & validum toties subieceris hostem,
Atq; etiã procul, inq; orbem tua signa remotu
Protuleris: tamen hæc olim inuidiosa vetustas
Presserat, & tecum rapidis immerferat vndis,*

*Vt vix vlla tui superesset nominis vmbra:
Nè clara Iouis donasset mimmere lucis.
Sic visum est Superis iustos pensare labores:
Tu patriæ illius clades, ac diruta bello
Mœnia, & euerfas reparasti funditus arces:
Ille tibi meritq; memor, gratiasq; laborum
Exinctu decus, et lapsam in lauribus honoris
Digna quæ atq; æquada tuis hæc præmia factis.*

Farinata Vbertus.

ARINATA ex antiquissima Vbertorum familia, inter Florentinos optimates equestri dignitate, eximiaque virtute generosi animi Florentiæ illustris, ab insigni erga patriam pietate, æterno Dantis poetæ præconio celebratur. Is per omnem ætatem sese ciuilibus bellis exercuit, quum Florentiam, sicuti & cæteras ferè omnes Italiæ ciuitates, idem pestilens factionum morbus inuadisset. Ab aduentu enim Ænobarbi Cæsaris, supra tot acceptas bellorū clades, inducta erant Gibellinorū & Cuel-

phorum funesta nomina, quæ horribili & diurno quodam terræmotu, humana diuinæq; omnia concusserunt. Diductæ siquidem in partes insana & crudeli dissensione ciuitates, Guelphi pro Pontificibus, Gibellini pro Cæsaribus, de potentia, dignitate, vitæque dimicabant: sed longe omnium pertinacissimè Florentini. Gibellinarum autem partium Vberti ante alios nobilitate, opibus, virisque præstabant. Inter Vbertos autem vnus maximè excellebat Farinata, militarium ciuiliumque artium peritus, grauitate consilij, & robore virium Guelphis metuentus. Pugnabatur in vrbe singulis in regionibus, tanta vtrinque per mutuas cædes rabie, vt multæ magnificentissimæ turreteq; Procerum domus, alternante vices Fortuna, miserabili seuitia delerentur. In ea contentione Florentiæ in primis & singulis Italiæ urbibus, Gibellino celsit Guelphus. Nam ea tempestate Fridericus secundus imperator Enobarbi nepos Guelpharum partium opes, impotentibus armis proterebat. Itaq; Vberti egregiè vincentes, aduersarum partium principes Adimarios, Bondelmontes, & Pactios ciuitate expulerunt. Sed Friderico demum in Apulia mortuo, vigenteque rursus autoritate Pontificis, Guelphi aucti viribus, post deuictos fugatosq; hostes, Florentiam redièrunt, dignitati pristinae restituti. Exulauit aliquandiu apud Senas Farinata, nihil sua spe deiectus, quin moliendo satagendoq; hostibus quidem exitium, sibi verò maturum in patriam reditum pararet: longè intentiore intracti animi cura, quàm cæteri exules, quòd audisset suas, totiusq; Vbertæ gentis magnificas ædes, non deformatas modò repentina ciuili iracundia, sed publico decreto à fundamentis excisas, translatis marmoribus ad publicum opus, quo vrbs trans Arnum ad meridiem nouis mœnibus munitur. In area porro æquatis ruinis, ædificatum est è subiufo marmore præcellenti structura, id quod adhuc admiramur insigne Palatium Octouiralis & summi Magistratus sedes. Infesti erant Senensibus Florentini Guelphi,

Guelphi, quòd apud Senenses Cæsariani nominis studiosos, Gibellinis omnibus tutissimus esset receptus. Quamobrem Guelphi eorum agrum omnem, expugnatis aliquot Castellis, effuse impuneq; populabantur, quòd exiguæ omninoque valido hosti impares Senensium essent copiarum. Tum verò Farinata peracri vir ingenio, vt qui consiliis eorum admisceretur, graui eloquentia Decurionibus persuasit, vt à Manfredo Rege propulsandis hostibus & vindicandis iniuriis, Germanorum equitum auxilia postularent. Manfredus ex concubina genitus, vt Conrado fratrem Fridericum, puluino in os coniecto immaniter suffocârat: dabatque enixè operam vel per scelus, vt sese aduersus propinquos præmuniret. In legatione Senensium atque exulum eminebat Farinata, secundis ac aduersis rebus in Italia clarus. Postularis autem ita annuebat Manfredus, vt se non plus quàm centum galeatorum equitum alam, sed eam inuictæ virtutis daturum polliceretur. Tum verò Senenses, quòd ea manus exigua, & nihil omnino profutura videretur, id auxilium tanquam inane & sumptuosum repudiare cogitabant: indignati scilicet quòd Rex nouus nequaquam paterni spiritus æmulus, partes suas adeò negligenter tuendas existimaret nisi Farinata imperiti Regis incutiam stomachatus, asturè & grauius nihil omnino quòd Rex offerret, spernendum censuisset: modò regium vexillum cum suo insigni furuæ aquilæ argenteo in campo alas extendentis, quòd esset amicitia pignus ad terrendos Guelphos ab alâ signifero gestandam daret. Hac, inquit Farinata, viri Senenses parua manu si sapimus, Manfredus vel nolens in partes trahetur, si, vt bene ominari licet, à numero insolentiq; hoste, pauci atque præcipites Germani concidantur. Tunc enim negligentia sua agnosceret culpam, & pro sua dignitate causam tueri, iustiq; roboris auxilia mittere cogetur. Dedit non alacriter modò, sed cum fastu vexillum Manfredus: Germani autem vbi cum Legatis Senas peruenerunt, Florentinos ad Petronellam habentes castra non semel adorti sunt: sed intra paucos dies, vt diuinabat Farinata, vsu euenit, vt quum Florentini ad Camoleam vsque portam excurreret, Senensium iuuentutem ad erumpendum irritaret, canente tuba Germani ad arma exciti, effusiq; porta, hostes conuersos in fugam vsque ad castra persequerentur, in eaq; vehementi impetu multis cæsis perumperent. Erant bene pransi, meroq; & victoria calentes Germani, ob idq; adeò intemperatè terga vertentibus instabant, vt cruento grauiq; tumultu edito in media castra ad Carroccium vsque penetrarent: funesto quidem audaciæ exitu, quum à circumfusa vndique copiis reiecti primò, mox ad vnum omnes trucidati sint. Vexillum autem Florentiam cum magno plausu relatum populus victoria ferox, tanto ludibrio habuit, vt inuersa hasta per urbem euerrendis regionibus traheretur. Farinata itaque voti compos solerter egit, vt Decuriones Manfredi perscriberent, qua virtute Germani vel inconsultè erumpentes in hostium castra peruaserint: quo terrore atque periculo & cæde Guelphorum mediis in castris dimicant: & quanto denique immoderatè fortitudinis conatu vt Aquilam defenderent, circumfusa multitudine hostium, nõ inulti occubuerint. Illud verò Gibellinis omnibus supra lectissimæ alæ iacturam, miserimum fuisse, quòd Aquilæ vexillum à Guelphis foedissimo ludibrio habitum, suspensumq; celebri in loco ad inuersi trophæi imaginem Florentiæ spectetur. Quod proculdubio si maiore Germanorum numero res gesta esset, ex pulcherrima victoria Florentino in foro eiectis Guelphis fuerit erigendum. Sensit acceptū vulnus contumelia atque dedecore cumulatam Manfredus, accensusque dolore & vindictæ cupidine, Iordanem propinquum suum bellica virtute illustrem, cum ostingentis cataphractis equitibus in Etruriam misit: quorum aduentu cognito, Guelphi Senensi agro protinus excesserunt, eamq; vnam renouando bello occasionem expectabât, vt Senenses stipendiorum graui sumptu exhausti Germanos dimitterent, quibus cum propter eximiam virtutis opinionem manus minime conferendas putarent. Angebatur proinde animo Farinata, providebatq; Germanos exacto iam bimestri stipendio Neapolim breui redituros, quum ad suas regressus artes, nouo astu viam inuenit, qua Florentini ad renouandum bellum elicerentur. Simulata enim perfidia suasit cucullato Sacerdoti, vt rem longè gratissimam, ipsiq; magno futuram lucro Florentinis optimatibus suo nomine deferret: se diurno exilij radio, amoreque & desiderio patriæ adductum, alieno esse animo à Senensibus, quòd imperiti turbulentiq; homines Rempublicam peruersissimè regerent: propterea paratum esse cum exulum manu eam portam, quæ Aretium duceret, occupare, Florentinisque proderet, si coacto exercitu, instaurato bello in conspectum vrbs deuenirent. Nec mora, Octouiri re ingenti silentio suppressa, vt cucullatus Farinatae nomine deponebat, conscribendas copias, euocandaque sociorum auxilia, & Caroccium educendum decernunt. Tanta autem animorum ferocia cupiditateque arma parata sunt, vt nonnulli viri graues peritque militia, & in his Tegaius & Aldobrandus, tanquam nimio plus Germanorum impetum metuentes, ab audaculis vanissimisq; popularium è consilio, strepitu & vocibus exploderentur, quum differendum bellum in id tempus censerent, quo Germani ab hoste inopia pecuniæ grauius oppresso, exclusi stipendii dimissi forent, quòd eorum vim Italicus equitatus non nisi magno cum discrimine laturus esse videretur. Arrisit fortuna Farinatae dolis, vt Guelphorum insolentiam eluderet. Nam quum Florentini ad montem apertum, quinto à Senis la-

26
pide supra flumen Arbiā castra posuissent, prodicionis euentum expectantes, in eos vel numero superiores, eductis copiis Iordanes imperum fecit, consertaque longè omnium eius ætatis cruentissima pugna, vsque ad crudeliter lateque fusos hostes cecidit, vt Arbia innumerabilium cadauerum tinctas cruore vndas traheret. Steterant enim ea in acie à Florentinis triginta milia peditum, & quinque equitum milia. Sed eius pugnae mala fors vehementer incidit Lucensium, Pratenſium, Orbitorum, & Bononiensium auxiliis: quū Germanis, qui cæsæ ad Petronellam alæ parentare cupiebant, vel in deditos & captos sæuientibus, occurrissent. Pugnatum est prope ad internecionem Guelphi nominis, pridie Nonas Septembris, anno à partu Virginis sexagesimo supra mille & ducentos. Nulla omnino Florentiæ domus cladis & luctus expers fuit: corruiſſeque ciuitas videbatur, quum miserabili eiulatu planctuque omnis sexus, ætatis, atque ordinis cuncta complerentur. Optimares itaque & plebei Guelphæ factionis, desperatis rebus ante victoris aduentum vrbe profugerunt: Iordanes verò intra paucos dies Farinatam cæterisque Gibellinos in patriam reduxit. Constituta autem Republica, Guidoneque Nouello Iordani suscepto, quod is reuocatus à Rege Neapolim redibat, Florentini Lucensibus bellum intulerunt, quod apud eos Guelphorum reliquiæ Tegiao Aldobrando auctore & duce arma resumerent. Cæterum Nouellus expugnatis aliquot castellis, cum Lucensium exulumque exercitu prospere confligit. Eo in prælio Bondelmontes, cognomento Cicer, Guelphorum Princeps, crudeli casu interfectus est. Hunc ereptum è media cæde Farinata in equi clunus sustulerat, vt hu maniter conseruaret, parcebantque ei vel efferi hostes dignitate Farinatae permoti: sed Petrus Farinate germanus frater, cui Afinus cognomen fuit, vir atrox & sanguinarius captiuo nõ pepercit, vt qui eum clauæ ferreæ icu in tergo fratris occiderit: detestante id sedum Icelus Farinata, plurimum indignante, quod sibi clementiæ laus immanitate fratris eriperetur. Nec Guelphi vel duabus attriti cladibus, animis se dimiserunt: Commouebant enim se in Æmilia, & missis legationibus ad Conradum puerum in Germaniam, & in Galliam ad Carolum Andegauensem, vndique Gibellinis & Manfredo bellum concitabant. Quibus cognitis rebus, Gibellini ad Emporium oppidum Pisanæ viæ impositum, vt de summa sustinendi inferendique belli consulta rent, consilium indixerunt. Conuenere Aretinorum, Senensium, Pisanorum, & Pistoriensium legationes, itemque Vbaldini & Alberti in Apennino præpotentes, & sanctæ Floræ Reguli Senensibus contributi. Præerat concilio Guido Nouellus Mutilianæ Comes, è Guidonum Comi tum gente: disputabatur variis sententiis de ratione confirmandæ potentiæ, quod magnæ rerum difficultates deliberantibus occurrerent: cum propter rumores Gallici apparatus, & Germanos in Manfredum concitatos, tum propter Turrianos Principes in Cisalpina Gallia aliquot iam partis victoriis Gibellinos acerrime persequentes, Romanumque Pontificem ex professo Guelphos mirifice subleuantem. Verum supra hæc consultantium mentes grauiore metu perturbabant minores populi Florentini classes, qui ab insito studio Guelphum colerent nomen, & Gibellinum vel subactæ armis, pertinacissime odissent. Iamque in id consilium dictu ignobile, conceptuque summè sæuum ac turpe sententiæ inclinabant, vt diruenda Florentiæ mœnia, vibem que nudatam munimento in vicos diducendam censerent. Non tulit diræ sententiæ nomen vnus Farinata, profiliensque in medium generosa pietate peracrique facundia contradixit: execratus degeneres crudelesque eorum animos, qui nobilissimæ vrbis scædo interitu lætaturi viderentur. Habeant, inquit, eam potius incolumen Guelphi, atque in ea dominantur, si ita fuerit in factis vt victores euadant, quam vt scelesti consilij hoc immane decretum ferri patiar. Si veræ virtutis præmium incolumis patria, vt decet, ex æquo omnium parens, cui nemo, nisi degener & impius, manus intulerit: quando ipse vnus ante alios vel exul, dum spiritus hos reget artus, acerrimè sin defensurus. Erat Farinata corpore atque animo ingens, elaro supercilio, eloquentia aded graui vehementi que, vt pudorem sceleratis iniiceret: Florentinis verò ciuibus, qui aderant, præ gaudio lachrymas excuteret. Atque ita ciuitas aduersus inuidiam & rabiem execrabilis decreti, ab vno, vt decuit, optimo ciue seruata est. Sed Farinata ingruentibus demum Gallis, & Manfredo ad Beneuentum acie victo cæsoque, & Guelphis ex ea victoria Florentiæ restitutis: ab ingratis patria, quam seruarat, id præmium tulit, vt extorris Africani Scipionis exemplo in exilio moretetur: sua quidem virtute non modò non infelix, verum æstimata laude maximè gloriosus. Contra Afinus frater ad Beneuentum cum Iordane captus, iussuque victoris Caroli ad Nicæam Prouinciæ in carcerem ductus, diu miser, necatusque demum meritas sæuitiæ suæ penas luit. Farinatae effigies in porticu Pandulphinae Villæ ad primum lapidem extra Fridianam portam, hoc cultu atque armatura, inter Florentinos antiquos proceres Florentiæ eleganter depicta spectatur,

HONORATI FASITELII.

*Seruata per te patria quod tum maxime,
Sic quum misera casura fuerat maxime:
Nunc optimo tu iure præter cæteros*

*O belli, & idem pacis artibus inclite
Vberte, patria visus in superstite,
Vivesque, dum viuunt sacri annales Ioui.*

ANTONII

*Tu præstans vberte animo, tibi Dædala fundi
Vis fuit, herouis, Ithaci sub pectore sensus.
Nā seu dextra hoste quærens, seu fulmine lingua,
Sive assus Marti misceres, fulmina fando
Priscorumque artes & robora Romanorum
Acquiparas. vario dum nutat Eurua motu,
Et patria insanus dum fluctibus icta labasset.
At pietas laudumque cupido, & viuula virtus*

*Reddidit æternum, celsosque euexit Olympo:
Cum seruas lacerandam urbem, qua nil ab Eois
Pulchrius Hesperias oriens Sol cernit ad vndas.
Iure igitur Latie Iouis noua gloria lingue
Dat laudes, poterit quas nulla abolere vetustas:
Debet & ingenti Florentia Farinata
Qui miseram vultu patriam tutatus aperto est.*

Actiolinus Tyrannus.

ACTIOLINVS Patavinorum Tyrannus, portentum humani generis, hæc obducta feralique fronte, hoc atroci pallore, hisque vipereis oculis, suam indomitæ naturæ toruitatem spirans, in Prætorio Patavij pictus spectatur: vnde nobis exempli tabula hæc in Musæum relata est. Fuit is Saxonici sanguinis à proavo Alberico auoque & patre Actiolinis, Italicæ stirpi ad horribilem sæculi pestem insertus, ea tempestate, qua Otho tertius Cæsar in Italiam venit: eo susceptæ coronæ exitu, vt suburbanas Romanorum delicias barbaro more ferro & flammis excinderet. Nauabat operam incendiario Cæsari superior Actiolinus.

ELOGIORVM

magisterio Equitum insignis: tuleratque ab eo militiae donum in Euganeis oppidum nomine Romanum, ut inde nouus incola, hoc horrendum immanisque monstrum progigneret: quod maxime funestam regioni cladem esset allaturum. Nihil enim hic diri nominis pronepos à progenie virulento sanguine infecta degenerauit, ut potè quem nulla humanioris vitae consuetudo, nullus auiti maternique lactis affectus, nullaque benignioris eius caeli clementia ab ingenua rabie furentem mitigare potuerint. Quamquam ab adolescentia honestè ac liberaliter educatus, bonae maturaeque frugis spem præberet, utque deinde factus secunda virtutis fama militiae versaretur. Adhaerens Friderico secundo Romani Pontificis opes oppugnanti, & Guelphorum nomen in Italia proterenti. Sed Imperator à Parmensibus graui dignitatis incommodo foede fugatus, & castris exutus, aegrè Cremonam è manibus hostium se receperat: quum fortè in segni & longa obsidione munitis exiens castris in tempestiuam ex Falconum aucupio ad Buxerum oppidum voluptatem quaesiuisset. Fuit Actiolinus ingenio peracuto, constanti, versutoque apprimè validus, corpori autem quamquam mediocri, singulisque membris habilis inerat vigor, adeò firma explicataque neruorum compage, ut eques pariter & pedes armorum exercitatione, cunctos aequales anteiret, nec vnquam inedia, vigiliis, algore, aut aestu frangeretur. Id verò in eo homine peculiare maximeque mirum fuit, momento temporis diuersos commutati animi habitus quum vltus posceret, gestu, voce, oculis ementiri, alieni porro animi latebras sagacissimè percrutari, incredibilique simulationis artificio, vel penitissimos astutorum hominum sensus explorare. Vir enim suspiciosus, vafer, inuidus, saeuus & semper ad imperium anhélans, modò hanc, modò illam personam induere histriionum more didicerat. Hos tradiderant mores auus & pater, ut potè qui antea graues inimicitias cum finitimis & potentibus Patavinorum optimatum familiis susceptas, per caedes, castellorumque incendia, aliquot annis exercuissent, simultate orta ex nuptiis adulterioque Cæciliae Baoniae, quam auus Actiolinus cognomento Balbus impudenti astu præreptam secundo Actiolino filio, cui Monacho cognomen fuit, in matrimonium dederat, quum Gerardo Camposampetrio Patavinæ iuuentutis Principi desponderetur. Trahebat enim secum dotali iure opulentam hereditatem, qua Balbi animus auaritia repente captus, turpiter adduci potuit, ut Gerardum contra ius aetæ propinquitatis in expiabili iniuria offendere minimè vereretur. Erat enim Gerardus ex iore Balbi genitus, & de Cæciliae sponsalibus (vbi decebat) auunculum consuluerat. Itaque iuuenis inhumaniter perfidioseque deceptus, ab iusto dolore ad vindictam præceps, ita contumeliam vindicauit, ut foedo facinore concepto patratoque, Cæciliam post celebratas cum Monacho nuptias, fortè ad Aponenses aquas euntem interceperit, mediaque in via intentato ad iugulum pugione si reluctaretur, vi illata constuprarit, non ad libidinem, sed superbo vltoreque animo, ad perennem Actiolinorum ignominiam. Eius abominabilis facti indignitas Actiolinos repente armauit in Patavinos, quod tanti flagitij iniuriam impunito Gerardo neglexissent, deditque initium diuturnis inultatisque cladibus: quibus præter nobilissimas totius Venetiæ vrbes, supra centum oppida castellaque diu vexata, & late vastata à stirpe propè interiorunt. Cæterum Cæcilia quamquam incorrupta animo, vbi tamen polluta corpore repudij penam tulit, eaque propinquis remissa. Monachus nouas nuptias fecit cum Aldeida Etruscæ nobilitatis ex Mangania domo in Alpihus illustri. Hoc ventre infausto, hocque diro semine editus est tertius eiusdem nominis Actiolinus, de quo loquimur: ab aliquo (vbi credi par est) prodigioso malignorum syderum concursu, animi saeuitia tyrannus Phalari, Dionysius, atque Neronibus anteferendus. Balbo auo morte erepto, & patre Monacho ad quietiorem vitam secedente: Actiolinus ex ea cruenta simultate armis vehementer exercitus, integrum bellum priore acius atque crudelius renouauit, tantaque vi quum in omnibus oppidis atque vrbibus factiones excitaret atque aleret, ut Patauio, Vicentia, Verona, Taruisio, ex civili discordia potiretur. Erant ei copia equitum & peditum perpetuis inueteratæ bellis, & quod magno vlui fuit, fide, studioque partium sibi additæ: quibus accesserant Saracenorum alæ formidabiles, Germanorumque cohortes, & turmae eximia virtutis, quas Fridericus Imperator ei attribuerat, tanquam Gibellinae factionis Principi, atque impigre tuenti Cæsaris nomen. Has ut aleret vniuersas ciuitatum fortunas in fiscum redigere: opulentos ciues damnare atque proscribere: sana donariis spoliare: sacros templorum redditus interciperet: & neminem denique qui pecunia, autoritate, clientelisque valeret incolumen pati erat solitus. Ingenio siquidem audaci, auaro, impenseque impio, & nunquam cædibus saturato, dum odium lætale omnibus late extenderet, ita euastarat florentissimas vrbes, ut quum aduersarum partium sibi suspectos sustulisset, in Gibellinos demum amicorumque præcipuos, ac intimos familiares immanissimè grassaretur. Aedificarat singulis in vrbibus atque oppidis carceres tenebris horribiles, in quos inuisorum agmina contruderet, ut inedia miserabilique illuue, terro odore & lurido squalore enecti, in compedibus & robore crudeliter interirent: putrescentiumque cadauerum immenso fetore cæteris pallentibus exoptata mors contagione & metu accerseretur. Nam ea truculentia erant susto des, ut nisi ex mensium intervallo carceres stercore præalto, & multa putidorum cadauerum

sanie

LIBER I.

29

sanie redundantes repurgarent, & cumulata inter semianimes enectorum corpora, vncis extraherentur. Nusquā vel spatiosissimi carceres accumulatos etiam in strues captiuos capiebant, non terrorum atque carnificum numerosæ manus edendis cruciatibus, expediendisque laqueis atque securibus sufficiebant. Viui homines in frustra laniorum cultris secabantur. Cateruam alij longa serie deligati ad palos, circumuentique, flamma torrebatur. Quod verò inauditæ crudelitatis fuit, capitale erat tortori atque carnifici maturasse supplicia, ut vita per articulos, momentaque temporis ad longos cruciatus extenderetur. In eos autem vel infantes, quos neci destinasset, tanquam minoris criminis delatos, ita ex summa saeuitia fictæ clementie laudem quærebat, ut monoculos, vnipedes, & vnimanos dimitteret: postremo lugentibus suorum funera, ut lugere desinerent, oculos eruebat: ex pauore circumspectantibus fugam, ut viæ labore liberaret, amputabat pedes: alienæ porro calamitati libera voce indolentibus, ne diu vociferarentur, linguam præcidebat. Delatores quoque ipsos negligentie incuriaque; damnatos, quum damnandorum nomina desiceret, ductos in præaltam turrim ut certius specularentur, atroci ludibrio, sed merita pœna, in fossam præcipites dabat. Immense autem humanitatis arbitrabatur, damnatorum atque exulum vxoribus & liberis ea conditione vitam condonasse, ut foeminis deciderentur mamme, mares verò ad non dubium inimicæ sobolis interitum castrarentur. Per hunc modum nusquā remissa atrocis animi saeuitia, sed indies rediuita feritate debacchantem, supra triginta millia omnis generis saeuus, ætatisque hominum, terribimo supplicio sustulisse, eorum temporum scriptores tradunt. Iamque immanis bellua insatiabili ingluuie vorax, immani que sanguinis sitibunda, Mantue, Brixie, Mediolano, & cunctis Italiæ vrbibus inhiabat, deuorassetque; proculdubio, nisi Romani Pontificis Legatus, Actiusque Atestinus indomitam feri monstri rabiem vlticibus armis infregissent. Innocentius enim Pontifex Actiolinum antea Friderico Cæsari impie operam nanantem, ob idque sacris interdictum, tanquam Dei diuorumque numina contemnentem, furis infernalibus deuouerat. Itaque numerofo coacto exercitu, & positis ad Patauium castris, vrbem munitissimam Ineditio Præfecto frustra propugnante fortiter atque feliciter expugnant, captiuosque; innumerabiles effractis tot carceribus propinqua neci ereptos, libertati patriæque; restitunt, incomparabili Patavinorum læritia, acerbissimoque; dolore tyranni, qui tum aberat, capiundæ Brixie intentus: adeò pertinaciter hærens, ut Patauio tantis obfesso copiis, vehementissimeque oppugnato, nihil omnino timendum, nec ferendam opem decerneret: ne irritò incepto abscessisse videretur. Verum eo nuncio perculsus percitusque; ira, motis castris incredibili celeritate Patauium aduolat, exultantem victoriâ, imparatumque hostem oppressurus. Sed Actius peritus belli, & nature hostium gnarus, irruenti prouocanti que; ad prælium tyranno, obstructas portas, munitaque defensoribus mœnia obiciens, salubri patientia, furentis imperum fregit, & elusit. Deiectus itaque spe eliciendi ad pugnam hostis, gemens & fremens retrò vertit iter ad Vicentiam atque Veronam, quibus in locis Patavinos omnes custodia eductos, reliquum saeuitiae suæ venenum effundens, variis tormentis excruciat & interficit. Nec multò post inicitis foederibus cum Vberto Pallaucino, Cremonensium & Placentinorum dominatu potiente, iterum Brixie castra admouet: nec in eo terrore implorantibus opem, Brixianis Legatus deest. Verum Fortuna optime causæ ita inuidit, ut Legatus ad Marcariam vicum circumuentus in fidiis, & tumultuaria pugna profligatus à tyranno caperetur, & Brixiani ab ea clade metu consternati portas aperirent, Guelphi que; Pontificio nomini fauentes, aut supplicio, aut exilio multarentur. Actiolinus tanto successu elatus Vbertum victorius in ita pactionis Brixia excedere coëgit. Is contumelia incensus cum Bosio à Douaria veterè inimico, quod opibus potes in vrbe Cremona principatus esset æmulus, ad Actiolini perniciem vires sensusque; coniungit. Discesserat enim ab amicitia tyranni Bosius paribus iniuriis iniquissimè laceffit. Nec mora, lyncera fide coniuncti, Actium Atestinum è Ferraria euocant Brixillum, & cum eo in Actiolinum coniuuant: Martinumque; Turrianum Mediolani regnantem admonent, ut diligenter ab Actiolino caueat, atque arma parat: se enim nulli occasione defuturos, ut communem hostem cunctis insidias molientem, coniunctis copiis circumstant, & opprimant. Actiolinus per eos dies conspirantibus secum Insubrâ Patriciis, quos Turrianus inducto popularium dominatu, in exilium egerat, in id consiliu totus incumbere, ut Mediolanum improuiso adortus inuaderet: reductis que; patriciis, & pulso Turriano Pontificij nominis studiofo, debilitatis iam pridem iacentesque; Cæsarianas partes erigeret. Oppugnabat tum Vrceos oppidum, & coniurati hostes de Vrceanorum salute solliciti, coniunctis copiis à Soncino ad eum ferebantur. Turrianus quoque; Carrocio cum legionibus vrbe educto, ad duas ponte constrauerat, ut murua transeundi amnis facultate propostita, ad socios transire, aut eos (sicuti vltus ferret) ad se recipere commode posset. Quo hostium consilio cognito, tyrannus inuitatus ab exulibus, & vadum in amne monstrantibus, nouum fataleque; sibi consiliu arripit traiciendi amnis, ut improuiso Turriani pontem inuadat, & occupet. Adiuuat vim repentini impetus Fortuna, Turriani que; præsidium prima irruptione deiicitur, quod Insubres nihil hostile in sua ripa timendum putassent: ut potè qui vltoris ripæ propugnaculum ponti impositum, maiore cura & vigilantia tuerentur. Repentino

63

itaque terrore perturbati, à fronte primò & mox à tergo tumultuosissimè profligantur, victoriq; pontem relinquunt. Is subitario aggere nouoq; præsidio vtrunq; pontis caput firmat, effususq; per agrum, ferro ac flammis cuncta peruasat: frustra; tentata Modocetia, ac incensis suburbanis rectis, ad Sextum vsque vicum excurrit: præmissis Saracenis, qui ab inuitato cultu genereq; armorum & barbaro clamore terribiles, Mediolani portis terrorem admouerent: eo quidem astu, vt Martinum longius ab vrbe abstraheret, ipse autem diuerso itineris flexu Mediolanum aduolans, Cæsarianis introrsus prodendæ portæ ex suo aduentu occasionem aperiret. Sed Martinus nequaquam temerè progressus, suspiciansq; insidias, & vim pugnacissimi furentisq; hostis deuotans, militum suorum audaciam atq; audacitatem conferendæ pugnae grauisima obstaculo cohibebat: munitisq; castris intentus hosti pariter atq; vrbi cuncta circum explorando, cunctabatur. Nec oblata occasione ad rem bene gerendam desunt Actius, Vbertus & Bosius Manuanorum auxiliis confirmati: extemplo enim conuolantes ad pontem, eum magna vi, & pari celeritatis successu, quo amissus fuerat, trucidato Actiolini præsidio recuperant. De ea re fortiter atq; feliciter patrata per nuncios, Martinum docent, hortanturq; vt prælio tantisper abstinereat, ne explorata de intercluso hoste victoria militum temeritate corumpatur, quando tyrannus sine vulnere debellandus, offerri certo exitio videatur. At Actiolinus ad primum amissi pontis nuncium, verentis se Fortunæ vultum agnoscens, nequaquam animum despondet, aduolatq; ingenti cursu ad pontem, vt eadem vi celeritateq; bis captum recuperet. Sed periculis rei bellicæ hostium duces lunatam munitio nem, vli singulari studio laboreq; militum ad pontis caput erexerant. Eam vehementi cruentoq; certamine edito, quum tyrannus acerrimè dimicans perumpere conaretur, ei verutum scorpione adactum in imo crure pedem transfigit, Saraceni Germaniq; in primis & reliquæ copiae, multis acceptis vulneribus repelluntur. Nec tamen sese deserit tyrannus, nec dolore vulneris, nec supremi discriminis metu superatur: indeq; conuersis signis, ad vadum, quo transferat, instante iam tergis Turriano se proripit. Multi suorum profluentis vorticibus abrepti perierunt: ipse alto generosoq; vectus equo, ita in ripam euasit, madefacto vulnere septuagenarius senex exorto intolerabili rigore quateretur, & quod indomiti spiritus vitum pervincere poterat, hostium antecurfiores ad se opprimendum prouolantes conspiceret. Per hunc modum à tergo premente Turriano, & à fronte noui hostis occursum pulsus & late profligatus, cum paucis se fugæ mandat Brixiana via. Sed euadentem Vbertus & Actius cum expedita equitum manu consequuntur & capiunt. Is Vberto non multum antea amico, atque eiusdem factionis, quam Actio vereri & implacabili hosti se dedere maluit. Eo modo exutus armis, ignobiliq; equo impositus ad Bosij tabernaculum perducitur, quo humaniter reputatione tantæ calamitatis suscepris est. Sed quum ferox animus obligandi vulneris fascias, & cuncta vitæ alimenta obstinata feritate repudiaret, nec vllas vt bene sperare veller preces admitteret, dentibus infrendens, contumaciq; ore defixis solo oculis spectabatur. Tantus autem erat militum concursus, vt magnò ludibrio singulis penè incessentibus, latro impius, & tortor, & carni fex crebro appellatus, incondito circumfusæ ad tabernaculum turbe, clamore & fremitu ad supplicium deposceretur. Itaque Duces vrgentis iam coronæ violentiam veriti, eum spectaculo repente subtrahunt, intempestaq; nocte lecticæ inclusum sub custodia Soncinum deuehi iubent. Nec multò post in eodem pertinaci obdurantis animi decreto execrabilem animam exhalans, meritos cruciatus, quos feruida ira exulum struebat, indignabundus effugit. Verum Albericus Taruisinorum tyrannus nequaquam virtute bellica, sed naturæ immanitate Actiolino fratri comparandus, pro se fratreque cumulatæ scelerum pœnas persoluisse vilis est, quum Taruisio pulsus, & in Zenonis arce obsessus, & captus, vxores filiasq; in oculis viuas comburi, filios membratim dissecari, sese demum diu tortum, attractumque pedibus equorum iugis, per salebras & vepreta, ad necem raptati, laniataque membra feris atque volucris destinari, omnium miserimus spectarit.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Sylla, Nero, Caius, Marius, Mezentius: his tu | Azoline, ipso & senior es Phalari.

Martinus Turrianus.

MURRIANAE familiae nomen Belgicæ stirpis fuisse annales tradunt, quod Tacitus Regulus opibus potens in Saxina valle, quæ est supra Larium lacum, argentifodinis clara, geminos externos fratres sibi generos asciverit: datis in matrimonium geminis filiabus, quibus totius patrimonij hæreditas nomine dotis obueniret. Erant Belgæ iuvenes bellica indole honestisque moribus & gentis prolapia clarî. Cæsarum enim sequentes castra, pro insigni gentilitio, Turrem in scutis depictam gestabant, ex cuius fenestris hastæ geminæ singulis aureis liliis ferreæ cuspidis modo præfixæ, ad vexilli speciem protenduntur. Ab eo scutorum argumento Turriani sunt appellati. Hoc sanguine progenitum ferunt Marti-

num

num superiorem, quem ab inuitata corporis atq; animi magnitudine, Gigantem appellabant. Huius eximia virtus Sacro bello sæpius spectata, eum habuit vitæ exitum, vt ad Antiochiam à Barbaris captus, omnibusque exercitatus tormentis beatorum martyrum exemplo, cælestis vitæ felicitatem sic consecutus, relicto Iacobo filio, qui numerosa prole præstantissimorum iuuenum felix, Paganum & hunc de quo scribimus MARTINVM gloriosi aui referentem nomen genuit. Paganum paulò antea virum excellenti virtute prudentiaque Mediolanenses ciuitate donauerant, honoreq; præturæ auctum, publicis consiliis præfecerant: quod multa cum laude liberalitatis & pietatis ipsorum copias à Friderico secundo Cæsare cruenta acie profligatas ad se recepisset, singulariq; benignitate, omni humana ope adiutas fouisset. Is autem ita gessit Magistratum, vt nemo temperantiæ, æquitate, atq; industriâ potior videretur. Hoc tenore consilij perspicaci erectoq; ad laudem, & imperij maximè cupido, & (quæ erant ad id opportunæ artes) multa ciuili prudentia & astuta lenitate temperato. Volebat enim existimari popularis, dum suscepto mediæ ciuium classis & infimæ plebis patrocinio, nobilitatis superbiam, specie liberalitatis atq; superbiam contrunderet. Paulum siquidem Sorecinam Optimatum principem, eiusq; sectæ aliquot ciues opulentos, quod immodici prægrauesset, essent populo, vrbe eiecerat, bonisq; multarat: & quod maximè potentium fregerat spiritus, Leoni Perego Mediolani Archiepiscopo, quod is à Patricijs ad eum honorem esset euectus, alterum à Septaria familia commendatione plebis opposuerat: persequebaturq; iam apertè nobilissimos quosq; & præsertim Gibellinos: verum id dissimulante: nam eorum magnus erat concursus ad Othonem Vicecomitem, qui Pontificia autoritate creatus Archiepiscopus, aduersus duos pseudo-Archiepiscopos sacri Imperij sui sedem & patriam armis repetebat, ea infracti animi perseverantia, vt sæpe acie victus, tanquam optimæ confusus causa, bellum singulari alacritate renouaret. Cæterum Martinus eum occupata ad Verbanum Arona, copias promotentem, commissa pugna profligauit: magno quidem detrimento Patricijs exulibus illato. Hic est ille Otho, qui ex sacerdotij contentione quinquies à Turrianis repulsus, post viginti annos victis acie, captisq; eius familiae Principibus ad Decimum vicum, in Vicecomitum domo Mediolanensis imperij fundamenta iecit. Exinde Martinus prostrata, aut redacta in ordinem Insubrum nobilitate, ita Principis munia vsurpabat, vt prætoria potestas ad non obscurum tyranni nomen transiret. Idcirco vitandam sibi inuidiam ratus, egregiè simulando patriciorum ordines æquioris & tranquillioris status spe sustentabat. Ne verò insensus optimaribus videri posset, vetulissimæ stirpis familias per conubia Turriano sanguini inseruit: Ex Castellionea scilicet gente, Biragaq; & Pusterlea delectis vxoribus. Callebat enim artes confirmandi Principatus, & captandæ popularis auræ: Nam ad has oportune quæsitæ affinitates accesserant faciles aditus, mira; patientia in audiendis dissoluentisq; improbæ & semper ineptæ plebis quorelis: & Turriana domus cuiq; expositis penuarijs copijs liberaliter adaperita. Quod verò tuendæ popularitatis intererat, publice etiam epulum dare, & spectacula decurrentium equitum, honestaq; exercendæ iuuentutis certamina propositis præmijs, & magnifico apparatu edere erat solitus. Quibus etiam ludis per solennes festos dies, vt populi mentes ad religionem reuocaret, Christianæ historię actiones intermiscibat, diuorumq; Martyrum exempla personis Comico & Tragico more decentissimè repræsentatis. Quo simulationis artificio collecta sensim gratia, confirmataq; autoritate, non obscure ad principatum euectus est: tanto omnium ordinum studio, vt Populi defensor, Pater patriæ, Prætoriq; potestatis Dictator perpetuus vocaretur. Sub id tempus nobilitas ferè omnis, in primisq; proceres Gibellinæ factionis extorres & profugi ad Actiolinum confugerant, Cæsarianarum partium Principem, impotentemq; execrabilis sæuitiæ tyrannum, vt eius opere ducti in patriam aduersarios Mediolano pellerent. Itaq; Martinus exploratis hostium consilijs, socijs ad capiendâ arma excitatis, & populo multis concionibus ad tuendam libertatem concitato, Carrociū & legiones, equitatumq; omnem sub signis eduxit. Actiolinus autem qui superato Abdua igne ferroq; obuia vastabundus, incenso Tritio, Vicomercatoq; direpto, ad Sextum oppidum excursionem fecerat, vbi Carrociū educi, secus ac putarat, nec longè abesse Martinum didicit: retro vertit iter ad Cassianum. Nam in tergo aduentare nouos hostes audiebat. In vnum enim coierant Actius Arestinus à Ferraria, Vbertus Pallaucinus à Placentia, Bosiusq; Douariensis à Cremona, qui præmissis equitatu, pontem quo tyrannus transferat ad Ripatam occuparant. Itaq; premète Martino, duplici terrore ancipitiq; periculo circumuictus, supremum temeritatis suæ consilium sumpsit: tranandi amnis, vt in aduersam ripam, quod vadum ibi reperiretur, cum equitatu se proriperet. Sed dum transit, verutum scorpione adactum pedi incidit, grauatq; eo vulnere septuagenarius senex, vltro citroq; Abduam trucidatis eius copijs, viuus in hostium potestatem venit. Nec multò post truculenta obstinatione repudiatis remedijs atq; alimentis serino cum gemitu accersita morte, meritos ad pœnam suæ immanitatis cruciatus effugit. Ab hac victoria Martinus clarus magnusq; habitus, cuncta ad arbitriū Mediolani moderari, & Principem agere cepit: ita vt magnificentie operum ad alendam plebem plurimum studeret,

ELOGIORVM

32
 ædificatis amplissimis ædibus in regione Nouæ portæ, & ad publicam commoditatem exceptâ Ticiniam parte, quæ iuxta Abiarum oppidum nauigia ad Ticinensem portam perducit. Id emissarium sumptu cum antiquis operibus comparandum, ingentium lincium est capax: incredibilemque importandorum ex agris fructuum facultatem, cum voluptate hibernæ ac æstiuæ nauigationis, ad perennem Martini gloriam hodie præbet. Sed Turrianas ædes laxitate, uiridariis, & præcellenti structura pulcherrimas, Otho victor, iusto (ut ille putabat) dolore compulsum, solo æquauit: tanta exacerbati animi rabie, ut in ruinis diuo Ioanni decollato Templum conderet, dicaretque ad ignominiam damnati soli, sepulturæ ac inferis noxiorum hominum, qui tetra affecti supplicio, è furcis ad id infame sepulchretum perpetuo deferrentur. Inexpiable liquidem odium sibi concitârunt, dum superbe rerum potirentur Napus atq; Franciscus fratres, quod acie ad Angleriam victores, captis viginti duobus Patritiis, & in his Theobaldo Magni Matthæi patre, Othonis fratre genito, capita attracta crinibus, ad plaustrum temonem rustica secure crudelissimè detruncassent. Regnauit Mediolani Martinus annos quattuor post partam de Actiolino victoriam, sua virtute, ac immenso populi fauore gloriosus. Obiit non planè senex, elatusque ciuium humeris ad Claræuallis Cœnobium, sepulchro maiorum illatus est. In quo eius effigies sub abside marmorei fornicis depicta, hodie etiam incolumis spectatur, in purpura & pileo armelinis pellibus suffulto, ut tum erant summi Magistratus insignia. Sed Martinum illustri prudentia insignem, non multo post longè clarissimum fecere Philippus & Napus successores, quum ille fraternæ potentæ hæres, immodico Principi tyrannoque, quàm Prætori propior esse maluerit: hic verò bello acer, paceque intolerandus & atrox, sese & familie fortunas omnes Decumana acie victus euerterit.

ADAMI FVMANI.

Ruebat Eccelinus acer Italus
 Fretus tremenda milium ferocia
 Tremendus ipse diritate barbara
 Urbem superbam, maximam, perlucidum
 Sydus, togata ut perdomaret Gallia
 Tyrannus Eccelinus ille pessimus,
 Illud Deo atq; hominibus infestum caput,
 Quotquot fucere, quotq; sunt, quotq; unquã erunt
 Longè tyrannus omnium teterrimus:
 Ab corde cuius exularat funditus
 Fas, ius, pius, rectum, pudorq;, æquũ & bonum,
 Qui tenera membra paruulorum ab ubere
 Matræ reuulsa, dissecare per scelus
 Mucrone duro, fuerat ipse durior.
 Quin (proh nefas) & mulierum pregnantium
 Exenterare amabat (ò dirum nefas)
 Exenterare amabat alius impius
 Horrente scalp: te nihil mater verens
 Lucina, iustis quæ uocata partibus
 Nitentium audis pia lacrymosas preces.
 Quæ sepe sepsusq; repetita, illius
 Nunquam feroces spiritus, nunquam feri
 Durissimum mollire pectus quiuerunt.
 Et hoc Patavi nouit alma ciuitas
 Vicinãq; illi fertilis Vicentia
 Tuq;, urbs frequens, uetusta, magna, nobilis,
 Verona mater urbium pulcherrima
 Nouisti, & ante tu beata Brixia,
 Tum facta ab illo urbs omnium miserrima.
 Ruebat Eccelinus acer Italus
 Qualis sonantis vis corusca fulminis,
 Cum Turritanus ecce uir fortissimus
 Martinus, indignatus ut spumans aper
 Lucanus, aut Sabellus, aut Libys Leo
 Getula pubes quem ueruta perpulit

Exire notis saltuum recessibus
 Clamosa pubes, & Numidicorum canum
 Animosâ uis laniatibus seuis ferit,
 Cum colla & armos uelutibus iubis,
 Caudæ flagello identidem graues sibi
 Villosa terga uerberans iras ciet,
 Secumq; cæco murmure dubitat ferus,
 Quæ prima mordens obterat uenabula:
 Sic ille, acerba ut seruitutis imminens
 A ciuibus propelleret iugum suis,
 Formidoloso & ipse cinctus agmine,
 Virtute fretus exiit mirabili
 Seni incitatus obuiam acerrimo,
 Primaq; pugna uulnerat, uinum capit,
 Asportat, inque claustra cæci carceris
 Contrudit, ubi post dirus is, diris modis
 Squallorẽq; ac pedore tetra, pessimis
 Suis sceleribus debitas pœnas luit.
 Quo peruagante tam beato nuncio
 Latè per agros Italum, perq; oppida,
 Passim puellæ uirgines ductis choris
 Lata caneabant uoce tinnula simul,
 Martine Turriane, Martine inclite,
 Tu liberator urbium, tu Patria
 Seruator exististi, & omnes omnium
 Laudes tulisti: nempe nostra tu omnibus
 Nobis dedisti habenda, cum nefarios
 Latronis ausus contudisti, & omnibus
 Mentem addidisti ciuibus trepidis tuis:
 Tibi & mariti coniuges, & coniuges
 Debent maritos, atq; utriq; liberos,
 Debent parentes liberi tibi quoq;
 Tibi nos pudicitiam, tibi decus, tibi
 Nostram incolumitatem, tibi tam deniq;
 Nos nostraq; en debemus hac tibi omnia.

SARRA

M LIBER I
 Sarra Columna

33
 Hic oratio subagrestiq; uultu Sarra Columna præclarũ maximè generosi infractiq; animi specimen prætulisse uideri posset, quũ Bonifacium Pontificẽ probe uertus, peracris iniuriæ contumeliã, uel nefario ausu uindicauit: nisi meritò secundoq; euentu patrati tantũ facinoris integra laus, sprete ac immaniter uiolata religionis infamia premeretur. Quid enim æquo iure uel atrocius admitti, uel scelestius cogitari potuit, q̃ sacrorum principẽ diuinitatis opinione uniuersis uentibus religiosissimè uenerandum insidiosis oppugnare armis, sacrilega manu capere, & dira crudelitate ad mortem redigere? Nulla siquidẽ dicta factaue in Pontifice, quantumlibet factioso, impoetẽ, auaroque, diuini iuris authoritatẽ, & vim sacrosanctæ potestatis elidunt, & eleuãt. Nam ubi semel consecratus, & nouo desumpto nomine Iustratus est, Pastoralemq; lituum præfert, ac in eius deraso atq; sacro capite gemmarum apex resulget, tanquam exuta humanitate, augustus & planè diuinus efficitur. Inuaserat Pontificatum Bonifacius, peruersa ambitione præceps, Cælestino miris usque adeo artibus infatuato, deceptoque, ut uir ille ingenij captu simplicissimus, humanarumq; imperitus rerum, & religioni impense deditus, Pontificatu se abdicaret, priuatæ (ut aiebat) tanquam sanctioris uitæ desiderio, postquam tanti principatus ferendo oneri se imparem fateretur: & resumpta euilla ad syluas & specus Gargani montis, ad contemplationem diuinorum operum contenderet. Itaque uoto suo potitus Bonifacius intra paucissimos dies, prænsando largiendoque in uacuantem sedem irrepit, renunciatusque Neapoli Pontifex, Romam se contulit. Quum uerò diademata triplicis thiaræ suscepisset, ante omnia atroci concilio operam dedit, ut Cælestinus sacro secessu educus, in carcere Fumoniarum arcis necaretur. Integer enim uitæ, ac omnis sceleris

ELOGIORVM

impollutus, quod è tanto fastigio religionis amore, in eremum se demississet, admirantibus cunctis pij animi decretum, tantam conceptæ diuinitatis opinionem fuerat consecutus, ut à vicinis primò, & à remotioribus demum populis inuiseretur, & plerique ab eo vel occursum & colloquia deuotante, delictorum expiationes, & rerum futurarum oracula deposcerent, & iam pro sancto glifcente diuinitatis fama coleretur, Vestiniq; nonnulli primores reducendum in suam sedem censerent, quam impudenti ambitu versutus impostor, pro oprimo atque innocentiissimo damnatis artibus inuasisset. Emanarat enim in vulgus qua malignitate astuta simulationis, quo nefario ambitu, cum Carolo Rege & Senatoribus esset tractatum, ut Cælestinus deceptus & proditus Pontificatu deiceretur. Per hunc modum Bonifacius acri cura & vehementi metu liberatus, vsque adeo superbe sustulit animum, ut quum genere illustris, & erecto præstantique ingenio pollens, & diuini iuris intelligentia clarus haberetur: in administranda Republica imperioso & factioso Principi, quàm æquo, & temperato Pontifici proprior eua-deret. Metui siquidem quàm amari, ac adorari potius quàm coli & suspici malebat. His moribus Pontificatum gerens, grauem primò simultatem, & mox asperrimum bellum cum Colum-nensibus Romanæ nobilitatis Principibus contraxit, quòd eius familiæ duo Cardinales Petrus atque Iacobus, Ioanne summo ciue geniti, sæpe in senatu libero Romano quæ ore loquentes, ab eo grauisimè in rebus sententia dissentirent, ut priuati nominis sui decus, & totius familiæ clientelas tuerentur, aduersus eum Pontificem, qui Christianæ æquitatis oblitus, & Guelphi generis memor, quòd ita firmando imperio expedire videretur, Gibellinorum acerbissimus hostis extrisisset. Itaque Bonifacius dicto non audientes, secedentesque in paterna oppida ad Præneste, hostes iudicat: in eos anathematis tela contorquet: purpurei galæri honore spoliat: cæterosque eius familiæ proceres aqua & igni interdicit, & quòd ea religionis arma tanquam ab iniurioso factio loque Pontifice profecta, contemnerentur, conflato valido exercitu eos in bello persequitur. Cardinales maturè fuga se eripiunt, è duobus verò patris Stephanus Pet-rarchæ carminibus celebratus, in Galliam ad Philippum Regem confugit: alter hic de quo lo-quimur SARRA in Ardeatinis syluis erepta spe fugæ se occultat. Oppida autem septem, Præ-neeque in primis, & sub Algido Columna expugnantur, inexorabilique Pontificis rabie flam-mis absumuntur. Nec eadem iracundia Vrbanis Columnensium domibus pepercit, quæ sunt sub Quirinali & in via Lata: sic vt eorum etiam turres in foro Romano persossæ deformatæque sint. Errabat in nemore Sarra vestigia hominum deuotans, agrestibusque pomis vescebatur, quum magno casu à prædonibus Massiliensium qui biremes aquandi caula, ad Anriate litus ap-pulerant, interceptus est: catenatusq; in transtro ad remum adigitur, & post durissimos martiri-mi cursus errores Massiliam est deuectus. Is inopinato oppressus infortunio, tanta in fracti ani-mi patientia, indignam ærumnosamq; seruitutem aliquandiu pertulit, vt nomen suum non proderet, & se pascentium bubalorum gregi à Priuernate ciue præpositum mentiretur: Archipi-ratæ scilicet auaritiæ veritus, à quo ingenti precio Pontifici diuendi & ad supplicium tradi fa-cilè posset. Sub id quoque tempus Bonifacius Philippum Galliarum Regem profano iure inducto, pontificiam existimationem in adiudicandis sacerdotiis insolenter offendentem, & impium & Regno indignum iudicarat: concitabatq; in eum Albertum Cæsarem & Germanos & Belgas: ad id rerum discrimen magnoperè tumultuantibus Galliarum populis. Vtebatur tum Philippus Stephani Columnæ consilio, viri prudentia autoritateq; præstantissimi: iamq; eò simultas pro-cesserat, vt Pontifex grauisimorum criminum infamia notatus, ad dicendam causam vocandus in concilium, exauctorandusq; Christiana seueritate censeretur. Sed retundendæ superbie ex-peditiorem viam monstrantibus factis, Sarra vel exul adinuenit. Is enim quum è portu Massilien-si Stephanum fratrem de sua calamitate docuisset, extemplo redemptus ad Regiam contenderat, initisq; cum fratre consiliis, & cum Rege communicatis, accuratè persuaserat, vt ad paranda ar-ma in Italiam mitteretur. Musæus verò Francæus nobilis Eques Florentinus, multis fidelis industriae & bellicæ virtutis experimentis Regi carus in Etruriam præcederet, molienti q; arma Sarra pecuniam, qua abundè instructus aduenerat, opportunè suppeditaret. Conuenere igitur noctu in oppido Scagia, quod erat ditionis Musæi in Senensium huius Romanæ via impo-situm, depromtaq; pecunia conductus est Nogaretus Gallus vir impiger cum ala Gallorum equi-tum, ex his qui stipendia sub Carolo Valesio Philippi Regis fratre in Italia meruerant. Hac ex-pedita manu veteranis suis & clientibus adiuncta, nocturnis auisq; vsus itineribus: Sarra ad op-primendum Bonifacium Anagninam contendit. Aestiuabat libenter patrio in solo quotannis Bonifacius, & quod ei ad voluptatem iocundissimum erat, in ipsa etiam paterna domo, metu vacuus, tenuiq; leptus custodia, & tum rumores fatali fastu contemnens, qui nequaquam ex vano de exulibus afferebantur. Nec desuere neminem timentem, domestici hostes, qui ex com-posito perfidiosè portam aperirent. Diluculo itaq; Sarra urbem irrumpit: Galli equites sui Re-gis nomen ingeminant: Columniarum clamorem tollunt: Cardinales cum imbelli totius aulae comitatu repentino terrore percussis, vndiq; in fugam se proripiunt: terribilis tumultus to-ta vrbe excitatur: Pontificem hostilis turba domi oblidet, & pro Benedicto Maledictum, pro

Bonifa-

Bonifacio Malefacium appellat: & quod Cælestinum occiderit, truculentis vocibus ad supple-tium deposcit. At ille, quanquam supremo metu doloreque percussus, seipsum tamen præ-senti animo non deserit, constantique vultu Pontificatus insignia deposcit, aurataque in sella irrumpentes expectat, adeoque se cum sacro cultu, tum maiestate oris venerabilem præbet, vt mirabundus Sarra, vel iusta ira turgidus, internecinoque incensus odio, à contactu manus ab-stineret. Sed Nogaretus Gallicam effundens bilem, insultanti similis, ita acerbe in eum est in-uectus, vt se eum in catenis ad Lugdunense Concilium perducendum minaretur, vt ibi arrogan-tiæ poenas daret, qui Christianissimum Regem summa iniuria læcessisset. Cæterum direpta do-mo eum non multò post arde custoditum Sarra Romam perduxit, vbi intra paucos dies ex do-lore animi actus in furorem, inuitataque inflammatus rabie excessit è vita. Illatus autem est se-pulchro marmoreo ab se condito, iuxta portam argenteam Basilicæ Petri. Ingens enim ei viuò omnis honoris & gloriæ cupido, & sumptuosa quidem fuerat ornatissimi sepulchri cura: in quo mitrata eius effigies supra aram sculpta marmore & tessellato opere picta spectatur. Benedi-ctus autem eius nominis vndecimus in defuncti locum suffectus est, qui Sarra & Nogaretum tanquam detestandi facinoris nota conspersos exilio mulctauit. Sed Sarra vel iterum exul no-minis fama clarus, & pulcherrimi facti conscientia felix fuit, quum multum, antequam pla-nè senex apud Præneste fato concederet, Petrum & Iacobum Cardinales Senatorio ordini re-stitutos, & Cælestinum grauisimò atque æterno Bonifacij probro inter diuos relatum vide-rit. Formam Sarra in vetere tabula pictam exceptamque per manus à maioribus, & religiose custoditam Martius Columna nobis ostendit, vt ex ea æmulante Pictore, exemplum exactæ similitudinis duceretur.

PARTHENII PARAVICINI.

Hos ne animos pulsi Reges sanæq; securis
Gloria & imbuti natorum sanguine fufces,
Aeternumque decus, Brutique cultoris honores
Hunc acere tuo tam cæcum in corde furorem?
Vt dirum vsque adeo in facinus crudelè que orsa
Irrues præcep? prohs te non perculit horror
Attonitum? non maiestas veneranda vel ipsi

Caliculis, illa & triplici redimita corona
Insula, tam sedis tremefactum absterruit ausis?
Si qua tamè scelere immam atq; è crimine tanto
Surgere fama potest, illud te forte leuabit
Invidia, quod non Regni vesana cupido,
Sed patria pietas, ad factum hoc impulit atrox,
Pro re Romanæ, pro libertate tuorum.

Vguccio Fagiolanus.

FORTVNA per se inconstans & sæpe ludibunda, in attollendo premendò-que VGVCCIONE Fagiolano mirabiles ludos fecit. Is Massa Trebaria To-garæ Galliarum oriundus, in eo Apennini tractu, qui ad Aretinas Alpes exten-ditur, quum nobiles agrestesque familiæ ob factiones inter se contenderent, apud Gibellinos per totam ferè ætatem arma tractauit, insigni quidem cum laude, quòd per cædes, incendia, vastationesque pagorum, vbique violentus, & maximè pugna exercebat. Nam robusto ingentique corpore firmis-simus, validisque ideo & prægrandibus vtens armis, sicuti ingenio vigilantissimo acutoque maxi-mè præstabat, ita ante alios aspera audacter aggredi, & pugnam impigre cedere erant solitus: vs-que adeo enim in omni discrimine & ferox, & pertinax, vt quadam in pugna ad Cæronium pa-gum à suis desertus, & ab hostibus propè circumuentus, quum sese fortiter reciperet, vul-nerato altero crure, & collisa vehementer galea, in oblongo pedestri scuto quatuor tragulas, & tredecim veruta ex minoribus balistis infixæ ad suos retulerit. Exinde multis facinoribus clarum, Guelpisq; terribilem Tarlati Aretij Principes oppugnati, à Florentinis liberali sti-pendio conduxerunt, cuius ductu secundis aliquot præliis hostes ita repressi sunt, vt agro ex-cedere cogentur. Sub id verò tempus, quo Henricus Cæsar frustra oblesit Florentia ad Bon-tonuentum fato cessit, Pisani Cæsare ciuitatis Patròno defensoreque orbat, quòd Lucenses infesta arma intulissent, neminem Vguccione gerendo bello potiore rati, eum qui copiis præfesset, ab Aretinis impetrarunt. Eius aduentu Pisani, quòd veteranum militem, & Germa-norum alas adduxerat, ita sunt confirmati, vt late summotis hostibus, non modò amissa paulò ante oppida reciperent, sed expugnatis etiam aliquot castellis, ad portas vsque Lucensium deli-tias popularentur: itaque exultans victòria Pisanus, nec studio suo modum imponens, ne pa-rum gratus in referenda gratia videatur, Vguccionem ex Duce Dominum creat, honesto qui-dem merito, nisi virimmodicus ex moderato dominatu seuam tyrannidem inuexisset. Cuncta enim sibi licere, fortunisque omnium pro libidine sibi vtendum ratus, ante omnia Boncontem

summæ nobilitatis Patricium, nec immemorem pristinæ libertatis, ideoq; nefariis decretis aduersari ausum interficit, alios spiritu opibusq; valentes detrudit in carcerem, multoq; plures exutos bonis proscribit. Hoc terrore ciuitati illato, auctisq; viribus Lucenses intestino laborantes morbo repentinus aggreditur. Gerardum Lupidium Picentem militiæ peritum, qui Lucensibus copiis præerat, tumultuario prælio profligat, factiosorumq; prodicione adiutus in urbem irrumpit, cæde, luctu, terrore, cuncta complentur, nec sacrosanctis templorum thesauris Germanus miles parit, pulsusq; Guelphis, Gibellini qui diu exularant, patria potiuntur. In his eminebat Castrucius animi magnitudine armorumq; peritia, antiquis Ducibus æquatus. Tanta re patrata Vguccio Luca Princeps effectus, Guelphis omnibus Florentinisq; præsertim terrore esse cœpit, quod eo duce Gibellini ab Henrici morte deiecti spe, debilitatiq; viribus animos rursus attollere viderentur. Itaq; Florentini sociorum Robertiq; Regis auxilia in vnum cogunt. Vgucionem occupandi Pistorii auidum & Montecatini oppidum magno apparatu oppugnant, collatis castris adoriuntur. Ille belli peritus loci & temporis occasionem excipit, editoq; memorabili prælio, victor hostium castris poritur. Eius diei cædem vsq; adeo latam scriptores tradunt, vt Nebulam fluuium cadaveribus stratum longè cruento alneo decurrisse affirmant. Ea insigni victoria Vguccio non multum lætatus est: nam in ea Franciscum ex filii natu maiorem, summæ spei iuuenem amisit, & Luchinus Vicecomes, qui Magni Matthæi patris auxilii præerat, Castruciusq;, grauer fauciati sunt. Dux verò hostium Petrus, cognomento Tempesta, Roberti Regis frater in flumine periit, & Carolus cui Robertus erat patruus, inter cadavera repertus est. Hæc est illa infausta Guelphis pugna, propter quam Florentiæ, Bononiæ, Senis, Perusiæ, atque Neapoli ex luctu amissorum ciuium populus vestem mutauit. Hæc victoria subnixus Vguccio, vt Nerio filio Luca principatum confirmaret, suspicacis tyranni more, Ca-

ra, Castrucium gratia autoritateq; pollentem, tanquam Nerij æmulum tollere constituit. Ita compositis insidiis eum Nerius ad coenam vocat, & nil tale veritum comprehendit, reumque mox homicidij factum capitis pœna condemnat. Nec tamen ad tanti viri supplicium descendere audet, indignantis & tremantis populi tumultum timens. Ob id accitus Vguccio, maturandæ necis auidus, cum militari præsidio Lucam aduolat. Tum verò Pisani tyranno discedente arma corripunt, Vgucionis familiam trucidant, domumque diripiunt, ac eo imperu vrbes portas occupant. Iam Lucam peruenerat tyrannus, & à filio mature instructis mensis pransurus discubuerat, quum Pisis excitari ad arma populum nunciatur. At ille nihilo secius tanquam primo nuncio parum credens, nihil se commouet, & vt erat cibi capacissimus, & maxime vorax, per singulas tempestiui eius conuiuij dapes vsque ad bellaria conuetsi pergit, eo quidem atrocis animi decreto, vt remotis demum mensis Castrucium securi percussu iuberet, atque inde Pisas ad seditiosos opprimendos properanti agmine reuertetetur. Sed quum à secundis mox tertiisque nunciis increbescente fama, Pisis res perditas esse, ciuitatemque miro consensu rebellasse nunciaretur: Lucenses ad tanti exempli nomen, pari studio recuperandæ libertatis, liberandique Castrucij ad arma concitantur. Carcerem refringunt: vincum adhuc compedibus Castrucium educunt, & quod eius fato debebatur, Principem ciuitatis salutant. Tum verò Vguccio, quanquam alias egregie fortis duplici malo circumuentus animum despondet, & cum Prætorianorum Satellitum manu, incertus an Pisas contenderet, desperatis rebus vrbe profugit, nec vsquam ex ea fugæ deformitate prius constitit, quam à Spina Malespina Gibellino ad Fossas nouas, quæ Papirianæ olim fuerunt, supra Macram amnem receptus est. Ibi labore fessus, & dolore propè exanimatus paululum se recreauit, atq; inde quum atrociora à persequentibus sibi timeret, ad Canem Scaligerum Veronam est profectus. Ea enim tempestate Scaligeri domus exulum omnium insigniumque virorum liberalis erat receptrix. Fuit apud Canem summo in honore Vguccio, spectabaturque procerus & ventricosus senex tyrannico vultu ferociam retinens, tanquam admirabile inuolentis Fortunæ documentum, quum paulo ante rerum bello gestarum fama illustris, semihoræ momento geminati principis fastigio præceps datus, & miserabilis, & ridendus euasisset. Ad eam enim calamitatem fortuna immittis id quoque adiecerat, vt contemptus, mordacibus dictis incessetur. Vt tum accidit, quum in conuiuij Canis de edacibus illato sermone loqueretur, & Vguccio se iuuenem quaternos altiles capos, & totidem perdices, allos item hædi clunes, & elixum vitulæ in factum pectus, præter fallamenta, recta in coena exedere solitum narraret, Petrus Nauus è conuiuij vir saltus: Non est, inquit, Vguccio cur hæc à te iuvene comesta multum admiremur, postquam senex, nec plane dentibus instructus, duas vrbes integras vno prandio absumpseris. Erat enim fama, Vgucionem, si ab inchoato prandio temperasset, satis in tempore ad sedanda nascentis tumultus iniuria Pisas regredi, & vtramque urbem sibi incolumem seruare potuisse. Sub id verò tempus, quo Canis comparato exercitu Patavium obsidebat, quum Vguccio dux vetus eo bello mitificam operam nauaret, ad paludes Medoaci annis correptus morbo, Veronamq; delatus, excessit è vita, non omnino miser, quod vel Vicario nomine militari imperio honestatus, splendidissimam funeri & sepulchri pompam retulerit. Effigies eius equestris adstante ei Castrucio & falconem ad aucupium læua gestante, Pisis in sepulchro, cui Camposancto nomen est, pretiosis ex vero pietæ coloribus conspicitur.

ANGELI PEROTTI Camertis.

Quem latis humeris, quem lato pectore spectas,
Quem Martem dicas ore referre truci:
ille olim emergens obscuro ac paupere iecto
Militiæ primum munera dura tulit:
Fortibus inde ausis Fortunæq; auspice, summum

Littoris Etrusci est vectus ad imperium.
Illum eadem geminas vrbes ditone tenentem
Præcipitem subito Sors inopina dedit.
Scilicet haud quenquam dubia fas fidere Sors,
Quando ea, Regna vno datq; admitq; die.

Castrucius Castracanis.

ROST conuulsas, secordia Græcorum Cæsarum, Romani Imperij opes, quum Gothorum impotentes impetus nemo tulisset: egregiæque artes & literæ cum Vrbe rerum domina concidissent, disciplinam militarem interiisse constat, qua vna coaluerat imperium, & sese ad omnes gentes perpetuis victoriis extenderat. Nam per mille ferme annos, quibus Italia externis gentibus seruiuit, multitudinem potius, inconditisque viribus, quam ingenio & ratione certabatur, quando omnia diuersis Barbarorum irruptionibus terribili motu quærentur. Sed ita Populi Romani fortuna demum tulit, vt bellicæ artis decus non diu modò neglectum, sed plane sepultum, à nouo homine tanquam ab inferis excitaretur. Is fuit Castruc-

cuius Castracanis ex Antelminella nobili familia Lucensis ciuis, qui ex mercatoris instigatore miles, ex milite dux insignis factus, pertinaci virtute ad principatum contendit, nusquam eius vestigia vadentis ad præclarum decus fallente Fortuna. Adolefcens cum Gerio patre & matre Puccia, ob Gibellinæ factionis nomen patria pulsus, & breui apud Anconam parentibus orbat, in Galliam vltiorem eo animi decreto transiit, vt alieno sub cælo Fortunæ vim experiretur. Quum aliquandiu Lugduni apud negotiatorem Lucensem subsedisset, equo, veste, viatico, honestè aditus in Britanniam ad Aldericum gentilem propinquum suum, Londini ex mercatura diuitijs affluentè, traiecit. Is inuenem decore formæ, morum elegantia, & corporis dignitate præstantem, non modò benignè complexus est, sed eum nõ multò post Odoardo Regi, parvæ pilæ lusu oblectari solito insinuauit. Erat enim Castruccius in eo ludo vsque ad eò habilis & mirus, vt nemo iam ei ex regia aula conferretur, ac ideo Regi iocundissimus euaderet. Sed id totum quod à beneuolentissimo Rege promereri posse sperabat, inopinatæ sortis casus eripuit. Quum enim in ludo ex altercatione, à superbo quodam Regulo alapam sustulisset, contineri non potuit, quin vel spectante Rege contumeliam districto pugione, percussoreque traiecto vindicaret: Eo felici euentu, vt statim seminudus scapham insiliret, & per Tamesim amnem imminentiæ manus effugiens, in Belgicam oram aduheretur. Ardebat tum crudele bellum inter Gallos & Flandros, quibus Britanni se consociarant: apud Philippum autem Galliarum Regem secunda fama militabat Albertus Scotus nobilis Placentinus, qui ab Italia quingentorum Equitum ornatissimam alam, & pedum veteranorum legionem adduxerat. Sub hoc Scoto Castruccius ordines duxit, tantaque vigilantia, consilio, & vi corporis nomen optimi ducis promeruit, vt eo bello consentientis famæ nomine esset clarissimus & à Gallis scriptoribus postea celebraretur. Verum confectis bellis, à Philippo opimis excultus muneribus rediit in Italiam,

Italiam, armis & equis optimè instructus, destinatam sibi fato repetendæ patriæ occasionem querens. Euaserat tum Pisis Princeps Vguccio Fagiolanus, & cum Lucensibus bello contendebat. Huic igitur parante aditum Fortuna adhaesit, ab eoq; post debellatos Lucenses, & fractas ciuitatis opes, patriæ restituitur: ea tamen sorte, vt qui virtute inter ciues Princeps erat, ad summum dignitatis gradum tacitè atq; ægrè prorsus aspiraret. Nam Vguccio Nerium filium prætorii potestatis simulatione dictatorem Luca præfecerat: vt potè qui post cladem ad Montecatium Guelphis illatam, & ferox & validus Pistorium & Volaterras, Pisis, Lucaeq; finitimas vrbes, occupandas animo agitaret: vt principatus in Etruria viribus potens contra Florentinos conderetur. Hoc innixus consilio Castruccium confirmata autoritate & populari gratia Lucæ præpotentem, ideoq; formidatum, tollere constituit. Verum Fortuna (vt in Vgucione diximus) alternis suo more lusibus iocabunda, ita Castruccium è summo turpissimæ necis periculo eripuit, vt miserum ex damnato & sæua securi propè percusso, ad vrbs dominatum admirabili sorte prouheret, & diri obiter infortunij grauis ictus ad Vgucionem verteretur. Suscepto in patria dominatu atque inde vrbe Pistorio in potestatem redacta, statim se Gibellinæ factionis Principem professus, ideoque in omnem rerum occasionem aduersus Guelphos expedita arma conuertens, ita Fortunam innatæ crescentique virtuti suæ bonis & malis artibus conciliauit, vt nemo eo domi consultius Princeps, nemo Dux in castris exactæ disciplinæ præceptis instructior in Italia censeretur. Inierat fœdus cum Guido Tarlato, Galeacio Vicecomite, Scalligero Veronense, Passarinoque Mantuano, qui Cæsaris partes in Italia tuebantur. Contra autem Florentini cum Romano Pontifice Robertoque Rege consociatis viribus, grauissima bella in Insubribus, in Liguria, in Bononiensi, & Togata Gallia gerebant. Sed cruentæ diuturnæque contentionis is exitus fuit, vt Guelphi ad Altopassum memorabili pugna vincerentur, victoresque inde Castruccius atque Aëtius Vicecomes, ad Florentiæ statim portas vsque, infesta populatione percurrerent. Fuit ea clades si casorum numerum spectes: Montecatiniensi aliquanto minor, sed fortissimarum gentium externorumq; ductum captiuitate nobiliori. Inuitati enim spectaculi celeberrimum ab ea victoria triumphum Castruccius duxit, tanto terribili omnium ordine apparatuque, vt prisorum temporum, & Romana superbia felicitatem æmulatus, è tota Italia splendidissimi quique ad tantæ famæ spectaculum liberaliter inuitati Lucam confluere. Inuectus est vrbs quadrifido curtu in Trabea lauræarum, antecederant agrestes gregarijque milites nudo capite nudisque pedibus incertam libertatis spem præferentes: sequebatur Carrocium hostilis prætorij insignè, bubalis prætextatis tractum, in quo antenna præalto in malo suspensa vexillum populi Florentini inuestum expandens, superstante campani aris tincinabulo maxime sonoro: sed cui ad ignominiam victores, vt mirum esset, ferream linguam detraxerant. Exinde verò Guelpharum partium vexilla Draco scilicet aquilæ vnguibus contrictus, liliumque ingens puniceum, aureaque irem lilia claneò in campo & rubentia Roberti Regis rastrella inuersis hastis solum verrentia trahebantur. Succedebant ductores ordinum hostilium, præfectique Equitum; sed hi sine calcaribus, illi sine gladijs disincti. His coloresque lacinias captorum aut occisorum hostium gestantibus. Sed ante alios tres grauissimi viri Florentinorum Legati & secundum eos traducti duces supraque cæteros maxime conspicui Gulielmus Narseus Gallorum, Vrlimbaca Sueuus Germanorum, atque ipse demum cum adolescente filio Raimondus Cardonius imperator captiuam Hispanorum procerum turmam calamitatis consortem trahens, ita pompam tristi aspectu, & suis insignibus nobilitabant, vt multis ex eo præcipitis Fortunæ ludo lachrymæ manarent. Dum eo modo Castruccius virtutis & gloriæ suæ meritum fructum ferret, Florentini socijque eorum Pontifex & Robertus, nihil vel à tantæ clade demissis animis vel attritis opibus, bellum priore vehementius repararunt, vique adeò ardenti vel insano Florentinorum studio, vt pro tuenda libertate externum sibi dominum Roberti Regis filium recipere minime recularint. Huius aduentus quod amplissimum equitarum in Etruriam adduxerat, ita afflictas spes Florentiæ erexit, Gibellinosque conterruit, vt Castruccio & Galeacio Insubrum Principe præcipuis autoribus, Ludouicus Bavarus Cæsar designatus in Italiam accerferetur: qui insigni autoritate potentiaque partium opes confirmaret. Sed vir rapaci seroque ingenio nullo pudore inita consilia præuertens, vbi per amplis excultus muneribus Mediolani ferreo diademate coronatus est; ex defensore patronoque crudelis oppugnator, & truculentus hostis euasit; quum Galeacium fratresque eius tantæ dignitatis principes, & nihil tale meritos, in carcerem detruderet. Inde verò expilata ciuitate, quam liberam reliquisse videri volebat, Lucam profectus Pisanos obsedit, quod portas ingressurò elatus fuit, vt Castruccio copias, pecuniam, com meatus ad id bellum conferentè, & diuersis castris citrà Auferim amnem politis, Pisani multis exuti oppidis Cæsari portas aperirent, & prægrandi pecunia multarentur. Ab hoc insigni studio apprimèque forti & fideli opera Castruccius à Cæsare Lucensium & Lunensium Dux est appellatus; prætulitque demum decora

ELOGIORVM

insignia & ornamenta nouæ dignitatis, atque inde Pisanos recenti factionum æstu iactatos, nec idem in Republica sentientes variis occultæ largitionis artificijs aggressus, ita eorum decuriones circumegit, vt fauente Cæsare, nec abnuente populo ciuitatis, Princeps salutareretur. Ludouico autem Romam contendenti, ad id solenne officium suscipiendi diadematis inuitatus, cum delecto equitatu & Sagittariorum cohortibus comes fuit. Eo autem in urbem nonis Ianuariis recepto, insignique demum studio Sarræ Columnæ, Iacobiq; Sabelli ad Vari-cani Templum coronato, creatus est Pseudopontifex Petrus Corbarius, vt Diadema Romani Imperij saluis auspicijs traditum atque susceptum videri posset. Id enim vnum Cæsar contende-bat, vt Iohannis legitimi Pontificis autoritas, tanquam omni iure existimationeque spo-liari, in vrbe aboleretur, imperatoq; & exacto vndique auro aduersus Robertum Regem Guel-phorum tuentem partes, graue bellum pararet. His comparandis rebus intentum, Gibellini proceres Sabellus & Sarra, ipseque ante alios Castrucius, vehementer orabant, vt Vicecomi-tes Regulos importunè principatu fortunisque deiectos custodia educere vellet, neque diutius Guelphos eorum calamitate lætari pateretur. Verùm Cæsar dum in explicando consilio, vt re-rum imperijs plerunque accidit, & durus, & pertinax, neque id concedit, neque omnino ne-gat, vt inanis constantiæ nomen paret, amicorum omnium animos grauiter offendit. Interea Castrucium tot accumulatis honoribus, clarum & cuncta propè apud Cæsarem præstanti in-genio administrantem, atrox ab Etruria nuncius magnopere perturbauit. Is mari delatus, affe-rebat Pistorium Guelphorum prodicione in Florentinorum potestate deuenisse; deletum fuisse præsidium, sed adolescentes filios magno ausu euasisse incolumes, quum à præsidio acerrime repugnanti, vsque ad lucem nocturno prælio certaretur. Itaque subiratus Cæsari, qui maio-re Guelphorum, quam Gibellinorum emolumento in Italiam venisset, commeatu vix impe-trato, Pisas per Aureliam viam magnis itineribus contendit; tanta celeritate, vt Umbrone flu-uo, fortè à pluuia prætumido, transitum morante, dum male fidum alueum properè tentaret, penè mergeretur, & cum paucissimis equitibus inexpectatus portas intraret. Ea celeritate Pisa-nos, quod essent ambigua voluntate repente oppressos, & præsentis Principis vim & subse-quentis præsidij robora timentes in fide continuit, confirmatoque dominatu, ac imperata pe-cunia, quantas potuit copias, accitis vndique auxilijs, coëgit, & ad obsidendum Pistorium est profectus. Florentini Simonem Tosam militaris industriæ cinem, præsidio vrbiq; præfeca- rant, nouas munitiones veteribus adiecerant, singularique diligentia ædificatis ligneis propu-gnaculis, murum omni telorum genere compleuerant. At Castrucius priusquam succidi fru-menta possent, inclusos obsidere constituit, quod non magnam commeatus copiam vix per duos menses suffecturam intrus paratam esse didicerat. Itaque inuisitata eo seculo belli ratione, duplici vallo duplicique fossa urbem circumvallare pergit, vt omnem vel erumpendi, vel im-portandi commeatus hosti spem præcideret. Erexerat in vtraque munitione ligneas turres ma-ioribus balistis & catapultis instructas; suburbani agri arbores succiderat, vt aduentantibus Flo-rentinis, ad opem ferendam, inaccessa pediti atque equiti munimenta obicerentur. Venerat Mediolano Galeacius Vicecomes, à Cæsare post Castrucij discessum certa conditione carcere emissus. Is ingentium præliorum victor, pericillissimi Ducis nomen assecutus amicissimo Princi-pi, & præclaro suæ libertatis auctori eo bello operam præstabat, quum interiores munitiones defendendas suscepisset, Castrucius in exterioribus versabatur. Nam fama erat Florentinos ad soluendam obsidionem aduentare, ingenti coacto exercitu ex Pontificijs copijs, quæ à Bono-nia submittente Legato in Etruriam descenderant, cæterisque fœderatis ciuitatibus, quæ publi-cæ Guelphorum causæ nunquam antea defuissent. Præerat omnibus Philippus Sanguinetus Gallus, cuius opera Pistorium noctu captum fuerat. Censebantur autem sub eius signis ad tria millia galeatorum equitum, & ad triginta millia peditum. Sed Philippo in conspectum se dante, nec tamen subire aggeres auso, Castrucius nihil se commouit, & per Galeacium erumpentes hostes multis illatis vulneribus, retrò in urbem compulit. Itaque Philippus tantos aggeres, tan-tique artificij, & nouæ disciplinæ munitiones admiratus, frustra ad pugnam Castrucium ma-gnis tubarum clangoribus compellans, alio quam statuerat suscepto consilio, castra inde mouit in Pisanum & Lucensem agrum populabundus ire perges, vt hostis rerum suarum calamitate & villarum incendijs permotus, incepto abscedere, sua tueri, & viribus inferior prælio decertare co-geretur. Sed ille tot detrimenta, quanquam suis luctuosa contemnens, in obsidione constantissi-mè permansit. Nec multò post Simon Tosa desperatis auxilijs, vti erat ad extremam commeatus inopiam redactus, ea conditione post tres menses deditioem fecit, vt cū præsidio incolumis emit-teretur, magna quidem cū ignominia tanti exercitus, & singulari Castrucij gloria, qui eo bello prisceorū Romanorum magnitudinè, & bellicæ rationis ingenia diligenter æmulatus, tantarum virium imperiū elussisset. Sed quū supremo inuisitatae virtutis opere edito, ac ob id incredibili af-fectus læticia, ad triumphū Lucæ reuerteretur, pestilens eū inuasit morbus, & paucissimis diebus eripuit, pari facto præeunte Galeacio, qui eadem autumnalis cæli inclementia correptus, ad Pi-siam oppidum è vita migrarat. Itolorum enim omnium duo maximi Duces, ætate, forma, & magnitudine

LIBERI

magnitudine animi pares, ita corpora atque animos in iisdem castris longo & pertinaci labore defatigarant, vt in magnis Augusti mensis feruoribus, cuncta ad accersendam valetudinem in-commoda perpeffi, victoriæ decus ante salutem posuisse censeretur. Moriens Henricum filium testamento imperij reliquit hæredem, quod nequaquam paternis artibus postea turatus est. Pa-ter enim admirabili naturæ munere ferreum corpus, inuictum animum, expeditamque præ-sentis ingenij vim, & certum infinitæ prudentiæ robur, ad condendum principatum attrulerat. Quarum virtutum imbecillus adolescens vertente se Fortuna æmulus esse non potuit. Pater quoque (quod difficillimum fuit) vitia insolentis avaritiæ & esseræ crudelitatis, aut congenita tyrannis, aut necessitate inducta, vsque ad cò liberalitate, magnificentia operum, eloquentia, & multa religionis simulatione temperabat, vt optimo Principi quam impotenti domino pro-pior atque similior haberetur. Castrucij effigies (vt in Vgnecione diximus) Pisis elegantissimè picta conspicitur, cui similem ex candido marmore nobis ostendit Nicolaus Tegrimus Lucen-sis Patritius, à quo Castrucij vita Latine atq; integerrimè scripta, ac impressa extat; vt hinc quo-que liuorem & petulantiam Nicolai Machiaveli magnopere detestemur; qui dum commenti-tiam Castrucij tanquam patriæ suæ hostis, extra rerum fidem impudenti libidine vitam de-scriberet; reliquæ quoque historiæ dignitatem improbè defordauit.

GABRIELIS FAERNI CREMONENSIS.

*Qui iam obsoletam bellicæ artis gloriam
Castrucius Lucensium Dux, Italjs
Restituit, & pro factione Cæsarum*

*Etruriam quatescit armorum sono:
Nunc hic quiescit paratus è tanto Duce
Puluis, cinisq; & nudula umbra mortui*

Canis Scaliger.

NTER Scaligeros Veronæ dominos, qui fuere oriundi è Vindelicia, CANIS superior bellicæ virtute clarissimus constanti merito Grandis cognomen tulit; non à proceri quidem corporis statura, quæ vix in eo erat mediocris, sed à magnitudine inuicti liberalisq; animi, & perpetuò illustris vitæ splendo-re, quo vel opulentissimos eius ætatis Principes antecessit. Canis autem no-mine non latratu insigne animal, sed Tartarorū lingua Imperator exprimitur. Ea siquidem tempestate Sacro bello spectatæ virtutis proceres Barbarorum captorum, aut ab se occisorum nomina ad testimonium honestissimæ laudis desumebat; quippe qui Gothifredum Bollonium, aut maximos postea Europæ Reges æmulatione gloriæ in Sy-riam transfretantes secuti sunt, nullam omnino opimius & speciosus trophæum referri do-mum posse arbitrabantur, quàm vt impiorum hostium nomina; ad petenne decus familijs suis insererent; sicuti in Vicecomitum & Turrianorum domo vsurpatum videmus, quum sepius Sul-thani, Mustæ, Cassoni, Amurathis, & in fœminis quoque Antiochiæ nomina reperantur. Ca-nis acceptum ab Alberto patre dominatum, tanta animi moderatiōne, iustitia, humanitate, tantoque exactæ disciplinæ ordine, cū domi, tum militiæ exercuit; vt gratia, auctoritate, cli-enteljs & apparatu armorum pollens, suo prorsus nomine & maiore imperio dignus haberetur; vt potè qui admirabili iudicio clementiam & seueritatem procul ab inuidia atque odio commi-scere, sine fucò pietatem colere, comitatem sine dedecore, sine fastu dignitatem tueri consue-teret, ita paratam & habilem præferebat, vt domi remisso ad lenitatem ingenio semper placatus, in castris autem elato, feroci, acerbo in puniendis præsertim militum delictis, inexorabilis & serè sæuus euaderet. Quibus institutis & moribus, neque domi coniurationes intestinaque mala, neque in castris seditiones militum, aut aduersos nomini suo rumores sensit. Sæpissimè prælio victor, semel tantum aduersæ pugnæ euentum expertus est; quum graui & diuturna ob-sidione Patavinis premeret, & in segnem eius stationem Illyrij & Norici equites, qui Patavinis auxilio venerant, subita eruptione facta, oppressis & fugatis custodibus in caltra penetrassent. In ea rerum perturbatione Canis acerrimè resistens atque dimicans, vulneratus & equò detur-batus, maximum vitæ adijt discrimen; sic vt eum prætorianæ turmæ magna vi depulsi hosti-bus vix seruarent. Tanto accepto incommodo custodiae cohortem, quæ irruente hoste trepidè locum deseruerat, exutam armis ignominiaque notatam præfecto capitali pena damnato, in-tegram dimisit. Nec multò post renouato bello Patavini magnis affecti detrimentis, pertinacis-simeque machinis oppugnati, ad clementiæ famam victori se dederunt. Tanta vrbe in potè-spem venit occupanda Brixia: quod ea vrbs cruentis factionibus laboraret; potiundique inde Mediolanensis imperij, quum Ludouicus Bauarus Cæsar, tum fortè Galeacium Vicecomitem nihil tale veritum custodiae tradidisset. Erat enim Cæsar auri cupidissimus, ideoque paratus ad

omne venalis ingenij facinus obeundum. Hunc Canis, officij atque honoris causa Mediolani ferrei diadematis insignia suscipientem, cum nobilissima ala equitum fuerat comitatus, consiliariosque eius opuletis muneribus & presenti pecunia sibi conciliarat. Sed utrobique conatus successu caruit, Cæsare scilicet in Etruriam profecto, & Brixianis prospero ad Benacum nauali & terrestri prælio, libertatem suam egregie tuentibus. Mutato itaque consilio Canis ad expugnandum Taruisium se conuertit, cupiditate proferendi imperij Actiolinum æmulatus; nisi diuersissima progressus via pro immanitate atque perfidia, pietatem & fidem; pro sæuitia lenitatem, ac in omni re cum publica, tum priuata, honestissimi decoris nomen pro turpissima & execrabili fama tot scelerum ostendisset. At Taruisini asperrimo fatigati bello quum auxilia desperarent, affectæ eueruatæque libertati, quam difficillimè tueri poterant, potentem armis & consilio clementiæque laude illustrem dominum præruerunt. Sed Canis victor accessione opportuna vrbis diuictari non potuit; concepto enim supremo morbo, quod armatus & æstuans ex frigidissimo fonte auidius bibisset, Iulio mense non planè senex excessit è vita, celebrantemq; funus toto exercitu è Taruisio Veronam delatus est, quem postmodum Mastinus fratris filius ac imperij hæres, marmoreo sepulchro quod visitur honestauit. Regiam Canis cunctis hospitiibus qui ingenio valerent, hisque præsertim qui domo pulsi ab infesta Fortuna iactarentur, liberale atque illustre domicilium fuisse scriptores tradunt: & ante alios Gazadius è Regiolepidi, qui vti erat eius familiaris, adeo distinctè totius hospitalis disciplinæ rationes, diuersorumque cœnaculorum & cubilium sumptus institutaque ornamenta descripsit, vt peculiarem dispensatorum cultum, & variorum ministrorum officia, titulosque singulis ianuis præscriptos, & argumenta vtriusque Fortunæ, aulæis & picturis expressa persequeretur. Diuersæ siquidem ædium partes conditione dispari oblatos hospites sic accipiebāt, vt magnanimos & victores triumphis; exul-

les bo-

les bonæ spei, profugos securæ confidentiæ; Poëtas musarum umbraculis; præcellentes artifices Mercurio; sacrosatos verò Concionatores terrestri Paradiso assignaret. Hæc autem tanta diligentia, iocunditate, nitoreque administrabantur, vt cuncta aptissimè ad genium hospitem responderent. Nam præter Musicos concentus, festiui etiam sanniones, & plani, & non insullimoriones, alterna varietate cœnacula circuibant. Ipse quoque interdum quos committere volebat, graui iocundoque delectu mensæ suæ adhibere erat solitus, in quibus sæpius erat Danthes exul, eruditi quidem, sed nimis aculeati sermonis libertate admirabilis potius, quàm iocundus, & Uguccio Fagiolanus ex tanta principatus fortuna deiectus, quem summo in honore habebat: quanquam ingentis onerariæ nauis fluctibus in litus eiectæ admirandum cadaver præ se ferret. Nihil enim Canis in hac vita nobilior atque beatius esse prædicabat, quàm inuictò animo, siue suæ pariter atque alienæ fortunæ obuiam ire, perpetuisque beneficentiæ & liberalitatis operibus, insicæ virtutis famam extendisse. Eius imaginem in tabula egregiè pictam, Achillinus Bononiensis, rerum antiquarum studiosus, viris elegantibus ostendit.

ADAMI FVMANI.

<i>Scaliger, anne tuais hac Canis in chyte imago est?</i>	<i>Illustris, iuncto viribus ingenio.</i>
<i>O cari capitis, cara mihi effigies.</i>	<i>Ecce tibi vt veteres Iouius renouauit honores,</i>
<i>Illene tu profugus quondam qui vrbibus vnus</i>	<i>En te vt honoratis iunxit imaginibus,</i>
<i>Portus eras, arx, spes, presidium, columen?</i>	<i>Macte tuum tersa nitidum rubigine nomen</i>
<i>Gaude Heros rediitue, heros bellig, domig,</i>	<i>Factum, iam poterit nulla abolere dies.</i>

PAVLI IOVII EPISCOPI
NVCERINI IN SECVNDVM
LIBRVM ELOGIORVM
SVORVM

PRÆFATIO

Ad COSMVM MEDICEM Florent. Ducem.

SECVNDVS hic liber Elogiorum meorum nomini tuo dicatus, Magnanime COSME, vt instituti ordinis series postulabat, rectè & appositè initium capit à Roberto Neapolitano Rege. Eius namq; optimi Regis memoria grata multis, tibi verò præcipuè iocundissima esse debet. Nam amore quodam mirifico, & partium studio incredibili Florentino nomini coniunctissimus fuit; vtpotè qui ciuitatem aduersus imminentes tyrannos inuictis armis defenderit, pulcherrimisq; belli & pacis artibus exornarit; tanta gratissimi populi propensione, vt abdicato libertatis nomine, ei & Carolo filio dominatum Etruriæ deferret; quoniam ea clementia, moderatione, atque iustitia summi imperij potestate vrsurus existimabatur, vt minime dispuderet eum in libera patria Dominum appellare, venerarique; sub quo vera libertas, reiecto inani titulo, ad tranquillitatem atque opulentiam ciuium pararetur. Hæc eadem benigni & longè æquissimi principatus iura in te hodie ciues agnoscunt; eoq; præclarior atque felicius, quod pro externæ stirpis Rege, te eundem & perhumanum ciuem, & sanctissimum Principem intuentur. Sed hunc profectò Regem, quem dissimulanter æmularis, ita omnibus numeris absolute refers & effingis, vt augustius etiam exuperes: quando id totum optimarum literarum atque artium decus, quod in eo Rege præclarum spectabatur, tot editis eruditæ liberalitatis monumentis, ad vberiorum laudem complectaris. Vale.

ELOGIORVM LIBER SECVNDVS.

Robertus Neapol. Rex.

IN ROBERTO Neapolitano Rege bellici spiritus indefessavis, quæ in Carolo auo summa fuisse traditur, plurimum eniuit. Sed Carolum inimicorum cædibus gaudentem, sæpeque sæuum & inexorabilem, modératione, clementia, lenitateque animi, Robertus omnino superauit, quum ille enormi rubenteque nato terribilis, bello captis, vel supplicibus nunquam parcere didicisset, essetque adeo in exercenda crudelitate inhumanius & pernicax, vt non modo Manfredi Regi ad Beneuentum acie interfecto supremum funeris & sepulchri honorem, tanquam Pontificis hosti denegaret: sed Conradinum, duorum Imperatorum sanguine progenitum, dum is Regnum, quod suum iure putat, armis repetit, ex aduersa pugna captum, cum Regulo Austriæ, in foro securi percussisset. Patrem quoque Carolum Robertus pari virtutum temperamento cum magnitudine animi, tum munificentia & splendore vitæ antecessit; quando & eum continentia, grauitate, & regij cultus ornatu, maiestateque; oris supergredere. Pater enim per omnem ætatem intemperanter mulierosus, corpore deformi distortoque, cultu adeo breui subductoque; vti solebat, vt vix pudenda natesque contegeret, indeque spectantibus moueret risum; quum alioqui magnis virtutibus

virtutibus esset admirabilis. Cæterum Robertus auo patreque illustrior extitit, cum nobilitate ingenij, studio literarum, singularique memoria; tum incomparabili Christianæ pietatis præconio: in hoc Ludouicum Gallie Regem maiorem patruum æmularus, qui in Africa in obsidione Tuneci, quum morbo absumptus interisset, inter diuos referri spectatæ sanctitatis ergo promeruit. Hoc certe de Roberto dici potuit, neminem ex his, qui antea Neapoli regnarint, aut postea per ducentos annos regnauerunt, maiora præclariorave exactæ religionis monumenta reliquisse. Non petebat enim ex Templis relinquere: quanquam ex publicis operibus, quæ ciuitatis commoditatem decusque respicerent, laudem non respueret. Vtpote qui munimenta mœnium & turres educere; curare portum, molæque eius proferre; instaurare aquæ ductus; annonæ liberaliter studere; tollere latrocinia; & iustissimi atque sanctissimi Regis munia obire esset solitus. Benignitatemque; amantisque patriæ, quam pecuniosus, populoque prægrauis, & imperiosus Regis nomen malebat. Nec enim laudem aut gratiam alicunde expectandam arbitrabatur, nisi in ea pietatis atque iustitiæ studium emineret. Gessit perpetuo bellum aduersus Gibellinos, quum auctoritatem Romani Pontificis contra infestos Cæsares tueretur, Florentinorumque libertatē enixè defenderet. Ab hoc suscepto studio dum in Etruria prostratas Guelphorum opes erigere conaretur, in Montecatinensi prælio Petrum fratrem, duosque; item fratrum filios summe spei iuuenes amisit. In Gallia porro Cisalpina quum Vicecomites Mediolani Principes validisurgeret armis, duplex insigne vulnus accepit; alterum ad Alexandriam, vbi Vgo Baucius equitū magister fufus atque infestus est: alterum ad Abduam, non longe à Mediolano, vbi fractis aduersa acie partium copiis, vexilla regia Ducesque; cum magno numero insignium equitum in potestatem Galeacij victoris deuenerunt. In Liguria verò Genuam acerrime defendit, quam Marcus Vicecomes obsidendo atque oppugnando propè ad rerum desperationem abduxerat. Eo enim bello quum hostis mœnia perfregisset, vnus ante alios Robertus egregie dimicans, ita locum tutatus est, vt magno suo periculo, & multa cum cæde hostes repulerit. Ludouicum verò Bauarum Cæsarem, qui Nicolaum Pseudopontificem in Iohannis contumeliam Romæ creauerat, terrore præmissi ab Aquila exercitus & vrbi per Latium admoti, Roma excedere coegit. His rebus gessit, Iohannem Pontificem apud Auinionem adiit, initisque; foederibus, tantam consecutus est nominis auctoritatē, vt Florentini ab eo Carolum filium in dominū postularent, & acciperent. Ea enim tempestate Florentini acerrimi hostis Castrucci armis vexabantur. Itaque Carolus optima stipendia accepit, suscepitque; liberę ciuitatis dominatū; tanto Guelphorum studio, vt omnes Magistratus arariique; opes, cunctaque; copiæ ad eius auctoritatē decreto publico conferrentur. Sed iuuenis eo inuito principatu, nihil quidem memorabile in Etruria gessit. Illud tantū cum magna nominis sui inuidia admisit, quod Ciccum Asculanum acutissimum Philosophū, eundemque; Etrusco carmine Empedoclis æmulum, quum magicæ artis perita famosus, coniuratione cucullatorū hæreseos accubaretur, damnari, & in foro comburi iusserit. Exinde regressus Neapolim, morbo surreptus Robertum patre orbitatis dolore percussum perpetuis in lacrymis reliquit. Quamquā is mira animi firmitate vnici filij casum ferret, consolatus seipsum numerosa nepotū sobole, & optimarum literarū præfidiis, in quibus tantus euasit, vt sibi literas regni possessione cariores esse prædicaret. Fauebat ardentissime optimorum studiorum Professoribus, oblectabaturque; amenioribus Musis, adeo liberaliter, vt Franciscum Petrarcham multis ab se ornatū muneribus, q. Africam nobile (vt ætas illa ferebat) poema, regio iudicio subiecisset; laurea ornate cupiuerit, quam ille postea Romæ in Capitolio accipere maluit. Obiit Robertus planè senex, quum regnasset annos xxxij. Visitur eius sepulcrū cum effigie marmorea in templo D. Clare ab se dicato, cū hoc titulo: *Aspice Robertum multa virtute refertum.*

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

*Aditis tenera Parthenopes decus
Syrenes, sacer & Pieridum chorus,
Et Tusca Charites, &
Flau numina Tybridis.
Dum Regem tunica tecum adamantina.
Robertum canimus, Cæsaris impij
Pellentem agmina, vt alto
Nimbos exiliens Notus.
Ille, ille horrisono barbarus impetra
Terrarū dominam hæc & superūm domū
Ferro perdere, & igni
Tentabat (facinus ferum)
Astillum impaudito Rex pius agmine
Sistens indomita frena licentia*

*Imecit, trepidam urbem, &
Seruans purpureos patres.
Quin & præcipiti plenum opus alex
Ciulesq; acies, scissaq; Hetruria
Sedans pectora, dictus
Dux est, & patriæ Pater.
Vnde hinc pro meritis impatiens iugi
Quæq; altè innumeris iura dat urbibus
Gens Etrusca, secures
Nato, atque imperium dedit.
Salue, o bellipotens, progenies Deūm
Templa immania, q marmoribus sacris
Condita thuricrema, alti
Aequent qua iuga Caucaſi.*

ELOGIORVM

Tu Pindi auricomum è vertice Apollinem
Sebethi irrigua ad murmura vitrei
Ducis Parthenope alma ut
Disceat Pierum melos.
Cum vatem cythara nobilem eburnea
Petrarcham, thalamo suscipis aureo,

Quem mox Delphica laurus
Cinxit Romuleo in foro.
Hac illi, auspice te, munera contulit
Roma alerix studiorū, & Latium ferox
Vnde Arnus vaga claro
Lambit sidera vertice.

CVM hoc Roberto Rege, Vicecomites Mediolani Principes continenter bella gesserunt, quum ij pro Gibellinæ factionis dignitate, ille de Guelphorum salute atque potentia dimicaret. Horum itaque Principum veras imagines suo ordine libuit collocare, vt tot formarum varietas sub vnum aspectum exposita, iucundiorē spectantibus asserat voluptatem. Nullis aliis ex ipsa temporum serie permittis, scilicet vt æstimatione ingeniorum, rerumque à singulis gestarum quid Physiognomus ex lineamentis indicet, atque promittat, viri elegantes ex tanta vulturum diuersitate coniectando deprehendant. Ob id verò imagines breuissimis elogiis demonstrantur: quoniam singulorum vitæ peculiari volumine iam pridem à nobis per scriptæ editæque sunt. Ab Othone siquidem, qui huius imperij fundamenta iecit, vsque ad Philip-pum, in quo familiæ legitima progenies defecit, enarratis rebus gestis expressisque moribus, nihil inter cetero temporum tractu, accuratè descendimus.

Otho Archiepiscopus.

HIC

IC vir præalto ingenio & incredibili constantia ad nullas aduersæ infestæque fortunæ contumelias infracti animi vigorem vnquam dimisit; quum inimicorum atque hostium insolentiam longa patientia superaret; sæpeq; bello victus, & diu exul & inops, vna indomiti animi magnitudine spes suas vel maximè prostratas erigeret. Post summas autem ærumbras, victoriæ compos factus, felix videri potuit, quum aduersarum partium Duces bello captos in potestatem redegerit; & condito atque egregiè confirmato in nobilissima ciuitate principatu, Marthæum ab insigni virtute Magni cognomen meritum, numerosa militarium iuuenum prole florentem, successorem reliquerit. Vilitur eius imago sumptuosè depicta in magno conclau Anglerianæ arcis, vbi Decumana victoriæ de Turrianis parta, picturis adhuc incorruptis expressa hodie spectatur.

IANI VITALIS.

Magnanimi Heroes Latij armipotentiæ Othonem
Illustre fidus Insuorum
Accipite inter vos, cristisq; comantibus umbret
Augusta cassis tempora,
Et dextri am diuis operatam armate superbi

Ensis cornuco fulmine,
Fortibus vt Fabijs mixtus, magnusq; Camillus
Stet inter alta sidera.
Ille quidem summis decorauit honoribus orbem
Duz fortium fortissimus.

Matthæus Magnus.

ELOGIORVM

MATTHÆVS cognomento Magnus, summam ingenij grauitatem, indomitum præstantis animi vigorem, & prudentiam in explicandis cum ciuili-um rum bellicarum rerum difficultatibus, incomparabilè prætulit, per omnem ætatem Othonis maioris patruū virtutes æmulatus. Hic multo plura consilio quàm vi aut armis feliciter gessit. Sed qui inuidus erat aduersus omnes auaritiæ & voluptatis morbos, vni inuidiæ vir fortissimus ita succubuit, vt occulorum inimicorum dolos & propinquorum insidias non effugerit. Eiectus enim patria & principatu ad Benacum lacum egestate quidem miser, sed rediuiua spe & rectè factorum conscientia beatus, expectauit Henrici Cæsaris aduentum, à quo reductus in patriam, eiectionis Tutrianis, dolo an casu incertum, pristinam principatus atq; potentiae fortunam recuperauit. Cæterum prolatis imperij finibus, partoq; spectata virtute Magni cognomento, in extremo vitæ actu senex, oppressus ingenti cura atq; periculo, eiurauit imperium, idq; liberorum virtuti regendum reliquit. Ingruebant enim tum arma Roberti Regis, Iohannisque Pontificis maximè meruenda. Inde secessit in suburbanū dolore contumeliæ, quod eum pontifex sacris interdixisset, quum alioqui Christianæ pietatis obseruantissimus haberetur. Decessit ibi integris sensibus, claudentibus illi oculis quinque liberis, quod migranti è vita incomparabili solatio fuit. Caruit tamen honore funeris & sepulchri; quia nefas esset damnatum à Pontifice palam sacro in loco tumulare. Eius effigies Modoetiæ in templo maximo spectatur, habitu porrigentis templi imaginem, quod Diuo Ioanni Baptistæ vouerat.

IANI VITALIS.

*Tu iure optaris fortissime viuere felix
Nostris venenis pharmacum,
Cur Matthæe negant te fata ingrata renasci
Coruscus ensis Insubrum?
Consilij fudisti hostes, victorq; sedendo
Finiſti dura prelia.
Te Mediolani turres, te mœnia mactæ
Virtutè, te Respublica
Cum desiderio memorant, qui ferrea fuluo*

*Mutaris auro secula,
Fortuna cedens mox tempestatibus atru
Grauis senectæ pondere.
Imperium natis liquisti, atque otia nactus
Et Tempe amana fontibus;
Scipiada longos superasti inuidus honores,
Syllanam & abstinentiam.
Ergo te merito Magni cognomen adeptum
Magnus celebrat Iouius.*

Galeacius Primus.

GALEACIUS Magni Matthæi filius hoc roseo & corusco ore spectabilis, staturæ dignitate, illustri facundia, liberalique vitæ splendore, suæ ætatis Principum famam obscurauit; militarique laude haud vsque ad eod floruit, vt post egregias victorias, profligatis sæpe hostibus, dux bello strenuus & fortunatus haberetur. Ab hoc Placentiam, Cremonam atque Vercellas paterno regno adiectas constat. Quum verò Roberti Regis, atque Pontificis & Florentinorum copias, captis eorum ducibus & signis ad Abduam, deleuisset; magno consilio ita victoriæ modum imposuit, vt pacem æquissimam, singulari artificio à potentissimis hostibus expresserit. Verum partæ pacis fructu diu non est lætatus: nam Marci fratris & Leodrilii propinqui sui malignitate atque perfidia Ludouico Bauaro delatus, grauissimisque oneratus calumnijs, extremum propè subiit infortunium. Ab ingrato siquidem auaroque Cæsare inter hospites mensas inopinata fraude captus, & cum filio reliquisq; fratribus, qui Marci scelus detestabantur, in Modoetianum carcerem coniectus est. Verum tantam eius iniuriam deprecante Castruccio, è custodia post nonum mensem ea conditione eductus est, vt Actius filius fidei obfes ad auctoritatem Cæsaris, Pisas se conferret. Cæterum eo beneficio diu vti non potuit, nam paulò post quum operam Castruccio libertatis & salutis auctori enixissimè nauaret, in circumuallando expugnandoque Pistorio, pestilenti correptus febre apud Pisciam exul, tantoque exutus principatu fato cessit; non planè miser, quum vir ad arma natus in ipsa læticia insignis partæ victoriæ è vita migrauerit. Eius effigies in sepulchro Actij filij egregiè sculpta; depicta autè in templo ad Viboldonum Romana via dextrorsum ad septimum lapidè conspicitur.

IANI VITALIS.

*Ductorem ecce Itali nostrorum bellipotentem,
Lectissimorum Principem,
Cui fortuna minor post facta ingenia tandem
Inuidia inuictissimo,*

*At tu cui struis insidias, Bauare improbe teclat?
Cui teclatendus retia?
Ah scelus arreptum ex epulis nil tale timentem
Legas tenaci compede.*

Armatus

*Armatus poteras medio concurrere campo,
Sereus aperta prelia;
Sed timor & pietas non harent, fraude ligatum
Pedore vincis carceris.
Vincere quem Reges, quem non potuere tyranni,
Magnis coactis viribus.
Nunc te pro tali scelere atque immanibus ausis
Eulferande Barbaræ,*

*Infamem euiciunt Furie sub manibus imis
Inter Sinones perfidos.
Hic aliquis Galeacij ultor Polyphemus & An-
Vel alter ex Gigantibus (Theus)
Appetit a siduis tormentis, & tua crebris
Contundit ora calcibus.
Interea Elysijs gaudet in salibus ille
Inter piorum maximos.*

Actius.

ACTIUS Galeacio genitus, à prima iuuentute gemina victoria nobilitatus, quum egregij Ducis atque optimi Principis indolem præferret, paternæ calamitatis confors fuit. Sed eam demum iniuriam Cæsar magna vi pecuniæ expugnatus, ingenti beneficio ita rependit, vt Actius Gibellinorum Principum amicitia atque auxilijs confirmatus, conuulsa domus, ac euersi principum fortunam restituerit. Is primus suæ gentis à magnificentia nobilium operum laudem quæsiuit. Mediolano turriculis & lateritijs mœnibus circumdato, extructaque amplissima Curia cum Templo, & sacra Turri ad fastigium coronata marmo-

reo peristyllo summæ pulchritudinis, iuxta arenam antiquorum spectaculis dicatam. Verùm Actius omnibus insignium virtutum numeris felix videri potuit, nisi Marcum patrum, qui immani vecordia Galeacium cum vniuersa familia in extremas calamitates præcipitem dederat, vi illata necauisset. Receptum enim in gratiam, & mox pari insania atque perfidia res novas molientem, Luchinus & Iohannes patrum, tanquam ipsis totique familiæ pestilentem omnino opprimendum censuerant. Leodrisius quoque eodem liuore atque odio, quo patrem auumque Matthæum fuerat persecutus, Actium, conductis Barbarorum auxiliis, in magnum discrimen amittendi principatus adduxit. Verùm ille cruento prælio fusus, ad Neruanum diuturno carcere cum liberis malignitatis suæ pœnas dedit. Sed Actium, quem nulla aduersæ fortunæ vis vnquam fregit, articularis morbi dolores iuuenem ætate florentem, miserabili cruciatu ita fregerunt, vt singulis captus membris, ante quadragesimum annum vita excedere cogeretur. Vistur eius effigies elegantissimè depicta ad læuam diui Gothardi Templum intrantibus.

PTOLEMAEI GALLII
Comensis.

*Vna his podagra victus in pace occidit,
Qui victor omnium Actius bello fuit.*

Luchinus

Luchinus.

ACTIO successere duo patrum, Luchinus atque Iohannes, ea conditione, vt hic quod esset Mediolanensis Archiepiscopus, sacra procuraret; ille verò integris belli & pacis muneribus vteretur. Cæterum qui antea omnibus bellis pugnacissimus imperator extiterat, principatum adeptus per Legatos bella semper gessit insigni prudentia fortunæ aleam deuitans, quum septem maximè cruentis præliis, vel parta victoria grauissimè vulneratus discessisset. Sed qui instissimi indulgentis, & nusquam factiosi Principis laudem ferens, à populo Pater patriæ, & Pacis conditor appellabatur (vt maioribus acciderat) propinquorum ac inimicorum coniuratione summum vitæ discrimen adiit. Detectis autem insidiis, coniuratos meritis affectis pœnis, fratrisque filios Galeacium & Barnabam, eius concepti sceleris conscios, in vrbes Belgici Oceani relegauit; tanta indignantis animi acerbitate, vt eorum nomen per epistolas euulgata conspiratione, apud Principes Christianos perfidiæ nota fugillaret. Parmam auro coemptam imperio adiecit. Regnavit annos octo, corpore æger, atque animo maximè seuerus & tristis: quandoquidem amicis necatis, relegatisque propinquis, & vxore adulteris atque incestu suspecta, inter podagra cruciatus vitam sibi tædio atque oneri esse ferretur. Sed impudica vxor pœnam flagitij verita, non matura adhuc fata, misto poculis veneno, facile præcipitavit. Effigies eius in Actij sepulchro marmore sculpta prospicitur.

ELOGIORVM
I V L I I F E R O L D I Cremonensis.

*Te ciues fleuere tui, Luchine preemptum,
Quod tecum extimēta est iustitia & pietas.
Talibus exequijs, partiſq; tot ante trophais*

*Viſus eras felix, quum morerere, maioris,
Si non crudeli miſcente acumta Megera
Maſtam exhalaffes (heu miſerande) animam.*

Iohannes Archiepiſcopus.

LUCHINO erepro Iohannes facti & profani iuris poteſtatem complexus, incomparabili magnitudine animi Principem egit, pietate, iuſtitia, ſplendore vitæ & clementia, antiquis Heroibus comparandum. Ore probo ſemperque hilari, cum maiestate grauitatis, ſinceri animi candorem, iuſta liberalitatis ſpem, & facilitatem cunctis aduentibus pollicebatur. Inimicorum voluntates beneficiis ac humanitate flexit: hoſtium verò ſpiritus ſumma virtute contriuit. Fratrum filiis, quos Luchinus relegarat humaniter pepercit, totiusque imperij designauit hæredes. Gentienſes, cum vniuerſa Liguria huius imperio paruerunt, is quoque Florentinos, quum ipſorum vrbis immiſſis per Apenninum ingentibus copiis, magnum terrorem admouiſſet, pacem ea lege petere coëgit, vt Lucenſibus, Piſanis & Senenſibus bellum inferre deſinerent. Aſianæ verò magnificentiæ ſtadium æmulatus, luculentiffimam domum contra Templum maximum iuxta Accij curiam condidit, & Abduam amæm, qua deſinente Lario

Lario ad Leucum coarctato exitu emittitur, ſumptuoſiſſimi operis lapideo ponte iunxit. Singularem demum animi moderationem tum maximè oſtendit, quum apud Piſas à Iacobo Corbario Pſeudopontiſice Senatorio galero honeſtatur totum id purpuræ decus, vel cohortate Cæſare, vt beneficio vti vellet, conſtantiffimè renuit; ne his ſuſceptis inſignibus, legitimi Pontificis maiestas lædi videretur. Obiit ſcalari anno, natus annos LXXII. Effigies eius nullo vitata ſitu, in ſuperiore conclau Pontificiæ domus, in cyanea chlamyde egregiè picta conſpicitur; ante Deiparæ Virginis imaginem habitu ſupplicantis.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

*Cerulea chlamyde inſignem niueiſq; nitentem
Pellibus, & Scythico maculis ſub tegmine ſuſis,
Stellanti Regum ornatu, Heroumq; Deumq;
In ſubrum venerare Ducē, Ligurumq; potentem.
Hic vir hic eſt, vident vt generoſo effulgeat ore
Maieſtas? vident atheras elapſa per auras
Pulſa Aſtea olim fronti vt conſederit alta,
Diuiſoſq; oculis Venus alma afflarit honores?
Olli qua tenero nimboſa per ania lapſu
Serpit humi Eridanus, quaque altior exit, &
auctus
Centum ſtuminibus, gemino ſternit ſata cornu.
Quaq; aſſueta malo, veterumq; exercita bellis
Romulidum, gens dura, animiſq; elata ſuperbis
Auro inhians Tyrrhena agili verrit vada puppe,
Olli alacres ceſſere omnes; quaq; arduus almam*

*Principio Auſoniam ſecat Apenninus, vtrunque
Cum mare proſpectat, ſubiectiſq; intonat vndū.
Ille, ille imperij fortunarumq; ſuarum
Conſortes mira amplexus pietate nepotes
Conſtituit pulſos, ſoliſq; locauit auitus,
Marmoreasq; edes, Phrygiſq; innixa columnis
Atria, regalemq; aulam laquearibus aureis
Condidit, & patriæ æternum decus addidit vrbis.
Iunctus & ante tuos operoſo eſt Abdua pontē
Maxime Lari oculos, violenta vt ſtamina diſcāt
Ferre iugū, ſtremitu neu quiſquā aſſurgat iniquo.
Purpureum ille etiam decus, atque inſignia dona
Corallo è fragili, irabeam, ſuſceſſeque ſuperbos
Reſpuit, & que quiſque ambit, pede reppulit alto.
Ergo iterū venerare, ducemq; patremq; ſacrorū
Et gladio, & lituo, ſceptriſq; animiſq; potentem.*

Galeacius Secundus.

HIC eſt ille Galeacius, Stephano Matthæi magni liberorum vltimò genitus, qui decore formæ cunctos ſuæ ætatis mortales antecellit. Is deſuncto Iohanne patruo, ſicuti in teſtamenti tabulis erat præſcriptum, Mediolanum, & vniuerſas principatus vrbes, cum Barnaba Matthæo que fratribus trifariam diuiſit. Sublato autem Matthæo mira concordia cum Barnaba duos & viginti regnauit annos; ſic vt per omnem ætatem communibus copiis atque conſiliis imperij fines tuerentur. Magnificentia autem operum cum fratre certabat; quo nobiliſſimo ædificandi ſtudio, quum maximos Europæ Reges conſtitutis admirandis ædificiis æquaſſet; auctore Petrarcha, ſeipſum condita Ticinenſi arce facile ſuperauit, quod Ticino vrbis monia præterfluenti lapideum pontem impoſuiſſet, perpetua protectum contiguatione, munitumque propugnaculis ad vtrumque caput excitatis. Quo opere ornantibus peristyliis nullum præſtantius aut iocundius in Italia videmus. Ad nobilitandam quoque vrbem cæli clementia, vbertate agri, duorumque annium omnis generis fructus admirabilem copiam inuehentium, opportunitate clariffimam, quæ Longobardorum Regum ſedes olim fuerat, Gymnaſium condidit, ex autoritate Caroli IV. Imperatoris, accitis vberrimo ſtipendio diſciplinariū omnium Profeſſoribus, cui permagno erudito que munere acceſſit Bibliotheca, adhortante Petrarcha, quam nos nobiliſſimis codicibus reſertam, & demum ingruente bello, immaniter ſpoliatam in arce vidimus; pari militum externorum licentia euatatis viridarijs, quæ ſepa ferarum à parcendo Parcoſ vulgus appellat. Ea lateritijs mœnibus cincta viginti miliarium ſpaciū complectuntur; paratis ſemper ad Principum voluptates omnis generis venationibus & aucupijs. Ab hac opulencia, ambitioſa ſumptuoſaq; libidine, cum magnis Regibus aſſinitates queſiuit, Regis Galliæ filia Ioanni Galeacio filio nuptui data, & Leonarto Britannię Regis filio in generum adſcito. Summis autem podagræ cruciatibus aſſectus, quinqueſimo nono ætatis anno exceſſit è vita. Effigies eius pluribus in locis in arce elegantiffimè depicta; hoc verò habitu conſpicitur in inferiori porticu, quæ ad leuam intrantibus occurrit.

I V L I I F E R O L D I.

*Muſis hic Galeacius beatis
Auguſta atria, nobilemque ſedem*

*Ticini ad liquidum dicitur amnem,
Illic vt coaleſceret iuuentus,*

Bonisq; imbueretur artibus, quas
Mox diffunderet vsquequaque in orbem.
Musis & Iouius senex beatis
Ticini ad liquidum institutus amnem,
Augusta atria, nobilemq; sedem
Vdo in margine Lary dicauit.

Hic armis Galeacium nitentem,
Virtutis memor inclite locauit,
Vt fortissimus, optimusq; Princeps
Formosissimus omnium virorum
In Heroibus emicet, virosq;
Inter fulgeat ille bellicosos.

Barnabas.

MARTII spiritus vis ingens, & ea semper indomita, crudelis, maximeque superba, in hoc Principe vsque adeo viguit, vt innata immodico eius animo, proferendi imperij libido, neque secundis, neque aduersis praeliis frangeretur. Is enim natura pugnax & intrepidus, dū fortunæ alea plurimū gauderet, nec vestigalia bellicis sumptibus sufficerent, populos imperio subditos in cogenda pecunia acerbissimè vexare expilareq; erat solitus. Quamquā per idem tempus infano propè studio aedificandi teneretur, imperatisq; operis apprimè iniuriosus, & supra quam dici potest, aduersus agricolas immitis euaderet. Venationi siquidem perditissimè deditus, totum eius voluptatis instrumentū, quod duobus insignium canum millibus constabat, custodiendum alendumq; per familias vicatim distribuerat; graui miserorū agrestium

stium detrimento metusq; solitudine, quū penas atrociter exigeret vel minimæ negligentiae, integramq; aliquando familiam quæ aprum occisum sale conditum comedisset, suspendio punire non vereretur. Ab hoc fastu foede prodigus & crapax, eo maxime avaritiam ostendit, quod decem filiabus per omnem Europam nobilissimis regulis nuptui datis, innumerabiles pecunias in earum dotes contulisset. Ab vltima enim Britannia & à Cypro regiae stirpis generos ambitiosè sibi eliciuerat. Sed in dies magis ac magis aetiarum exhauriebant septem liberorum aetate florentium inconditus luxus, & paterno exemplo nihil intermissa voluptates. Hinc Barnabas prolem suam modico imperio, si per partes diuideretur minimè contentam fore existimans, circumspicere fortunæ suæ modum qui erat exiguus si in singulos diuidendus foret, & fratris filio tantæ opulentiae dominatum inuidere cepit. Ioannes enim Galeacius sopito atque inerti ingenio putabatur, quod literis potius quam armis vacaret, deditusque religioni, nulla prope contra ac illa aetas ferret, voluptatum intemperie caperetur. Idcirco patruelibus Iaxu diffusentibus facile erat contemptui atque odio, sic vt de eo intemperanter obloqueretur, atque ei vitam inuiderent, nefarii consilij cogitationes cum patre miscerent, vsque adeo atrociter, vt eum quoquo modo tollendū decernerent. At Ioannes Galeacius explorata per speculatores propinquorū malignitate, anteuertere vitæ discrimen statuit, magnaque simulatione conuersio, quū profiteretur se iturum religionis causa ad Deiparae Virginis templum quod in montanis est, exeuntem sibi obuiam extra Ticinensem portam Barnabam patrum nihil tale rimentem comprehendit, statimque cum globo armatorū urbem irrumpens, patrum domum atq; arcem populo diripiendam praebuit, sic vt puncto temporis, & principatus, & tantæ opes conciderent, nec quisquam capto opem ferre auderet. Paucos verò post dies eū in carcerem Tritianæ arcis coëcit, vbi vix omnium miserimus, qui armis totā propè Italiam concusserat, acerbitateq; morū magnum

ELOGIORVM

sibi vndique odium conciuerat, sexagesimo sexto ætatis anno Fato cessit, paremque propè exitus fortem tulerunt eius liberi, magnis exilij & egestatis iactati fluctibus. Effigies Barnabæ in Concano templo picta spectatur, quum adhuc extet marmorea statua equestris, qua sepulchro eius superposita Ioannes Galeacius, vt tanti admiffi facinoris atrocitatem leniret, eundem & patrum & locerum honestauit.

FRANCISCI MANFREDI Cremonensis.

*Quenam te in medio grauis senectæ
Vexauit mala Barnabas libido?
Quis dirus furor, aut cruenta Erynnis
Egit precipitem, feròque corde
Tantas protinus excitauit vndas?
At non hæc eadem Deis, deumque
Reçtori placueres, concidisq;
Tuis consilijs miselle, quòdque
Infanti scelus extruis nepoti,*

*Fatales tibi destinant sorores.
Felix heu nimis ac nimis beatus,
Si tam turpia, tam nefanda nunquam
Aegro pectore sacra cogitasses,
Ac diuam ingluuiem rapacis auri
Expellens, niueum integrumq; semper
Vsq; ad funeris vltimas fauillas
Seruasses animi tui nitorem.*

Ioannes Galeacius.

PAREM

LIBERII.

BAREM vt spectare licet, tanto imperio grauißimi oris maiestatem tulit Ioannes Galeacius, idem in Italia tot in vnum dominatum coactis vrbibus longè maximus; & vi prudentis ingenij, & belli fortuna omnium qui in Italia regnauerunt post Theodoricum Gothorum Regem præstantissimus. Nemo eo neque ætarij facultatibus firmior, neque validior copiis, neque fide atque virtute Ducum suorum felicior fuit. Alebat enim lectissimas copias, & quosque nominis fama inelytos Duces, magnis præmijs sibi adsciuerat, per quos bella gerebat. Opulentissimæ vrbes stipendia suppeditabant, ratio & disciplina expeditaque liberalitas cuncta regebant. Domi siquidem intentus consilijs assiduè vigilare, quàm foris arma exercere malebat; quòd patre viuò non semel belli fortunam expertus, multa ei aduersa obuenerent; aded vt ab Aucutho Britanno Florentinorum Duce tumultuaria pugna in Brixiano agro profligatus, vix circumfulorum hostium manus effugerit. Serendo bello contentionis causas quærebat, serpendoq; & vrgendo, Scaligeros Verona, Carrarios Parauio expulerat, Gonzagis penè Mantua pulsus. Quo rerum successu Bononiam Pontificijs copiis ad Casalecium magno prælio superatis receperat. Lucensibus demum, Pisanis, atque Senensibus in ditionem acceptis, Perusia, & Assisio in Umbria potitus, graue bellum Florentinis intulerat, eo quidem acerbius quòd insignes iniurias vltum ire properabat. Nam Florentini præpotentis ac immodici hostis Etruriæ iugum superbe comminantis, nequaquam insulse reformidantes, in eum bellicolissimam Gallorum gentem, & Germanorum Casarem, grandi pecunia concitauerant. Sed virtute Ducum & Galeacij fortuna, Gallum Armeniaco Duce ad Alexandriam cæsi delerique sunt, & Brixiano in agro Germanorum alæ aliquot equestribus prælijs superatæ, in Germaniam sunt repulsæ. Parabat itaque victor supremam cladem Etruriæ, proculdubio totius Italiæ regnum inuasurus, nisi Fata id supremum ei decus inuidissent; æstiuanti enim ad Lambrum annum, pestilenti morbo an veneno incertum, properantia Fata tanti consilij spem eliserunt; anno ætatis quinquagesimo quinto quum paulo antè è Ladislao Casare Mediolanensis imperij susceptis insignibus, primus suæ gentis Dux & Princeps fuisset appellatus. Nemo Regum ornatiore, aut sumptuosiore exequiarum pompa elatus est, quum singulorum oppidorum Legati, & tota ferè vrbana nobilitas, atra veste ex arario donati sint, & in producendis sacerdotum ordinibus, illustrandaque pyra, supra viginti millia cærea funalia eo die arserint. Effigies eius Carthusiano in templo prope vrbem Ticinum marmore sculpta, multis in locis, præcellenti autem habitu depicta ad Cœnobium Castellatij iuxta Mediolanum spectatur.

IULII FEROLDI.

*Huic primò nomen Ducis atq; insignia Casar
Detulit Insabrum, eximio dignatus honore.
Hic ille est bello fortunatissimus heros,
Barbaricis populis & formidatus Etruscis.
Cui Verona potens, diuesq; Bononia cecidit,
Atq; Antenorida, atq; Alpha ab origine Pise;*

*Innumeraq; vrbes alia, populiq; feroces.
Ille etiam Gallos, Germanorumq; phalanges
Reppulit, haud passus nostris considere in oris,
Et Florentinos obsedit milite colles.
Armipotens illum donec mors abstulit atra,
Et regnum Italiæ inuidit Fortuna potenti.*

Ioannes Maria.

APERTO defuncti patris testamento duo filij impuberes Ioannes & Philippus, quibus Mariæ cognomentum fuit, ea conditione hæreditatem adierunt, vt Ioannes Mediolani Ducis nomen obtineret, Philippus Ticini Comes appellaretur; quibus bifariam diuisæ imperij vrbes accederent, Gabrieli vero ex nobili concubina suscepto, qui his natu maior erat, Crema & Pisæ in dominatum obuenerent. Cæterum euulgata Galeacij morte, copiarum Duces, nullo pudore perfidiæ, opportunas ipsis vrbes inuasurunt; sic vt immensa moles opulentissimi principatus, quum ab imbecillo adolescente regi non posset, inusitata ducum prodicione vndique concussa & dilacerata corrueret, & cuncta passim singulis in vrbibus atroci factionum malo & cruentis dissensionibus quaterentur. Nam Pandolphus Malatesta à fide impudenter discedens, Brixia & Bergamo potitus fuerat: Cabrinus Fondulius Cremona: Ioannes Vineatus Laudi Pompeiæ: Ortho Bontertius Parmæ, Placentiæ, Arcelli: Tornielali, Nouariæ: Franchinus Rusca, Comi: & Facinus Canis Papiæ atque Alexandria, armis & factiosi populi studio, dominatum atripuerant; eoque ærumnarum imbellis adolescens deuenerat, vt diuersos gubernatores, qui armis autoritateque Mediolani seditiones pacarent, accersere cogeretur, læpeque eos, fremente populo, tanquam factiosos exauthoraret. & postremò

Buccicardus vir Gallus, qui nomine regio Genuæ præfecturam gerebat, vt cuncta ad arbitrium regeret, Mediolanum euocaretur. Is corpore atque animo vastus, quum ambitiosè atque superbe ad Principatum Cisalpinæ Galliæ palam aspiraret, graui Gibellinorum impetu Mediolano exturbatus est. Sæuus autem Princeps in ciues, post multos ex amicis paternis securi percussos, inaudita crudelitatis carnificinam exercuit: prægrandes enim & voracissimos molossos, noxiarum primò, & mox innocentum carne nutritos, magister eorum Giramus fera immanitate ita alebat, vt eis quos odisset Princeps discerpandos obijceret, incredibili horrore gemituque pauentis populi. Hæc effecere vt nobilium ciuium vtriusque factionis generosa cohors, Duce Paulo Baucio, hanc immanem belluam in ipsa curia adoriendam, mastandamque inita coniuratione susciperet. Atque ita abominandus Princeps dum in templum Gothardi sacrorum causâ descendit, trucidatus est; media fronte ad oculos vsque discissa, & altero crure detruncato. Nec quisquam cadenti opem tulit. Deserto autem ab omnibus, & maximè cruento caduero, vna omnium humanitatis nõ oblita ignobilis meretrix, supremum officium piè exoluit, quum iacentem ad tegendam vulnere fœditatem, recentium rosarum aceruo cooperuit. Effigies Iohannis vno in loco quòd viderim, viperijs oculis venenum spirans, patre viuo picta, in altaris tabula, quæ est contra aram Templi maximi, ad extremum testudinis posita, Mediolani spectatur.

IOAN. PAULI AMANII Cremensis.

*Que nam torua leena, que vel vrsa,
Duro in vertice Caucaasi creauit*

*Tam duro ingenio virum, impioq,
Humanum in genus, ac deos in ipsos?*

III.

*Ille vix scilicet Infubres cohercens,
Infando imperio (nefas) inberet
Immanissimus omnium tyrannus
Impastis canibus feris vorandos
Injontesq; dari simulq; fontes?*

*Illum at quàm miserè reor vicissim
Aquis vt crucietur vsque pennis
Nunc discerpere Cerberum furentem,
Vltorem foeleris malig, tanti?*

Philippus Vicecomes.

EO ipso die, quo Iohannes Maria Mediolani trucidatus est, nuntio cædis accepto Facinius Canis Ticini podagra oppressus excessit è vita; eo spiritu, vt Duces suos suprema obtestatione cohortaretur ad vindicandam coniuratorum perfidiam, atrollendumque Philippum, vt paterno imperio potiretur. Erat tùm Philippus in arce Papiæ, morientique astiterat captiuo similis, imperij virumque expertus, & auri valde inops. Nam Facinius prodente Castellino Becaria, urbem suis copiis occuparat. Aduuat Philippi Fortuna Beatrix Tenda Facinij vxor, quæ in ipso mariti funere cum Philippo adolescente nuptias appetebat. Ea muliebri ambitione atque libidine incensa, quanquam dignitate impar, annis autem superior, opportuna tamen dotalibus thesauris Philippo videbatur. Itaque raptim inauspicata sunt nuptiæ, conciliantibus Ducibus, qui Faciniano auro oculos adiecerant. Nec mox, instructis

copijs numerataque pecunia Philippus Mediolani reducitur, pulsisque Sacramoro & Carolo Barnabae filijs, qui regnum arripuerant, vehementi populi studio Dux acclamatur. Plerique ex coniuratis per tumultum capti supplicio afficiuntur. Venit & in potestatem noui Principis Modioeriana arx Sacramoro tormenti ictu interfecto. Fuit illi in recuperando regno persequendisq; hostibus mira felicitas; utpote qui singularum prope urbium tyrannos ceperit & occiderit, reliquos exturbarit. Sed videri potuit & saeuus & ingratus erga vxorem, quae thesauris suis desertum ab omnibus & egentem ad imperium euexerat. Circumuentam enim dubijs indicibus, damnatamque adulterij, vel nihil tale in tormentis confitentem resellentemque iudices, pudica fronte securi percussit, ut Allobrogum Principis filiam duceret. Gessit varia fortuna, variaque morum fama bellum cum Venetis & Florentinis, eo exitu, ut Bergomum, Brixiam, & Veronam amitteret, moriensque Franciscum Sfortiam cui Blancam filiam ex nobili susceptam concubina in matrimonium collocarat, ex testamento rotius imperij reliquit haeredem. Fuit Philippus adeo hebetibus oculis, ut factus senex, obuertantium ante se vultus non plane discerneret, assiduo secretoque monitore vteretur in responsis dandis, ne pupillae vitium detegeret. Sed magnitudine generosi animi, maximos suae aetatis Reges facile superasse censetur, vel reparando bello inexhaustis opibus, vel in paranda laude praestantissimae virtutis. Solus enim incomparabile verae clementiae decus tulit, cum Alfonso Regem cum fratribus, & Nauarrae item Regem bello nauali ad Pontiam captos, & ad se Mediolanum perductos, non cunctis modo humanitatis officijs, sed amplissimis muneribus & copiis instructos liberaliter dimiserit, ad recuperandum Neapolitanum regnum, de quo cum Iohanna & Andegauenibus armis contendebat; ut non receptae modo libertatis, sed parti regni beneficio commutata repente fortuna laetarentur. Quamquam haec tantae clementiae, magna quidem, sed intempestiue quaesita laus, singulari ei cesserit detrimento. Non tulere enim contumeliam Ligures, qui Regem ceperant, quod inimicae gentis Rex aliena gratia liberatus, implacabile erga se odium seruaturus crederetur, ipsique propterea interfecto Opicino Genuae Philippi Praefecto continuo rebellarent. Philippi effigies Mediolani multis in locis picta, sed longe elegantissime in domo Francisci Tabernii Epistolarum magistri, in frontispicio inferioris magni conclauis ex arte plastices effigata spectatur.

IANI VITALIS.

*Clementissimus atq; liberalis
Insubram dominus Philippus hic est,
Victis Regibus vnico duobus,
Qui bello manicasq; compedesq;
Lenari iubet, in suasq; abire*

*Donatos opibus Lucullianis
Sedes, & sua regna, liberatos
Tetro carcere. Discite hinc tyranni
Sunt haec munera Principum, superbos
Debellare, pios & esse victis.*

Iohannes Vitellius Cornetanus
Patriarcha & Cardinalis.

MAGNUM & memorabile insolentis fortunae exemplum inusitato sacris viris exitu praebuit IOHANNES Vitellius, Corneti in ora Tuscorum nobili genere natus. Is ab adolescentia mediocribus instructus literis: sed eis ab excellenti memoria expeditaque facundia in omnem casum serij sermonis adeo promptis, ut magnae doctrinae speciem praerberet: vir factus, cum hac ingenij indole contulit se ad finitimum Tuscanellensium tyrannum, cui ob haerentiam linguae, Tartaliae cognomen fuit. Hic ea tempestate inter claros Duces, validas equitum copias ductabat, utebaturque Vitellio in perferendis epistolis, obeundisque apud diuersos Principes & Duces legationibus. Quibus in rebus suam adeo efficacis industriae exactiq; iudicij operam probauit, ut secretioribus negotijs tanquam confilio optimus adhiberetur. In eo quippe vis ingenij mirifica eminebat, & natura erat aduersus laborem & somnum indomitus, periculorum despector, imperij & militaris laudis audidus. Itaque arma saepe induere, & bellicis discriminibus audacter misceri, saepeque inter milites, fretus quibusdam iuris ciuilibus flosculis, controuersias minuere, magnoque vsui in asperis rebus Tartaliae esse. Sed postquam Martini iussu, iudicioque Sfortiae, Tartalia commutati studij accusatus, tanquam ad Braccium aduersarum partium Ducem transiturus, Auersano in foro detruncata ceruice conceptae perfidiae poenas dedit: Vitellius Romam se contulit; breuiq; vir solers, & aulae moribus idoneus, Martino innotuit, a quo Protonotarius est factus. Creato autem Eugenio Vitellij studium, uti erat vehemens, expeditum, & comprobante fortuna rerum euentibus felix, in senatu adeo miris laudibus extollebatur, ut in eo vno Reipublicae salus & dignitas niti videretur. Itaque quum fortem fidelemq; operam difficillimis Reipublicae temporibus nauaret, tanto Pontificis

Pontificis studio singulos honorum gradus adeptus est, ut legari quoque potestate copiis Pontificis sit praefectus. Ab hac enim secunda rerum gestarum fama, cum Pontifex maturata liberalitate, a Protonotario Recanatensem Episcopum, nec multo post Patriarcham Alexandrinum, & mox Florentinum Archiepiscopum, demumque ad nuntium exoptatae victoriae Cardinalem creauit. Tanta itaq; Vitellius Pontificis gratia insignis & potens, inimicos & inuidos gloriae suae obrestantes facile contemnebat. Erant enim magna quae ad insignem Reipublicae commodum gesserat, quum tyrannos pontificij imperij ditionem impudentissime lacerantes, ad vnum propere omnes deleuisset. Nec si quid paulo acerbius & violentius gerendo bello patraisset, quod sacro viro indignum foret, vllas earum rerum querelas, tanquam ab inuidis maligne delatas, ad aures Pontifex admitteret, quum responderet, hunc esse morem factiosorum imperitorumq; hominum, ut seueritatis atq; iustitiae nomen odio haberent, publicasq; iniurias extrema poena minime vindicandas arbitrarentur. Principem quidem Salernitanum Martini Pontificis fratris filium, caeterosq; Columniae familiae proceres, qui armati antea in Urbem occupata Capena porta irruerant, persecutus armis, omnibus auitis paternisq; oppidis cuncta populatus exuerat, Iacobumque item Vicarium vrbis praefectum, multis circa Veatallam oppidis imperantem, redactum in potestatem, & cum eo Trincium Fulginatum tyrannum in arce Suriana securi percussit. Antoniumque deinde Pisanum ab Etruria oppido Pontaderam appellatum, virum militia clarum, & multis literarum ornamentis insignem, quod Priuernum in Volsce occupauisset, tumultuario praelio fufum captumque, indigno miserabilique supplicio ad oleam suspenderat. Quae necis atrocitate, vel ob id magna inuidiam subiit, quod Antonio id mortis genus tanquam honestissimo viro, & diu cum laude militiae versato indignum, deprehensiq; tantum latroni-

ELOGIORVM

bus meritum, suppliciter deprecanti non modo non indulerit, verum crudeli vsus ironia in carnicem versus dixerit, Lege ergo age, & aqua postulant, viro forti præclaro que geminum in nece laqueum, altioremq; ramum delige, vt honestius ac splendidius pendeat, atque ita miserabiliter duplici capistro, vir alioqui tam fædo supplicio indignus, in arbore strangulatus pendit. Eandem etiam Etrusco bello supplicij sortem tulerat Armalerius Alculanus, egregij nominis Centurio, quum ad hostes ex leui coniectura transiturus putaretur. Romæ autem acerbe conquisitis & raptis ad supplicium, qui excitato tumultu Pontificem in fugam per Tyberim coniecissent, Lateranensiq; templi sacraria direptis quibusdam donariis impiè violassent, carnicinam in campo Flore exercuerat, horrentibus tremantibusq; Romanis eius viri aspectum, properataq; & nimis sæua iudicia, quæ vel summæ dignitatis deprecatores omni misericordia atq; humanitate semper vacua reperissent. Verum non multo post Vitellius opinione gratiaque Pontificis decidit, quum aduersus Alfonsum regem missus, pro Renato Andegauense ad Neapolim eo euentu bellum gessisset, vt post profligatum captumq; Vrsinum principem Tarentinum, & mox dimissum, parva victoria vt noluisse parum fideli aut importuna cunctatione crederetur, sicuti antea Picenum agrum occupanti Francisco Sfortiæ, nec tum viribus aut incolarum studiis præualido, repente petita mari fuga, simulatoq; salutis suæ periculo, concessisset. Onerauit demum immani nefarioq; ausu cum tuam tum Pontificis famam, quum inita coniuratione Alfonsum regem sub fide induciarum opprimere cogitasset. Ab eo siquidem rege ad Salernum obfessus, vt instantis periculi casum effugeret, vir æque fallax & vafer, cum rege inducias in tres menses pepigerat, quo spatio turpissimè fidem abrumpens, coniunctis cum Iacobo Caudala censibus & copiis, ad regem tum forte hyemantem ad Iulianum vicum Auersani agri improuisus aduolauit. Nec regem alia res seruauit, quam religiose excultum eo die numen; solenni enim tum forte festo die Christi natalis, paulo post aurora triplici sacro intentus, ante aram prociderat, quum Vitelliani improuisi inexpectatiq; hostes adesse nunciati sunt. Tanta autem fuit irruptionum celeritas, vt ferè capto regi breue spatium ad elabendum non planè peractis sacris relinquere, & impius hostis omnem sacrorum apparatus, & expositam ad celebre epulum regij Abacisuppellectilem auidè diriperet. Id facinus ingratum Pontifici, odiosumque sacro ordini, & cunctis execrabile, vehementer Vitellij existimationem labefecit, quum in eius industria, quamquam singulari atque mirifica, fluxa fides & atrox violentia damnarentur. Eius autem improbi atque audacis animi notam Patriarcha falso dictorio diluebat, quum diceret, se, vt rex expectisset, quod pollicitus fuerat, bona fide præstare voluisse. Paulo enim ante Alfonsum per præconem Patriarchæ cum iactantia nunciarat, se Marte iudice illum indecenter arma tractantem, eò redacturum, vt tanquam infimi ordinis sacrificulus, missarum sacra vno denario sibi perageret. Ad quod insolens dictum Vitellius sua vsus ironia responderat, non abnuere conditionem, vt magni regis capellanus efficeretur: verum se non prius quam inchoante anno ipso. Christi natali die munus hoc suscepturum, vt auspiciò & gratiò quidem ei sacra solennia celebraret. Sic vt postea rex periculo ereptus, in magna suorum frequentia acutissimi sacerdotis ironiam agnosens, se eo commate probe elusum fateretur. Sed is non multo post malo genio animum eius vastum & insatiabilem impellente, maximum imperium & summum denique pontificatum affectare cepit, aut viuo Eugenio, si ille sub censura concilij exauthoratus concideret, aut certe mortuo, quando iam difficilem morbum animi languore concepisset, ab aduersi Basilienensis concilij decretis. In eam spem adipiscendi pontificatus venerat, quod validissimis copiis subnixus, singulas pontificis ditionis arces, perfidos sibi atque obnoxios clientes in potestate haberet. Nec defutura sibi Patrum studia atque suffragia, vel primo comitiorum die arbitraretur, quoniam sibi opulento pecuniosoque ad opportunas largitiones expedita facultas foret. Oderat Florentinos tanquam ingratos, quod eorum Rempublicam ciuili seditione perturbatam, se sua autoritate compositis rebus conseruasse prædicabat. Illi tamen in ipsius contumeliam Rainaldum Albicium primarium ciuem ab se vehementer commendatum exilio multauissent. Venecis autem indignabatur, quod per legatos apud Eugenum omnem suam gratiam & dignitatem conuellere contendissent. Noua itaque consilia cum Nicolao Picinnino suscepit. Is tum clarissimus bello dux Philippi Mediolanensis exercitibus præerat, defendebatque acerrimè eius ditionem aduersus Venetos Florentinis fœdere confociatos. Summa consilij erat, vt Picinninus in Etruciam accerferetur, ipse è Latio promotis copiis cum eo se coniungeret. Id consilium interceptis ad montem Politianum literis, planè detectum est. Scribebat enim Vitellius ad Picinninum notis arbitrarijs, quæ fieri volebat, quæ tamen ab interprete explicari non poterant, magnam tamen commutatæ fidei suspicionem afferebant. Erat apud Eugenum omnium consiliorum arbiter Ludouicus Patauinus, Patriarcha Aquileiensis, ex Medico Cardinalis factus, vir astuto peractique ingenio Vitellij potentia vehementer insensus. Is quum graui facundia in Vitellij mores atque consilia criminose inuectus differuisset, Eugenum nunquam integra Pontificij imperij potestate Vitellio viuo potiturum, illius opprimendi consilium obtulit atque perfecit. Præerat arcis molis Hadriani Antonius Rido, vir militaris, & ad omne patrandum

dum facinus paratus, quod commendatione Ludouici ad eam præfecturam peruenisset. Hunc quæ Pontifex peragi imperet, atque ipse cupiat, secretò edocet, & quæ in negotio opus forent sedulo constituit. Igitur ad Calendas Apriles morurus castra Vitellius Antonio significat, vt sibi Hadriani pontem transeunti adesse velit, vt de custodia munitioneque arcis & profectioe sua quædam cum eo communicet. Eam occasionem excipit Antonius tendendis insidijs idoneam. Præmittitur prima luce à Vitellio Comes Auersus Anguillarius cum quatuor millibus equitum duobusq; millibus peditum; ipse postremus cum familiaribus agmen claudit. Tum verò Antonius porta arcis egressus præteruetum totius pontis longitudinè, inermis & cõposito vultu salutat; accedensque propius simulatione secretioris colloquij procedentem comitatur, pedes equitem, habenas molliter tractans, tam diu de annonæ supplemento, de instaurando tormentorum & telorum apparatu verba producit, quoad contra arcis portam peruentum est. At Vitellius se maturè curaturum pollicetur, vt nihil earum rerum indigeret, se Reipublicæ causa in Etruciam ducturum, tantisperque Cornetum ex itinere diuersurum, vt ædificatam ab se magno sumptu domum inspiciat. Eodem verò puncto temporis Antonius equi frenum arripit, signum dat, cataracta demittitur, quæ extremum pontis caput excludit; erumpunt satellites, perturbatumque inopinato malo Vitellium circumstant. Ille nihil se deserit, calcaribus equum, sed frustra incitat, atque incuruum gladium, quo militari more cinctus erat, ferociter educit. Sed obluantem satelles falcato hastilis vnco, quod hodie Roncham vocant, per ceruicem corripit; alter dextrum brachium, quo districto gladio in Antonij caput ictum minabatur, grauius vulnerat, atque ita cruentus intra portam arcis pertrahitur. Hunc supremæ calamitatis malo perturbatum, & se ingrati proditum, profundo suspitio conquerentem, ornatissimo in thoro collocant, obliganturque ei vulnera, & Antonius vt bene speret cohortatur, quod in posterum Eugenius nõ militari, sed senatoria eius opera vti velle. Ad id Vitellius anxie æstuans, se non esse adeò rerum imperium respondit, vt temerè crederet, summæ dignitatis viros vel iniquo iure captos dimitti solere. A summa autem arce per præconem Vitellianis pronunciat, vt timere, tumultuarique desinant, quando iussu Pontificis graui de causa Cardinalis esset interceptus; Arque ira Comes Auersus sub signis iter extendens, opulenta Vitellij impedimenta in arcem Ronciloni suæ ditionis tanquam suam prædam abduxit. Nec multo post, vt nonnulli tradunt, siue acerbitate vulnerum, siue indito veneno, fato functus est, caruitque honore funeris & tumuli, quanquam ei postea propinqui Corneti marmoreum cenotaphium extruxerint, quod hodie cum rudi elogio visitur. Sed munificentissimæ domus structuram atque amplitudinem, Pontificum hospitio dicatæ admiramur. Antonius autem Rido tanti patris facinoris præmium vel in morte tulit, marmoream equestrem statuam, quæ in vestibulo templi Diuæ Mariæ nouæ ad arcum Titi conspicitur. Ludouicus verò in demortui Vitellij locum, vt copiis præesset, suffectus est. Vera Vitellij effigies depicta in magno conclaui eius domus Corneti spectatur.

F A E R N I.

*Quis tua facta potis, laudesq; aquare canendo
Purpuream succincte togam, generose Vitelli?
Maestas tibi Romani pastoris, honorq;
Debet, & antiquum tibi disciplina vigorem
Acceptum seruata referit, tu fontibus aqua
Supplicia & meritas tribuis iustissimè pœnas.
Dispersos tu sylvarum per lustra latrones
Non secus ac venator apros, indagine cingis.
Tu diuos Latio dominos, tu triste repellis
Seruitium, sauosq; sua quæq; urbe tyrannos*

*Exigis, & iusta populos ditione coherces.
Insanæ plebis tu seditione fugatum
Pontificem sacrum, iustis ulcisceris armis;
Stringis & horrendas in noxia colla securès.
Salue purpurei decus & tutela senatus,
Priscarum virtutum imitator, & emule laudum,
Imperio quod seruaras dignissime, ni te
Præpropera ambitio tentasset inanibus auris,
Lactassetq; auidam transuerso turbine mentem.*

Iulianus Cæsarinus. Cardin.

IULIANA familia inter illustres Romanorum procerum ætate nostra, honoratis viris atque opibus florens, summam, vt aliqui volunt, claritatem cepit à IULIANO sancti Angeli Cardinale, cuius hoc loco vera effigies spectatur. Verustatem eius originis nequaquam altè reperunt, vel qui Cæsarinum nomini fauent, quum fateantur ex gentilitijs insignibus, eos Columnijs & Vrsinis fuisse recentiores, quod ex alienis, argumentis sua insignia condiderint. Scutum enim gestant, in quo vsus ad columnam catena deligatus pingitur, superstante tamen aquila nigra, quæ à Cæsaribus præclara nobilitatis testificatione statur.

diolis partium suarum & clientibus dono dari consuevit. Narrant autem superiore seculo eruditis factionibus infami, cum Vrsini cum Columniis de dignitate armis contenderent, Caesarios tanquam Gibellini nominis adhæsisse Columniis, insignique edito facinore vicisse Vrsinos hostes; ideoq; Caesarios tanquam præclaræ eius victoriæ authores, victum & columnæ catenatum vrsinum ad memoriam clarissimi facti in scutis expressisse. Sed hæc ex fama potius tradita per manus, quam ex annalium fide referuntur; quum per quadringentos annos res Romana ciuilibus discordiis & Germanorum Caesarum sæuitia à stirpe propè excisa, certo historiarum lumine caruerit. Verum Caesariæ familiæ dignitatem facile demonstrat prærogatiua insignis, qua præclaro populi Romani munere à Paulo tertio amplissimis codicillis confirmato, eius familiæ princeps inueterata consuetudine maximum vexillum gestat, cum bello (si incidat) tum pace in spectaculis Agonalium ludorum, quæ ad normam veteris disciplinæ Lupercalibus edi solent, vt armata iuuentus in equis simulachra præliorum repræsentet, & legiones per singulas tribus composito ordine decurrant. Fuit Iulianus honesta facie, statura insigni, ingenio excelso, eloquentia singulari, & moribus candidissimis, in gymnasiis accuratè versatus, ciuilibus & diuini iuris scientissimus enaserat. Qua facultate ad parandam sibi senatoriam dignitatem opportunè gradum fecit. Nam ea tempestate eius scientiæ professores præcipuo erant in honore, propter grauissimas de Pontificia dignitate disceptationes, quum dira diuisione tres vno tempore summi pontifices fœdissimo exemplo Christianis præellent sacris. Fuerat adscriptus in numerum eorum iudicum, qui in confesso Pontificis de supplicibus libellis referunt, & sententiam dicunt. Quo in obeundo munere, Iulianus longè omnium subtilissimè atque rectissimè referebat. His itaque instructus literis, à Martino lectus est in senatum, tanto omnium fauore,

uore, vt paulò post in Bohemiam legatus sit missus, ad sanandos eius gentis animos Hussitana superstitione laborantes, obstinatissimeque etiam tum in insania peruisaces, quanquam nuper Hieronymus à Praga, eius hæresis crimine damnatus Constantiæ, & combustus, in ipsorum contumeliam concidisset. Ea enim erat de Iuliani virtute constans opinio, vt vni illi ea prouincia demandanda censeretur. In omni siquidem senatorio munere apud eum vigeabant dignitas sine fastu, doctrina sine ostentatione, sine furo probitas, & studium sine factione. Qui mores non modò factiosa in vrbe, aulaque maximè superba, sed apud omnes, quibuscunque serio acturus congregaretur, gratiam conciliabant. In Germaniam autem profectus Bohemos opinione sua reperit duriores, & mortem cum cruciatu potius pati paratos, quam vt à sententiâ susceptæ semel, quanquam nondum inueteratæ superstitionis discedere vellent; sic vt nequaquam adhortationibus sacratum concionum, sed planè validis perdomandi armis essent; quod victis pariter atque victoribus maximè calamitosum foret. Aditis itaque Germanorum proceribus, & pertentatis eorum animis, quum arduum atque difficile, maximeque sumptuosum esse prospiceret conflare exercitum, qui ex diuersis auxiliis par esset bellicosæ munitæque tyliis atque fluminibus genti subigendæ, Basileam se recipit, ad obeundum secundæ muneris officium, scilicet vt indicto inchoatoque Concilio legatus præset. Sancita enim lex fuerat Constantiæ, vt post quinquennium renouata sacrosancta Synodo, antistites, sacratiq; viri totius Europæ conuenirent, vt controuersiæ de Diuinis placitis morumque censiura, suprema disputatione finirentur. Eam autem promulgatam legem mortuo Martino, Eugenius ei sussectus ita probauerat, vt Iulianus continuato legationis honore, toti Basiliensi negotio præficeretur. Cæptum itaque excitatumque Concilium concursu sacerdotum eum habuit euentum, vt Eugenius ad id celebrandum vocaretur inuidia principum & quorundam antistitum, qui ei specie religionis parti Pontificatus felicitatem inuidebant. Erant in eo Concilio multæ grauisssimæ res commodo Reipublicæ à piis hominibus peragenda; quòd Bohemorum insania magnis artificibus sananda videretur; quòd Turcæ Mysorum & Hungarorum fines vastarent; quodq; explicanda essent veræ fidei dogmata, in quæ Reipublicæ Christianæ Episcopi sublata discordia consentirent. Quæ omnia vt ritè discuti, rectèque decerni possent, præsentis Pontificis personam efflagitare videbantur. In hac re deposcenda adeo multus fuit Iulianus, vt appareret, nimio pietatis studio aduersa & planè aliena Pontifici postulare. Ponebat enim decus suam, quòd probitate Christiana niteretur, ante commodum salutemq; Pontificis, qui in seuerissima Synodo dignitatis, & totius fortunæ suæ periculum esset aditurus. Extant duæ à Iuliano scriptæ epistolæ ad Pontificem, quibus eum graui cum obiurgatione reprehendit, quòd citatus laboranti Reipublicæ non subueniat, & contra iusurandum indicto concilio non intersit; vsque adeo intemperanter, vt seni & articulari morbo laboranti, lecticam ad iter non desuram scribat; Nec excusandus censeretur, si parum pia, parumque generosa tergiversatione hominum probatissimorum opinionem falleret. In ea exostulatione Iulianus planè impudens & ambitiosus quibusdam videri poterat, nisi in eo mirum communis concordia studium, & cura religionis præclara extitisset. Cæterum Eugenius vt alias profunda prudentia verus senator, & Pontifex quanquam nouus, sui muneris & personæ nusquam oblitus, eam contumeliam lenissimè dissimulauit. Synodum enim tanquam immanem & multorum capitum belluam, ad exitium maximorum pontificum cæca rabie concitatam esse differebat; ratus, his adimi libertatem & vitam, qui in externis terris ei belluæ se committerent. Non reformidabat tamen Concilium, sed eius locum deuitabat, Balthasaris Cosæ exitum perhorrescens. Igitur Eugenius commonefacto Iuliano, vbi sensit insidias sibi parari, Concilij locum damnat, tanquam Hispanis, Gallis atq; Italis antistitibus incommodum; earum actionum decretis fidem abrogat, solenneque Concilium in vrbe Ferraria futurum edicit, accersiturque à Constantinopoli Iohannes Græcorum Imperator, vt ex eius autoritate Græcæ gentis controuersia cum Latinis componantur. Nec multò post, pecunia Pontificis conducta aliquot triremium classe, Imperator cum lectissimis sue gentis Episcopis atque proceribus emensus Adriaticum, Ferrariam aduehitur, comitante ipso Iuliano Cardinale legato. Is enim Basileæ malignitatem quorundam detestatus, qui non studio instaurandæ religionis, sed circumueniendi Pontificis inaudita libidine ducebantur, ad Eugenij voluntatem se contulerat. In Concilio namque, Eugenio, quòd citatus non venisset, confestim exauctorato, creatus fuerat Pseudopontifex Amideus Allobrogum princeps, qui filiis natu iam grandibus senex, Eremitarum more in abdita & nemorosa loca tædio publicarum rerum secesserat, Felixque appellatus, magna celebritate Basileæ fuerat coronatus. Sed aduentu Græcorum, quum Synodus metu pestilentia à Ferraria Florentiam translata maximè floureret, actiones Basilienses magnoperè refrixerunt. Felix autem eam intempestiua dignitatis tulit sortem, vt exutus pontificatu, Cardinalis à legitimo Pontifice crearetur, quòd seni venerando atque innocentissimo, honos purpuræ ad solatium relinquendus esse videbatur. In his grauissimi negocij disceptationibus, Iulianus eximiam cum præclari studij & generosæ industriæ, tum multiplicis doctrinæ laudem tulit, quum malè sanam de processione Spiritus sancti

ELOGIORVM

Græcorum opinionem Romano dogmati conciliasset. Interea compositis apud Florentiam Græcorum & Latinorum controuersis, peractoque conuentu, Ladislaus Polonorum & Hungarorum rex, prosperè cum Turcis ad Hemum montem confligit, Carambeio Amurathis primario duce capto. Verùm Ladislaus suarum & hostilium virium æquus æstimator, ab eâ victoria prudenti consilio non iniquam pacem quæsiuit, concedente eam Amurathe, qui explicare se Hungarico bello, & aduersus Ciliciæ regem sibi ad iniuriam opportunum, maturè proficisci cupiebat. Ea pax Pontifici & Christianis principibus post insignis victoriae prouentum nunciata, tanquam intempestiua, inutilis, atque indecora displicuit. Iampridem enim Christiani ferè omnes, collatis viribus, ingens bellum in Amurathem decreperant, orante & vehementer expetente Græcorum Imperatore, vt sibi à ferocissima gente circumuento, opem ferre maturarent. Georgius quoque Castriotus, cui Scanderbego cognomen fuit, qui in Epiro Amurathem eiusque præfectos magnis detrimentis affecerat, se cum validis copiis Regi Hungaro, Thraciam inuadenti assuturum pollicebatur. Eo modo Rex iuuenis secundæ victoriae spe incitatus, adhortatione principum pacem violat, bellumque suscipit, maiore quàm antea apparatu conatuque. In ea rerum occasione Eugenius Iulianum, quo nemo potior videbatur, legatum ad regem misit, qui eum eiusque gentes ad sacrum bellum concionibus incitaret. Retardabat tamen regem pudor ingenitæ aduersus imminetentem violandæ pacis infamiam. Sed vnus religionis respectus verecundiam discutiebat, pronunciantem legato, fidem infidelibus Mahometanis nequaquam esse seruandam; quando ipse eius conceptæ fallaciæ inane piaculum autoritate pontificia continuò esset deleturus. Iurabant pacem solenni cerimonia, hinc Ladislaus & illinc Sannoceus Amurathis legatus, ea stipulatione, vt vtriusque legis instrumenta proferrentur; hinc scilicet Euangeliorum liber consecratus; illinc Alcorani religiosum volumen, quo Mahometis dogmata continentur. Ladislaus per hunc modum à fide data (nequaquam regio more) discedens, inauspicatò motis signis ad Varnam Pontici lititoris urbem infesto exercitu penetrauit, vt in ora Christianam classem expectaret. Quibus cognitis rebus Amurathes, Christianorum leuitatem atque perfidiam grauissimis verbis detestatus, è Cilicia rediens, magnis itineribus ad Hellepontum traductis copiis, septimis castris peruenit ad Varnam. Eius aduentus nostrorum opinione celerior, regem imprimis & Iohannem Hunniadem Turcico assuetum bello vehementer perterrituit. His autem animis vtrinque in aciem est descensum, vt primo congressu Amurathes de victoria desperasse tradatur; nisi noua & recentissima Turcarum ala, nostris imperitè laxantibus aciem, victoriae occasionem ademisset. Ladislaus enim acerrimè pugnans, stratis nobilioris alæ equitibus, ad Ianizaros prætorianos pedites penetrarât; sed sinu factò in medium receptus, suffraginibus equi succis, Rex corruit, atque ita trucidatus est, Hunniadem frustra interfecti cadauer è manibus hostium eripere conante. Rege interfecto, caput eius Barbari lanceæ præfixum circumferentes, sublatò clamore, nostrorum fugientium tergis insisterunt. Hunniades intactus effugit. Iulianus verò legatus, qui prælata cruce hortabundus regia signa sequebatur, quum ad lacunam sitienti equo habenas laxasset, superuentu hostium, aut, vt plerique existimarunt, Hungarorum sæuitia trucidatus interiit, multa eum contumelia onerantibus Barbaris, quòd sacerdos, contra ius Gentium fidem violandam abrupta pace sædè censuisset. Vir certè tam tristi vitæ exitu indignus, nisi eo Fatî genere aditum sibi ad cælum perenni cum gloria muniuisset. Præclarum autem viuide gloriæ lumen, quod æternum luceret, hoc verè pio atque honestissimo vitæ exitu posteris suis reliquit. Nam post multos annos ab hac optimi senatoris memoria, qui pro salute Christianæ Reipublicæ se deuouisset, Alexander sextus Iulianum Cæsarinum huius nomen referentem, generosis ornatum moribus, & Leo decimus Alexandrum eruditi ingenij, virtute insignem, ad instaurandam familiæ de Republica bene meritæ dignitatem, in Senatum legerunt. Eius effigiem eleganter (vt illa ferebat ætas) in tabula pictam Iulianus Cæsarinus abnepos, qui hodie familiæ nomen cum dignitate sustinet, exscribendam tradidit. Vixit annos quadraginta sex. Obiit anno à partu Virginis quadragesimo quarto supra millesimum & quadringentesimum.

ANTONII FRANCISCI RAINERIA

Te decorant magni cognomina Casaris, unde Ducis auos, at auosq; & prisca exordia gentis; Quisq; lacertosus vexilla patrumq; Quiritumq; Extollit sinuosa auro, atq; asperrima signis Vestrorum decus heroum, columenq; nepotum.

Te decorant ostro insignes duo lumina, patres Conati everso pariter succurrere seculo, Qui tecum ethereis potiuntur neclare mensis, Te decorat tua te pietas immensa labantem, Quæ ruit (heu pietas miseranda) vt fulcat orbem.

Tameria-

Tamerlanes Scythar. Imp.

TAMERLANES, Scytharum Imperator, qui propter inauditam animi feritatem atque seueritatem portentosaque vires orbis TERROR, & CLADES. Orientis appellatus est; ex humili modico loco per omnes honorum gradus ad eximiam bellicæ virtutis opinionem, & denique ad summum imperium ascendit; insigni præsertim applaudentium militum studio, quum adulatione quædam Temir Cuthlus vocaretur, quæ vox Tartarice fortunatum ferrum significat. Eum Samarcande urbis, quæ est ad Iaxartem amnem Sogdianæ regionis finitimum, infimæ classis ciuem fuisse tradunt. Quam urbem usque ab Alexandri Magni temporibus Quinto Curtio notam videmus: restanturque Persæ, homines historiae non ignari, quibus cum nos collocuti sumus, Samarcanidam à Tamerlane tanquam patriam suam totius subacti à se Orientis opibus & spoliis mire auctam atque exornatam fuisse. Erat Tamerlanes ore truculentò recedentibusque oculis semper minaci; corpore autem ingenti, validisque nervis adeo summo lacertosoque, vt Scythici ingentis arcus chordam, quod paucissimis præstare licebat, ultra aurem extenderet, cupreumque mortarium pro scopo sagittariis in ludo propositum, emille harundinis spiculo pertoderet. Sed eum nonnulli authores altero errore debilitatum, ideoque deformiter incedentem scribunt. Cæterum acclamatus imperator vna præsertim nominis autoritate, ex innumeris gentibus belli prædæque avidis, tot copias contraxit, vt proficiscentibus alimenta vitæ, & herbida pascua iumentis delitura crederentur. In eius

ELOGIORVM

exercitum coiungere Sogdiani, Aracofij, Bactriani, Hircanique, qui hodie vno nomine à Barbaris Zagatai appellantur. Præterea Scytharum etiam Hordæ, quæ à Iaxarte ad Volgam amnem, & ultra id flumen vsque ad Moscam sedes habent. Hordas enim agmina Tartarorum vocant, quæ incertis semper sedibus per immensas solitudines vsque ad Imaum montem euagantur, Amaxobij ab antiquis vocati, quod in curribus centone protectis, aduersus frigora vitam degant. Harum Hordarum maximè potentes & bellicosæ Caspiana, Sciabania, Nogaiaque Moscouitis commercio familiares Tamerlani paruerunt. Nam reliquæ remotiores à magno Cane Cathaino, qui in ora Oceani regioneque Sinarum potentissimus regnat, imperia accipiunt. Sublatis itaque signis, Tamerlanes eam multitudinem tranando Volgam traduxit, cursus rapiditate & multitudine aquarum post Nilum & Istrum fluuiorum amplissimum. Sed is diductus in septem cornua, quibus in mare Caspium turbidus & lenior erumpit, commodiorem transitum præbet. Itaque humilioribus repertis vadis, infra Cithracam celebre Emporium omnis multitudo tutissimè transecta est. Fuere in ea tot gentium colluie centum myriades pedum & equitum, ingenisque maioris & minoris pecoris numerus, quod partim ceruicibus tranantium equorum, partim subitariis ratibus sustinente atque expiciente in medio profluentis amnis equitatu traductum est. Singuli porro equites peditem in equi clunes sublatum transportarunt. A Volga demum qui Rha antiquitus appellatus est, Tamerlanes per Hiberorum, Albanorumque nemorosas conualles, ad Derbenthi oppidi angustias peruenit, quæ ferreis portis, & lapideis antiqui operis propugnaculis præcluduntur. Nec satis constat an metu tanti hostis præsidarij Persæ loci custodiam deseruerint, an vi depulsi fuga salutem quaesierint. Tum verò effusa multitudo omnem Armeniam inundauit, eodem itinere quo Hyelon & Ablagâ Christianis de Hierosolymitano regno cum Aegyptiis certantibus centum ferme annis ante aduentum Tamerlani in Syriam penetrarunt, incertum socij an hostes forent, quum religiones Idolatrarum sequuti, neque harum neque illarum partium viderentur. Verum illi frustra muneribus Balduini regis inuitati, repudiatis Christianorum sacris ad Mahometis superstitionem declinarunt. At Tamerlanes aliquot maioris Armeniæ urbibus captis, & Sulthania Persarum olim regia, direpta atque incensa, dextrorsum iter flexit, Euftrateque ad Arsengam superato, in Cappadociam sese effudit, quo Baiazerem Turcarum regem soluta obsidione Bizantijs magnis instructum copiis, vt fines rueretur, aduentare didicerat. Peruenere itaque duo maximi orbis imperatores, duobus longè maximis subnixi exercitibus ad Stellam montem, memorabili Pompeij Magni victoria & Mythridatis calamitate celebratum. Huic ab Antitauri radicibus exprorecto vasta planities subiacet, campis vndique ad conferendas manus late patentibus, qui hodie Turcarum lingua Cassouas, id est, campi Anserum appellantur, quod id volucrem genus statis anni temporibus eo conueniat, vt in Europam agminibus atque imperio ducum prouoler. Congressuris itaque summis ducibus & in vnius prosperæ vel aduersæ pugnae euentum, de vita atque Asiæ imperio certaturis, suæ artes vtrique non desuerunt. Tamerlanes enim peculiaribus gentis suæ confusus armis edixit, vt vnus sagittis ineundum prælium, idque indefensè instaurandum, & denique conficiendum esse existimarent. Se enim daturum operam, vt ab auro ad occasum Solis strenuè rem gerentibus sagittæ non deficerent. Instituerat siquidem plures camelos, qui per agmina circumducti sagittarum fascies, pediti atque equiti suppeditarent. Ex aduerso Baiazerem Scythicæ non imperitus pugnae, quod vnum ratione prouideri poterat, cohortatus milites, pronunciarum iusserat, vt equites elatis supra capita scutis, primum sagittarum imbrem constanter exceperent, inclinatisque repente hastis, in hostes procurrerent, quod fœda inermisque hostium multitudo, hastarum cuspidibus transfodi, & gladiis concidi facile posse videretur. Imperata igitur fecere fortissimæ Turcarum alæ, contemptisque intrepidè sagittis, ingenti pro cursu grauique impetu in confertos irruere, tanta vi, vt magna loriceis & galeis carentium strage edita, vix hosti ad expediendos abiectis arcubus acinaces spatium relinquerent. Sed tanta erat sagittariorum circumfusa vndique multitudo, vt posteriора Turcarum agmina, densissima atque perpetua cadentium sagittarum grandine sternerentur. Tartari enim more suo in cælum sagittas emittunt, vt grauiore casu decedentes, ceruices equorum & terga perfodiant. Neque enim oblongæ & inflexæ Europæorum peltæ, neque rotundi Asiaticorum clypei, infixas perforantesque sagittas sustinebant. Nusquam ab vlla annalium memoria, numerosiores copiarum, tumultuosius & acrius vel efferatis in mutuum cruorem animis, obstinatius inter se manus contulerunt, reciprocante siquidem magno æstu vrgentium propellentiumque agminum victoria incerta per multas horas instar pelagi aduersis agitatis ventis modo hac, modo illac iactata est. Sed ea demum inclinante Sole quanquam multo parua cruore penes Tartaros stetit. Baiazerem equo pluribus sagittis confixo, cadenteque quum strata suorum vexilla conspexisset, captus est, seruatusque ad ludibrium satietatemque alienæ superbiæ, immani scilicet Tamerlani animo nullis in miserum, & tanti modo nominis regem accumulatis contumeliis vnquam exaturato. Victori namque victus, vt gradum faceret ascendenti equum, dorsum præbere cogebatur: Exemplo vti credi par est, Saporis Parthorum regis,

LIBER II.

regis, qui Valerianum Romanum imperatorem indignis huiusmodi iniuriis insolenter oneratum ad mortem adegit. Sed eadem fati vis nequaquam maturè Baiazerem suis ærumnis eripuit, quum prius in cauea ferrea per Asiam circumductus diu fortunæ suæ miserabile spectaculum præbuerit. Sed ab hoc inexorabili barbaroque Tamerlani ingenio, singulare iustæ fœderitatis exemplum prodiit. Quum enim homo Ligur gemmarum insignis mango, ob idque Tamerlani qui magnopere gemmis oblectabatur, familiaris, inducto sermone de Baiazeris miseria, illum humanitatis atque clementiæ blandè admonuisset, & vt meminisse vellet Baiazerem inter Mahometanos reges victoriis & opibus fuisse clarissimum, Tamerlanes obducta fronte, concortisque in illum oculis, verbum redargutus respondit: se non regem nobilitate atque potentia superbum; sed hominem improbum, impieque nefarium digna pœna plectere, qui maiorem nauu fratrem inhumaniter occidisset. Cæterum Tamerlanes ea victorie, qua supra centum & quadraginta millia hominum caesa feruntur: spolia legit, exercituique æquissime distribuit. Victores porro largiter ac opiparè per triduum epulari sunt: nam equi propè innumerabiles aut ceciderant, aut ita vulneribus debilitati fuerunt, vt quum vsui esse non possent, passim ad instruenda conuiuia mactarentur. Tartaris enim mos est equina carne populariter vesci, & quum cætera alimenta defecerint, incisa sub aure equorum vena, epotoque inde sanguine inedia tolerare. Transgressus autem Taurum montem Tamerlanes, in Mesopotamiam irrupit, tanto armorum strepitu terroreque hominum, vt passim omnibus urbibus reciperetur: tendi enim prætorium sibi iubeat primo die in quo conspectum urbium se dabat, colore candido, vt intelligerent homines clementiam & salutem se statim dedentibus sincera fide promitti. Secundo die rubro tentorio utebatur, quo denunciabat in cunctabundos gladium esse districturum. Tertio porro die atrii coloris papillione extenso, indicabat se cuncta ferro & flamma absumpturum. Enimvero truculenta voce proferebatur, se Dei maximi iram esse, quæ depravati sæculi mortales vlcisceretur. Nulla fuit nec in Mesopotamia, nec in Comagena, nec demum in Syria ciuitas, quæ portas non aperuerit. Nam superato Euftrate vsque ad maris Syriaci oram signa promouerat. Hæsit tantum modo aliquandiu ad Damascum, in expugnanda arce, quum ea in nostrum morem à Florentino architecto munissimè ædificata, tanti victoris impetum retardaret. Sed caesa in Libano monte materia, arcem erecta munitione circumvallauit; ea altitudine, vt Scythæ sagittarum mœnium coronam superantes ad vnum custodes omnes interfecerint. Exinde quum Sulthani Memphis copias per Ducem non longè à Pelusio profugasset, Aegypti regnum & Memphis immense urbis opes insatiabili animo meditantem, vna scitis auertit, quæ per arenosas solitudines aquæ indigæ timebatur. Itaque victoriis suis modum imponens, quum & exercitum eius atrox pestilentia popularetur: spoliis onustus Samarcandam rediit, vbi fato functus est, anno à partu Virginis quadringentesimo secundo supra millesimum. Antecessit autem eius mortem ingens & luridus Cometes, quo portendi mors tanti regis visa est; quanquam & Ioannem Galeacium Vicecomitem Mediolani potentissimum principem, eodem defunctum anno, respexisse multi crediderunt. Fœtali quoque sorte euenisse constat, vt vtriusque principis bini hæredes filij parem fortunam tulerint, quum vtriusque proles, à paterna virtute sic degenerarit, vt imperium tueri nequirit, breuique cutriculo duo maxima imperia, si modo conferenda sunt, collapsa defecerint.

F A E R N I.

Ille nouus Xerxes, Orientis victor, & ingens
Quacumq; permearet, horror gentium,
Compleuit totos Scythico qui milite campos:
Hoc se ferebat ore trux Tamerlanes:
Cuius in aduentum tuta altis manibus vrbes
Ipsumq; terræ contremiscebat solum;
Ipsi adeo montes, ipsa per deuia valles
Vim Barbarorum non ferebant agminum.
Quare ab Caucasæis Asiam conuallibus omnem
Ad vsque Nili flumina armis subdidit;
Euphratè & Tigrim, & rapidè irantem Orontè
Vi, vastitate, cæde, cuncta proterens;
Vig, olim fœda cum tempestate coorta
Erumpit atr a nube fulmen igneum:
Obuia quæque cadens perirumpit, & alta sonanti
Templa atque solidas strage turres disiecit.
Subsidit vasto tellus labefacta fragori,
Humilisq; mentes sternit humanas pauor:
Haud secus ille viam ferro molitus, & igni,
Euerit arces, oppida equauit solo.
Regem Asiæ horribili captum impete Baiazerem
Caueaq; clausum ferrea circumtulit.
Hæc agitantè illum, & spirantem immania iussa
Quæ cunctus vndiq; orbis expauesceret,
Exiguæ cæcæ domitum molimine febris,
Fatalis vno soluit horâ triduo.
Deq; tot insans opibus, de tot modò regnis
Reliqua vna paruo gleba cecit puluere.

ELOGIORVM
Baiazetes I. Turcarum rex.

BAIAZETES eius nominis primus, Othomannorum principum ordine quartus, hoc austeri oris Scythico rictu, hirsutisque cirris diceriminata prolixè barba terribilis, à singulari celeritate repentinoque & vehemèti bellicarum actionum impetu **HILDIRIM** est appellatus, quæ vox apud Tartaros cum tonitru terrificum fulmen significat. Ne quis autem miretur, vnde ad nos antiquorum præsertim Turcarum regum veræ imagines peruenierint, operæ precium erit enarrare, quo pacto curiositati nostræ fortuna arriserit. Mariadenus Barbarussa Othomannicæ classis præfectus, quum ardente bello inter Carolum Cæsarem & Franciscum regem in auxilium à Gallis euocatus Massiliam peruenisset, amicitiam inuit cum Virginio Ursino Anguillariæ Comite, Gallicarum aliquot trirēmum præfecto, certatumque est inter eos magnis muneribus, ea tamen conditione, vt aliquanto preciosiora Barbarus acciperet dona, quam rependeret. Nam illum Virginus Romana liberalitate nostrarum rerum copiam auide experientem, cælato argento & multa serica veste donauit, ille Virginium arcu Scythico cum pharetra nobilissimi operis, & Persico acinace gemmata vagina insigni, qui Hismaëlis Sophi fuisse dicebatur, atque item talari toga auro & purpura intertexta, addens arculam ex ebano & ebore fabricatam, in qua vndecim Othomannorum regum vera simulachra, pro captu barbarorum artificum preciosis coloribus in leuigatæ chartæ tabellis depicta visebantur; quæ Virginus elegantia studiosus omni alio munere pluris aestimauit. Neque Barbarussa commentitiis imaginibus Virginium decepsisse existimandus est; nam quum inferiorum Othomannorum tabellæ pictæ

pictæ & numismata ærea, quæ apud nos visuntur, cum illis mirè conueniant, superiorum etiam regum veras esse formas censendum est. Has omnes Virginus magnis exoratus precibus Alexandro Farnesio Cardinali & mihi, latioribus in tabulis ad delectationem elegantium virorum pingendas communicauit. Primus igitur qui regis nomen tulit, tantique imperij fundator extitit à tenui Galaciæ oppido, quod Othomanzicum hodie vocatur, Othomannus est appellatus, quod nomen postea in familiam transiisse perspicimus. Tanta autem virtute atque fortuna Othomannus fuit, vt inter nobiliores Scythici sanguinis familias, vetustatis dignitate sibi pares, maxime illustris emineret, summumque ei decus Eurenchij, Thuracambi, Michalogli, atque Malcoccij æquis animis concederent. Pugnaci siquidem ingenio atque imperij auido finitimos, vel etiam suæ gentis feliciter ad ortus, clarissimas Asiæ vrbes Sebastam, Synopen & Ancyram audaci consilio & inuictis armis ditioni suæ adiecerat. Imaginem eius quæ maxime ardentes oculos representat, habitu acinacem dstringentis expresserunt, quod intelligi volebant Othomannorum imperium armis quæsitum, armis defendi profectrique debere. Proinde vetus atque perpetuum Turcarum institutum est, vt intranti templum supplicandi causa imperatori Talismanus ædituus sacerdos occurrat, claraque voce pronunciet, vt meminisse velit imperium quod iustitia & virtute bellica partum sit, non aliis quam hisdem artibus conseruari propagarique oportere. Constat autem Othomannicæ domus imperium cepisse anno à partu Virginis trecentesimo supra millesimum, quanquam quingentis ante annis Turcas ex Scythia profectos in Asia sedes occupasse compertum est: qui tamen regem, aut summum imperatorem initio non habuerunt, vrpote qui diuisi per Tetrarchas & regulos cum imbellibus Asiæ populis Constantinopolitanisque Cæsaribus suo arbitrio bella gerere consuescent, quamuis eos aliquando in vnum consentire coegerit communis metus à Godisfredo Bolionio vniuersæ Asiæ illatus. Tum enim coactis viribus, & Solymano tumultuatio duce creato, ad Nicæam cum eo collatis signis haud prosperè confixerunt. Cæterum Othomannus quum viginti octo annis regnasset, ito functus est, Orcane filio imperij hærede relicto. Hic magnitudine animi, vt corporis, & cupiditate proferendæ ditionis patrem æquauit: bellicis autem æque bonis & malis artibus, vir dolosus & solers, profusaque in primis & perenni erga milites liberalitate superauit. Per hunc modum veterano instructus exercitu, quum amicitiam & fœdus cum Ciliciæ rege ducta in matrimonium eius filia inuisset, Michaeli Paleologo Constantinopolitano imperatori graue bellum intulit; adortusque demum Prussiam Bythinia caput, eam urbem obsidione & admirandis machinis expugnauit. Sed non diu ea victoria letatus est: nam in ea oppugnatione sagitta ictus, quum spiculum humeris infixum sine vitæ discrimine reuelli nequiuisset, obducta plaga, febrem & saniem mortiferam aliquot post menses accepit, anno eius imperij vigesimo secundo. Orcani successit Amurathes filius, vir nequaquam maiorum exemplo manu promptus, sed bello & pace simulator egregius, quippe qui astu & vigilantia singulari, occasiones proferendi imperij opportunissime captaret, nusquam firma fide aut incolumi iure iurando: pacem tamen cum Paleologo religiose tuebatur. Magno autem Amurathis commodo, bellum intestinum inter Græcos sub id tempus exarsit. Nam Græci proceres ab imperatore rebellant, subnixi societate Marci Craionicij Bulgarorum principis. Itaque enata est occasio Græciæ & penè toti Europæ exicalis, qua Paleologus viribus impar, subigendis rebellibus auxilia ab Amurathe iure fœderis postulare coactus est. Dedit hoc amicitia liberaliter & astute vicinus Amurathes, traicereque in Græciam duo decim millia delectorum Turcarum, quibus maturè Græcorum & Bulgarorum audaciam Paleologus repressit. Eo euentu vt confecto bello, remissis septem millibus Turcarum in Asiam, reliquos præsidij sui causâ, qui in Thracia remanerent, ab Amurathe facile impetrarit. Nec multo post Amurathes non obscure à suis inuitatus, qui vbertatem Thracia & Græciæ agrorum extollebant, tanquam socius vel inuiti Cæsaris, cum sexaginta millibus Turcarum per Hellepontum in Græciam traiecit, simulatione persequendorum Græcorum, qui à nomine Paleologo antea defecissent. Præstitere officium in traiectu duæ Ligurum onerariæ naves, quæ eius portorij pretium, insigni avaritiæ Christianæ probro, aureum nummum in singula militum capita tulerunt. His copiis Callipolim expugnauit, peruagatusque late Græciam & Thraciam, vel gemente imperatore, Philippopolim, & quæ est supra Hebrum Hadrianopolim occupauit; consternatosque ad arma, restereque demum æquo campo aulos Lazarum Seruiciæ Despothum, & Marcum Craionicum acie superauit. Lazarus eo prælio captus in carcere morti coactus est, cuius indignam necem seruus natione Triballus, eius olim cliens vindicare constituit, certissimaque morti se deuotens, Amurathem pugione iugulauit, quum regnasset annis viginti tribus. Hoc Amurathe genitus est Baiazetes, de quo scribimus, qui à cæde Solymani fratris imperium est auspicatus, Diis non obscure id execrabile scelus damnantibus, cuius postea præclarus vindex Scythia Tamerlanes extiterit. Itaque Baiazetes æmuli fratris solutus metu, in vrbe Hadrianopoli imperij sedem fixit, quod ad proferendas vires Asiatica Prussia opportunior censeretur, in fœdo scilicet animo

ELOGIORVM

atque arma expediendi in Triballos & Mysorum gentes, quæ rectâ secundum Istrum ad mare Ponticum extenduntur. Propterea Marcus summo discrimini obuiam armis eundem ratus, quum in aciem descendisset, cum vniuersa Bulgarorum & Mysorum nobilitate trucidatus, imperium cum vita amisit. Ab ea victoria Baiazetes extremam Illyrici regionem, quæ hodie Bosnia est, & interiorem Macedoniae atque Epiri partem, quam Albaniam dicunt, ad eam infesta populatione inuasit, ut nemine resistere auso, innumerabilem captiuorum multitudinem in Thraciam adduceret. Nec multo post euastata Thessalia, Thraciaque usque ad Bosphorum, & delictis Bizantium suburbanis delictis, Bizantio castra admouit, tanto Græcorum metu, ut Ioannes Imperator diffusis viribus suis, ad imploranda auxilia in Galliam usque nauigare cogere- tur. Agnouit periculum iustasque preces rex Carolus, uti maxime pium & Christianorum o- pulentissimum regem decebat, & Ioannem fratris filium, qui postea Burgundiae principatum adeptus est, cum nobilissimo equitatu in Pannoniam misit, ut Sigismundo Bohemiae atque Hungariae regi, in communes hostes arma paranti iungeretur. Hic est ille Sigismundus, Hen- rico Caesare proauo, qui ad Bonconuentum in Etruria obiit, & Ioanne Bohemiae rege auo, qui in Gallia eo praelio cecidit, quo Ioannes Galliae rex à Britannis captus est: patre verò Carolo quarto Caesare inclutus. Is tum validas copias ex regnis suis finitimisque Germanis coegerat; atque ira suscepto itinere ad Nicopolim Mysiae urbem penetratum est. Sed ea urbs improspere tentata, Baiazeti spatium dedit ad cogendas copias, qui sua usus celeritate, cum sexaginta mil- libus equitum ad tertium calendis Octobris nostris in conspectum se dedit. Pugnatum est summa nostrorum temeritate, Gallorumque praesertim, qui primi agminis decus depolicebant. Neque enim retineri potuerunt, quin vel inuitis ducibus & frustra retentantibus, in primos ho- stium antecursores impetum facerent, antequam peditum Germanorum phalanges, & Hunga- ri Bohemiaeque equites appropinquarent: Frementes enim dicebant, à Sigismundo exploratae victoriae gloriam sibi inuideri. Eo modo Baiazetes reme- effusus, nec confertos seruantes or- dines, lunata acie circumuenit, atque omnes in medio Gallos trucidauit. Quorum infelici exitu, nostri repente territi in fugam se dederunt: tanta trepidatione, ut Sigismundus ægre è manibus hostium elaberetur: Ioannes autem cum paucis ducibus pretioso cultu conspicuis in potestatem Baiazetis deueniret. Baiazetes proiecto ad pedes, & salutem suppliciter deprecanti respondit, se vitam, vel mortem merenti concessurum, ob id quod iuuenis & regio sanguine edictus esset; in conspectuque eius captiuos omnes praeter quinque proceres, quos ad solatium carceris comites dabat, ad vnum trucidari iussit. Horum nomina à nobis memoriae tradita sunt, in eo libello, quo Italica lingua ad Carolum Quintum Orthomannorum origines & res ges- tas perscripsimus. Hac nostrorum clade, suaque insigni victoria elatior factus Baiazetes, nihil sibi morae attulit, quin ad oppugnandum Bizantium conuolaret, defatigatisque iam & attri- tis Græcorum viribus, eò deuentum erat, ut ferocissimo hosti resisti non posset, nisi Tamerla- nes Scytharum imperator, centum miriades equitum & peditum trahens in Asiam, torrentis more sese effudisset. Is hostis vel inuitum Baiazetem interpellatâ victoriâ in Asiam auoca- uit; ausumque collatis signis acie congregi, toto penè eius exercitu caeso, ad Stellam montem viuum cepit; ea feritate, ut eius procumbentis tergo, quum equum inscenderet, ad ludibrium vteretur; ferreaque demum cauea curruli, in morem ferae bestiae, usque ad vitæ miseriarumque exitum circumtulit.

AVGVSTI COCCEIANI.

Tunc credideris forte nefas, hic tibi maximi
Spectari superum fulmineam regis imaginem,
Quod depicta Iouis tela vides, egregia manu
Præclari artificis, quod tabula conspicis in breui.
Magni terrifico orbis tonitru, atq. æthera cœcutis,
Nuncq. atris Acherontis tenebris omnia contegi,
Nunc imgi liquidis sulphurei fulguris ignibus,
Non non ad Semelen auricomam Iupiter amplius
Fraudes coniugio comedit ans ventitas improbus.
Nec tu Thessalicum forte putes cernere Apollinē,
Arcus latiferos quod videas, & quod harundines
Conspiceres celebres, tela Dei insignia Delplici.
Hic mortalis erat, nō Deus, hic Barbarus, impius.
Germani trepido sparsit atrox sanguine limina,
Ne Europa atq. Asia regna sibi praeperes ferocis;
Hic seu flamma rapax lauricomos p. tumulos furit,

Quum late Boreas precipitat flamina Thracius,
Sic flagrans rapidos in miseros Danubij Incolas
Ignes, sic celeres intulit in Pannonias faces.
Inuolutusq. furens excidio robora Belgica,
Vnde illi merito nomina sunt induta FRIGORIS;
Sed non longa manet poena sua iusta superbiam,
Maior namq. tuis è Scythia nascitur ignibus
Torrens, horribile diluue qui rabiem tibi
Resinguat, furiasq. impediatur fortior asperas:
Ecce ecce ab Tanais gēs pperat saua Tamerlanū
Insandi auspiciis, lataq. iam regna Bithynia
Peruadunt, acies iam Scythicae praelia conferunt
Tecū, iam caueas aurea iam vincula cōparant.
Inclusumq. Asia te rapiunt cuncta per oppida.
Nunc iste, atq. animos Imperii tollite principes,
Fortuna immemores q. vota sit prona, volubila.

Celebinus

Celebinus Turcarum Imp.

CELEBINVS quem alij Cyrum; nonnulli, Turcaeq; praesertim, Mahometem à lustrico die appellatum tradunt; id nomen idem tulisse videtur, quod impu- beres regum procerumq; filios Turca Celebinos vocant. Is Ochomannorum principum, ut ex hac eius imagine gladium vibrantis cernitur, formosissimus idem fuit atq; fortissimus; decora liquidem frontis honos, & candidi oris mo- dice dissulus pallor, constantesq; sine tristitia oculi, compositi animi indices, quum imperium adiit, pubescentem mirè commendabant; in tanto praesertim publicae cladis luctu, paternaeq; miseriae dolore, in quo animam non demilisse maxima laus videri potuit. Constat Baiazetē duos quos habebat filios Mustapham & Celebinum in Asiam ductos, secum in castris habuisse, singulari tamē prudentia quum pugnae tempus immineret, paululum eos ab eo periculo summouisse, ne cum tota prole incerta fortunae aleam subiret. Sed iuuenes ex lugubri praelio intenta fuga ad mare descendentes, ut in Thraciam ad Bosphorum transirent, Bizantium mioparones intercepterunt: ea quidem sorte, ut Mustaphas à Paleologo Caesare vl- que ad mortem in carcere sit asseruatus. Celebinus autem struente ei imperium fortuna, aut suo usus astu, aut certe (ut credi par est) nauarum Græcorum auaritia adiutus, feliciter est elapsus. Hunc Hadrianopolim obliquis itineribus venientem, praefectus cum veteranorū manu à Baia- zete Thraciae praesidio relictus, militesque omnes, tanquam postliminio redditum, laetis pro praesenti fortuna animis exceperunt. Iam enim quo eueitu ad Stellam montem dimicaturū esset,

ex fuga elapsi didicerant. Turcæ siquidem qui Scytharū manus effugerant, cateruatim ad Propontidem, Hellepontumq; præcipiti fuga ferebantur. Nam ibi propter Castella ad Abydum & Sestum vtrique littori imposta Turcicæ ditionis, despectis naualibus Græcorum custodiis, tutissimus erat traiectus. Conuenerant plures veterani ex præsiidiis deducti, & ita frequentes iam ex Asia redierant, vt Celebinus iusto confirmatus exercitu, Græcorum copias tumultuario progressu sibi imminentes facile repelleret, & veteres fines fortiter tueretur: quanquam enim rex nouus & iuuenis ac orbatus patre acerrimo imperatore, & magna parte inuictorum antea militum importunè exutus, vigilantis tamè & imperterriti nomen tuebatur. Quod si Paleologo terra mariq; certa præsidia & parandi exercitus expeditæ facultates suppessissent, Christianique reges occasionem cælo propè demissam agnouissent, quam victoria Scytharum aperuerat, profectò non in Europa modò, sed in Asia Othomannicum nomen vndique pulsum atq; deletum foret. Itaq; Celebinus beneficio Tamerlanis & Paleologi qui patre fratremq; sublatis, integra atque legitima iura parando imperio sibi pepererant, nostrorum ignauia confirmatus, Bulgaros, Triballos, & Macedonas diu afflixit, vsq; ad Sigismundi Cæsaris aduentum. Is enim propter eximiam pietatem generosiq; animi laudem Augusti nomen meritis, valida potius quam felicia arma in Turcas iterum suscepit, excitauitq; Hungaros & Boemos, vt studio tuendæ & propagandæ religionis aduersus Barbaros, tam pia quàm necessaria arma induerent. Agitabat enim animo, inuictos maiorum suorum spiritus gerens, quo pacto cladem ad Nicopolim acceptam vlcisceretur. Nam Celebinus iuuenis fractas à Tartaris copias trahens, reputatione Baiazeris acerrimi & antea inuicti ducis, omnino contemnendus esse videbatur. Sed eadem fortuna quæ strenuè audentem Sigismundum tredecim ante annos ad Nicopolim eluserat, pari libidine ad Columbarium infesta persequebatur. Id est oppidum Seruianorum Triballis finitimum, iuxta Samandriam, non longè à Danubio positum. Eò paribus animis & viribus instructi Celebinus & Sigismundus peruenierant. Christiana acies equitatu impar, sed peditatu in media acie constituto superior, iniquissima ratione cum Barbaris concurrir. Equestis enim fermè totus hostium exercitus late cornua extendit, adortusq; equites Hungaros & Bohemos qui in cornibus erant, cruenta edita pugna, loco depulit, breuiq; circumuentum vniuersum peditatum sagittis confixit. Neque enim pedites magna parte corporis inermes, sagittarum multitudinem sustinere poterat, quum ordines dissoluerent, & cominus congrédi properantes ab haltatis demum, gladiis & clauis ferreis rem gerentibus, vndiq; sternerentur. Sigismundus qui in ea exercitus perturbatione præstantis & strenui ducis, acerrimiq; bellatoris officio nullo in loco defuerat, desperata victoria, non minore periculo quàm ad Nicopolim insequentium Barbarorum manus effugit. Cæterum Celebinus ab ea victoria quum paucissimis annis imperasset, morbo absumptus, Amurathi filio imperium reliquit, quum Christianis sacris Alexander quintus præesset.

FRANCISCI MANFREDI Cremonensis.

*Maeste animo puer, & magna puerilibus annis
Virtute exuperans, fractisq; audentior armis,
Qui medias inter classes, tela inter & hostes
Effugiens, præda crudelem eludis inani
Victorem, & patriam subito (mirabile dictu)
Fortunam immutans, rursum palantia cogis
Agmina, confirmasq; animos, rescisq; labantis
Imperij vires, sceptroque potius adempto.
Quin & quantum armis posses, quo turbine telu
Concyeres Celebine, & stricto comminus ense
Hostiles rueres turmas, densasq; phalanges,*

*Teutonice norunt gentes, nouere feroces
Sauomata, norunt infracta binominis Istri
Cornua, Treyciq; duces, & pallida nouit
Græcia, desertiq; agri, populatæque rura.
At tibi purpurea prima quo flore iuuenta
Inuidi fortuna, & ineluctabile fatum:
Dumq; animo maiora agitas, nec sufficit ampli
Imperium patris, & totum spe concipis orbem,
Stamina disrumpunt Parca, victusq; superba
Tandem morte cadis, lucosq; inuisis Auerni.*

Ioan. Aucuthus Britannus.

IOANNIS Aucuthi ex vltima Britannia inelyti bello ducis, vera effigies, in templo maximo Florentiæ colosseâ magnitudine spectatur, quum propter insignem meritum à grauiissimo senatu equestris statuæ, & tumuli honorem ad eximiam fidei bellicæq; virtutis testimonium, honestatus fuisset. Is Anglico sanguine progenitus fuit, ex stirpe Frisiorum Germanorum, qui in Insulam transgressi, pulsus veteribus indigenis, sedes beatiore, & deniq; regnū & imperium ante mille annos occuparunt. Venit autem in Italiam Aucuthus bello Belgico, æquè apud Gallos hostes, ac suos virtutis nomine clarus, cum Lionetto Clarentiæ regulo, qui Odoardi regis filius à Galeacio secundo Vicecomite in generū ascitus fuerat. Sed his nuptiis incredibili conuiuiorū sumptu atq; apparatu ludorū Mediolani celebratis, cõceptus est Lionetto morbus

morbus ex mutatione cœli, luxuq; epularum, & nouæ nuptiæ comp exibus, qui non multò post ad Albam Pompeiã inite affinitati & vitæ finem attulit. Barnabas nouæ nuptiæ patruus, qui tum graue bellum in agro Mantuano gerebat, facile à Lionetto impetrauit, vt Aucuthus Britannorū dux, atq; eius comitatus princeps, in castra auxilij nomine duceretur. Barnabas enim vir pugnantissimus Anglicæ disciplinæ atq; virtutis, periculum facere cupiebat. Pluribus itaq; tumultuariis præliis Aucuthus summa vi summaq; prudentia, occasiones parandæ victoriæ feliciter excipientem, & Anglis egregiè sagittis rem gerentibus, eò admirationis Barnabas est adductus, vt probaret gentis disciplinam, & Aucuthi viam ingenium magnoperè suspiceret, nec multò post crescentem mutuis officiis beniuolentia, Aucuthus in generum ascisceretur. Collocata enim est ei in matrimonium filia, quam ex Porra nobili concubina susceperat. Ea affinitas virtutis nomine parta, Aucutho stipendia auxit, & famâ Anglicæ virtutis Italiam extendit, quod bellicosissimus princeps tale de externi viri virtute non temerè iudicium fecisset, proptereaq; à principibus liberisq; ciuitatibus Aucuthus expeteretur. Nam ea tempestate externis copiis & ducibus apud Italos bella gerebantur. Accidit autem certis offensionibus, vt Angli, qui erant apud Albam, mortuo Lionetto relicti oblitq; eius affinitatis, ab amicitia Galeacij & Barnabæ repente discederent, hostibusq; eorum iungerentur. Quæ voluntatum commutatione multa Cisalpinæ Galliæ oppida, crudeli Anglorum rabie vastata sunt. Exinde Aucuthus copiis & stipendiis auctus, nouas spes, aliamq; fortunam sibi querendam existimauit: Gregorio namq; Pontifici operam nauauit, receptisq; singulari cum laude cogatæ Galliæ viribus quæ defecerant, quinq; oppidorum ditionem virtutis ergo promeruit. A Pontifice demum ad Florentinos vberiora stipendia pollicentes, & ab his nò multò post ad Pisanos, atq; inde rursus ad Florentinos transgressus est; eo crescentem

ELOGIORVM

tis laudis, accumulatiq; honoris successu, vt facile nemo Aucutho dux melior putaretur. Longo enim bellorū vsu peritus, graui simul ac expedito ingenio occasiones praesentire, terminare consilia, atq; arma celeriter expedire didicerat: idem quum oporteret acerrimus bellator, & cūctator egregius. Idcirco ab eius schola tanquā ab exacto militiae magistro multi qui postea inclaruere, summi duces prodierūt, quum ea quae ille prosperè gessisset apud hostes & socios pro documentis & disciplinae praecipis haberentur. In his fuere Albericus Balbianus, Sfortia, Braccius, Carolus Malatesta, Paulus Ursinus, & qui ab hoc interfectus est, Mostarda. Sed super innumerabiles pugnas feliciter depugnatas, incōparabile decus tulit, quum profligatis ad Alexandriam Gallis, signa Florentinorum ad Abdum vsq; promouisset, vt descendentes Gallis ad Mediolanū iungeretur. Ab aduerso enim Gallorum exitu deiectus consilio, vique adeo constanti imperterritoq; animo se recepit, vt nequicquā incumbentes Iohannis Galeacij victorib; copiis, Ollium, Mincium, Athesim, vado traiceret, disruptisq; ab hoste fluminum aggeribus, per continētes paludes incolumis in Parauinum agrum se reciperet, quum duces omnes a nemine praeterquam ab Aucutho superari, locorum iniquitates, & validissimorum hostium interdiu noctuq; acriter incumbentium impetus sustineri posse faterentur. Obiit Florentiae planè senex, funeratusq; est splendidissime in templo maximo, anno Christianae salutis, M. CCC. LXXXIII.

I V L I I F E R O L D I.

*Aucutho Anglorū decus, & decus addite genti
Italica, Italicū praesidiumq; solo.* *Vt tumuli quondam Florentia, sic simulacri
Virtutem Iouis donat honore tuam.*

Albericus Balbianus.

ALBERICVS

LIBER II.

ALBERICVS Balbianus, exiguo eius nominis togatae Galliae oppido ortus, inter Italicos duces primum illustris famae locum obtinuit, Aucutho scientiae militaris existimatione planè par, sed honoribus & genere copiarum multo superior. Nam magister equitum proprio cognomento appellatus est, qui supremus militiae honos apud Neapolitanos reges, Comesitabilis nuncupatur. Sub signis autem quatuor millia cataphractorum, & toridem leuis armaturae equitum voluntarij nominis habuisse traditur, quibus exterrarum gentium vaga arma, ea tempestate per Italiam ad omnem praedandi licentiam circumferentium, frenauit, non vnoque in loco feliciter profligauit, vique adeo egregie, vt pristinum Italicæ dignitatis decus, quod corrupta sensim disciplina perierat, insigni cum laude restitueret. Nam fortissimus & generosissimus quisque spe laudis ad eius signa coibat; atque ita effecto ingenti veteranorum equitum agmine, cui diui Gregorij nomen & tesseram dederat, cuncta obuia sternebantur. Is tum in eum, quem hodie magna ex parte intermissum videmus, armaturæ morem equites instruxerat, adiuuenta atque addita cassidi buccula, quæ est ad prospectum subdutilis, & transfuersam tantum rimam quum deducitur, ad oculorum vsum relinquit: Cui etiam ferreum gutturale quo iugulum munitur adiecit, quod lorculam à casside dependentem, nequaquam satis gulam tueri aduersus validos mucrones existimaret. Bardis quoque maioribus recocto corio inauratis & pictis, equos vndique vsque ad genua protexit, & capita frontalibus ferreis stylo prominente armauit, quo incitatis equis hostis in congressu feriretur. Sed hodie hæc maxime decora, tutaque Bardarum tegumenta, tanquam nihil profutura aduersus sclopettorum glandes, Italus pariter & Gallus adiecit. Quum per multos annos Iohanni Galeacio Vicecomiti, aut alæ praefectus, aut summus Imperator operam nauasset, ab eo discedens aduersus Ladislaum regem in Apuliam descendit, Ludouici Andegauensis auspiciis secutus. Quo bello insidiis circumuentus, in potestatem hostium deuenit, qui eum durissimo peruiugio diutulerunt. Sed non multo post liberali beneficio Iohannis Galeacij redemptus est: Nam gratissimus princeps, Alberici ductu Bononiensium & Florentinorum copias, Barnardone Aquitano acerrimo duce suo captoque, insignem victoriam se adeptum esse meminerat: vnde vrbs Bononia interfecto Iohanne Bentiuolo in eius ditionem deuenisset. Verum Iohanne Galeacio repentina morte surrepto, Albericus suo commodò alieni exempli spectator, oblitus datæ fidei acceptique beneficij, in eius liberos ingrato animo arma conuertit, quod cæteri duces nefario scelere singulas occupantes vrbes passim rebellassent; qui demum valescentis Philippi filij potentia, variis intercepti casibus ferme omnes iustas perfidiæ poenas dederunt, quum Albericus nulquam tyrannus, plenus gloria apud paternos lares, ante sexagesimum ætatis annum, renum dolore vexatus, vita excessisset. Hoc vitæ exitu Iohannē germano fratre felicior, quem diu militiae eximia cum laude versatum, Bononienses ab eo detrimentis affecti securi percusserant. Huius sanguinis apud Insubres insiti Ludouicus Balbianus fuit, qui nuper armorum studio & multis fortibus factis clarus, cum pro Carolo Cæsare Franciscum Sfortiam oppugnaret, ad Alberici progenitoris gloriam aspirabat, nisi inuidia virtutis comes in medio vitæ cursu veneno epulis indito, nihil tale veritum sustulisset. Alberici effigies Ticini in arce ad sinistram porticum picta, habitu triumphum comitantis, conspicitur.

GEORGII IODOCI Bergani.

*Oenotria prisca sugarant gloriam
Rerum adfluentes copia,
Et sola virtus credita est tum bellica
Externum habere militem,
At Balbianus dedecus turpissimum
Non sufferens, & patria
Virtutis & prudentie non imitator,
Procul fugatis exteris,
Domesticum per militem vi reddidit
Fines quietos Italos.
Huius fide atq; armis Ladislaus suam
Campaniam cum portibus*

*Recepit, & Neapolim pulcherrimam
Arceq; regni & oppida.
Hic militari hæc profuit solertia
Arti decusq; hoc addidit,
Vt que bouillo nuper essent tergo
Compacta, mox hæc ferrea
Gestaret arma miles, atq; vulnere
Tutum calybs defenderet.
Tantum Camillo debuit vix vindictæ
Erepta Roma Barbaris,
Quantum tenetur Alberico nobili
Duci ferax Oenotria.*

Sfortia & Braccius.

HI duo heroes, duoque eius ætatis belli fulgura SFORTIA & BRACCIUS, ex Alberici contubernio disciplinaque prodierunt, quibus initio fraterna charitate inter se coniuncti, pari spe, parique industria, & paribus insignium laciniarumque coloribus militantes, usque adeo inclaruere, ut fatali demum ambitione atque superbia diducti, diuersas militiæ sectas de nomine conderent, ac æmulatione gloriæ atque potentiæ ex amicis hostes facti, ex aduerso semper arma tractarent; qua dissensione potius quam similitate, opimis stipendiis summisque honoribus clari atque opulenti euadebant, quum sese infami astu promere atque militia principibus Italiæ & liberis ciuitatibus venditarent, bellaque alere quam finire mallent, quod uterque de fortuna sua immodicè sperandum putaret, & nihil imperium viuide virtuti, generosè & fortiter agentibus arbitrarentur. Erant ætate & genere ferè pares; sed Braccius nobilissimis Perusiæ familiis propinquitate coniunctus, ipso Sfortia apud Corignolam togata Galliæ oppidum honesta familia orto, originis vetustate nobilior putabatur. In Braccio astuti & efficaci ingenij vis ardens eminebat; in Sfortia autem naturæ simplicitas, nullo fisco, nulloque literarum subsidio subnixæ; apertique animi constans & indomitus vigor laudabantur, in robusto præsertim corpore ad ferendos labores gestandaque arma præualido. Braccius habitu corporis proximus delicato, splendore vitæ rerumque omnium apparatu sumptuoso mirè gaudebat, utpote qui vel cum iniuria alienæ pecuniæ appetens & profusus esset. Ex aduerso Sfortia ad delicias.

Braccius.

litias rudis & agrestis, tragi duci plina, conuictu subitario & plane militari, contemptuque profusus omnis luxuriæ lætabatur; utpote qui valida potius quam decora arma, proceros & peracres generosæ sobolis equos, vir equitandi peritissimus, verè imperatoriæ dignitatis instrumenta esse putaret, nec quicquam ad inaniem speciem exquisiti ornatus ostentare consueisset. His diuersis moribus & pari conatu ad magna imperia atque opulentos principatus, & postremo non dissimili vitæ exitu in sua fata properantes, pari militum studio colebantur; & eo quidem ita pertinaci, ut ad alteram factionem transiisse maximè turpe & flagitiosum existimarent. Accidit autem eo tempore, quo Alfonso rex & Ioanna regina inter se de imperio & regnandi conditione armis contendeabant, ut vtrinque summi duces Sfortia & Braccius ex aduerso copiis præessent, factisque demum induciis ex veteris amicitie memoria, ad Saccomanniam Campaniæ sylvam conserent, de ceterisque variarum offensionum odiis, per plures horas familiarissimè colloquerentur exactè & graviter de militari disciplina, de successibus vtriusque fortunæ, occultisque multorum euentuum causis disputantes, detecta obiter nonnullorum malignitate atque perfidia, ut infortibus consiliis in muruos usus viam aperirent. Verum non multo post eam renouatæ amicitie speciem nouum bellum facile dispulit atque extinxit. Nam Braccio urbem Aquilam acerrimè oppugnante atque obsidente, Sfortia Martini Pontificis & Ioannæ reginæ auspiciis, ingentibus copiis præfectus, delectusque est ad liberandos obsidione Aquilanos, quod nemo ducum atque uersus Braccianam vim, eo validior & promptior censeretur. Itaque Sfortia quum ex Apulia profectus, & signis Ortano eductis, copias flumen Aternum traduceret, solus ipse imperator è

ELOGIORVM

tanto exercitu, subsidentibus equi crutibus limoso in vortice, grauantibus armis absorptus in-
terit, praesenti gaudio in morte durissima felix, quod dudum Braccianas alas amnis ruentes ri-
pam, & frustra Sfortianos transitu prohibere ausas, edita pugna à Francisco filio profligatas con-
spexisset. Ferunt Braccium audito tanti hostis casu, nullum laetitiae signum dedisse, quod ab
Ariolis accepisset, se quidem Sfortiae superstitem futurum, sed non multo post repentina morte
hostis fata secururum. Nec his vatibus fides defuit; nam Franciscus paterno imperio, praefecto-
rum omnium & militum hortatu suscepto, Aquilam ire pergens Pontificiis copiis se coniunxit,
editoq; memorabili praelio in subiectis Aquilae campis, Braccius superbo fastu hostium con-
tempor fusus atque interfectus est, dum supremos indomitae virtutis conatus ederet. Cadaue-
ri exequiarum & sepulchri honos defuit, quum à Pontifice tanquam impius factis esset interdi-
ctus; sic vt tanti nominis duo imperatores pari & fatali quadam sorte sepultura caruerint: nam
Sfortia nusquam apparuit, & Braccij cadauer Romam delatum, profano in agro extra portam
Nauiam defossum est. Variæ omnis ætatis eorum imagines multis in locis spectantur.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

*Belligeri graue Martis opus dum Sfortia tractat
Sfortia magnanimum gloria prima ducum,
Fert & opem rapidis merse generosus ab undis
Dum puero, ingentē liquit in amne animam.
Hac memorat. At vera magis Polyhymnia magni
Facta ducis fama tradidit, atq; obitum.*

I V L I I F E R O L D I .

*Braccius dux ille fortis atque pugnacissimus,
Hostium qui saepe fregit arma felicissime,
Atq; summū persecutus est sacrorū principem,
Quippe multis imperauit vi potitus oppidis,*

LEONARDI ARETINI.

*Transiui intrepidus per mille pericula victor
Non acies ferri, non iustus mania fossis*

Carmagnola.

FRANCISCVM Buffonium, cui à Subalpinæ Liguriæ oppido Carmagnolæ
cognomen fuit, agrestis villicii filium, eumq; subulcum fuisse ferunt: verum in
puero contumacis ingenij & tetrici oris ea inerat indoles, vt à prætereunte mi-
lite, pro armigero puero sit abductus. Exinde variis insuefactus bellis, vt val-
de patiens laboris, & ad ardua quæque militiæ munera capessenda promptus
& audax, facile turmæ præfectus euasit, illudenteq; demum fortuna, quum sub
Facinio Cane quatuor turmarum ductor aliquandiu fuisset, post illius mortem
imperator est effectus, scilicet vt vtriusque humanæ fortis graue exemplum posteris præberet.
Creuerat honoribus, gratia, diuitiis, sub Philippo Vicecomite vsq; adeo secundis rerum suc-
cessibus, quum viuide eius virtuti nihil esset imperuim; vt eum in familiam suam adoptaret,
propinquamque nobilissimi sanguinis ei in matrimonium collocaret, eumque ædificantem lu-
culentissimam domum collata pecunia liberaliter adiuuaret; quæ domus etiam nunc reliquas
omnes Mediolani laxitate, magnificentia, & sumptu antecellit. tamque ad summum fortunæ
suæ fastigium peruenerat, vt quum ibi consistere non posset, æmulum obreccatione præcepta
daretur. Philippus enim mutabilis ingenij sui naturam secutus, Carmagnola penè contempro,
Cuidonē Taurellum nauali de rege Alfonso victoria clarum, at tollendum susceperat. Huic mirè
studebat, ex aduerso Carmagnolæ insensus Oldradus Lamponianus, Philippo intimus, vrpote
qui à prima vsque adolescentia summæ gratiæ locum parasset. Non tulit contumelias vir notis-
simus meritis & nomine suo indignas, Carmagnolamque natale oppidum à Philippo discedens
se contulit, vbi piè inuisit patrem exactæ ætatis, & quem iam pridem pristinae fortunæ sordibus
eduxerat coemptis prædiis, & multo auro ditauit. Inde q; superatis Alpibus, per Germaniæ fi-
nes ad Veneros profectus est, vt Francisco Sfortiæ adipiscendo principatu iter viamq; simul fatiis
suis aperiret. Nam aliquanto post suscepto apud Veneros militari imperio, eo que fortiter gesto,
Veronaque & Brixia Philippo ademptis, in cursu gerendarum rerum oborto liuore Venetos of-
fendit, periniquè, vt credi par est, perfidiosa cunctationis accusatus, quod profligatam à Philip-
po Veneram classem: ad Cremonam terrestri auxilio minimè inuisset, occupandæque eius vrbs
enaram

euatam occasionem malignè prætermisisse diceretur. Quas ob res simulatione consulandi euo-
catus Venetias, custodia traditus est. Nec diu post quum apud suspiciosos, & vbi de Reipub. qua-
runtur sæpius inclementes Patricios, infesta suffragia valerent, de diu torto vel in fonte capitale
supplicium est desumptum; ea fama, vt nonnulli eum indignissimè damnatum dicerent, quod
auaritia præcipitiq; malignitate maturatum ei exitum arbitrentur. Nam ex damnati opi-
bus supra ducenta millia aureorum nummum ad siccum redibant. Ego verò de summæ equita-
tis senatu nihil dubitauerim, nisi apud eos non occupata Cremonæ dolor iusticiæ neruos elise-
rit. Auxit autem inuidiam atrocis inexpectatiq; supplicij spectaculum interdiu populo editum,
cum indignè tantus imperator ad Columnas rubras, vbi noxii plecti solent, inserto in os ligneo
lupato, ne vociferari posset, traheretur; multis aut infontis calamitatem, aut æquo seuerius in-
grati Senatus decretum detestantibus; cum egregiè fortiterq; rerum bello gestarum recens me-
moriam spectantium animos, excitis ferè lacrymis, ad misericordiam permoeretur.

A D A M I F V M A N I .

*Sedula apis veluti maturis aduolat vuis
Vt liquido vacuas distendat uellare cellas,
Ad te sic mea se celeri tulit impete Mæsi,
Bellica quem ad magnos virtus exiit honores
Francisco, æternum pietas per secula nomen
Cui peperit, cuncto procerum cū astante Senatu*

*Ac magnis vnâ tecum de rebus agente
Ad Scabrū haud veris cōfistim exire parvū es,
Fortiaq; infirmitate circundare brachia collo
Illicet hoc vnum malis, quàm mille referre
Gesta tua præclara, & deuicta ex hoste trophæa
Magnorū decus insubrum, dux in chysse, tandem.*

Orta licet subito, fractum te attriuerit ingens
Tempestus, Cauriq; importunusq; procelle,

Ne dubita, tua te pietas tua maxima virtus
I'enturo meritis cumularis honoribus auro.

Gattamelata.

RASMVS Narniæ natus, cui ab astuta dissimulatione tanquam ad bellicos dolos longè promptissimo GATTAMELATA cognomen fuit, ignobili patre, vtpote qui Furnariâ exerceret, genitus fertur. Is è Braccij schola per omnes militiæ gradus nauiter ascendens, clarissimus bello dux euasit. Eum à Braccio vnice adamatum fuisse, prouectumque in lucem miro studio ferunt, quum ei nobilitatis insignia, laciniaq; suos colores honoris causa concessisset, quibus demum, vel exercitus Veneti creatus imperator semper est usus; quando tanti ducis insignia promeruisse sibi maximè decorum existimaret. Post mortem Braccij, cui præfectus equitum aderat, quum ad Aquilam profligatus interiisset, atq; ipse eodem prælio captus, in potestatem hostium venisset, vbi redemptus remissusq; est, ad Nicolaum Piccininum se contulit, ad quem post cladem acceptam Bracciani nominis milites vndiq; coibant, vt factio- nis nomen eo duce, cui Braccius erat auunculus, tuerentur aduersus Franciscum Sfortiam, qui paterni exercitus & nominis hæres, contrarias Braccianæ factioni partes extollebat. Exinde vâ- ria vagaq; stipendia apud diuerfos principes merens, egregiam, sed cauti potius quàm pugnacis ducis famam adeptus est, quo nomine Venetis mirè commendatus expeditusq; est; quibus ma- ximè

ximè placebant qui prudentius, quàm audacius arma tractarent, quando summi discriminis a- leam vitare môra & cunctatione pecuniosi homines proficere, properantiumque congressi ho- stium impetu ludificari consueverunt. His conciliatus moribus Gattamelata, imperij militaris decus tulit, quum vigilantissimi optimiq; ducis operam Reipublicæ nauasset. Nec quisquam ducum post Carmagnolam securi percussam, gentilemq; Leonissanum sagittæ ictu Brixiano a- missum, bello maiore studio, propensioreq; voluntate à Venetis obseruatus, & grauioribus testi- moniis excultus est. Omnibus siquidem his bellis, quibus varia & diuturna cõtentione Bergo- mum, Brixiam, Veronam, & Cremam Philippo Vicecomiti ademerunt, & in Etruriam vsq; auxi- liaria arma promouerunt, multus vbique, & valde conspicuus summa fide feliciq; prudentia bel- lum administravit. Postremò quum iuxta Benacû lacum in Brixiano agro Alpibus subiecto ni- uosâ durissimæ hyemis frigora obstinatissimè pertulisset, in Paralysis incidit morbum, quo non planè senex post multos dies è vita sublatus est. Veneti eum decreto publico, propter egregiam fidem cum summa virtute coniunctâ, ænea equestri statua honestandum censuerunt, curaruntq; faciendam ingenio præstantissimi eius ætatis statuarij, cui Donatello Florentino nomè fuit. Hic antiquorum artem decenter æmulatus, absolutæ pulchritudinis statuam armati equitis militare tenentis sceptrû, elegantissimè perfecit, quæ hodie eruditi artifices admirantur, Patavij colloca- tam in ea area, quæ Antoniani templi frontè aspiciat. Tumulatus est celeberrima funeris pompa in templo quod diximus Antoniano, vbi hoc rudis sæculi carmen marmoris inscriptû legitur.

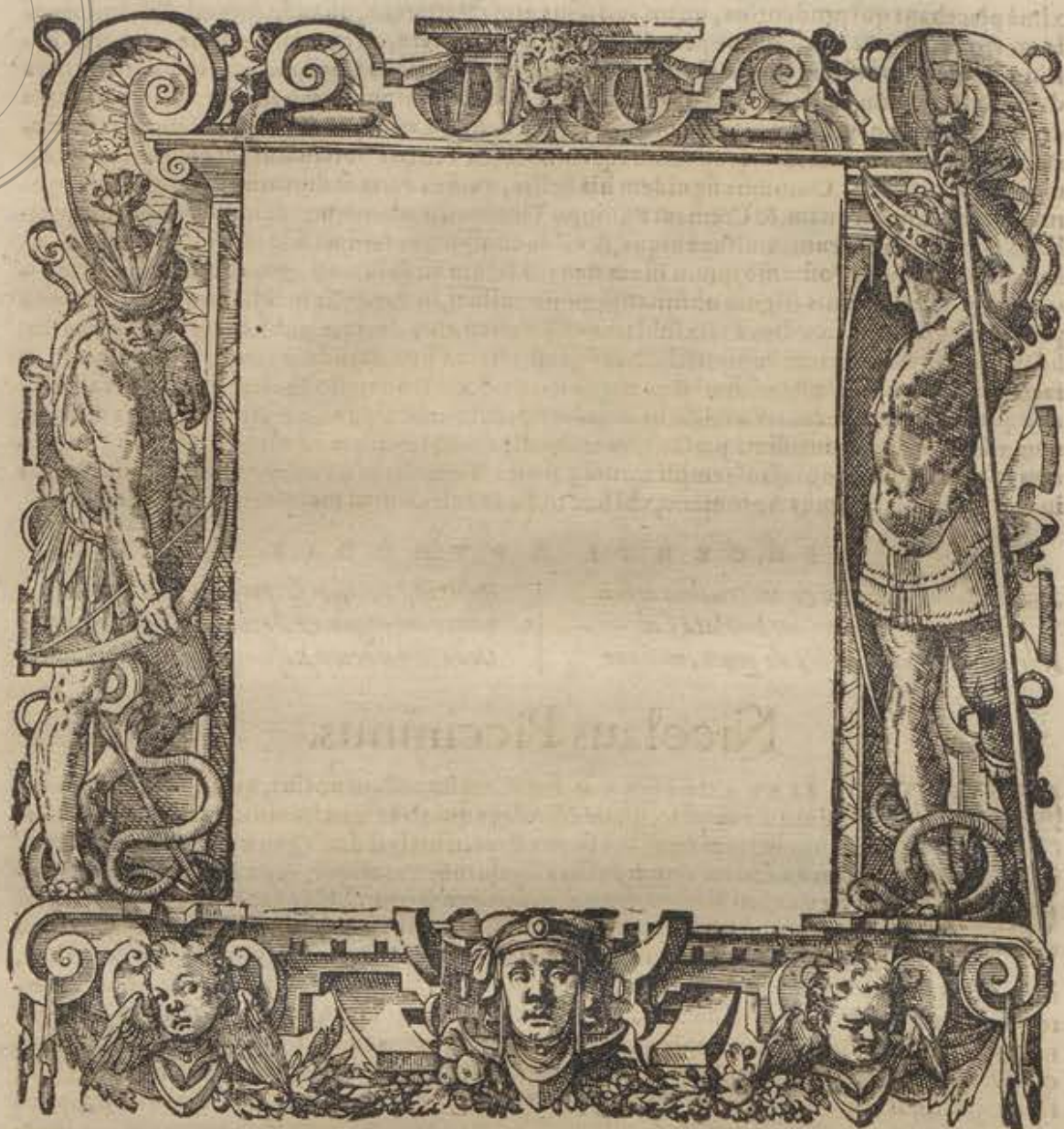
INCERTI AVTHORIS.

Dux bello insignis, dux & victoribus armis
Inclutus, atq; animis Gattamelata sui.
Narnia me genuit media de gente, meoque

Imperio, Venetum sceptrum superba tuli.
Atunere me digno, & statua decorant equestri
Ordo Senatorum, nostraq; pura fides.

Nicolaus Piccininus.

BORTEBRACCIORVM familiam honestam potius, quàm antiquam Peru- siæ floruisse constat, quam Nicolaus qui ab exigua humilique statura Piccinini cognomentum ferebat, è sorore Braccij inclyti ducis genitus clarissimam fecit. Nam ex eadem domo bellica laude insignes aliqui, & ex his præcipuè Forte- braccius, cui Stellæ cognomen erat, prodierunt. Hunc multi Braccio & Picci- nino propè patrem euasitum credidere, nisi in Umbria à Sfortianis Bracciano nomini infensus, tumultuario prælio victus, acceptoq; per oculum inucrone, interfectus fuisset. Is Romani Pontificis perpetuus hostis, propter nefariam audaciam execran- te Pontifice aquæ & igni interdictus, sicuti Braccio acciderat, sepultura caruit. Mors eius per- magnum dolorem Piccinino propinquo suo attulit, de quo hæc ad illustrandam eius imaginem dicenda videntur. Nemo siquidem ea tempestate Piccinino prosperis pariter ac aduersis clarior fuit, vtpote qui tanta nominis fama frueretur, vt eum plerique quas pararet victorias, verâ ipsius virtute adipisci: quum verò hosti consertis præliis succumberet, nequaquàm imperitia aut igna- uia, sed malignitate fortunæ extortam ei è manibus victoriam fuisse prædicaretur; quòd nun- quam vel in externis difficultatibus animum dimitteret; nec vsquam amissa ratione, etiam in subitis ac inopinatis casibus frangeretur: quandoquidem integra semper spe insultanti victori hosti fortiter repugnare, postremulq; omnium præliando, nec terga vsquam obuertens, sese explicare, atque recipere consueverat. Erat enim naturâ ingenio præditus apprime pugnaci & feruido, mirabiliterque solerti ad præcauendos hostium dolos, tendendâque insidias: sed qui in omni rerum vsu iustitia, moderatione atque prudentiâ Franciscum Sfortiam æmulo (vt multis apparuit præliis & bellis) liquido superaretur. Piccinino namque viro peracri, concitatoque bellatori, & aspera quæque tentare auso, fortuna sæpius illudebat, vti tum accidit, quum Brac- cius vrbe Roma potitus Sfortiæ armis pelleretur, nouissimo præfess agmini, nec se (vti præce- perat Braccius) celeriter ad conficiendum iter explicaret, pugnaque audius passim obuertere- tur à persequentibus Sfortianis atque Romanis, quorum pecus abigebat, ad aquæductum fufus captusq; est. Aquilano autem prælio calamitatem aduersi casus cædemq; Braccij & Piccinini in- temperantiam multi referebant, quòd custodiæ stationem, in qua aduersus obsessorum eruptio- nes ab auunculo imperatore fuerat constitutus, auditate conferendæ pugne deseruisset. Brixia- no quoque bello ad Tennam oppidum supra Benacum vsque adeò audacter temereque in con- fragosa montiu loca sese intulit, vt à copiis suis intercluderetur, necesseq; ei foret baiuli Theoto- nis validi proceriq; humeris exportari, vt per media hostium castra, simulatione vulnerati gregarij militis, ad suos referretur, tam in sano quàm necessario, sed felici admodû periculo, quum Philip- pi principis imperium totiusq; exercitus salus Barbari agafonis fidei commissa videretur. In ea quoq; pugna quæ ad Binam antiquitus Bibriacû commissa est, vsque adeò feruidè ac insolenter

imperatorij muneris oblitus, hostibus se immiscuit, ut quum pro casside aperta tegetetur galea, in occipito graue vulnus acciperet, quo affectis neruorum initiis sinistro crure perpetuo claudicaret. Caeterum perpetua exercenti arma, & Philippo, Venetis & Florentinis, Pontificiq; Eugenio, vti diuersa tempora tulerunt, integra fide summaq; virtute operam nauanti, insignis ei, & prope singularis gloria obuenerit, vna praesertim Luca vrbe, aduersus oppugnantium Florentinorum vim fortissimè defensa conseruataq;e. Cuius beneficij equestris statuæ monumentū ei decreuerunt, cuius quodd ex aere poni non potuit, simulacrum hodie etiam incolumi pictura in foro spectatur. Postremò quum iam senex diuturnoq; nunquam intermissæ militiæ labore confectus, Picenoq; in agro apud Laureum montē à Francisco Sfortia profligatus, ex induciis ad Philippum accerentem peruenisset, in Paralysis morbum incidit, maturanteq; eius mortem acerbissimo animi dolore, excessit è vita septuagenario proximus. Nam per eos fortè dies nunciatum ei fuerat, Franciscum eius filium in Piceno ad Vlmeum montem à Francisco Sfortia, deleris eius copiis captū fuisse. Philippus qui eum insigni virtutis merito fideiq; nomine mirificè amabat, omni funeris honore prosecutus est, sic vt in templo maximo tumularetur. Sed eius viri memorabilis, cuncta insignia monumentaque Franciscus Sfortia victor & imperij compos, postea deleuit; non boni quidem mortui, sed filiorum eius odio, quando illum semper probum fidelemq; amicum extra belli controuersiam fuisse expertus: ij verò Franciscus & Iacobus in ipsum capitalis odij inimicitias perfidiose simulationis semper exercuissent. Tantum enim poterat liuor ex contrariæ factionis æmulatione conceptus, vt nò prius Iacobus, vel ascitus gener, odium ponere desierit, quàm ab Aragonio Ferdinando rege simulatione redintegratæ amicitiae Neapolim accersitus, & in carcere ab Æthiope seruo securi maclatus fuerit, vir profectò virtute bel-

lica

lica Piccinino patri par, spiritu que Braccio æquandus, nisi iam ingenti ferocia successuq; rerum, cunctis propè formidandus, turbandæque pacis semper author, in perniciem suam, contumptis omnibus amicitis, immitia fata prouocasset.

PAVLI IOVII Iunioris.

<i>Hæc tibi mansuras æterna in secula laudes,</i>	<i>Oenotriq; obstupere Duces, atque Itala signa?</i>
<i>Hæc spolia, & victo celebres ex hoste triumphos,</i>	<i>At nos exigui miramur corporis artus,</i>
<i>Robur, & astuta præstanti in corpore vires,</i>	<i>Sufficere hoc oneri, & tantos perferre labores.</i>
<i>Et populis defensa vrbes: tuâque inclita virtus</i>	<i>Scimus, & Ismenias bello fregisse cohortes</i>
<i>Sanguineo peperere solo, fortissime ductor</i>	<i>Sapius in paruis victorem Tyde a membris</i>
<i>Ausonidum; quisquã an tanto tibi certet honore</i>	<i>Ipsa equidem, longè terris Atlante relicto</i>
<i>Armorum, ac titulis clari Mauortis, & alma</i>	<i>Caucasique iugis, & cincto nubibus Ossa,</i>
<i>Militiæ? Nõnne hos oculos atque ora ferebas?</i>	<i>Laurigerum redimita caput, petit ardua caeli,</i>
<i>Nõnne sub hoc quondã gladio cecidere volantes</i>	<i>Inde alacris sese tollit super aethera virtus.</i>
<i>Turma equitum, peditumq; simul, pulsâq; tremore</i>	

FINIS LIBRI SECVNDI

PAVLI IOVII EPISCOPI
NVCERINI IN TERTIVM
LIBRVM ELOGIORVM
SVORVM

PRAEFATIO

Ad COSMVM MEDICVM Florent. Ducem.

IMAGINES insignium Heroum, quæ subscriptis Elogijs admirabilem numerosi populi speciẽ, in Museo spectantibus reddunt, magnanime COSME, eo à nobis ordine collocatae sunt, vt qui primi cesserunt è vita, nullo dignitatis seruato discrimine, reliquos antecedant; scilicet vt quos properantis fati cæca libido æquales fecit, varia demum, atq; inclita virtus ad animi delectationem, cum ipsarum actionum, tum formarum & vultuũ iocundissima diuersitate discriminet. Quo fit, vt hic tertius liber pari nuncupatione nomini tuo dicatus, nò aliunde, & iure quidem optimo, initium suum expostulet, quàm ab ipso nomine magni COSMI progenitoris tui; cuius illustris fama (vti reor) nullo æuo consenescet. Quanquam idem in te repetitum nomen diffusiore augustioreq; prorsus lumine coruscum, id totum superius familiae vestrae iubar plurimum offuscet, facile que præstringat. Hoc siquidem, si rectè proloqui diuinare que licet, radioso lumine viam tibi sternis in cælum, quum virtute animi, vitæ innocentiæ, æquitatèq; imperij cunctos huius seculi Principes fortuna pares, aut superiores, merita consensu omnium gloria plenus antecedas.

h

ELOGIORVM LIBERTERTIVS.
Cosmus Medices.

Hoc vultu inter saeueritatem atque laetitia egregie temperato COSMVS Medices ingenrem, qua maxime valuit, exactae prudentiae vim praeferebat, quum Florentiam patriam ab se regio sumptu admirandis aedificiorum le-
tissimarumq; artium monumentis decoratam multo florentiorem fecit. Is a lustrico statim die Christiani baptismatis, id Graecum nomen diuinante patre tulisse videri potest, quod ciuium omnium absoluta virtute ornatissimus esset euasurus. Quippe qui postea illustri apud omnes sapientiae opinione. no in patria modo, sed in omni Italia cuncta propè belli & pacis consilia rogatus & inermis felicissime rexit, idq; vnum semper, quod securae atq; opimae pacis intererat, contenderit, vt Italiae principes exaequata potentia suis contenti finibus pacem tuerentur, & ciuitas optimè constituta Republica aduersus intestinas discordias, quibus antea plurimum laborasset, permunita, atq; opulento ocio traquilla redderetur. hac in re Ioannis patris moderata consilia graniter emulatus. Is enim inter ciues idè clarissimus ac opulentissimus fato concedens, exquisita totius ciuili discipline praecipua reliquerat, quibus filij virtus enitescere posset. Sed Cosmum ingenti prouectu cursu, & collecta gratia paternae authoritatis nomen superantem, atrocis

atrocis inuidiae inuasit morbus excelsae virtuti fato quodam comes datus. Nam praepotentes patrij liuore induci, in caput eius conspirarunt, vsque adeo infestis corrupti Senatus suffragijs, vt tanquam affectati in libera ciuitate principatus reus, qui neminem offenderat, & studiosè multos suis opibus ab egestate subleuaret, citatus in curiam custodia traderetur: eo euentu, vt ab iniustata inimicorum acerbitate, qui tum erant in Magistratu, crudelissimum senatus decretum, atque ipsum carnificem expectaret; veneni que insidias veritus, ab omni serè cibo totum quadriduum abstineret. Hoc decuriones sibi maxime inuidiosum fore censentes, si cuius clarissimus paucorum tantum suspitione reus factus, nec adhuc publico iudicio damnatus interiret, per Federicum Malauoltam, quem carceris custodiae praefecerant, Cosmum crebro singultu, plenisq; lachrymis innocentiam suam superis commendantem, cohortati sunt, vt de veneno quicquam suspicari desineret, bonaq; spe confirmare animum veller, postquam & in curia & in vrbe amicissimi ciues, quibus eius salus cordi foret, non deessent. Post eam quoq; consolationem Federicus, vt totam veneni suspitionem auerteret cum Cosmo coenauit delibatis singulis dapibus, acerbuitq; intrò ad detergendam maestitiam, multarum facietiarum vrbanaq; dicacitatis hominem non insulsum cognomento Farganacciam, qui Bernardo Guadano Vexillifero erat familiaris. Cum hoc vt Cosmus secretò colloqui posset, Federicus dissimulanter spatium praebuit, facileq; à scurra impetratum est, vt praetio accepto, oneratusq; promissis, eum Vexillifero commendaret. Dedit enim ei tesseram Cosmus, vt pecuniam à diuae Mariae nouae Xenodochij praefecto, praesentem acciperet; atq; ita acutus scurra ad salutem summi viri propitius, pecuniam cubitus eunti Vexillifero postridie detulit; milleq; aureis & centenis ea occulta largitio sterit, qua Cosmus haud dubie seruatus est. Nam Guadanius maiorum praemiorum spe allectus, reuocatusq; ab atrocitate ad lenitatem, non multò post ita moderatus est suffragia, vt inimicorum Cosmi caput eius deposcentium vota, relegationis ac exilij decreto eluderet: & quo enixius studium certioremq; operam praestaret, Cosmum curiamq; vrbe eduxit. Nam vbi è turricula carcere productus est, Decurionibus impetratae salutis gratias egerat, & se Reipublicae causa exilium aequo obtemperantiq; animo laturum, fuerat testatus, tanta eius ordinis ad gratiam proclinatione, vt exeunti curia stipatores ex praetoria cohorte darentur, qui eum aduersus inimicorum gladios protegerent, inuolatumque deducerent. Quo mitioris decreti euentu valde consternati perturbatiq; aduersae factionis Principes, qui eum praecipiti damnatione, maturatòque supplicio tolli, quam exilio multari malebant, correptis armis forum compleuerunt, turbulentissimeq; excitato ad armatum concilium populo, deponendos praesentes Magistratus, nouosq; his subrogandos esse postularunt. Ceterum Cosmus ita excessit patria, exulatumque Venetias abiit, vt in ciuitate optimo & beneficentissimo ciue orbata magnum sui desiderium relinqueret: Venetijs verò ab omnibus Patritiorum ordinibus non tanquam exul, sed praclarus de ingrata deprauataq; patria triumphator exciperetur. Exinde Venetijs, & in Senatu, & in corona, domique saepius auditus, quum de rebus publicis grauissimè disserteret, summae virtutis atque prudentiae praeconium tulit. Nec totum in exilio transegit annum; satagentibus namque in eius reditum veteribus amicis, creatus est Vexillifer Nicolaus Coccus, & cum eo Octouiri supremae potestatis decuriones, à quibus de reducendo Cosmo in Senatu studiosè relatum est, secundissimisq; ferè omnium suffragijs decretum emanauit, quo exhilarata ciuitas redeuntem summis gratulationibus excepit; tanto quidem plebis & populi studio, vt non secus ac olim Cicero reuocante Senatu Romano, Cosmus à Florentia libera Pater patriae sit appellatus. Nec multò post capitalis iniurie memor, creatis e factione summa solertia Magistratibus, offensiones quas ore, sermoneque dissimularat, ita ad animum reuocauit, vt non eas vlscisci, sed in posterum ab insidijs acerbissimorum hominum salutem & dignitatem suam vindicare velle videretur. Itaque aduersarum partium Principes perturbatae armis Reipublicae, excitatiq; tumultus accusatos, nec eo parentes, in exilium egit. Ante alios Rainaldum Albicium, Rodolphum Perutium, Nicolaum Barbadoram & Pallentem Strozam, qui ciuium potentissimi atq; inquietissimi censebantur. Exinde ciuitas ingenio Cosmi turbulenti ciuibus eiectionis, domi & foris felicitioris seculi incrementa sensit. Tanta namq; erat morum temperie facilitateq; naturae, vt non eloquio, non cultu, non ipso denique conuictu & comitatu factum vllum ostenderet; modestia tantum, humanitate & studio honestae virtutis supra ceteros eniteretur: singulari tamen, quae sibi & patriae vrbis ornamento esset, magnitudine atq; elegantia aedificiorum, perpetuaq; benignitate hospitalis domus cunctos superare contenderet, quum natura frugi, priuata in mensa nihil ad exuperantem copiam, sed ad nitorem cuncta, ciuilemque Etruscae disciplinae temperantiam, alioqui liberalis, & maxime sumptuosus in hospites, dignitate doctrinae claros reuocaret. Erat enim licuti maxime pius in egenos, officiosus in afflictos, & longè omnium omnis virtutis largissimus aestimator; qua vna se superabat ciues, aequabat Reges, & sibi certum iter ad perennem laudis famam sternebat. Nunquam eum instituta liberalitatis penituit. Nullus vnquam aedificandi sumptus eum deterruit. Nullus vnquam vel aduersus fortunae eius casus, popularis beneficentiae consuetudinem interrupit. Quarum rerum admiratione ducti nonnulli ciues, vt incomparabiles ma-

ELOGIORVM

gnificentiae laudes verbis eleuarent, saepe dicebant, tantam vim inexhaustae pecuniae, nequaquam ex argentariorum negotiatione, quae in omnibus Europae emporiis a Colini institutoribus exerceretur, sed ex Balchassaris Coisae thesauris prouenisse; quos uti vir eximie probus & pius condendis Templis atque Coenobiis profudisset, ut delegantis mortui amici secreta vota imple- ret, & fidem suam sine piaculo tueretur. Constat ex aduersariis rationum codicibus, quos ipsi vi- dimus, Cosmum supra quadraginta myriades aureorum nummum in priuata & publica aedifi- cia contulisse: pia vero aut occultae largitionis sumptum myriadum decem summam excessisse. Verum eam suspitione facile apud rerum peritos auertebant paternae opes, quae signata pecunia, & quaestuosissima mensariorum negotiatione immensa propere constiterant, quum nullum un- quam alienae defectionis, aut suae conturbationis detrimentum per multos annos accepisset: praediorum vero reditus, astrictaque priuati sumptus frugalitas quotidianam modice familiae im- pensam facile superarent. Duxit uxorem nomine Contessinam, e Bardorum antiquissima gente, quae Aluerniae oppido iuxta Pratum dominatur. Ex ea Ioannem, qui fato iuuenis est ereptus, & Petrum suscepit, ex quo nepotes vidit Laurentium & Iulianum, qui postea admirabili sorte ge- minos Pontifices Leonem & Clementem genuerunt. Sic ut Cosmus excessisse e vita beatus exi- stimari possit, quanquam Petrum distortis articulari morbo totis artibus miserabiliter affectum, sed virili ingenio plane fortem, ad Reipublicae gubernacula relinqueret. Concessit fato Cosmus septuaginta amplius natus annos, tumulatusque est Laurentiano in Templo ab se condito, ut to- ta sacra aede instar amplissimi sepulchri vir incomparabilis, & ciuium maximus, nequaquam an- gusto loculo tegeretur, cum hoc breui titulo, sed longe omnium qui inscribi possint honestissimo:

COSMVS MEDICES HIC SITVS EST, DECRETO PVBLCO PATER PATRIAE.

PAVLI IOVII Iunioris.

Quid de Sidonio bis tinctam murice vestem? Quidue manus similem doctas formare figuram? Artificisq; decus tantum admiramur, & artem? Suspice grandaeui caelestes oris honores, Effigiem quicumque vides, & fixus in illis Tranquilli Heroa, & mixta grauitate veredum Sume oculis dulcisq; nota pia lumina vultu. Non hic insigni gladio per tela per hostes Egit equum, aut largo sedauit sanguine dextram. Non illi Mars durus erat, nec classica cordi, Verum consilij fecundum pectus, & alto Ingenio virtus: qua toto cognitus orbe Ipse sui columenq; fort, sanctiq; senatus Etruscum decus & nomen super aethera vexit. Sed q; honor? aut vili laus maior conigit unquam? Ingrata quam de patria duxisse triumphum, Hadriacus exul veniens reuocatus ab oris? Qua poterant potiora peti? quam q; modo suam Mortem expectabat, diramq; in colla securim, Audiret populi tollentem ad sidera vocem, Expectate veni PATRIAE PATER in chlyte nostra.

Alfonso Neapol. Rex.

In hoc Alfonso Neapolis Rege, qui primus Hispanici sanguinis stirpem, ut in ea diu regnaret, Italiae inseruit, nulla ciuilibus bellicaeque virtutis, aut literarum or- namenta defuerunt. Erat enim ore militari & toto corporis habitu inter arma- tos valde formosus atque conspicuus, & uti nunquam expers urbane moris ab erudita facundia, inter togatos admirabilis. Quibus ardentis naturae excul- tiq; ingenij dotibus cumulate instructus, ad magnum imperium, nouumque regnum, vel spes eius recte conceptas fallente saepe fortuna, vehementissime contendebat; postquam ipsum naturae ius ad Ioannem fratrem maiorem natu, paterni Tarraco- nensis imperij hereditatem detulisset. Eius autem votis, uti semper bono ingenio ad illustre de- cus reuocatis, tum primum fortuna benignae sese aperuit, quum in Corsicam aduersus Genuen- ses, ad oppugnandam urbem Bonifacium ab Hispania traiecisset. Sub id namque belli tempus Ioanna, quae Neapolitano in regno post Ladislaum fratrem praecipiti fato ereptum successerat, Andegauensium Gallorum armis pulsabatur, quaerendaque ei erant ad tutelam imperij externa praesidia, postquam Romani Pontifices contra se pro Gallis stare putarentur. Itaque fortissimo aequae ac nobilissimo defensore sibi opus esse rata, accersit Alfonso, Corsicanis rebus diu haerentem, & cum valida classe susceptum confestim adoptauit in filium, communicatoque Regij diadematis honore, Imperij consortem fecit. Caeterum post aliquantum tempus Regina, uti pa- rum pudica, & ob id saepe inconstans & leuis, perditaeque amatoribus semper obnoxia, enatis in- de peracerbis offensionibus, causas quaesuit, quibus adoptionis pacta rescinderet, Alfonsoque ingratum appellaret, quod eius probra iniquiore animo pateretur, usque adeo alienato infestoque animo,

LIBER III

animo, ut Regina mater Alfonso filium declararet hostem, atque in eum arma conuerteret. Itaque Alfonso intolens contumeliae, nihil abdicata spe regni, cepto ductoque per varios in- cessus bello, eum militiae fructum cepit, ut maxime peritus Italicarum artium, inter inclytos e- ius aetatis Imperatores praestantissimus euaderet, & saepe victor & quandoque victus ab indo- mita virtute se ipso maior semper & clarior haberetur. Caeterum quum fortuna multos atque mirabiles in eo rege iactando ludos edidisset, ad extremum pudore victa, eum promeriti regni compotem fecit. Extrema namque obrutum clade, captumque nauali praelio ad Pontias in- sulas, ita benignae complexa est, ut ex ea calamitate prope ereptum, non modo liberum, sed inexpectato etiam munere amplissimum Regem ex captiuo redderet. Siquidem perductus Me- diolanum, tantum abfuit ut in triumphum ad inanem pompam duceretur, ut Philippus Vice- comes, uti generosum victorem decebat, cum ingenti clementiae gloria eum summo cum ho- nore sulceparit, in amicitiaeque foedus receptum, & liberalissime instructum pecunia, validisque auctum copiis, ad repetendum Apuliae Regnum ab se dimiserit. Eo namque tempore Renatum, Andegauensium partium ducem, ipsumque provinciae Narbonensis regem, Ioanna nouo ad- optionis iure ad Alfonso contumeliam in regnum euocarat. Verum renouari bellis exitus fuit, ut Alfonso urbe Neapoli per aquaeductum capta, Renatum amissis copiis in arcem compulsum regno expelleret, & consensu procerum, quod Ioanna suo fato concessisset, speciosissimum du- cens triumphum, Rex appellaretur: secundoque demum bello Senensibus in ditionem acceptis, & attritis Florentinorum opibus, ad Etruscum imperium aspiraret. Vir enim animo ingens, sub- nixus virtute, nondum fortunae suae terminos statuerat, multoque aggere sua apte munienda re- batur, ut maxime diuturna parti Imperij fundamenta iacerentur. Vigebat in hoc rege perpetuum ac illustre studium parandae laudis, quod perenni in omnes beneficentia, totiusque aulae splendo-

ELOGIORVM

re incomparabili consequbatur. Nam Federicum Cæsarem, ex Lusitana vxore propinquum suum, ideoque Neapoli nuptias celebrantem, tanta rerum omnium liberalitate sibi deuinxit, vt Germanorum comitatus omnis, qui Cæsari amplissimus aderat, veste serica, aureis torquibus, equis conspicuis, elaborato argento, signataque aurea moneta donaretur, & nunquam satis celebrata benignitate magnificentissimi Regis in Germaniam rediret. Itaque Alfonso opulentissimum Regnum egregia virtute partum, cunctis his artibus, quæ victori atque optimo Regi verum decus adstruerent, Neapolitanorumque procerum animos conciliarent, sapientissime confirmabat; tanta prudentia, vt noui Imperij opes, exquisitis semper amicitijs, certisque fœderibus apud Principes stabiliret. Ante omnia vrbis muros vetustate collabentes restituit, additis ad portas lapideis turribus, & portum amplificata mole capaciorem, securioremque reddiderat, quum in construenda noua arce, quæ portui immineret, inusitata admirabilisque structurae laudem quæsiuisset. In tota porro vita, quæ ei continuatis ferè bellis laboriosissima semper fuit, nullam se vel maiorem, vel iocundiorum voluptatem capere prædicabat, quàm ex cœtu virorum insignium, qui cæteris vna præcipuè eruditionis commendatione præcellerent. Cum his siquidem honestissimos sermones, administrandoque Regno vtilissimos ex historiis assidue serebat. Apud eum namque omnis doctrinæ percipuum illa tempestate florentissima ingenia spectabantur, inter quos erant Laurentius Valla, Bartholomæus Facius, Antonius Panhormita, & qui bellorum eius historiam non illepide perscripsit, Bracellius Ligur. Ab his namque scribendorum annalium diligentem operam exigebat, qui ingenij grauitate vsuque rerum præditi viderentur. In hos etiam vsus, condita sumptuosissimæ suppellectilis Bibliotheca, Græcis authoribus in Latinum versis, rem literariam, quæ erat inter mortua, suscitare ab inferis, enixeque locupletare contendebat; vtpotè qui Castrensibus vigilijs summum decus bello adeptus in ocio demum, & per interualla incertæ pacis vberissimam ex literis laudem lectitando atque audiendo semper appeteret. In coelibatu singularem, eamque paucis incomptam liberi tranquillique animi felicitatem reposuit, sic vt eum nunquam pœnituerit connubia reieccisse, quum filium Ferdinandum reginæ indolis ex nobili concubina in spem regni suscepisset, quem satis legitimum Regem fore prædicabat, si pertinaci virtute fortunam, quæ non semper cuncta daret, & eriperet, conciliandam arbitraretur. Fato concessit non planè senex, concepta febre ab assiduis falconum aucupijs apud Nolanos campos, Sarnensium paludum insalubri auræ subiectos, quum regnasset annos viginti duos, triennio postquam Mahometes Othomannus Byzantium expugnaret.

FABII BENEVOLENTII Senensis.

<i>Poma quot autumnus, quot verno tempore flores Terra ferat gremio narret; quot litus arenas Spargat, & immenso discurrant equore pisces, Qui cupit Alphonsi meritis percurrere laudes. Hic & inaccessus Lybia penetravit ad oras, Lobophagum gentem domuit, retulitq; super- bum Vrbibus cœuersis, & victo Rege triumphum.</i>	<i>Sensit & ipse ferox Gallus quid dextera posset Illius, Ausonia iussus decedere terra. Hic quanquam bello clarissimus extitit Heros, Non minus excoluit Phœbum, Musasq; sorores. Ergo iam duplici præcingi tempora fronde Qui meruit, clari diuino carmine vates Pieridumq; Chorus, meritis celebrate choreis, Atque recurrentes laudetis semper in annos.</i>
--	--

Franciscus Sfortia.

Hic est ille incomparabilis fortunæ atque virtutis Heros Franciscus Sfortia, qui abdicato Attendulæ familiæ nomine, paterni cognominis titulum gentilitium fecit: supra id etiam cuncta disciplinæ militaris munera fortiter atque feliciter æmulatus. Is post patris interitum effectus Imperator, diu vaga & mercenaria arma vario euentu circumtulit, ægrè aliquando supra aduertæ fortunæ difficultates ita eluctatus, vt viuido spiritu sese ad ingentem famam omnibus bellis efferreret, & deuicta passim fortuna, proculcataque inuidia, & perdomitis Braccianarum partium reliquijs, aut certè bello gestarum rerum felicitate superatis, inusitata virtus eum opulentissimi imperij compotem fecerit. A Philippo siquidem Mediolanensium Principe ascitus gener, eius imperij euasit hæres: sed qui non unquam spretus, & ex vsu belli rursus expectus, exiguam spem obtinendi eius principatus aliquando retineret, & inimica demum Venetorum arma ægrè reprimeret. Egit Principem annos sexdecim, tanta imperij æquitate, moderatione, clementia, popularique humanitate, vt qui armorum fulgore hostibus terribilis erat, & inuictus aduersus omnem vitiorum intemperiem, publico iudicio eius seculi Principem longè optimus censeretur. In hunc siquidem hominem præter inuictum corpo-

tis atque animi robur, summa etiam dona, quæ tribui poterant, natura contulerat, personæ scilicet dignitatem eximiam, os probum, & in omni congressu aspectum sine superbia suis pariter atque hostibus venerabilem, sic vt cuncti in eo sapienter concionante facundiam absoluto oratore parem admirarentur, eoque plenius, quod nullas attigisset literas, & nihilo secius in omni ciuili militarique negotio, efficacia prudentiæ, diuinique iudicij vim expeditam & incredibilem afferret. Sed literarum decus quum sese eius expertem ingenuo pudore sæpè dolens liberalissime tuebatur. Iustæ siquidem & veræ laudis, quæ viuenti ornamento esset, & transfret ad posteros, erat audissimus. A Ioanne Simoneta namque insigni Historico, & à Philelpho Poëta per celebri res suas bello paceque gestas perscribi celebrarique iubebat, sicuti etiam patris vitam Leodorix Cribellus eius iussu antea perscripserat. Obiit senex, intercuti morbo sublatus, absoluta iam Mediolani arce, quæ ad imperij munimentum incomparabilis structurae existimatur; quum numerosam prolem ad cumulum felicitatis reliquisset videri posset, si liberi, nepotesque paternæ & auitæ virtutis, quàm nominis æmuli esse maluissent; quanquam ea fuerit sequentis seculi iniquitas, in quam fato quodam inciderunt, vt eam vel robustissima cuiusque magni Principis virtus, neque ferre, neque superare potuisse videri queat. Fuere qui ei inexorabilis odij notam inurerent, quod persequendæ Braccianæ factionis nunquam oblitus, Iacobum Piccinini filium, summæ spei Ducem, sub quo Bracciana arma restitescere posse viderentur, nequaquam sincera fide in generum ascuerit; scilicet vt eo vinculo pignoreque deceptum, ad terribilissimam necem Ferdinando Neapolitano Regi proderet. Ab eo enim Rege contra fidem, refricata veterum offensionum memoria, vir impiger in carcere per Æthiopem seruum auersa securi mactatus est, singulari quidem cum infamia rantorum Principum, qui vindictæ libidinem sacrosanctæ fidei & hospitalis mentis religioni prætulissent.

ELOGIORVM

PETRI ANGELII Bargai.

*Si quisquam Eridani ad ripas, camposq; iacentes
Insubrum, emissa quos olim Larius unda
Irrigat, exculta fecundans ubera terra,
Venerit, & magna molem suspenderit arcis,
Que sese late ostentans septempluce muro
Aequatur caelo, & vassa latus obsidet urbis:
Nec rerum, ne tanta operum monumenta tuorum
(Quamquam illa aeternum multum celebranda
per orbem.)*

*Supremo admittens dignetur munere laudum:
Sed tibi facunda tribuat praecordia lingua,
Tum demum insigni cum te pietate patrum
Illustrasse decus, clarumq; in secula nomen
Nouerit, unde tui cognomina tanta Nepotes
Regibus examinis nunquam aspernanda sequantur.
Et merito, nam quis matris maiore parauit
Virtute imperium? nam quis melioribus unquam
Auspicijs, alma percussit fœdera pacis?
Quis demum optatam felicior usque senectam
Attigit? & vite cepit meliora beata*

*Premia? nunquam hostes tete videre pauentem
Cedere percussum turpi formidine pectus.
Nunquam illi audaci tua castra laceessere ferro
Aggressi, euentus belli sensere secundos.
Martia quin sauiam fugerunt agmina dextram,
Confertus quoties placuit concurrere vires,
Consilijs quoties voluisti ostendere, quantum
Cederet inferior fortuna ingrata labori.
Sed quid ego haec? letis cum iam nō vlla trophæis
Ora tuis careat multo sudore paratis,
Cum iam nulla sacros tellus oblita triumphos
Praeferas insignes titulos, quos nescia vincit
Obtulit exuperans non vna pericula virtus.
Salue igitur, o fama ingens, ingentior armis,
Magnanimū quondam herouū certissimus auctor
Sfortia; deuicti cuius virtute potentes
Aspexere suo manantes sanguine riuos,
Cuius & egregias laudes, praeclearaq; facta,
Testati misera gnatorum in morte parentes
Aequarunt caeli tandem fulgentibus astris.*

Amurathes II. Turcarum Imperator.

AMURATHES, eius nominis II. Turcarū Princeps, imperium Mahometis Celebini patris insigni de Sigismundo Cæsare victoria confirmatum excipiens, nihil antiquius habuit, quam fines proferre, lateque finitimos Christianorum Regulos virgendo armis summouere, penitusq; delere: & vt id certius atque validius efficeret, primus Othomannorum phalangem peditum instituit, quam disciplina ab antiquis Macedonię Regibus repetita incumbēti hostium equitatu in praeliis opponeret, & per eam audentius oppidorum oppugnationes aggrediretur: multo namq; vsu compererat, equites in eo obeundo tali munere parū idoneos, hostiumq; item Mysorum Triballorumq; & Illyriorum equites, armorū genere atq; animorum constantia Asiaticis & Thracibus sæpius superiores euadere didicerat. Fuere ab initio in ea phalange non plus quam octo millia delectæ iuuenturis; sed eam postea successores duplicatis ferè supplementis adeo auxerunt, vt animaduersa vi atq; industria peditum, sæpè ex ea parte virium incomparabiles victorias de hostibus retulerint, quod inueterati multis stipendijs milites, & in vnum densati corpus insuperabile robur ostenderent. Hoc militū genus parentibus Christianis ereptum ex delectibus cogebatur, imbuebaturq; his sacrorū legibus & belli artibus, quibus Turcæ ab ipsa statim pueritia erudiri mos est. Ianizaros Amurathes, hoc est, nouæ gentis milites appellabat, educatosq; in aula prætoriarum cohortis perpetuos corporis sui custodes & stipatores effecerat. Ianizaris omnibus peculiare erat album pro galea capitis integumentum (id Exarcolum vocant) ex coacta crassiore lana densatum, quod erat gladiis impenetrabile, & demissa à tergo latiore cauda, ceruices egregiè permuniret, à fronte autem ornaretur aureo aut argenteo cono, quo cristas induerent. Sagittis atque hastis, atque item paruis securibus rem gerebant; sed ætate nostra reliquis ferè omnibus hastis & arcibus abiectis, nostrorum imitatione sclopettarij præcipientes euaserunt. His fretus Amurathes, Lazarum Seruię Despothum, qui Mysis & Triballis imperabat, continenti attritum bello, & pluribus fufum praeliis, regno expulit, Scopia, Nouomonte, & Sophia vrbibus ei ademptis, captisq; duobus eius filiis, quos barbara crudelitate, admota oculis candenti aëra pelui, lumine orbauit; horumq; sororem, vt tantæ iniuriæ dolorem lenire videretur, quod esset egregiè formosa, in matrimonium duxit. Exinde in Illyricum, Pannoniam, Epirum, Macedoniam, incursionem incolis maxime funestas fecit: adortusq; demum Græciam, vastabundus in Peloponnesum excurrit; perruptoque ad Isthmum Corinthiacum Examili muro Constantinopolitani Imperatoris fratrem repentina belli clade obruit: victricisq; arma statim in Venetos conuertens, Thessalonicam magna vi tormentorum adortus, expugnauit, & incendit. Sed longè maximum operum eius fuit Ladislaus Polonię & Hungarię Rex in Varnensibus campis trucidatus, quum iuuenis incertæ belli glorię, quam securæ pacis audior ex pri-

ex primo felicitis belli prouentu, Carambo Amurathis duce profligato captoque, nouam optimioris victoriae spem induens, recentia pacis fœdera violare religionis causâ minime dubitasset. Cæterum Amurathes fastidia proferendi Imperij cura, aliquando simulata in immensum pietate, ita regno se abdicauit, vt rerum gubernacula Hali purpurato Mahometis filij nutricio relinquere, & in nemorosum Bithyniæ specum cum paucis sacerdotibus ad contemplationem rerum cœlestium abderetur. Sed vir apprime grauis & astutus, cum de Ladislai aduentu Christianorumq; principum consilijs, qui terra marique bellum parabant, certius didicisset, è sacro eo loco, reiecta superstitione, ad tuendum illico regnum profiliit. Verum aliquantō post non eadem fortuna Hungaros adortus, frustra oppugnato Belgrado, ad Sauum atque Danubium confluentes, graue detrimentum cruentissime repulsus accepit. Simili quoque supremo eius conatu infeliciter oppugnauit urbem Croiam, quam ei insigni dolo Scanderbechus alumnus abstulerat; dum iuuenis longè fortissimus paternum imperium inuictis armis recepisset, & Turcas frequentibus fufos praelijs tota penè Epiro depulisset. Ab hoc irrito incœpto Rex barbarus vique adeo acerbum ex animi dolore morbum concepit, vt quum senex è castris Hadrianopolim refecti se iussisset, paucissimis diebus deliranti vesanoque similis, vitam relinqueret, quum aherum atq; trigessimum regnasset annum, & Mahometem filium ea lege, vt perpetuus Christiani nominis hostis foret, imperij & sæuitiæ in nos suæ atrocissimum Othomannorum principum hæredem reliquisset.

AVGVSTI COCCEIANI.

Que tibi, que lena incesit mens optime patrum | Ioui, nouus qui pectore errat spiritus?

*Vt tanta Selyticos reges tibi pinxeris arte,
 Quos turba nostrum suspicit Quiritium.
 An ne iuuat Laty truculentos nominis hostes,
 Ferasq; nostro saepe passus sanguine
 Spectare: vt rediua iterum precordia pulset
 Virtus, & alte exurgat Italum decus.
 Hec vti nam. Interea votis Roma annue nostris,
 Et exentare hac intuens spectacula.
 Europe atq; Asia hi si nescis regna superbi
 Tua tenent ignauia; nec te pudet.
 Ergo purpureas traxerunt sanguine lymphas
 Et Ister & Pansus altis alueis;
 Et nostra albescent etiamnum cedis acerui*

*Deserta late Mysia per aquora,
 Pannonie regem quum defleuere perentum
 Manu impotentis Amurathis effera.
 Et posita acria est monumentum insigne columna,
 Aeternus horror vt loco insit, & metus.
 Scilicet vt gnomina hac caelo capita alta ferentes
 Cedant columna Caesarum vni Barbarae,
 Et gladij, & galea, & chlypei, Romanaque pila
 Scytharum acinaci, & pharetris impijs.
 En quo degenerum cecidit spes tanta nepotum,
 Et Christiani nominis regum decus,
 Quorum dum gliscit furor & discordia demens,
 Absumpta in auras praesca cecit gloria.*

**Georgius Castriotus Scanderbechus,
 Epiri Princeps.**

Nemo Christiani nominis Princeps aut imperator Georgio Castrioto vehementius atq; felicius arma Turcarum exercuit: nemo frequentius acie victor extitit. Is a Barbaris Scanderbechus est appellatus. Nam pater eius Iohannes, quum in Epiro, eaq; parte Macedoniae, que ad Hadriaticum vergit, regnaret, nec finitima Turcarum arma sustineret, his legibus ab Amurathe pacem impetrauit, vt ei obfides filios daret, in quibus virtute animi formaq; corporis Georgius plurimum eminebat. Itaq; regia in aula liberaliter educatus est, instructusq; diligenter non modo Barbarorum literis & moribus ad Mahometanae superstitionis disciplinam, sed in omnem armorum eius gentis exercitationem, tanto successu, vt ante pubertatis annos Sanzachus efficeretur; qui honos magnae equitum alae signiferum exprimit. Erat autem Amurathi longe omnium gratissimus; vt pote qui indolem regij oris prae se ferret, & non obscura summi futuri ducis indicia praebere videretur. Nam quotidie cum summa Amurathis oblectatione, simulachra praeliorum in hortis regis edere cum aequalibus erat solitus, in quibus ipse expediri consilij vigore, & mira vi corporis, omnes aetate grandiores superabat, eumq; idcirco Amurathes, quod supra militaris aetatis tempus, procerae staturae praestantique ingenij indomitum robur ostenderet, in Asiam misit aduersus Ciliciae regem, quo bello summam laudem rebus fortiter gestis est consecutus, ob idq; plenior, quod singulari certamine Scytham multarum palmarum gladiatorem superbe ostentantem vires & prouocantem, confecisset: per similiq; ausu, insignis dux Persa equestribus armis pugnam ciens, paremque sibi bellatorem ex hostili acie ad certamen inuitans, hasta transfixus prostratusque fuisse. Dum eomodo bellica laude & singulari Amurathis gratia floreret, patrem amisit, Othomannicq; arma eius ditionis vrbes atq; oppida impotenter occuparant; ita vt Amurathes ploranti Scanderbecho spem daret, se mature paterni imperij ditionem ei concessurum. Sed nihil astutus Barbari regis promissis credens, insigni calliditate solertiaq; vsus, in Epirum euadens, per adulterinas literas arce paterni imperij potitus est, excitisq; Epiri & Macedoniae populis legitimi principis prolem agnoscentibus, princeps est acclamatus: tantaq; animorum propensione liberatae gentis est vsus, vt per multos annos, & Amurathis, & Mahometis filij inuictos antea regum exercitus frequentissime profligant, atque retulerit. His autem bellis hoc ei praecipuum militiae decus obuenerit, quod quum Amurathes frustra cum ingentibus copiis miroq; tormentorum apparatu Croiam urbem oppugnasset, dolore iriti conatus, non multo post ad mortem sit adactus; septemque Othomannici nominis clarissimos Duces e purpuratorum Bassarum ordine, acie deuicerit & castris exuerit. Quarum rerum memoriam successusque admirandos Marinus Scodrensis, ea qua potuit facundia celebrato Scanderbecho, peculiari volumine edito, mandauit ad posteros. Ceterum Georgius aliquantulo post cum Mahomete iudicias pepigit, quum ille Graeciae excidium moliretur, ipse vero Ferdinandum Neapolitanum regem Andegauenium arma aegre sustententem Epiroticis armis se duce defendendum statueret. Itaque maturam opem imploranti regi prospere tulit. Nam Georgij aduentu qui ex Epiro in Apuliam traiecerat, Gallorum copiae ita profligatae sunt, vt rex praecipua Georgij virtute se conseruatum fateretur. Verum exactis induciis Mahometes, qui Byzantium interfecto Graecorum imperatore manu coeperat, Trapezuntium euerterat imperium, Ciliciae, Mysiae, Illyricique reges occupatis regnis occiderat, non secus ac ante pater Amurathes Croiam expugnare non potuit, propugnante Georgio & non vnam cladem obsidentibus inferente. Quamobrem Pius Pontifex excitationis ad capiendam arma Christianis

Christianis Regibus, belloq; indito aduersus Mahometem, existimauit neminem frenandis debellandisq; Barbaris Georgio priorem Ducem esse deligendum; tanto quidem studio, vt Georgium non totius Epiri modo, sed Macedoniae Regem destinaret. Ceterum in eo consilij decreto, conatuq; Pius Anconeg fatus est interceptus. Nec his demum honestissimis belli cogitationibus Paulus secundus successor incubuit, quanquam Georgius, vt praesenti facundia eum minus decoris occupationibus implicitu permoueret, ad moneretq; publicae salutis Cardinalium senatum, graui suo incommodo Romam petiisset, q; immoderate Barbarorum cupiditati atq; audaciae, nisi consentientis totius Europe viribus, resisti non posse, apud imperitos & desides testaretur. Nec quicquam postea pristina sua laude dignum gessit, ea scilicet vniuersae concordiae spe destitutus. Atq; ita cum Lissi esset, ad Dryllum amne, & de bellicis rebus cum praefecto Veneto consularer, lethalis eum febris inuasit. Lacescente autem ea in die seuius, vbi fatalem horam adesse sensit, impuberem filium Ioannem, totiusq; regni opes & copias Veneto Senatui commendauit. Nec multo post e vita sublatus est, anno aetatis L XIII. a partu vero Virgialis sexagesimo septimo supra quadragesimum atq; millesimum. Fuit Georgius vi corporis & virtute animi, militariq; felicitate (vti reor) nemini secundus. Habuit in conuictu, qui perpetuis aleret copias, lectissimorum hominum amplius duo millia, nec vnquam auctis copiis maius militiae robur quam sena equitum, ternaq; peditum expeditorum millia hostibus opposuit. Delectu enim veterani militis, non numero victorias parari praedicabat. Horum nomina factaq; memoriter tenere conlueuerat, summusq; illi erat honos, cui ipse discumbens de patera sua propinasset. Qua comitate coniuncta cunctis in rebus summae liberalitati, suos sibi maxime conciliabat, quando etiam in eo, quod maxime accendendis studiis intererat, summa pietas emineret. Vbi vero armatus prodibat, tanta oculorum alacritate, tantaq; hilari facundia milites ad cuncta ardua aggredienda accendebat, vt non eximie modo pugnaces, sed ferocissimo

ELOGIORVM

contemptoresq; impiorum hostium efficeret. Erat autem vsque adeo excelsa statura, torosoque habitu & robustis artubus, ac naso prominente, decenterq; incuruo, vt magni proculdubio herois effigiem repræsentaret. Quæ formæ specie eius familiæ Regulos qui Apuliæ insci sunt, præditos fuisse conspeximus, vt ex collatione eius imaginis, quæ in Musæo spectatur, videre licuit, præsertim in Ferdinando, pronepote Sancti Angeli ad Garganum Marchione, qui Ticinensi prælio regia manu confossus occubuit. Narrabant gentiles eius, quod etiam à scriptoribus memoriæ proditum est, Georgium nunquam detrectasse pugnam, nunquam hosti vertisse terga, nullo vnquam in discrimine metu occupatum, nunquam vulneratum, nisi leui semel sagitta in crure fuisse, supraque duo hominum millia, barbarorumq; præsertim, diuersis in præliis sua manu interfecisse, quando singulis tantum ictibus, singulos qui congressi essent conficere esset solitus; quod prægrandi ponderosoque acinace tam validè quam peritè vteretur, quo medios hostes ad umbilicum profcindere, transuersos diuidere soleret, & sæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum artus facillè detruncaret. Quarum immanium vulnerum truculentiam, hostes qui ex præliis euasissent, cum Byzantij in aula admirantibus cunctis enarrant, Mahometes ipse, illum potentis dextræ inusitatæque violentiæ gladium videre concupiuit, impetrauitq; facillè à Georgio, vt sibi Byzantium mitteretur: talem namque eius esse temperaturam prædicabant, vt eius ictum nulla vel ferrea corporum munimenta lustinerent. Tanta autem inusitatæ virtutis eius viri fama erat, vt Turcæ post mortem eius potiti tota ferè Epiro, sepulchrum Scanderbechi apud Lissum quærirarent, admirandiq; vsque adeo piè venerarentur, vt superstitiosi homines eruta demùm sepulchro, tanti Herois ossa religiose diriperent, quum quisque se bello inuictum, tutumque fore crederet, si frustulum ex ossibus reliquisq; inuictissimi Imperatoris, in Amuleto ceruicibus suspensum, iturus in prælium gestaret.

FAERNI.

<i>Turcarum clades, Othomanni nominis horror, Epiri tutela illo tacuere sepulchro Quo quondam inuicti cubuerunt ossa Georgi. Nunc & membra viri, & dissectum in frustra sepul- Interijt, sparsi manes, concisa vagantur (chrū Ossa, nec in gelida nunc saltem morte quiescunt: Namq; vt is assertū toties cum laude paternum Impetium, exacta moriens ætate reliquit,</i>	<i>Illicet immanes tenuerunt omnia Turca. Tum clari Herois venerati nobile bustum, Ossaq; marmoraq; inuictum condentia corpus Abstulerant, sibi quisq; in partes sceta minutas. Tanquā is bellica vis, & Martius ardor inesset, Et gentium prestare bonum, fortemq; valerent. Si quæ alijs tumultum virtus parat, abstulit illi Atque eadem diro venerandum præbuit hosti.</i>
---	--

Bartholomæus Coleonus.

Hic Gattamelatæ honore par, ac ætate ferè æqualis fuit Bartholomæus Coleo Bergomas, verùm genere atque opibus aliquantò superior. Is Sfortianæ simul & Braccianæ disciplinæ diligentissimus obseruator, multis fortibus factis, constanti atq; impigri Ducis famam est consecutus, eoq; præsertim prælio, quo Gallorum sanguinaria manu bella gerentium, feritatem atque læuitiam pari crudelitate vindicauit. Mortuo namque Philippo, quum Mediolanenses sese in libertatem asseruissent, Raynaldus Gallorum Dux ab Asta vrbe suæ ditionis Alexandrinum agrum hostiliter inuasit, nec quem ei opponerent Insuabres habebant, Francisco Sfortia ipsorum imperatore aduersus Venetos bellum gerente, qui sine certa perniciæ inde reuocari nõ poterat. Erat tum Coleo custodia traditus Philippi iussu, propter inanem concepti transfugij suspicionem. Itaque hunc maxime idoneum, qui Gallis resistere posset, rati, custodia educunt, adiunctoq; ei Astore Fauentino, cum parte copiarum contra Gallos proficisci iubent. Conferta est ad primum hostis conspectum pugna maxime atrox & cruenta apud oppidum Boschum. Nam Galli, pro genti insita læuitia, contra Italicum morem captos & deditos Coleonis cataphractos, distibulata casside iugulabant, quod vbi Coleoni nunciatum est, clamore edito suis edixit, vt Italicæ consuetudinis obliuiscerentur, & nemini Gallo parcerent: atque ita graui ira succensus, conglobatis alis in hostes irupit, fusoq; prostrauit, sic vt magna eorum pars interficeretur, & Raynaldus captus, vix supplex salutem impetrarit. Primis stipendiis diu vagatus; turmæ equitum præfecturam à Braccio promeruit: nam planè puer pecuniæ inops, Paulo patre propinquorum insidiis interfecto, miser & errans domo exierat: matre etiam in carcerem à mariti percussoribus immaniter coniecta; sic vt paternis opibus nulla in parte iuuaretur. Sed Iacobus Caudola non multo post ei turmam duplicauit, iustæque demum alæ vexillum derulit Braccius. Rex autem Alfonso vberiore auxit stipendio; & ipse quoque Sfortia honoratiore militia nobilitauit, adhæsit tandem Philippo, sub quo bella multis annis vigerunt. Cæterum Coleo Ve-

leo Veneti imperij fortunam agnoscens, eius auspicia opportuno tempore secutus est, vigintrique amplius annis eorum copiis cum imperio præfuit. Eo autem bello, quod aduersus Mediceæ familiæ principatum à Florentinis exulibus in Gallia Togata excitatum est, Coleo Dux primus omnium instituisse dicitur, vt tormenta aduersus hostium aciem emitterentur, quum antea in expugnandis tantum defendendisq; vrbibus vsui esse solerent. Spingardas enim ita vocabant minora tormenta tricubitalis longitudinis, quæ glandem pruni maioris magnitudine violentè effunderet. Hæc paruis curribus inserta, post acies auehi, & signo tuba dato, quo sua agmina, relicto interuallo, hinc atq; illinc panderetur, in oppositos hostes dirigi iubebat. Quo inuento ad Ricardinam Bononiensis agri, hostilem aciem ita perterritum, vt quum Spingardæ pila Herculi Ferrariæ Principi calcaneum deterrisset, malignè & barbaro more Coleo fecisse diceretur; qui viros fortes gladio atq; hasta pro virtute & gloria dimicantes, inusitata atque horribili pilarum procella prostrandos curaret. Ea enim humanitate milites Ducisq; extra cruorem per id tempus in Italia depugnabant, vt eo prælio funalibus accensis, quum nox ingrueret, amplius quatuor millia cataphractorum equitum admirabili ridendaque hodie spectaculi contentione concurrerint. Fuit Coleo corporis statura erecta atque habili, adeoq; formosus & agilis, vt Regina Ioanna, ingenio procaci mulier, auidaq; virorum fortium, Coleonis amore caperetur, quum ea spectante, cunctos in palæstra iactuque ferrei vectis, & falcu cursuque certantes, cum magno spectantium plausu superaret. Deerant ei Latina literæ, sed his præditos suspicere, & per eos historia veteris notitiam consequi erat solitus. Nec ingenium eius ab vrbanis facetiis alienum fuit, vt ex eo ioco apparuit, quo Galeacium Sfortiam acutissimè perstrinxit. Nam quum ei Galeacius iuuenili petulantia dono misisset vulpem caueâ inclusam, vt exactæ ætatis Duci, nec semper astuto illuderet, Coleo eum statim pari dono remuneratus est, mittens Tinungulum com-

ELOGIORVM

peditum loro, & binis de more accipitrum argenteis tintinnabulis exornatum, qui à pueris pro accipitre gestari solet, quasi tantæ fortunæ principi ingenij leuitatem exprimeret, qui nihil præter ornamenta & inanem effigiem, grauis & strenui ducis præferre coneretur. Oderat nebulones, fures autem & delatores seuerè puniebat, quum exactè extra bellum pietatem coleret. Familiæ dignitatem cultu & conuiuio admodum liberali tuebatur, magnificentiæque deditus tribus templis suo sumptu ædificatis patriam honestauit. Condidit autem peramæno in situ castellum structuræ elegantis, quod Malpagam appellauit. Ea in arce quum vixisset annos septuaginta sex, excessit è vita condito testamento, in quo senatum Venetum ex quadrante scripserat hæredem, vt congestarum opum inuidiam ea liberalitate redimeret. Statuit & sibi viuens sepulchrum ad aram maximam, apud quam marmorea eius effigies, & in tabula etiam scitissime depicta Bergomi conspicitur. Senatus autem ei meritò statuam equestrem æneam ad templum Ioannis & Pauli cum marmorea basi erexit, Patavina quidem magnitudine grandiolem & luculentam, sed nequaquam pari Verroci artificis felicitate fabrefactam.

AVGVSTI COCCIANI.

Non sic Aeacidem Græcia Thessalum,
Non sic Annibalem aut Asdrubalem fera
Carthago, meritis tollet honoribus,
Non sic Scythiadas graues
Panorum urbibus, vrbs inclita Romula
Quamuis imperij trans mare terminos
Longe protulerint, regnaq; Punica
Late sub iuga miserint.
Et contra madidos impius Annibal
Campos Roma tuo sanguine fecerit,
Cum præcepit animi consul ad Ausidum
Infausta agmina perdidit.
Et quamuis rapidus fortis Achilles
Currus magnanimum traxerit Hectorem,
Vnde omnis Phrygiæ concidit imperi
Spes, & presidium, ac Deus,

Vt te Cenomani maxime Coleo
Certant perpetuis tollere laudibus,
Alpineq; caput gentis, & hospitium
Cultrix Brixia nobilis,
Et montana tuis clara crepundijs,
Nataliq; solo mania Bergomi
Et patres Veneti, qui iuga nesciunt
Soli barbara perpeti.
Nam cum consilijs bella sagacibus,
Et gladio forti Martia gesseris,
Gallorumq; graues fregeris impetus
Miscens effera prælia,
Nunc ardentis equi viuidus & ferox
Stans dorso statua æternus in ænea
Pro templo, meritis par vt erat tuis
Gestare bene publica.

Galeacius Sfortia.

Hoc Galeacio Sfortia, qui decore formæ, ingenij præstantia & perampla stabiliq; existimatione paterni imperij principum maximè fortunatus, & ipso tantum vitæ exitu miser apparuit, non absurde suspicari licet, aliquam omnino inesse vim occultioris fati in genitura hominum, omni humana prudentia potentior, quando hic nullo insigni maleficio, nulla impotentis, noxiæq; superbiæ acerbitate, nulla regendo imperio iniqua libidine, certum vel graue odium præmeritis, immani paucorum familiarium perfidia, ex leuissimis offensionum concepta caulis, improuiso occiderit, scilicet vt ex felicissimo florentis ætatis ac imperij statu præcepit datus, seruituræ mox Italiæ, multo nostro cum luctu viam aperiret. Posuerat militiæ rudimentum in transalpina Gallia, eò missus à patre cum veteranis copijs, vt Ludouico Regi inopinata præpotentum Galliæ procerum defectione circumuento, opem ferret. Sed vixit expugnatis quibusdam oppidis in Aruernos penetrarat, quum nunciata patris morte, per infestas Allobrogum gentes mutato sæpe habitu, Mediolanum redire coactus est. Præstitere fidem nouo principi, quam Francisco patris initis antea foederibus dederant, Veneti, Ligures, Florentini, impleq; Ferdinandus rex Neapolitanus: quorum amicitia freris, fauoreque item Blancae matris, cuius humanitas ad gratiam amoremque parandum apud Insuabres multum valebat, imperium domi & foris firmissimè stabiluit. Itaque splendidissimo rerum omnium apparatu vsque ad regalem fastum, principem egit integros decem annos, & vti ditissimi imperij opes sapientia patris amplificate constitutæque tolerabant, magnificentiæ & liberalitatis studium, magnanimitatis Regis instar per omnes numeros extendit. Nam præter veteranorum peditum cohortes, alas equitum ex omni Italiæ nobilitate lectissimas, & perpetuis cum suis cum paternis stipendijs inueteratas, ea consuetudine in hybernis continebat, vt adulto Vere in campos produceret, solenniq; lustratione inspectas, ad equestres ludos committeret, propositis quidem opimis præmijs, quibus concurrentium præstantissimi honoris causâ ornarentur. Hoc equitatu qui duorum

duorum millium cataphractorum numerum superabat, nihil splendidius & comptius videri poterat, quum quisque lacinijs acui pictis & præaltis cristis, & equo vndique auratis bardis protecto esset conspicuus. Hippagiorum verò puerorum versicolore lacinia militares principis equos producentium atq; incitantium, ea erat species, vt eius ostentationis admirabilis pompa, omnem vel externorum etiam principum apparatus magno interuallo superare crederetur. Par quoque apud eum erat totius aucupij & venationis instrumentum. Nam præter insignium canum multitudinem, supra centena falconum paria in remotissimis ad Oceanum Borealem conquisita, tanto alebat studio sumtuque, vt in magnis porticibus eæ volucres canteris & perticis insidentes, mira cum voluptate spectarentur, quum ex his sedibus ad ornatum tela serica picta acui, squamosoque opere inaurati argenti resurgens dependeret, & volucres argenteis sonantibus pedicis vincirentur, & pileolos gestarent, quorum apices & gemmæ & vniones adornabant. Tota porro familia, quæ ex delectu nobilis iuuentutis per singulas ditionis vrbes accuratè habito, constabat, vt fides obses foret, pretioso amictu, elegantibusque munditijs exulta spectabatur. Nemo enim erat, qui laciniam purpurei serici, & Phrygio opere ad argumentum principis depictam singulis annis non bis à principe dono acciperet; alerenturque omnes opiparè hospites autem longè omnium luculentissimè. Ipse præter venatorias equestriumque armorum exercitationes, pilæ ludo tanta cum voluptate tenebatur, vt ingentis structuræ ædificia Mediolani & Ticini, cæterisque in arcibus ad vsum eius certaminis conderet. Erat id genus pilæ inflatus follis capitali magnitudine, qui armatis plumbea lamina pugnis longissimè iactabatur; sic vt inde palmæ decus iurgiosa contentione, & multo cum sudore peteretur. Cæterum in serijs, relictis & honesti amans, iustitiæ vsque ad seueritatem erat tenax, dabatque enixè operam, vt nihil in iudicijs esset venale, aut ad gratiam corruptum, quando pœna inexorabili certissimoque præ-

mio cuncta constarent, & vna praesertim annonae vilitate, tanquam parato ad id populari platu-
 fu maxime laetarentur. Sublatis vero vndique latrociniiis, castigataque licentia militari, & propa-
 gata apud cunctos ordines commerciorum, securitate; ita amari simul, & metui cupiebat, vt non
 nunquam sordidi mercatoris simulato habitu discurrens per ditioris regiones, oblatos in via
 aut in diuersis hospitalibus simplicissimos homines, ad ferenda de principe colloquia pertra-
 heret, eruendoque certissimos de se rumores, vtraque nominis sui fama fruere; paratus utiq;
 ad praemium exoluendum, aut infligendam poenam. Nam in Pado, Abdua, Ticinoque, custo-
 des ad traiectionem lintribus praepositos, qui ab se precibus atque pecunia tentati essent, vt sine res-
 fera properantem transfueherent, ex merito aut supplicis extremis, aut per amplis praemiis affi-
 cere consueuerat. Audiebat autem cum voluptate literarum & sapientiae studiis praestantes vi-
 ros, & benignè quidem attondebat: contendeatque graui sumptu, vt Ticinense Gymnasium
 professorum celebritate, & studiosae iuuentutis frequentia caeteris omnibus praecelleret. His ar-
 tibus quum boni, splendidissimi que principis nomen tueretur, premebant eius famam intem-
 perantes vagaque libidines. Nam ea tum erat ex multo ocio luxuriantis seculi conditio, in ipsis
 praecipue nobilioribus matronis, vt totum pudicitiae decus ab humanitate aulae alieni proflus
 & subagreste putaretur, ideoque princeps ad licentiam libidinis proclinarus, & iuuentutis vigo-
 ore venustateque oris supra omnes spectatu dignissimus, procacibus foeminarum oculis & desi-
 deriis cupidissime deseruiret. Erat enim tum vulgatum inter foeminas, nullam ex principis con-
 cubitu fieri impudicam, earumque maritos, qui inepti hirci videri possent, ita excellere aureis
 cornibus, vt dignitate cunctos anteirent. Per hunc modum Galeacius quum vndique beatus,
 ardentis fortunae fastigium teneret, Allobrogico bello victor, e castris durissima hyeme Me-
 diolanum rediit, vt Natalis Christi diem solenni hilaritate cum vxore & liberis atque amicis ce-
 lebraret, coniuratisque simul in necem suam limen aperiret. Coniurauere diuerso animorum
 habitu Andreas Lamponianus, Carolus Vicecomes, & Hieronymus Olgiatius cubiculo prin-
 cipis adscripti. Andreas consumpto magna ex parte patrimonio propter rei domesticae inopiam,
 superbiae ipsius atque luxuriae aduersam, turbido ferocique ingenio, res nouas moliri, quas ex
 caede principis certo sibi commodo cessuras, & coniurare omnino statuerat: ad audendum vero
 immane usque adeo & periculosum facinus vehementer incitabat, illata sibi iniuria à Castellio-
 neo Comensium aristite, à quo sacri latifundij possessione contra ius interrupta locazione, se
 petiniquè spoliatum querebatur. Totum autem eius iniuriae odiumque venenum vertebat in prin-
 cipem, qui à se suppliciter deprecante eam contumeliam sepe rogatus, aduersarium in extrahenda
 lite praepotentem, neque auertere, neque mollire voluisset. Carolus gentilium suorum to-
 tius principatus fortunam ad Sfortianos delatam aegre ferens, germanae sororis probro quam Ga-
 leacius adamaret, atque subigeret, promouebatur, tanto indignantius, quod eam decore ado-
 lescenti, qui aetatis florem principi fruendum dedisset, conciliasse & communicasse suspicaren-
 tur. Principem enim in amore improbum, atque adeo impudentem plerique vel falso existima-
 bant, vt alienae libidini lenocinij obsequium lubens praebere crederetur. Olgiatum vero penè
 imberbem, leuissimumque adolescentem inani spe parandae gloriae inflauerat Cola Montanus
 literarij ludi Magister; si occiso tyranno patriam in libertatem assereret; saepe Cassios & Brutos
 in schola magnis extollens laudibus, qui gloria ducti pulcherrimi facti consilium olim suscepis-
 sent. Hic Cola quondam Galeacij pedagogus, dirum in principem odium conceperat impoten-
 ti eius contumelia percitus; quod ille puerilium verberum nimis memor, postquam adoleuit,
 imperiumque suscepit, ipsi Colae tanquam immiti subagrestique praepatori, acceptas olim pla-
 gas, nudatis clunibus loro palam rependi iussisset. Huius Colae diris cohortationibus coniura-
 tionem inchoatam ad exitumque perductam fuisse, Olgiatum ipse ex quaestione perscripsit. Igi-
 tur obstinatis efferatisque animis ad id patrandum scelus confirmati, principem inter frequen-
 tem custodiam corporis, diui Stephani templum intrantem, vt sacris solennibus interesset, cir-
 cumsteterunt, abditis sub sinistri brachij manica pugionibus. Primus a fronte Lamponianus in
 speciem turbam dimouentis, porrigendisque literas sese insinuans, nihil à familiari metuentem,
 ad infimam ventris partem perfodit; repetitoque ictu laeuum percussit tempus. Carolus autem
 & Olgiatus à tergo inermem lethalibus plagis consauciarunt, sic vt vndique petitus à Deipara
 virgine frustra opem implorans repente concideret, & expiraret; iuxta quem traiectione pectore
 prostratus occubuit Ripeus ex custodibus promptissimus, quum in percussores gladium strin-
 xisset. Per hunc modum cadente principe, exortoque inde terribili tumultu, quum quisque ad
 fugam metu percussus se expediret, tanta conflictatione procursum est, vt multi e turba in tem-
 pli foribus eliderentur; desertoque ab omnibus templo sacerdotes e sacrario prodeuntes, tria
 tantum cadauera foedato multo truoere pauimento iacentia reperirent. Nam procul à Principe,
 Ripeoque, ipsius Lamponiani cadauer solum lingua & dentibus commordens iacebat. Eum en-
 nim per mediam mulierum turbam incuruo passu euadere conantem, faelles aethiops, cui Gal-
 lo fuit cognomen, adacto per imam sedem lato hastilis ferro confecerat. Caeterum sacrificuli prin-
 cipem vt abluerent, in sacrarium calentibus adhuc membris retulerunt, Lamponianus insul-

rantia

rantis plebis, & puerorum turbae ad ludibrium concessus, iniecto laqueo per cunctas vrbes
 regiones raptatus est. At Carolus & Olgiatum quum immixti effugientium turbae, elapsique
 varias latebras quaesissent, biduo post diuersis in locis, quod tanquam execrabiles parricidae
 à nemine vel propinquo reciperentur, ad terribimum supplicium rapti sunt. Olgiatum ipse,
 mirum visu, audituque, vesana constantia obstinatum animum in conspectu Carnificis gerens,
 seseque in ipsa morte confirmans, haec contumaci ore protulit verba; Collige te, Hieronyme,
 stabit verus memoria facti; mors quidem erit acerba, sed tormentum breue, atque eius fama
 perpetua. Haec quidem digna viro forti videri poterant, nisi impium facinus intempestiua at-
 que inhumana crudelitas eleuaret, quod pro tyranno, aequum bonumque Principem, nec ab
 ipso quicquam hostile meritum occiderit: scilicet vt diuturnum ciuibus suis luctum ex in felici-
 tate ad externos prolapsi principatus pararet. Hos etiam quod miremur in carcere versus pan-
 gere potuit, quos ad argumentam imperterritae mentis, quanquam rudes, huius Tragodiae e-
 logio subiiciendos existimauimus.

HIERONYMI OLGIIATI percussoris GALEACII
 SPORTIAE Ducis Mediolanensis.

Quem non mille acies, quae non possunt phalanges | Astantes famuli, nec opes, nec regna, nec vrbes.
Sternere, priuatà Galeax Dux Sportia dextra | Hinc patet humanis quae sit fiducia rebus,
Concidit, atq; illum minime iuuere cadentem | Et patet hinc seuo tutum nil esse tyranno.

Cola quoque Montanus aliquantò post in Alpibus Bononiensium comprehensus, quod
 dira malignitate in Principem percussores ad coniurandum concitasset, meritas sceleris pae-
 nas dedit, quando eum Laurentius Medices inuisitatae immanitatis vltro egregius, latronum
 more laqueo necari iusserit.

PAULI IOVII Iunioris.

<i>Quis te dira cohors furor? & quae insania tanta</i>	<i>Non (vt vere) serum crudeli morte tyrannum</i>
<i>Impulit, horribili stimolata</i>	<i>Conficis? at iustum innocuumq;</i>
<i>Eumenidum rabie, & sauis agitata colubris,</i>	<i>Rectorem Insubri imperij, cunctisq; colendum</i>
<i>Vt domini nil tale merentis</i>	<i>Quo simul vna concidit omnis</i>
<i>Corpus in egregium, crudam conuertere dextram</i>	<i>Spes Italiam, longos semper lugenda per annos,</i>
<i>Auderes, scelerisq; nefandi</i>	<i>Scilicet vt nostros populatus</i>
<i>Pro laqueo, & meritis pavis, tibi premia certa</i>	<i>Vrribus euersis fines in viscera nostra</i>
<i>Sperares, nomenq; perenne</i>	<i>Cum Gallo sciret Iberus.</i>
<i>Te non eximij iuuenis deterruit alto</i>	<i>Vos, vos, o Scyllae, formae, tricorporis umbra</i>
<i>Insignis reuerentia vultu,</i>	<i>Harpagae, & vos Gorgones atra</i>
<i>Impia; sed nec te tenuerunt Tempa, nec Ara,</i>	<i>Ardenti fontes animas immergite Averno</i>
<i>Nec superum solennia sacra</i>	<i>Et sbygio exercete flagello.</i>

Carolus Burgundiae Dux.

HIC, qui seuera minacique fronte, distracto gladio, & coruscantibus armis con-
 serere manum cupere, Martioque spiritu fulgurare videtur, Carolus est, Se-
 quanorum & Belgarum Princeps, qui vi bellica, castrensi apparatu, magnitu-
 dineque animi, non suae modo, verum superioribus etiam aetatis Duces, sic
 antecessit, vt summæ gloriae fastigium assecutus crederetur, nisi eum arduis
 & audacibus innixum consiliis, immoderataque fortitudine quaque aspera
 aggredientem, turbulenta & insolens fortuna percussisset. Nam Philippo e Gal-
 lorum regia stirpe, cui Optimo cognomentum fuit, patre genitus, consanguineorum arma vs-
 que adeo vehemens & ferox exercuit, vt Ludouicum xi. apud Lutetiam Parisiorum acerrimo
 circumuentum bello, ad pudendam pacem redegerit, quum ad montem Alerium ingenti edi-
 to praelio, quanquam vulneratus, victor euassisset. Exinde Ludouicus dissimulata potius, quam
 confessa pacis necessitate, quod conspirationem multorum Galliae Procerum timeret, cum
 armato foedus icit, pudendum herede, sed demum sibi & Galliae vtilissimum. Nam coniura-
 torum animi atque eorum arma repente conciderunt. Eo modo Carolus reconciliatus, propin-
 quo Regi, debellatis Eburonibus, Leodioque; ipsorum vrbe ferocibus armis expugnata delataque,
 in Helucios inauspicata arma couertit, eo euentu, vt fatali sua peruicacia experiretur, quantum
 interesset inter nobiles Gallos pro gloria pugnare, moderateque; vt victoria solitos; & agrestes,

qui ab infita animis barbarie, erroris auidi de vna tantum vitacum hostibus dimicarent. Neque enim fas erat, qui Gallicam nobilitatem armorum strepitu, & nominis fama contudisset, ab vllis omnino quam ab efferis egentibus que rerum omnium populis, quibus animorum pernecia in domitum robur efficeret, frangi atque opprimi posse. Heluetij namque iure foederis pro Renato socio, Lotaringia regulo, quem Carolus oppugnaret, arma ceperant: quo bello vnam atque alteram ad Granlonem & Amorum victoriam secundis praeliis consecuti, ita Carolum superarunt, vt ille in primo exutus castris, impedimenta, totiusque exercitus opes, suamque in primis pretiosam supellestem amiserit; in secundo supra quatuordecim millia leuissimorum militum interfecta desiderauit. Ab his duobus detrimentis iratus & fremens, tertij certaminis aleam subire non dubitauit. Nam cum Nanscum oppidum oppugnantem, pertinaciusque haerentem, Heluetij per niues ad soluendam obsidionem progressi adorti que, quum ille incepto abistere indecorum putaret, inuito praelio fuderunt, circumuentumque, nec agnatum trucidarunt, quum desertus esset a suis insigni perfidia Campobassi Neapolitani; qui quum aliquando colaphum a Carolo insolenter accepisset, in id tempus vindictae, patrandique sceleris occasionem distulerat. Fuere qui eum effugisse, & Mosae pontem transiisse affirmarent: quod diu in Burgundia creditum est. Verum puer e Columnia Romana familia cubiculo eius assuetus inter cadauera repertus, a nato lateris enormique vngue dextri pedis, confirmante eius medico certius agnouit. Tumultus est apud templum diui Nicolai in Lotaringia, finibusque Mediomatricum. Reliquit filiam ex Lusitana vxore natam, quae nupta est Maximiliano Federici Caesaris filio, ex qua Philippus susceptus est, qui huius Caroli quinti Imperatoris inuictissimi pater fuit. Caeterum in Carolo id vnum ad summam perillustriusque virtutis cumulum defuisse videtur, quod Genij sui captum sensumque, quam alienae prudentiae placita sequi maluerit, quasi arrogantis & elati supra

supra aequum ingenij esset, amicorum bene consulta contemneret: & contra, peculiari sententiae semper adulari, quae res plerosque perdidit. Nam qui sua intemperantius amant obliti rationis, citissime praecipites dantur, vt reliqua sua omnia, quum fata vrgerent, penitus euerant. Carolus enim nimio fortasse gloriae studio adductus, virtutes, quas in eo maximae erant, atque admirabiles, splendoris, munificentiae, facilitatis, exactaeque bello disciplinae, & in pace pietatis; vna obstinatione animi, dum sibi irato acriter indulget, corrupisse videtur.

PAULI IOVII Iunioris.

Vidistine vt Pyrrhi effigies armata sarissam
Vibret, & a summo spargantur funera ferro?
Vtq; ferus Lybicam contorqueat Annibal hastam?
Huc simulac conuerte oculos, fulgentiaq; arma
Egregy ducis, & late mucrone corusco,
Inspice turbatos vultus, spirantiaq; ora
Martis adhuc tristes pugnas, atque horrida bella:
Hos olim insignes habitus atque ora gerebat,
Illum sanguineus quum formidauit in vndis
Et Liger, & trepidi spectator Sequana belli,

Infracta Gallorum acies, & Belgica passim
Agmina lethifera senserunt fulmina dextra.
Heu miser, heu nimium pugnandi dira cupido,
Heu laudis vesanus amor, quem Gallia diues,
Belgarumque omnes Procerum tremuere cohortes:
Conempserunt rudes populi, gens barbara victrix,
Funeribus statuit medijs, vultumq; trophaeis
Expoliat cunctis, nudumq; relinquit arena:
Vix tandem inuentus parua requiescit in urna.

Iulianus Medices.

EC vera est imago Iuliani Medices, qui magni Cosmi ex Petro filio nepos, & Clementis Maximi Pontificis pater fuit, a celebri Pictore ita scite expressa, sicuti seniores testantur, qui viuentem viderunt, vt Clementem Pontificem toto oris habitu respondisse ad patris lineamenta viderimus. Euaferat Iulianus, quum adhuc viueret pater aequa gloria, editis equestrium ludorum spectaculis, paribusque omnis elegantiae, comitatus atque munificentiae muneribus, Laurentio fratri propere par; & quod natu minor esset, populari fauore Princeps iuuentutis fuerat acclamatus. Capessens vero Reipublicae munia, ea morum actionumque moderatione fratrem summis nitentem virtutibus aemulabatur, vt cunctis ciuium ordinibus esset charissimus, supraque caeteros ciues ipsi duo fratres mire concordem eminent, & Reipublicam paternis auctisque artibus feliciter administrarent: vt potere qui veteres opes, maiorumque perpetuam inter ciues existimationem validis affinitatibus, numerosis clientelis, & noua denique virtute corroborassent; distributis vsque adeo apposite ac sapienter Reipublicae officiis, & collatis ad aequitatem honoribus, vt nullo cultu, nulla eminentiore nominis appellatione, supra ciuilem, nulloque deducendum comitatu a caeteris ciuibus differrent: sola tamen autoritate caeteris omnibus praestare, & praecleara virtute atque potentia ciuitatis Principes censebantur; ideoque fiebat, vt studiosae colerentur ab his, qui publicum bonum & ciuitatis tranquillitatem, omni veteri odio, aut nouae obsecrationi anteponendum iudicabant. Hunc in Mediceis fratribus non obscurum in ciuitate principatum, vna gens Pactia ferre non poterat; satis quidem cum viris & cognationibus, tum etiam fortunis abundans; sed quae esset moribus admodum superba & insolens, multumque auida pecuniae, simul & tenax, ideoque apud populum minimae gratiosa, ac ob id in necem fratrum conspiraret: quoniam vigentibus stabili autoritate Mediceis, nullum sibi satis honestum in Republica locum relinqui arbitrareretur. Erat familiae princeps Iacobus Equestris ordinis, qui cum nulla virtute emereret, perpetuo aleae studio perditus, iraque praecipiti & contemptu superum putabatur infamis. Hunc impulerat Franciscus fratris filius, ore pallens, ingenio liuidus, & perpetuus honesti moris irrisor. Is Romae nummariae negotiationi assuetus, Xysto Pontifici erat familiaris, a quo (si fas sit de homine sacrosancto non inique suspicari) nefarii consilij ratio omnis emanasse creditur; scilicet vt Hieronymo Riario, cui erat auunculus, maiores opes adstrueret, quae ei obuenturae putabantur, si Florentinae ciuitatis statum, sublati Mediceis commutasset. Franciscus quoque Saluiatus, Archiepiscopus Pisanus, nullam vel mediocrem ex literis probatisque moribus laudem meritis, vt potere qui ambitu adulationeque, & prauis omnino artibus ad eum honorem contendisset, ex contentione sacerdotij acre odium in Mediceos concoperat, & ad Riarium, Pactiosque ipsos se totum contulerat, ratus pulcherrimum fore, patriam in libertatem vendicare, & purpurei galeri decus a Pontifice, vel execrabili nauata opera promereri. Quibus aures inicitis, quou exitu susceptum, patratumque; sic id immane scelus, Angelus Politianus, summam doctrinae vir, vt qui cunctos atrocis eius Tragediae actus spectaret, peculiari Commentario,

qui impressus extat, iaculentissime perscripsit. Nos atrocissimi eius editi facinoris summam tantam artingemus, ut bonis mortalibus præclare constet, superos impiorum vindices solere esse certissimos. Igitur coniuratione diu antea Romæ secretis deliberationibus agitata, & Florentiæ demum in Montughio, Iacobi Pactij suburbano instructa, Raphael Riarus Cardinalis è Gymnasio Pisano Florentiam vocatur: specie quidem inuisendæ pulcherrimæ atque ornatissimæ vrbis, verum ut coniuratorum animos præsentis personæ autoritate confirmaret, quanquam uti planè iuuenis, captusq; ingenij parum grauis, tantæ rei constitutæ ignarus esse putaretur. Egere Pactij multo astu, vt à Mediceis fratribus in Fesulanam ipsorum villam honoris & iocundæ voluptatis causâ ad conuiuium vocaretur, vrbî ambos fratres inter hospitalet mensas trucidarent. Sed quâ Iulianus ex molesta pituita impeditus interesse nollet, deiecti ea spe, rem ad sacra, quæ ex festo Solis imminabant, in ipsumq; Templum maximum reiecerunt; in quod ambos fratres tum religionis, tum honoris causâ erga Cardinalem omnino conuenturos iudicabant. Conficendi autè negotij munia inter se eo ordine dispartiti sunt, vt Franciscus Pactius, & Bernardus Bandinus obruncandi Iuliani partes desumeret, Antonius Volaterranus cum Stephano Pactiorum Pædago Laurentium aggredieretur, accepta tum ex condicito ad distringendum gladios tessera, cum medijs in sacris Seruatoris Christi hostia Sacerdotis manibus attolleretur: Antistes verò ipse Pisanus cum Iacobo Poggio, & Saluiatis propinquis suis, fidaq; clientium occulta armorum manu in speciem salutandi Vexilliferi curiam occuparet. Iacobus autem cum equestris dignitatis, tum ætatis honore conspicuus, vbi patrata fratrum cædes esset, equum conscenderet, & armatis clientibus septus per forum discurrens, populum vocaret ad libertatem, & Saluiatis curiam occupantibus vires adiungeret. Iam cepta erant sacra, concinente Sacerdotum choro, & tessera tempus instabat, quum Pactius atq; Bandinus deambulante Laurentio, Iulianum oculis frustra

requirerent. Quapropter ad Mediceam domum conuolârunt, vt in Iuliano omnem prodeundi moram, iocundis adhortationibus absconderent, nunciantes quosdam formosas, ad amantiq; no minis matronas in Templum peruenisse. Itaque viri efferatæ mentis (quod mirum est) hilari vultu apertè compressa perfidia, Iulianum retardante fato, segnius se expedientem, medium honoris cautâ, & infertis iuuenili comitate subter humeros brachijs in Templum deducit, pauloq; post vnâ deambulante ad tessera repente districtis sicis circumfistunt. Bandinus medium sub papilla transfodit, cadentiq; illicò incumbit Pactius, & ferro in ventrem & iugulum adacto, conficit, vsque adeo atroci & feruida manu, vt crebro repetens ictus seipsum in genu præalto vulnere conficiaret. Bandinus quoque furiosa mente Nolum Iuliani familiarem obruncat. Sub idem temporis punctum Laurentij percussores incondito impetu illum adorti, vnâ tantum neq; lethalem ad iugulum plagam inflixerunt; quod is præsentî animo educto statim gladiolo, & reiecta, intortaq; ad læuam chlamyde, constantissime se defenderet, & ab amicis in proximum sacrarium duceretur, vbi obseratis foribus ab imminente Bandino seruatus est; atque inde obligato vulnere, stipante armorum amicorum caterua, domum deductus est; sæpe sciscitans, an frater esset incolumis, & ne Cardinalis violaretur edicens, quem linteati Sacerdotes in eo tumultu currodiebant. Dum hæc fierent, percussa que metu omnis turba diffugeret, & terribili strepitu tantumultus, Templum corrûere videretur, Pisanus Antistes cû suis, Curia scalas ascendit, postulatq; à Ianitoribus, vt ad Vexilliferum, ad quem haberet mandata Pontificis, admittatur. Is erat Cæsar Petruccius; & tû fortè cum Decurionibus (vt festo die sæpe accidit) tempestiue prandebat, admittantibus conuuijs importunû hominis aduentum, quod ea hora serijs colloquijs aliena prorsus atq; inæpta videretur: sese tamen Cæsar è mensa celeriter expedit, eumq; exceptû in suam deducit cellam. Vix coepto colloquio Cæsar in Antistite perplexa & malè coherentia verba, obliquo item obtutu oculos inconstantes, & vultû magni euentus expectatione suspensum animaduertit, atq; inde insidias spectat; relictoq; in cella Antistite, ad Decuriones foras se proripit, & sublata voce, Ministros Curia assuetos aduocat, atque item Apparitores cum argenteis clauis, priscorum Lictorum more summum Magistrum præeuntes, & vt erat egregie forti atq; expedito consilio) Poggiû arreptum crinibus solo deturbat, & in superiorem turriculam cum Decurionibus properè se subducit, arreptoque veru è proxima culina, scalæ aditum tuerur. Magno autem miraculo accidit, vt consurgentibus vndique ad opem ferendam ministris, coniurati & Perusinorum exulum manus Antistitem secuta, diuersis in cœnaculis Curia includerentur, obserantibus sese vtrò valuarum seris, quæ sine peculiari clauè aperiri non poterant. Quo casu quum diducti, nec consensu valerent, nec collatas in vnum vires ad conandum haberent, cuncti per partes ad vnum omnes præeunte Poggio, clarissimi Oratoris filio, iniectis laqueis è fenestris præcipites dati sunt, vsque adeo iratis & furentibus omnium animis, vt præcis primorum capitris ad singulas columnellas, secundis & tertijs suspendio locus pararetur, & præcipitata caduera plebs cruoris & prædæ auida despoliaret, & in frustra concideret. Iam enim populi fremitus aream occupantis, vulgata Iuliani cæde, ad Curiam peruenerat; magnoque studio plebs Mediceis fanens, proditores occupatoresque Curia, ad supplicium deiici deponerebat. Interim Franciscus ipse Pactius è domo Iacobi patruî nudus extractus, delatusque in Curiam, quum neque hisceret, neq; contumaces oculos attolleret, iniecto laqueo è fenestra suspenditur. Nec multo post eum Pisanus ipse Antistes, totius inauspicatæ coniurationis seriem præscribere iussus, in eadem linteâ stola sacerdotali, ita longiore capistro præceps datur, vt Pactiano caduerei coheres, papillam rabidis dentibus appeteret, in eoq; atroci indignantis & fugientis animæ habitu, rigentibus oculis, meritas concepti sceleris penas daret. Eandem quoque fore necis fortem tulere duo Iacobi Saluiati; quorum alter erat frater germanus, alter patruelis. Iacobus verò ipse Pactius, qui armatus in equo ad aream Curia procurrerat, vt populum ad libertatem vocaret, quum ab optimis ciuibus irrideretur, & è summa Curia corona lapides in eum iacerentur, incitato equo Cruciana porta sese eiecit, biduoque post à Montanis agrestibus in fuga captus est: Florentiamque perductus, vbi de scripto expressis coniuratorum nominibus sædissimæ necis supplicium tulit, vsque adeo in eum concitata plebe, vt sepulturæ honore indignus putaretur; bisque tumulatus, semel in Templo, iterum in Pomerio; indeque erutus, quod supremas Christianæ pietatis cohortationes, sese itidem Cacodæmoni impiè deuouens, reiecit; diu à pueris per vrbem raptus, in Arnun traheretur. De Renato quoque Pactio, qui ad armandos agrestes in Mugellanam villam præcesserat, par supplicium est desumptum; retractusque etiam est ex fuga Monteficcus, qui Hieronymi Riarij familiaris, militiæque peritus, totius coniurationis erat conscius. Is ab initio interficiendi Laurentij partes susceperat, sed eius postea hominis virtute, atque admirabili humanitate ex multis colloquijs delinitus, eam cædem, vt in villa promississet, in Templo se patraturam pernegat; scilicet ne homicidio detestabile sacrilegij scelus adderetur, proptereaq; vnus omnium honestiore dignus supplicio, securi percussus est. Laurentij quoque percussores, qui triduum in Cœnobio latuerant, nec à Cucullatis prodebantur, latebra extracti, detruncatis naso atque auribus, eandem latronum more laquei penam tulerunt,

ELOGIORVM

Reliqui Pactianae familiae in carcerem coniecti sunt, vnusque omnium Gullermus, qui Laurentij sororem in matrimonio habebat, in villam, impetrate vxore, relegari meruit: & Raphael Cardinalis ab omni iniuria & contumelia in honorem Pontificis seruatus est. Hanc in vindicanda atrocissimi sceleris audacia, Senatus seueritatem vel ipse Barbarus, & nostrae religionis hostis, Bajazetes Turcarum Imperator insigni religione probitateque; comprobauit, quum Bandinum ex fuga elapsum Constantinopolim, deposcenti Laurentio, tanquam parricidam, & impium Templi violatorem ad supplicium tradidisset. Atque ita ille cunctis damnatus gentibus, ab eadem fenestra laqueo suspensus, iustum ciuibus vindicatae feritatis suae spectaculum praebuit. Neque Hieronymus Riarius, coniurationis author, vltros Deos diu sefellit; quum apud Foroliuium, oppidanorum conspiratione, in mensa trucidatus, & per fenestram in forum praecipitatus, vel feras nefariae malignitatis suae poenas expenderit.

PETRI ANGELII Bargaei.

At, o Deorum, quisquis in caelo soles
Nefanda sepe facta vindex persequi,
Nec ferre inulta, perfidi nunc Pactij
Dedere sat superq; poenarum tibi?
Cum Iulianum patriae nouum decus
Quiuere Templo in ipso adorti occidere,
Nil suspicantem tale; cum fadissime
Turpata fuso permaderent sanguine
Sola ipsa Fani limina, atque altaria.
Namq; haud furentis hercle sauos impetus
Fugere Plebis, haud latebris abditi
Cauere dexter as piorum vindices.
Non & paratam Thracy Regis fidem
Sensere; nam cum Barbarus tantam luem
Perhorruisset, execratus patriae
Remisit vsque ab vltima Propontide.

Inserta quare plurimis cadauera
Collum capistris ciuitas latissima
Speclauit; illa nec miserta fontium.
Quin insepultus horridus nudus, lacer,
Canesq; auesq; pauit, & pisces, datus
Praeceptis in amnem manibus Iuli tuis,
Bandinus ille, perditus sicarius,
Bandinus ille, Thracius, quem Bosphorus
Vt piaculum, & scelus teterrimum,
Existimauit impium & nefarium,
Suisq; longe deferendum a fluctibus.
Sic, o rubentis Iuppiter vindex, tua
Vt iura discant colere, discant legibus
Parere certis, temnere & quid sit Deos,
Puni cruenta perfidos vi dextera.

BENEDICTI VARCHII.

Nam quis te liuor? qua te tam dira furentem
Patrandi sceleris rabies, regniue parandi
Ambitio, patrios tecum euersura penates,
Impulit effera gens furij vsque vlticibus olim?
Vt iuuenem florentem opibus, virtute decorum,
Conspicuum forma, dulci grauitate verendum,
Prestanti insignem eloquio, nil tale merentem
Incautum, ante aras, & Dijs spectantibus ipsis,
Aggressa (infandum) media testudine Templi
Allectum blande, pratentatumq; dolose
Conficeres ferro toties per pectus adacto?

Et clarum obscuro sedares sanguine fratrem,
Totius Italia simul absumptur a salutem?
Heu facinus nullo delendum tempore, nulli
Aequandum, non vlla vnquam sae cade piandum.
Impia corda, immani secla, immitia fata,
Fata malis hominum gaudentia, quid magis se-
uum,
Dammosumue magis vidit Sol? Castore leso
Occidit Ausoniae Pollux, columenq; decusq;
Et si non aliud, Medica spes altera gentis,
Clementisq; pater, totus cui paruit orbis.

Mahometes II. Turcarum Imperator.

MOC atroci vereque Tartarico recedentium oculorum obtutu, malignoque pallore buxei vultus, & enormi contegentium labra narium curuitate Mahometes fuit, quem Turcae non modò ceteris Othomannis superiorem, sed exaequatis vitiis, atque virtutibus, Alexandro Magno parem volunt. Nam rerum gestarum gloria, & magnitudine animi cum progenitores, tum cunctos qui eo seculo maximè flourerent, cogniti orbis Reges, vel qui postea his sexaginta annis regnarunt, proculdubio superauit. Natus erat ex Despoti Seruiae filia, quae puerum Christianis preceptis & moribus imbuerat: quorum mox oblitus, adolescendo ita ad Mahometis sacra se contulit, vt neq; hos, neq; illos ritus teneret, & in arcano prorsus Atheos haberetur: vtpote qui vnum tantum bonae Fortuna nume coleret, quod praecclare conciliari viuida efficaciq; animi virtute praedicabat. Itaque nulli addictus religioni, cunctorum hominum accu-

ratas

ratas de Dijs, tanquam humana nihil curantibus, cogitationes irridebat; eo animi decreto, vt nullum vnquam ius amicitiae, aut foederis, nisi ex commodo, exceptaque ad proferendum imperium occasione, colendum atque seruandum arbitrareretur; & rem bellicam vsque adeo enixe & liberaliter curaret, vt cuncta munia, vetere Graecorum lege ad poenam & praemium reuocaret. Praecepta autem maiorum ex disciplina militiae constituta, quibus illi tantum imperium peperissent, pleraque emendando, augendoq; vti opus foret, nouis artificijs, ac ampliore omnis generis armorum apparatu exaggerabat. Primus Othomannorum naualia instituit, quod maximum apud antiquos in classe ad omnes res gerendas momentum, positum esse intelligebat. Quae vna re Venetorum vim mari, ab antiqua laude insuperabilem, postea contempsit. Sed primu eius & nobilissimum bellicorum operum fuit, Constantinopolis terra mariq; fortiter expugnata, ceesoque Constantino supremo Graecorum Imperatore, antiquissimum Graeciae imperium funditus euersum. Exinde Peloponnesum ingressus, Graecorum & Venetorum copias secundis praelijs deleuit, Hexamylisq; murum a Venetis in Isthmo magno sumptu & longo labore restitutum, ex vsu victoriae totu diruit. Nec multo post Euboeam insulam, expugnata Chalcide Venetis ademit, atq; item Lesbum, deleta propè Mytilene vrbe. Tanto vero apparatu Illyricum adortus est, vt Stephanum Bosnae Regem, Iaiza vrbe, totoq; Regno expelleret, & occideret. Eodem quoque terrifico impetu in Epirum descendens, Croiam vrbe, quam pater Amurathes frustra oppugnarat, atq; item Scodram expugnauit; Homaremq; & Malcoccium Duces per Dalmatiam ad Euganeos vsque penetrare iussit. Quibus irruptionibus graue vulnus Venetis est inflictum, caeso a Barbaris ad Soncium amnem Nouello eorum imperatore. Easdem quoque immanium caedum & incendiorum clades Stiriae & Carinthiae gentes, ad quas Barbari deflexerat, senserunt. Pannonijs quoq; arma inferre ausus, Belgradum improspere tentauit. Mox ad Septentrionem conuersus, in ipsa

ELOGIORVM

Taurica Cherfoneo, Theodosiam, quæ Capha dicitur, Bosphorani regni caput, Genuensium coloniam occupauit, & Trapezuntium imperium ad Euxinum euertit; Caloianne & Dauide fratribus è regio sanguine captis & interfectis. Exinde tot partis victoriis, ad Orientem est conuersus. Pyrametòq; Ciliciæ rege debellato, & regno eius in prouinciam redacto, aduersus Persas, offensus Vsumcassanis noui regis felicitate & gloria, ad Euphratem Othomânica signa promouit: eo belli euentu, vt ipsum Vsumcassanem, multis in clytum victoriis, vno præsertim tormentorum apparatu ad Arsengam superârit. Erant utiq; ea quæ gesserat perampla timendaq; finitimis, quum insatiabili gloriæ cupiditate concitatus Rhodum inuadere, ac simul Italiam rerum quondam dominam adoriri: atque item coacto ingenti tertio exercitu, in vltiores Persas penetrare constituit. Itaq; missus est ad oppugnandum Rhodum cum valida classe Mesithes purpuratus, è gente Paleologa: in Italiam autem Acomathes, cui ab exciso anteriore dente Gendico cognomen fuit. Hic ab Aulone in Salentinos trajiciens, Hydruntem expugnauit, summumque inde terrorem toti Italiæ intulit: sed dispari euentu Mesithes Christianæ militiæ vim, cum Rhodi mœnia tentasset, infelicitè expertus est: quum interim Mahometes aduersus Persas ire pergens, apud Nicomediæ lacum repentino intestini dolore correptus, extremum vitæ suæ diem, tridui cruciatu festinata morte absoluit, anno ætatis quinquagesimo tertio, imperij autem trigésimo secundo, magno quidem Christianorum commodo. Nam Acomathes, qui amplius sesquiannum circumfula Christiana arma contempserat, cognita Imperatoris morte, eum supplementa nouarum copiarû præsidio in Italia expectaret, interrupta spe ingentis victoriæ, mœrens & gemens excessit. Cæterum Mahometes, qui impietatis apud suos, apud nostros verò perfidiæ & inhumanæ crudelitatis notam subiit; hanc saltem confessione omnium certam laudem à Barbaris repudiatam, non inlulsè tulisse existimatur, quòd ei literarum & præcellentium artium decus cordi fuerit: quando cunctas clarissimarum gentium historias sibi verti in Turcicam linguam inberet: vt inde haustis militiæ præceptis, actionum suarum disciplinam, exemplorum varietate confirmaret, & præclaros artifices pictoresq; præsertim insigni liberalitate completeretur. Nam & commentaria rerum ab ipso gestarum, à Liberto eius Vicentino conscripta, legimus, veraque eius imagine sumus potiti, quam Gentilis Bellinus è Veneriis Byzantium euocatus pinxerat, quum ibi regiam multis tabulis rerum nouarum ad oblectationem iocundissimam referisset.

LEONARDI GRIFFII (vt fertur.)

Qui vici innumeros populos, tot regna, tot vrbes
Solutus & immensi qui timor orbis eram:
Me rapuit quecumq; rapit mors improba: sed sum
Virtute excelsa ductus ad astra tamen.
Maior Alexander non me fuit, Annibal & non,
Fuderit Ausonios tot licet ille duces.
Vici victores Danaos, domuiq; feroces
Caonia populos, Sauromatasq; truces.
Pannonius sensit quantum surgebat in armis

Via mea, quæ Latio cognita nuper erat.
Arsacida sensere manus has sensit Arabsq;
Et mea sunt Persæ cognita tela duci.
Mens fuerat bellare Rhodum, superare superbam
Italiam: sed non fata dederunt modum.
Hei mihi, nam rapuit mors aspera quæq; sub alto
Pectore condideram, vertit & hora breuis.
Sic hominum fastus pereunt, sic stemmata, sicq;
Imperium, atq; aurû, quicquid & Orbis habes.

Federicus Feltrius dux Urbini.

Hic est ille FEDERICVS Feltrius Urbinatium princeps, qui in spectaculis equestribus ab ictu lanceæ dextro orbarus oculo, iniquam honestissimo ore deformitatem præfert. Is ab adolescentia datus in concubernium Francisco Sfortiæ, totam Sfortianæ militiæ disciplinam ita hausit, vt quum in eo certissima magni futuri Ducis indoles excelleret, ab inuicto Imperatore ex fratris filia gener ascisceretur. Hunc militari & demum Imperatoria florentem laude, vsque adeo patrum nostrorum ætas admirata est, vt eum præscis illis Ducibus, qui ab eodem orbitatis incommodo summæ virtutis opinionem & famam sunt consecuti, non temerè compararet, quòd singulorum peculiare quasdam virtutes æmulari, argutissimoq; ingenio decerpere videretur. Nam quæ propria Philippi Macedonis laus fuit, multo consilio bella suscipere, multoq; maxima celeritatis vehementia conficere; oborientes rerum casus ad rationem flectere; nouas semper occasiones ad alendum bellum aperire; frustrari longa mora hostes, eorumq; præfectos pecunia sæpe tentare, & commentitiis literis suspectos & inutiles reddere, probè dicerat. Astutijs porrò plameq; Punicis artibus Annibalem æquabat, quo nemo vnquam callidiùs infidias retendisse; nemo peritiùs instruxisse aciem; nemo arma promptiùs atq; ferociùs expeditisse traditur; quando etiam in toto rei bellicæ negotio subitæ inexpectatæq; prudentiæ mira laus

ra laus asulgeret; ei profecto per similes, quæ in Romano Sertorio viguissent. Nam præ occupare inminentium hostium consilia; munitiona loca castris antecapere; hostes imagine committenda pugne distingere, diuq; ludificari, ac fatigatos demum longi laboris atq; vigiliæ mora, ideoq; vici paratos, peracti repenteoque impetu inuadere conuenerat, sic vt non omnino sit mirum, si qui o dies collatis signis confluxisse traditur, bis tantum æquo Marte pugnauerit, quum sexies victor profligato, atque exuro castris, hoste triumphalem lauream retulerit. Cæterum bello & pace enitens in eo ingenium graue admodum, sed sine vlla seueritate, quando in omnes lenè miæque esset, sine mollicie, & nunquam ad contumeliam iracundum. Facundia valuit efficaci, atque apprime temperata, qua neminem offendens cunctos modestiæ & probitatis admonerat; potius quàm acerba increpatione castigabat; vt ore qui milites, ingenuosque præsertim, pudore, eorum quàm poenæ metu in officio contineri prædicaret. Eum porrò militiæ morem tenebat, vt Tyrones equites, quos ex nobilissima iuuentute instituebat, ad parandum decus semper accenderet. Ab his autem quos alacres & gloriæ avidos fore prouidebat, hoc sibi vnum præitari postulare erat solicus, vt quum in conspectum hostium deuenirent, non prius eorum aciem reformidarent, quàm in eam audacter & fortiter primas hastas confringerent, quo impigre facto, si ita videretur, vt secunda pericula vitarent, tum demum equos reflecterent. Nihil enim ipsos ex eo receptu vel pudoris, vel ignominia lubituros. Dux namque præliorum & eius sæculi motum eximie peritus, existimabat ad primos impetus plerumque parari victoriam, qui longè vehementissimi ab ætate vigore concitato milite, quum à veterano decurione inducitur, prouenire consueissent. Multis siquidem militiæ exemplis compertum habebat, Tyrones, vt nouum duri Martis pericula expertos, ab incòsulta ineundi prælij cupiditate, quòd hostem elatis animis facile contemnunt, vehementem & plerumque insuperabilem vim asferre; sic vt eam

ELOGIORVM

perurbata primo impetu aduersariorum acie, quæ non facile reparari atque restitui queat, cæptæ semel victoriæ secundissimus euentus continuò subsequatur. Hanc in eo perpetuam bellicæ laudis existimationem splendidissimè cumulabant literarum honos, & magnificentiæ studium. Nam qui Prætorium laxitate & structuræ elegantia Urbini ædificarat, in eo etiam Bibliothecam condidit, codicibus disciplinarum omnium refertissimam; existimabatque nihil esse alienius & turpius in bono principe, quàm nescire literas; cuius incommodi focerum, eundem atque nutrimum maximè pœnitere memoria teneret. Raptus est fato suo, quum Herculem Aetæstinum aduersus Venetos formidolosa Ferrariensibus arma inferentes, oppositis ad Stellatam oppidum copiis tueretur. Ex his enim locis à Padana aura insalubribus, & palustri solo damnatis, lethalem concepit morbum, què iam planè senex diu ferre non potuit: eo fortè die moriens, quo Robertus Malatesta postrelatam ad Xystum pontificem de Alfonso Aragonio ad Velitras profligato triumpho lauream in Vrbe vita excessit.

PETRI ANGELII Bargai.

Artes si docuit Punica gens suas,
Captantem insidijs Annibalem duces;
Si præstante Philippus
Fudit consilio hostium
Inuictas acies: si sapientia
Sertori potuit bellica cadibus
Non vnus legiones
Affecisse Quiritium:
Ingenti, quoque te Sfortia gens suo
Astu, consilio, & sapientia
Instructum bone Feltri
Bellis præficere horridis

Quiuit, sic similes quos Dea præpotens
Orbatos oculo fecerat altero,
Virtus ipsa coëgit
Inuitos tibi cedere.
Cui præter decora hæc maxima, maximas
Reddunt Aoniæ numina gratias,
Culti & ripa Metauri
Et fluxu Tiberis rapax.
Dum terga igitur conteget undiq,
Calum, cum Latio Græcia nobili,
Quod viuuit tibi semper
Sed debere fatebitur.

Magnus Caythbeius Memphiticus Sulthanus.

HAC peracti atque retortida fronte magnus Caythbeius apud Memphim pictus visebatur, quum Selymus gemina potitus victoria, Mamalucchorum regnum interfectis duobus supremis regibus euerteret, opulentissimæque regie ornamenta reuelleret, vt se nequicquam præpedientibus arenis, inuicta arma Memphim vsque protulisse discessisset; inde victorem testaretur. Fuit Caythbeius natione Circassius, conditione seruus; verum ab admirabili virtute, atq; fortuna dignus eo imperio, quod per duos & viginti annos singulari cum gloria rexit & auxit. Nam more gentis ex venalitiõ seruorum ordine, Mahometanæ legis beneficio liberfactus, sed perpetuus manceps Regis, vt primùm è literario, militariq; ludo adolescens prodit, incredibili prosperoq; semper cursu, singulorum ordinum honores percurrit atq; promeruit; creatusq; demum Diadarius, qui est summæ præfecturæ honos, cum multis fortibus factis, tum variis in aulæ primates obsequiis, latè gratiam eo euentu adeptus est, vt in comitiis inter multos vel egregiè fortes & gratiosos frustra ambientes, suffragiis victor, & Rex, & Sulthanus acclamaretur; neq; de se rectè conceptam efficacissimæ virtutis opinionem vsq; fessellit: in hoc vnum semper intentus, vt instauratâ militiâ, quæ longo æuo emarcuisse videbatur, veteres equitum alas lectissimis supplementis corroboraret, & in expeditione educeret. Legebantur autem ex ipso præcipuè Circassiorum genere, iuuenes acerrimi & robustissimi. Eius enim gentis homines toto habitu maximè lacerosi, validos artus, imperterritas mentes, & tolerantia omnis laboris corpora ad militiam afferebant. Circassij namq; squalida in regione, rerum propè omnium inopes, luxuriæq; propterea prorsus ignari, & Aquilonis flatibus obiecti, perpetuoq; rigentes gelu, ita prædatoribus Scythijs expositi sunt, vt mortalium miserissimi existimentur & captiuitatis iniuriam non magnopere doleant, nec parentes perpetua damnati inopia; interceptos liberos diu lugeant, quando etiam filios & propinquos ab ipsa statim infantia paruo pretio mercatoribus diuendant, à quibus pueros ideo expecti persuasum habent, vt honestos milites, præclaros Duces, & si ita fors vehat, maximos Reges efficiant. Circassij populi eum Euxini maris tractum incolunt, qui à Colchis atque Mengrellis ad Bosphorum contra Tauricam Chersonesum extenditur: ea porro lege atque his ceremoniis Christum Deum adorant, quibus Moschi & Ro-

& Roxolani Græcorum ritus sequentes, vti solent. Cæterum Caythbeius è sordidissimo loco à prima pueritia Memphim perductus, atque institutus his moribus atque artibus, quibus Mamaluchi equites certatim incumbunt, ad summum rerum fastigium peruenit. Vbi verò primis comitiis sine vlla repullæ suspitione Rex extitit, & per Caliphum sacrorum principem, desumpto Sulthani titulo, more gentis consecratus est, nihil omnino antiquius habuit quàm præferre fines, imperij limites armis tueri; Arabumque præsertim infestas manus repellere, debellare contumaces, & neminem aduersum se insolere pati. Magnanimo namque & potentissimo finitimorum Arabum impudentis audaciæ latrocinia validis armis vindicanda videbantur, & Persæ, qui sæpe repentinæ in Comagenem & Syriam irruptiones fecerant, Euphratis transitu deterrendi; reprimendaque itè Ochomannorum arma, quæ formidolosa erant Syris ad Ificum sinum finitimis, quod Turcæ præsidis Ciliciæ, nuper sublato Rege Pirameto in Prouinciam redactæ; veteres fines transire, alienaque inuadere arroganter auderent. Itaque tribus bellis ingenti animo susceptis, pari que fortuna confectis, Arabes nequicquam se longa fuga eripientes, iustis affecit cladibus, antiquisque eorum domiciliis & sedibus latè expulit; eo rerum euentu, vt ad vnum omnes reguli Arabes, atq; his permixti Mauri & Ægyptij, qui regiones inter Nilum, dextrum Rubri maris litus incolunt, sese conferre ad authoritatem Memphitici Regis, & tributum pendere cogerentur. Persæ quoque duobus tumultuariis præliis fusi, ultra Euphratem in Mesopotamiam pellerentur, & in Cilicia Mamaluchi ad Tarsum castrametantes, Turcas adorti, capto Cherseogle purpurato, qui Baiazetis erat gener, clarissimam de inuicta gente victoriam retulerunt. His secundis successibus, quum Memphitici imperij fines ad occalum per Africam vsque ad Cyrenem extendisset, in repentinum atque inexpectatum, ideoque grauissimum bellum incidit, conspirantibus scilicet subseruis Æthiopicibus in Mamalucchorum cædem, planeque rebel-

ELOGIORVM

lancibus: quibus magna multitudo Arabum & Ægyptiorum, rædio præduræ seruitutis se coniunxerat. Sed Caytbeius expedito equitatu turbam nequaquam militaribus armis, sed oblati tantum casu atque his inualidis armatam telis (quanquam contumaci spiritu sese in libertatem vendicantem) per partes aggressus multo labore disiecit, atque perdomuit. Ab eo diuersorum præliorum cruento exitu, magnus Æthiopum numerus, communicatæ perfidiæ poenas dedit. Pars verò eorum fermè tertia compedibus est reuincta, vt qui nusquam ipsum verè libertatis bonum experti, emptiq; pretio, fortibus dominis seruire condiscerent. His rebus gestis Caytbeius plenus gloria, & apud nostras gentes pari virtutis atque fortunæ illustri fama, Sulthanorum clarissimus euasit. Nam is est, qui extrinæ amicitia appetens ad proferendum nomen Laurentio Medici Camelopardalim dono misit. Id animal præaltis anterioribus cruribus, cum humiliora terga, breuesque suffragines haberet, ceruinumque caput ab erecta rigidaq; ceruice, duobus insignne corniculis dorsum eius candidis in orbem maculis in rufo colore dispersis, mirè variegatum spectaretur, vt prorsus innoxium, nõ Etruriæ modò, sed toti Italiæ diu mirabili spectaculo fuit, vipotè quòd ab ipsis vsque Romanis temporibus Italia non viderat, quum in extremis Æthiopiæ regionibus ad Nili fontes difficilimè capiatur. Simili quoque munificentia studio paulò antè ad Galeacium Sfortiam Elephantem perdomitum, & Tigridem oblongis atris virgulis maculosam, ab insita feritate terribilem dono miserat: quas belluas pictura eleganter expressas in arce Mediolani hodie etiam spectamus. Cæterum senescentem Caytbeium, Dulcibes vxor Arabici generis, ideoque ambitiosi spiritus mulier, perpetuis adhortationibus perpulit, vt Mahometem filium Imperij hæredem relinqueret, antiquata scilicet ea lege, qua filius patri successore esse verabatur, quum Ægyptios Reges veterè maiorum instituto nequaquam obliuata successione liberorum, sed communibus equitum suffragiis creari mos sit; eadem penè iuris formula, qua Romæ summos Pontifices à Senatoribus in Comitio creari constat. Nec desuere Proceres, qui ab impudenti adulatione Regine consiliis assentirent, multa vtique corrupti largitione, quum essent ex eo numero, qui nullam gratiæ spem pro se in comitiis habituri viderentur, extraq; sortem petitionis positi, melioribus (vt sæpe fit) tanti principatus fortunam inuideret. Itaq; primarum classium Principes abrogata comitali lege, nouum decretum intulerunt, ad nutum imperiosa & satagentis Regine promulgatum, quod non inepta æquitatis & exempli ratione, cunctis ferè probaretur. Id non erat omnino absurdum, quoniam fortissimo Principi, atq; optimè de Republica merito, & ægrè conceptum ex senectæ vitiis morbum sustinenti, adiutorem dandum censebat, qui ingentia curarum pondera in patre, recentibus viribus subleuaret; sicuti antea maiores suos Saladino Sulthanici Imperij conditori ad honestissimū posteritatis exemplum tribuisse meminerant. Nec multò post Mahometem viginti quatuor annos natum ab eximia pietate, patris adiutorem, & consortem Imperij nouis appellationibus salutârunt. Sed ab excessu demum Caythbei, qui damnatæ quorundam Procerum rumoribus adoptioni, non diu superfuit, Mahomeres non multum ea inauspicata hæreditate lætatus est. Nam Mamalucchos dolore ereptæ suæ sortis, interruptæque prærogatiuæ iniuria percussos, dira intestini belli rabies ita inuasit, vt Mahomete interfecto, quatuor secundum eum Principes creati, paucorum mensium spatio turbulentiſsimis comitiis trucidarentur: eo anno, qui fuit à partu Virginis supra millesimum & quadringentesimum, nonagesimus sextus.

PAULI IOVII Iunioris.

Si quondam Hesperio quos misit Boreas ab orbe
Dalmatiae, aut Lybæ Mauris circumsona tellus
Aeneadam fasces, Capitoliaq; alta tenentes
Obsupuit populus Latialis, & incluta Roma
(Externos quamuis dominos) æquauit Olympo,
Insuetam admirans aliena nomina terræ;
Nonne erit hic etiam toto admirabilis orbe?
Qui genere ex humili Riphæis natus in oris,
Aduersi fines mundi, rigidamq; relinquent
Arcton, Cimerias, ubi Bosphorus asperat undas,
Venerit ad magni septentrina flumina Nili?
Atque ibi seruitiles habitus exutus, & ora,
Consensuq; Ducum magno prælatus honore,
Tū demū Ægyptiū & Phariæ cōpescat habenas?
Et Syriam quacunque rapax procurrit Orontes,
Sceptra tenens laicè magna distione gubernet?
Scilicet hac tanta virtuti, ingenioq; labori

Conueniunt; namq; ille diu in sua damna ruentes
Victor Erythraei depellit litore Ponti
Prædones Arabum, simul & felicibus ausis
Trans fluuiū Euphratē, trans pictæ Persidis arua
Cogit Ityræo gaudentes vulnere Parthos.
An memorem, quod Coryciae prope mænia Tarſi
Restulit infesto ex Turca sublime trophaum,
An subito oppressa Æthiopum seruilia bella?
Sed nec adhuc tanto famæ contentus honore,
Muneribus placet Italiam penetrare, suaq;
Laudè frui; magno sic vecta per aquora sumptu
Bellua, quam præsci coniuncta voce Camelo-
Pardalim appellant, geminum cū vertice cornu
Fulget, & insigni distinctum tegmine corpus;
Felix ille quidem cunctis qui cognitus oris
Non vitam ferro amisit, sed morte quieta,
Et natus lacrymans posuit sua membra sepulcro.

Matthias

Matthias Coruinus Rex Pannoniæ.

NON inuictis modò armis, sed magnitudine animi, admirabilique virtutum omnium concursu Matthias Coruinus Pannoniæ Rex, cunctorum suæ ætatis Regum decus superauit. Patrem habuit Ioannem Hunniadem, secundis patriter ac aduersis, Ducem, omnium qui cum Turcis arma contulerint, longè clarissimum; vt potè qui Turcarum fulmineus terror appellaretur, quorum magnam multitudinem in Belgradi fossis prostrauisset. Is natione Semidachus & Valachus, duos habuit filios, Ladislaum & Matchiam. Ladislaus, quod Vldericum Ciliæ Comitem Regis propinquum, qui capitales inimicitias cum Hunniade patre semper exercuerat, apud Albam confodisset, à Ladislao Rege securi percussus est, Matchia custodia tradito, abductoque in Bohemiam, vt ibi de nobilissimi adolescentis supplicio, extra Hungarorum oculos consideratius atque liberius decerneret. Nam tameris Matthias eius cædis concilius fuisse putabatur, quod tamè interfecti Ciliensis cruore manus minimè polluisset, nec duodeuigesimum attingisset annum, plerosque Procerum ad misericordiam commouebat, quum vnica proles Hunniadis interitura crederetur. Quid enim eius viri memoriæ ab Hungarica gente vel gratius, vel honestius persolui posset, quam si eius sobolem à terribili nece seruarent; quum ab Hunniade se toties seruatos, Turcicisque trophæis nobilitatos esse faterentur? Eo modo fluctuante Rege, fara viam aperuerunt, qua captiuo & sæuam securem expectanti, non salus modò, verum & Pannonici Regni corona pararetur; Ladislaus enim Rex, dum Pragæ nuptiis vacaret, veneno intra paucas horas sublatuſ est, Bohemiæque Regnum arripuit Georgius Po-

ELOGIORVM

gibraccius, qui vigore animi, clientelis atque opibus, Procerum erat potentissimus. Cæterum morte Regis audita, Michael Zilagus Matthiæ auunculus, apud quem erant veterana copia, quæ sub Hunniadæ stipendia meruissent, cum matre Matthiæ Budam contendit. Quorum aduentu Hungari Proceres permoti, matris lachrymis, præsentisque exercitus studio & viribus adducti, commendante Hunniadis sobolem Michaële, extemplo vel vincum adhuc catenis apud Pragam Matthiam Regem declararunt; missisque Legatis a Pogibraccio postularunt, ut sibi Matthiam redderet, quem publico consensu Pannoniæ Regem salutassent. Nec mora Pogibraccius consilium expedit, obtemperandumque Hungaris censet, quod putabat confirmando nouo regno nihil sibi fore opportunius, quam si Hungaros eo beneficio obstringeret, & Bohemis conficiaret. Itaque non catenas modo detrahit Matthiæ, sed ei ad certissimum amicitia pignus filiam despondet, & tradit; ornatumque Regij cultus muneribus Budæ regnaturum dimittit. Fuere qui existimaret a Pogibraccio regnum affectanti, venenum Ladislao præbitum fuisse, cuius vxor, quæ Caroli quarti Cæsaris, Bohemiæque Regis neptis erat, vterum gestaret. Ea partus expectatio ciuile bellum in Hungaria excitauit, graueque negotium attulit Matthiæ, quum de regni possessione cum Regina armis contendere cogeretur. Sed post editum infelicem partum, Regina contentioni finem fecit honestis conditionibus, legitimeque demum antiquo Regum diademate apud Albam coronatus est; sic ut regnarit supra annos triginta sex, occupatus semper nouo bello, quum perpetuis & inuictis armis vndique sibi amplissimam laudem & gloriam parandam existimaret. Non sustinere ardentis Ducis vim Poloni, qui arma Hungaris inferre ausi fuerant. Hæc eadem Germanorum robora perfrigit, quum Austriæ Viennam Federico Cæsari adimeret. Valachorum exercitum ancipiti prælio profligauit, quo ipse iugiter vulneratus, sed planè victor discessit. Binis quoque præliis Turcarum, ab Illyrici limite irumpentium, audaciam ira contudit, atque repressit, ut Mahometes eorum Imperator, omnium propè gentium victor, successorque eius filius Baiazeres, æquissimis legibus pacem petierint. Gessit aduersus Slesicas ad Vratislauriam urbem acre bellum, tanta utique felicitate, ut in toto Hungarici regni limite deuictarum ab se gentium summæ gloriæ trophæa spectarentur. Verum ob id maiore præconio dignus videretur, quod transmissis auxiliis Italiam Turcarum metu, qui Hidruntem in Salentinis occuparant, liberasse existimari possit, postquam inuicti antè, pertinacissimeque resistentes Turcæ, vnum Blasum Magarem, è Matthiæ Præfectis pugnacissimum timendum esse, ipsa demum deditione post egregios multarum eruptionum conatus ostenderint. Eminebat in Matthia eruditum & graue perspicacis ingenij iudicium, quum rerum bellicarum omnis generis, & literarum intelligentia polleret. Neque enim Regem aut Ducem absolutæ virtutis & gloriæ famam adipisci posse prædicabat, nisi literarum præsidio munitus, omnis ætatis instituta militiæ, ipsaque antiquorum stratagemata ex historiis percilleret; quando ea documenta, quæ magno vsui militiæ forent, ab ignaris literarum, nisi longissimo tempore experiundo percipi non possent, quæ alij ex veterum exemplis legendo facile consequerentur. Propterea peculiari propè studio in Regiam sibi viros ascierat, non optimorum modo studiorum, sed nobiliorum etiam artium laude insignes, quorum consuetudine legendo & disputando, mirum in modum oblectabatur. Quicquid enim otij è grauissimis occupationibus suffurari poterat, id totum euoluendis annalibus impendebat; multusque viscebatur in ea Bibliotheca, quam exquisitis libris nullo deterrente sumptu refertissimam esse curauerat. Forum verò Budæ præcellentium artificum tabernis exornarant, qui ex Italia præfertim certis inuitati præmiis, Budam confluebant. Regia enim Budæ veræ virtutis domicilium, perpetuæque splendoris hospitale diuerforium cunctis gentibus patebat. Quandoquidem vincere hostes, & scribenda facere, & virtutem liberaliter exornare, Regiæ fortunæ proprium munus esse duceret. Inuexerat toti prouinciæ Italicas artes, cultum domesticum, Hunnicæ gentis mores, ad arma & latrocinia natæ, ita molliuerat, ut Regnum ex plumbeo aureum, deterfaque rubigine splendidum reddidisse Pannonij faterentur. Hac illustri fama Christianorum Regum florentissimus, quum vigeret, agitarerque animo ingens bellum aduersus Turcas, & lætissime pransus esset, Bolanumque Venerum Legatum honoris causa equestri dignitate inter sacra solennia perornasset, repente apoplexia correptus expirauit, anno ætatis quinquagesimo sexto, à partu autem Virginis nonagesimo supra quadringentesimum atque millesimum, eo festo die, qui Palmarum celebritati dicatus est. Effigies eius armata equestris, luculentissime depicta Romæ in campo Floræ, contra Podium cubiculi mei in angulo Laurentianæ domus spectatur, ad quam arridet altera persimilis Andrea Mantiniæ manu picta, quæ in Museo nostro conspicitur.

ANTONII THEBALDEI.

Coruini breuis hæc vrna est, quæ magna fatetur | Facta fuisse Deum; fata fuisse hominem.

PAULI IOVII Iunioris.

Vos, ô qui celeri gradu | Lucum Castalæ rupis, & ardua

Parnasi iuga scandere | Certatis viridem per nemorum comam,

Quæ

Quæ riuo resonans sacro
Leni lymphæ fugax perspexit aluco,
Aurata cythara modos,
Insignemq; lyram ponite, ponites
Si quis posse putat suo
Cantu, & grandiloqui carmine Pindari
Regem Pannoniæ decus
Coruinum meritis tollere honoribus.
Nam si Mæony senis,

Sed que Virgilij Musa canit Deos,
Sese reddat ab inferis,
Nec curet Sicula regna Proserpina,
Haud vnquam valeat satis
Summis, quam deceat, tollere versibus
Coruinum egregium Ducem,
Quem nec laurigeri posses Apollinis
Laus, nec Pierij chori
Princeps, dulces canens Calliope melos.

FINIS LIBRI TERTII

PAULI IOVII EPISCOPI
NVCERINI IN TERTIVM
LIBRVM ELOGIORVM
SVORVM

PRAEFATIO

Ad COSMVM MEDICVM Florent. Ducem.

QVARTVS hic liber, magnanime Cosme, recentiorum Heroum imagines continebit, quibus elogia idcirco superioribus adstrictiora, breuioraque sigillatim affigentur; quoniam eorum, quos ipsi virtutis suæ fama florentes vidimus, præclara nomina historijs nostris abundè celebrata sint, & uti reor, ad posteros etiam transibunt. Ex instituto autem ordine, primus sese obtulit Carolus Rex Gallia, qui coalescentis, nec confirmatæ adhuc pacis tranquillitatem Italiae inuidit, liuore tamen nostro potius, quam suo. Quippe qui euocatus accersitusq; ad euertendum passim publicarum rerum statum, eò grauior ingruerit, quod apud ignaros periculi, imperitosq; militiæ nequaquam metuendus esse putabatur. Sed eius externa gentis vis repentina & impotens, vel serò nos docuit, dissensionum nostrarum intestinaq; discordia protinus obliuisci, ut parata seruitutis incommoda vitaremus, quæ demum serendo bella ex bellis nobis parum maturè insanire desinentibus importata, si non cautiore, & fortiores fecit, uti propulsanda pericula flagitabant, patientiores certè reddidisse videtur ad perseverandam inuitatæ conditionis ignominiam. Neque aliter nos ipsos vltro præcipites datos consolari possumus, quam quod primos tantæ cladis authores æqua vltrix scelerum Furia meritas penas dare coegerit. Hic itaque Rex Gallus, qui vel nolens domum tuam suo impetu euerit, te præclaro exemplo admonet, ut irruptiones externarum gentium, quarum vis vehementissima intolerandaque esse consuevit, graui maturoq; consilio auertendas potius, quam armorum fiducia sustinendas arbitrare. In hanc enim publicæ salutis curam & Cosmus & Laurentius maiores tui, summæ prudentiæ viri, semper excubarunt, ut quantum consilio præstari possit, externa arma longissimè arcerent. Neque enim aliter quam his inundationibus obrui & conuelli potest hic tuus Principatus, haud dubiè fato datus, & mirifica demum tua virtute confirmatus; quandoquidem nulla omnino intestina fraus extimescenda videatur, agenti Principem absolutæ pietatis atque iustitiæ auspicijs, qualem in rectè constituta Republica æquè boni maliq; ciues optatissimum esse confitentur.

4

ELOGIORVM LIBER QVARTVS.
Carolus IX. Gallia Rex.

RIS hoc gestu & armorum cultu Carolum Gallie Regem, eius nominis octauum, Alexander Pontifex in mole Hadriani pingi iussit, quum Rex ipse Pictori se exprimendum accuratè præbuisset. Is Ludouico vndecimo patri succedens, deficientes ab se Britones armis subegit, capto in acie Ludouico Aureliano, atque in carcerem coniecto, quem certa iura Regij sanguinis ipsi successorem destinabant. Ab hac victoria Rex iuuenis, quanquam nec ingenio stabili, nec satis firmis pusilli corporis viribus polleret, pacati tamen atq; opulenti Regni subnixus facultatibus, bellicoforumq; Procerū vocibus incitatus, aduersus Aragonios Reges terra mariq; bellū suscepit, euocante eum atq; adiuuante Ludouico Sfortia, qui Aragonio nomini erat infensissimus. Ea namq; tempestate fatali malo Italie nati, exitalibus inter se consiliis dissidebāt Alfonso Rex Neapolitanus & Ludouicus Sfortia Mediolani Princeps, qui tū potentia atq; auctoritate nominis supra cæteros eminere credebātur. Ille apprimè ferox, bellicosus & insolēs; hic verò ingenio subtili, astuto, maximeq; ambitioso, odia contraxerat, quæ minimè expiari possent, nisi diiudicante belli fortuna alteruter præceps daretur. Itaq; Carolus vehemētī impetu Italiam intrans,

intrans, & subito percurrens, quantum Galli armis ausuque valerent, cum ignominia Italicae disciplinae pluribus præliis ostendit. Hæc enim ferè tota, aut incititia atque auaritia superiorum Ducum, aut longo ocio restincta perierat; sic vt nemo Ducum aut militum superesset, qui cruentam aciem se vidisse restaretur. Quo vitio accidit, vt facile Gallus honestum præcedens titulum, Pisanos eiectis Florentinis: hos verò, eiectis Mediceis, & Senenses pulso Pandulpho petruccio, vendicasse in libertate videri veller. Exinde Pontificem terrore inuecti in Urbem exercitus subactum ad fœdus ineundum compulit, Gememque Baizzetis Turcarum imperatoris fratrem sibi tradere coegit, quo adiutore in Græciam se traiecturum confecto Aragonio bello prædicabar. Qua inuisitata Galli hostis felicitate cuncta obuia sternentis, perculsus Alfonso, ideoque nihil pro pristina sua militari laude ausus, ita despondit animum, vt Ferdinando filio Regnum cederet; extemploque cum regia gaza in Siciliam profugeret; eo euentu, vt filius pari hostium impetu vndique pulsus vrbe Neapoli atque arcibus, Regnoque demum toto, ocysimè pelleretur. Oblupere statim ad eius ingentis celeris que victorie curlum cuncti Principes; vsque ad eò conternatis metu animis, vt in vnum pro publica salute, dignitateque Italici nominis conspirarent, & arma contra Gallos vndique cogerent. His rebus cognitis Carolus Campanis, Brutiis, Apulis, & Samnitibus valido copiarum præsidio confirmatis, regredi extemplo, & contra infestis viam ferro aperire constituit; atque ita profugiente Alexandro, Romam præteruectus, Pisas repetiit; & per Apuanos Ligures superato Apennino, ad Tarrum amnem profectus, Venetas & Sfortianas copias, cum transitu prohibere conantes, cruento edito prælio ita prostrauit, vt penè intactus, & nusquam postea lacessitus in Galliam rediret, nec Italici belli obliuisceretur: renouata namque amicitia cum Ludouico Sfortia, restitutaque ei Nouaria, quam Aurelianus occuparat, Ferdinandum Regem paternum repetentem regnum, longo exercuit bello: eo ramen rerum exitu, vt Galli duces militesque ad vnum propè omnes variis casibus interirent, & ipse demum tertio anno postquam Neapolim ceperat, apud Ambofiam oppidum, ex ludo paruae sphaerae rediens, ignobili in cella, subito animæ deliquio correptus expiraret. Vixit annos viginti septem, imperauit decem. Id verò tanto Regi insigni probro datum est, quòd intempestiuus amoribus deditus, eneruatusque molli orio apud Allobrogum disfluentia longo luxu oppida, Aufeliano Nouariae obfesso opem ferre noluerit, repudiatamque coniugio Margaritam, Maximiliani Cæsaris filiam, ab se expetitam, desponsatamque ad patrem remisit, vt Anna Britannie ceterioris Reguli filia hæresq; maiore commodo duceretur: quòd Reges nullis pudoris potius, quam comodi priuati legibus obediant.

LANDRIANVS Mediolanensis.

*Impiger ærias Carolus dum transiit Alpes,
Parthenopen stricto dum petit ense ferax:
Horruit illum omnis bello clarissima tellus*

*Itala, & inuicti frena superba tulit.
Victorem sed ne hunc aeterna secla viderent
Nostra Ducē, ante annos inuida mors rapuit.*

Vitellij Fratres.

HAC vna latiore in tabula Vitellij quatuor germani fratres cum sene patre conspiciuntur, quos admirabili mediæ ætatis vigore, atque illustri bellicæ laudis fama florentes, inuida virtute ante diem immitis Parca surripuit. Hos Nicolaus Pater post longam contentionem eiecto Iustino æmulo, atque eo demum interfecto, in patria Tipherno non obscuræ potentia principatum adeptus, in disciplinam Virginio Ursino tradidit, qui tum Romanorum Procerum splendore domus, & multis militiae partis honoribus erat clarissimus. Qui liberorum animosa prole, atque ea enixè ad summum militiae decus contendente, planè beatus senex pater videri potuit, quum excedens vita, familiam certissimo militarium iuuenum præsidio confirmasse crederetur, nisi occultior aliqua vis fati adultæ iam virtuti indignam atque inexpectatam perniciem attulisset. Præcipiti namque impetu fortuna, in Vitellij nominis sobolem incurrens, ex breui interuallo singulos perculit, atq; prostrauit: miserabilem herclè in modum, quando partim fœda, partim ignobili morte coniderint.

Ioannes Vitellius.

IOANNES siquidem nati maximus, quum ad Auximum Piceni vrbem in oppugnatione versaretur, immani tormento discerptus interiit.

enllonv

ELOGIORVM
Camillus Vitellius.

CAMILLVS huic proximus, in Apulia Circellum oppidum appositâ scalâ conscendere & capere contendens, molari propè lapide superne deiecto, nequicquam protegente galea oppressus est. Is tum Gallis, Virginioque Duci operam nauabat, & multis bello fortibus factis, pugnacissimi Ducis laudem, eo præsertim die fuerat consequutus, quo non proculâ Luceria Germanorû integram phalangem Aragoniis militante, inductis & sæpe circumductis in orbem sagittariis equitibus deleuerat. Primus in Italia sclopertariorû equitû turmam in longitudine præpedirentur; sic vt hodie non miremur breuiore & leuiore, aptiore industria à Germanis institutos, qui nostris nuper hastatis equitibus maximo terrori in Germania fuerint.

MICHAELIS SYLVII Lusitani Cardinalis
de Camillo Vitellio.

*Victorem Pyrrhum post magna atq. inclita facta,
Famineâ fama est, occubuisse manu.
Et se surripuit post inclita facta Vitelli,*

*Famineâ dextra missus ab arce lapis.
Heu fatum occultum, multis distans a seclis
Clara dnorum facta exitus vnus habes.*

Vitellius

LIBER IV.
Vitellius Vitellius.

MORIENS Camillus, Vitellium filium reliquit, quem Veneris & quatuor Pontificibus (vti erat bellicæ rationis & multi consilij apprimè gnarus) impigram fidelemque operam nauasse vidimus.

Paulus Vitellius.

AETERVM in Paulo & Vitello cõio ætate minoribus, vis ardens impauidi animi, & in arduis belli casibus mirè efficax ita enituit, vt vterque ad militaris imperij nomen non temerè aspirare milites crederent. Paulus ingenio excellior, & iudicij grauitate præstantior, expediendis consilijs atque armis promptissimus habebatur; sed aliquanto fortasse seuerior & sæuior, quod dormitantes vigiles impunè interfici, & sclopertariis hostium captis erui oculos, & præcidi manus iuberet; quod indignum esse videretur, strenuum sæpe nobilemque equitem ab infimi ordinis despiciato pedite inulto vulnere prosterni. Nondum enim inueto externarum gentium cruento more, Itali milites sanguinarij & multæ cædis auidi esse didicerant. Paulus hac virtute disciplinaque prouectus, quum Veneras copias in Apennino profligasset, Pisanosque egregiè suam tuentes libertatem, aliquot oppidis expugnatis conterruisset, eorum mœnibus

ELOGIORVM

tormenta admouenda esse censuit. Sed eius conatus, quanquam vehementissimè coëptus, eum habuit exitum, vt malignè obtruncante collega Ranuccio Martiano disparis dignitatis atque virtutis duce, perfidiola potius quam necessaria cessatione à semicapro Stampacis propugnaculo retraxisset tormenta crederetur; quasi eius vrbis subactæ lætitiâ Florentinis inuideret; inanissima quidem suspitione, quam inde à probo auidoque veri decoris Duce perampla triumphus laus peteretur. Itaque à præpotente factione ciuium, vrgenteque Ranuccio, perfidiæ accusatus, vir intons captus, præcipitiue iudicio in curia securi percussus est; quanquam vel inusitati generis tormenta adhibita, in acerbissima quæstione nihil quod integritatis famam læderet, elicere potuissent. Eo enim supremo malignitatis decreto concedit, quod viri suspicaces, & Reipublicæ causa maximè sæui factiosi que, immeritò tortum nequaquam ex tuto dimitti posse iudicarent. Sed eius immanis iniuriæ vltor postea extitit Alexander filius, quem hodie patris æquantem laudes, & Hungarico & Germanico bello clarum Italia inter paucos Duces adnumerat.

ANTONII FRANCISCI
RAINERII.

Vrbis vt ingratis scelus, & vltoricia Pauli
Audent immitti colla resecta manu

Scipiadam maior; Tua quid benefacta Vitelli
Quid valere mea? ab dixit, & ingemuit.

Vitellocius Vitellius.

AT

LIBER IV.

AT Vitellocium immanior vis atque sæuitia Cæsaris Borgiæ sustulit, quum is cruentissimo homini, perfidioso astu ex recenti defectione in gratiam receptus apud Senogalliam se credidisset. Ibi enim simulatione colloquii militaris perductus in domum cum Paulo Vrsino socero, Franciscoque Vrsino Grauinæ Regulo, & Liberotto Firmano, ad eandem necē destinatis, strangulatus interiit; meritis certò iure pœnas pendens, quòd se à sanguinario, nefarioque tyranno syncerè in fidem receptum imprudentissimè putarit; quanquam ea reditus leuitas exitio cunctis futura, ab ingenio Pauli soceri largitione promissisq; corrupti, Vitellocio improbante emanasse credatur. Vitellocius primus in Italia Germanicæ disciplinæ phalangem peditum ex Tiphernatibus suis instituit, quibus & hastas, & secures, ferreaque pectoralia, & galeas, externorum imitatione tradiderat; ordinauitque vt densata acie procurrere, consistere, regredi que, & decurrere in cochleam, nihil perturbatis ordinibus condiscerent; cuius phalangis inuictò robore fretus, paulò antè Vgonem Moncatam Borgiæ Cæsaris duces in Vmbria profligat; & capto ad Bassianum Guidone Feltrio Vrbinatium principe, Pontificias copias insigni edita pugna deleuerat.

PAULI IOVII Iunioris.

Eheu qd faciât, cuiq; homines curiæ habeât fidē?
Ten sic negligis? atq; ipse tui nil memor, impij
Te imprudens potuisti manibus credere Borgia,
Infaustus manibus, sacrilegis, atq; nefariis?
Quid si non tibi notissimus vsq; & satis, & sup
Cunctis ille fuisse rabsidus, Barbarus, impotens,
Humani generis pernicious, atq; hominum lues.

At nō te latuit, quid fugiens Cæsaris impetum
Olim dixerit è carminibus Mæonij senis
Pompeius, Pharij quum peteret litiora perfida
Regis naue cita. Non equidem vita ferocibus
Committenda tyrannis, ster haud tuiū ad eos satis
Dixit; sed mala fors omne animi consiliū rapit.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Non me diua potens atque volubilis
Motu que rotat hac omnia præpeti
Deprensam Ionio merfit improbo,
Nec Mars belligero dum feror agmine
Hinnitu alipedum cum litus sono
Latentem, rapido sustulit impetu,
Nec me tuo & spoliis tot grauidum nouis

Hæres, nobilium patria principum
Linguentem gelido marmora funere
Victorem, tumulo condidit aureo.
Sed me perfidior Borgius aquore
Martis fulmineo seuior agmine,
Parcarum Lachesi surdior vltima,
Et fatum, atque fides credula, perdidit.

EIVSDEM.

Non mare me nō Mars, seu aut mors pdidit; at me | Perdidit, omnibus his Borgius asperior.

Petrus Medices.

PETRVS Medices, quem Laurentius pater autoritate atque opibus florentem in Republica principem reliquerat, hac militari specie thoracatus & prolixè comatus pingi voluit. Nam tum viros radi solitos non decebat barba, contrarioque more nostro, capita prælongi crines adornabant. Multo enim iuuentæ feruore alacer, robustos, gestandisq; armis habiles artus equestribus spectaculis ad bellicam imaginem ostentare, aduersis sæpe hastis in ludo concurrere, variaque pugna simulacra edere erat solitus: quòd ita ad popularem gratiâ expediret, sicuti patrem & patruum cum præclara laude fecisse meminerat. Verum hæc studia quanquam digna essent eo iuvene, quem palmæ decus accenderet, eum tamen aliquantò longius quam oporteret, à ciuilibus officiis abstraherent, à quibus secus ac pater iusserat, ita abhorere videbatur, vt sæpe venationi falconumque aucupis, ac amatoris vanitatibus occupatus, actiones Magistratum inspicere negligeret; alloquia ciuium fastidiret, & contemptu quodam raro intraret curiam. Quibus moribus fiebat, vt paternæ modestiæ, & Etruscæ frugalitatis obliuisceretur, obiterque superbiæ & luxui, atque item libidinibus quibus offendi ciuile decus posset, propalam se dederet, quum honestas quasdam familias assiduo atque licentiore matronarum cultu probroffas effici nonnulli suspicarentur. Sed hæc grauior cæteris labes, quæ proterui atque intemperantis famam premebat, cito deseruit ex nuptiis lectissimæ vxoris Alfonso, quam ex Vrsina gente duxerat; conciliante id coniugium Clatice matrè vt eadem orta familia. Erat Petrus ingenio patri dissimilis, vt sæpe feroci, & tum maximè quum forte meracius biberet, actiter ad iracundiam parato; sed quòd amœnitate Musarū & Musicis concentibus cito molliretur,

1

& quod luberet, facile flecteretur. Nam à Politiano præceptore institutum erat domi certamen Etruscorum Poëtarum, quo nõ obscura laus, summa iocunditate quærebat; quando alternis dicerent, & ad pares numeros responderent, qui extemporaneæ facultatis plausum à circumfusa audientium corona petebant. Latinarum namq; & Græcarum literarum studia, ea tempestate Florentiæ vigebant, ita vt arguti iuuenes Etrulcos rithmos peramicenis floribus adornarent. Hos mores opima pax ferebat, atque his pacata ciuitas honestissimè lætabatur; sed vbi è Gallia terribile classicum concrepuit, non temerè conceptus pauor totum in experti iuuenis animum occupauit: sic vt facile in consilio longe omnium grauissimo fædè fatisceret, & ciues antiquæ memores libertatis, ad pristinum odium, & in spem excutiendæ seruitutis erigerentur. Erant tum Florentini Aragonis regibus fœdere cõiuncti, & cum Alexandro Pontifice sentiebant. Ingruentibus autem Gallis, socius aderat Ludouicus Sfortia, diu antea per legatos Petrum ab Aragoniis dimellere conatus. Sed Petrus ita comprobante Ciuitate, censuit ius fœderis nõ esse violandum. Quo decreto Sfortiam vehementer offendit, quoniam astuta eius consilia ab ancipiti, maleq; fido ingenio, sibi detecta ad Gallos derulisset. Amicè enim Sfortiæ legatus in colloquio dixerat, non idè euocari Galliæ regem, vt Italiam externis gentibus subigendam & proculcandam daret; verum vt superbi & comminantis sibi Alfonso ferocia, insensibilis regis metu frenaret. Itaq; Petrus repentina per Lunensem agrum Gallorum irruptione perterritus, seræ penitentia consilium sumpsit; ob id quod Ferdinandus Alfonso regis filius, in Emilia altera Gallorum & Sfortianorum manum minimè sustineret, & classis Aragonia Liguriam improspere tentasset, Florentiã profectus, ad Sergianũ descendenti Carolo obuiam iuit, vt honesta conditione proposita pacem impetraret. Sequebantur eo tempore regem planè victorẽ Laurentius & Ioannes Medicei, Petro

Petro insensibilis hostes, quod ab eo ex leuissimis offensionibus in exilium acti fuissent. Horum desperatione proceres Gallos ab se alienatos Petrus reperiebat; neq; aliter ab rege in amicitiam recipi poterat, quàm si arces custodiendas regiis præfectis traderet, quæ erant quatuor, Pisana, Labronensis, Sergiana, & infra lucum Feroniæ Petrasanctensis. His obsignatis impetrati fœderis tabulis, Florentini ciues qui in ea legatione ad regem, Petro collegæ aderant, vsque ad eod animis exacerbati sunt, vt à Petro Rempublicam priuati commodi causã prodi distiteret, & in eum concordibus consiliis conspirarent. Nec multum inde Petrus confecto eo negotio, quẽ ad exorandas ædes, quibus regem exciperet, Florentinam rediisset, & ad Decuriones ascendere veller, à Iacobo Nerliõ Curia ianua est prohibitus. Qua insolentis facti acerbitate percussus, redeuntemq; domum, populus sublato clamore, & coniectis lapidibus vsque ad eod contumeliosè insultatus est, vt vix mentis compos euadendi fugiendiq; tumultus consilium expediret, & sancti Galli porta, principatu, patria atq; penatibus vnus horæ momento excidens, sese eliceret, Bononiamq; perfugeret, tanta trepidatione, vt vix Iohanni Cardinali fratri, qui cucullati habitum desumpserat, vt sese occultaret, elabendi spatium daretur. Errauit in exilio integros decem annos, sæpius contumacis fortunæ suæ fallacissimos nutus expertus: vnde ei reliquæ opes absumptæ, & multum æs alienũ contractum est, oppigneratis scilicet Alfonso vxoris dotalibus bonis. Nam ab initio Virginius Vrlinus, quum acceptã in stipendium pecuniã eum reducturus, ad Rapolanas aquas vsq; peruenisset, commutato repente consilio, in Apuliam se conuertens, spes eius infregerat: biennioq; post Liuiani audacis beniuoliq; ducis consilium secutus, ad Romanam portam ita copias signaq; promouerat, vt obseratis repente valuis exclusus, irritò conatu regredi cogeret, eo quidem grauiore detrimento, quod propinqui aliquot ciues, Mediceiq; nominis studiosi, tanquam hostilis eius accessus conscij, capite plecterentur. Promissis demum Borgiæ Cæsaris ad repetendam patriam perductus, quum ille exercitum ipsis propè Florentiã moenibus admouisset, non modo conceptam spem, voraq; eius fessit, sed existimationem exulis & salutem in summum periculum coniecit. Quod Borgia male fidus, rebus clandestinè compositis, inter condiciones, Petrum tanquam hostem iudicatum Florentinis expetentibus traditurus esse diceretur. Nec multo post Vitellochio etiã adhæsit, ex nece fratris Florentinis inimicissimo, quum is occupato Aretio bellum intulisset. Sed eum terrore valida Gallorum auxilia ab rege Florentinis lociis missa ita sustulerunt, vt Petrus eandem aduersi conatus sui sortem tulerit, vsq; ad Gallicum bellum, quod Magni Consalus virtute ad Formias parã victoriã confectum est. Erat tum in partibus Gallorum Petrus, qui prostratis fœdeq; deletis partium copiis, vt se ad Caietani periculo eriperet, quum onerariũ lintrem conscendisset, & secundo Lyri amne deueheretur, in ostio fluminis summersus interiit: nauigiũ tormentis cumulatè onustum, facile absorbente irato mari, quum imperu tumentis amnis allidentes, decumani fluctus contrario repercussu pulsarentur. Hoc ignobile mortis genus ei merito accidisse pleriq; existimauerunt, quod in morte Laurentij patris, Leonium illustrem medicum, indignum prolix ea immanitate, vt de infelici curatione pœnam exigeret, in puteum præcipitasse crederetur. Reliquit auspicioris fortunæ heredem Laurentium filium, quem à Leone Pontifice patruo, eiectus Feltrius, Urbini principem constitutum, sed non diu eo munere lætarum vidimus: ex quo genita est hæc Catherina, quam hodie eruditis moribus excultam, & lætæ prolis fœcunditate perbeatam, in thoro Henrici optimi regis Galliæ conspiciamus.

ANDREAE ANGLIÆ

*Quisquis es armatã effugiem longãque ferocis
Medici iuuenis sustice casarem;
Huius enim Lyris tantum se funere tollit
Gallorum, quantum clade fuit tumidus.
Et magni virtute patris Laurentis, Etruscum*

*Arnus pacatas in mare voluit aquas.
Huc gemini decorat fratres, queis Tybris amantius
Pontificum titulos, sacraque scepra dedit:
Summisque Vmber nato serã colla Metaurus,
Nunc neptim Rhodanus, Mosa, Ligerq; colunt.*

Christophorus Columbus.

Quis non miretur hac honestissima fronte hominem, qui inuistatã animi magnitudine portentofoq; immensũ ingenij vigore valuerit, aspero ignobiliq; Arbizolo Liguriæ vicò iuxta Saonam nasci potuisse? Hic enim ille est Christophorus Columbus, stupendi alterius & nullis antè seculis cogniti terrarum orbis repertor: quẽm profecto benigna salutarium syderum conspiratione natum fuisse existimare fas est, vt incomparabilis Liguribus honos, eximum Italiæ decus, & præfulgidum iubar seculo nostro nasceretur, quod præscorũ Heroum, Herculis, & Liberi patris famam obscuraret. Quorum memoriã grata olim mortalitas æternis literarum monumentis cœlo consecrãta. Columbus à prima adolescentia diuersis nauigationibus

patrio more deditus, cuncta emporia, insulas, littoraque mediterranei maris peragrauit: & vti erat Geographiæ apprime studiosus, curiosi ingenij neruos omnes contulit ad contemplationem earum naturæ rerum & regionum, quæ terræ globo continentur, adeo pertinaci spiritu laboreque, vt ex astronomia tropicorum, æquatorisque & climatum mensuras, totiusque item nauigatoriæ membranæ, & Magnetis vsum exactissime perciperet, inflammatusque studio atque admirabili cupiditate explorandi Oceani raperetur, vt positos columnis Herculeis terrarum limites irideret. Nec inanibus coniecturis alias omnino terras ad occidentem Solem extendi prædicaret, quarum Plato ipse, & Seneca, & plerique alij Græcorum & Latinorum nonnullæ expendenda Cosmographis argumenta reliquissent. Ea quoque spe Columbus magis ac magis implebatur, quod paulò antè patrum nostrorum memoriâ, à viro Gallo, cui nomen fuit Bethancor, Insulas Fortunatas, & à Lusitanis Hesperides, vltra Viride promontorium repertas esse didicerat: superatumque demum esset Henrici Lusitani regis classe, extremum Æthiopiæ promontorium, quod Bonæ Spei nomen tulit, vltra Capricorni circulum Antarcticæ polo subiectum. Inuidebat profectò hanc gloriam externis gentibus homo Ligur, elato pertinaciq; ingenio, inique ferens Ligures, qui inueterata naualis disciplinæ autoritate, & laude cunctas nationes anteirent, præoccupato ab aliis ausu, occasione ingentis parandi nominis spoliari. Hæc eius vota aliquandiu delata ad reges, & semper reiecta, ad extremum Hispaniæ rex Ferdinandus sic impleuit, vt adductus perseverantia peritissimi hominis, quinque naues ab se impetrari pateretur. Quamquam id concedendæ expeditionis munus, plerique non periculosum modò, sed planè infanum & impium esse prædicarent, vastissimis Oceani fluctibus naues & Hispanos homines committi ad libidinem vani Liguris & decoctoris, qui vitæ suæ iacturam parui duceret; si in eadem pericula

pericula multi ipso peritiores nauæ, fortioresque homines perducerentur. Itaque Columbus cum paulò minus ducentis hominibus Hispanici generis à Gadibus soluens, inter occidentem atque meridiem cursum tenuit, aquatusque apud Fortunatas Octobri mense, in dextrum vela flexit, & sulcato per multos dies Oceanò, nulquam apparentibus terris, conspiratione nauarum penè oppressus est: cum peregrini vnus amienti vniversam omnium salutem, desperato nauigationis exitu minime credendum arbitrarentur: quando infinitus pateret Oceanus, nec suffectura essent alimenta, si serò penitentibus redeundum in Hispaniam esse decernerent. Sed eos vel atrocissime consternatos sacramenti militaris sæuere admonuit, quo regi fidem dedissent, se nulquam ab auctoritate imperioque ipsius esse discessuros: multisque rationibus ostendit, certam eos proditiōis pœnam in Hispania subituros, si temerè summi commodi, summæque gloriæ cœpta, & feliciter ad finem penè perducta, timiditate inani, aut importuno incertæ mortis horròre perturbarent. Vix dum sociis naualibus pacatis, & ad officium redeuntibus, Columbus volantes aures conspexit, prædixitque non longè abesse terras, è quibus illæ euolassent. Nec eum fefellit opinio: breui enim peruentum est ad Insulas serè innumerabiles, maximamque earum adeuntes, valde nemorosam, & luciniis, & psitacis refertissimam, sed humano carentem vestigio, Guadalupeam vocauit. Inde perpetuis prouectus Euris, atque his vno tenore perflantibus, secundissimo cursu, quod nulquam fluctus inter se refringantur, ad insulam ingentem, nomine Hispaniolam peruenit. Ea distat à Gadibus rudi supputatione, miliarium Italicorum circiter quinque milibus. Cancricque Tropico supposita, in longitudinem tota profcinditur: refertque castaneæ folij formam, magnitudinemque Britanniam excedere perhibetur. Eius insulæ gentes Columbus blandis nutibus atque munulculis ad se facile pertraxit, didicitque ex mulierum inauribus, & quibusdam armillis, auri copiam in ea reperiri, quum omnium rerum segetisque præsertim sint inopes, captique ingenij adeo simplices, vt literarum prorsus mediocriumque artium sint ignari, utpote qui nocturnos lemures adorent, quos nunquam viderint, sed inerrare domiciliis eorum noctu perualum habeant, qui arbitri vitæ simul & fortunæ cuncta bona pariter & mala mortalibus dispensare soliti sint. Horum lignea simulacra, incisorio pyrite lapide vsu ruditer effingunt, religioseque venerantur, Zeminòs appellantes vtriusque humanæ sortis largitores. Hos populos tormentorum portento, aspectuque velificantium nauium territos & stupefactos, facile ad venerationem Christianæ crucis induxit, fœdereque isto cum aliquot præpotentibus insulæ regulis, cognouit manare aureas harenas ex annibus, qui ex præaltis montium iugis in Oceanum deferantur. Itaque contentus hoc bene auspiciato nauigationis initio, relinquere apud regulos ex suis Hispanos homines, toridemque ab his indigenas mutæ fidei obfides accipere, reuertique in Hispaniam ad regem constituit. A quo demum perfuso tantæ felicitatis gaudio, quadruplo maiorem classem impetrauit, vt reliqua scrutarentur, aggregantibus se ei certatim Hispanis, tanquam ad certam prædam ex aurea gleba ire properantibus. Hac secunda nauigatione Columbus, Amiranthis regique præfetti nomen promeritus, eas quas innumerabiles diximus insulas, partim desertas, partim ab immani & truculenta Canibalum gente incolæ, Piraticisque eorum latrociniiis cuncta infesta esse didicit. Ij mortalium cruentissimi atque efferatissimi humanis vescuntur carnibus; nullum numen adorant, nullum æquitatis ac humanitatis ius colunt; constuprant fœdè mares, & venenatis instructi sagittis, remigantes in alueis vniligneis longissime prædantur. Cæterum Columbus recto cursu ab Hispaniola ad occidentem pertendens, insulam Hispaniola duplo maiorem apprehendit: quam propter longitudinem, ab initio continentem esse crediderat, sed anfractibus eius enormi flexu superatis integrè circuiuit, & Cubam appellauit: pari auri copia & simplicitate incolentium Hispaniolæ per similem, atque inde demum in aduersam ingentium terrarum & regionum continentem ad Austrum sitam, Boreæ flatibus appulsus tenuit. Hunc terrarum incogniti antea orbis tractum æqua fronte Septentriones spectantem, & introrsus sub æquatore situm, alij Sanctæ crucis terram, alij Pariam, alij Darienem vario in loco vocauerunt. Columbus ostium immensi fluminis subiit, quod ideo os Draconis appellatum est, quoniam tortuosis vorticibus nauigia absorbere posse crederetur. Eius terræ gentes Antropophagos esse, nec vllis donis mansueseri posse compertum est; vestiri eos verficoloribus psitacorum pennis; arcibus & ligneis clauis præliari: nostrorum acies periculo factò reformidare, atque refugere in nemorosas latebras consuesse, constabat. Tot aditis exploratisque gentibus Columbus, factus mortalium celeberrimus; non vno in loco constitutis legendi auri officinis, multisque castellis ad præsidium ædificatis, atrocis inuidiæ ictus effugere non potuit. Accusatus enim ab Hispanis innatæ crudelitatis & avaritiæ, causam pro se dicere coactus est, felici quidem euentu, confutata æmulorum malignitate, quum ab Rege gratissimo atque iustissimo præfecturam Hispaniolæ fratri impetrarit; ipleque non multo post auctus opibus, & sua fama felix, quum tranquillè senesceret, in Hispania obiit. relinquens aurifera regna, audientium Hispanorum virtute præferenda, vti mex euenit ad summam Hispaniæ felicitatem. Sic vt Columbus dignus omnino videri possit, qui à Liguribus præsentia potius quam vetera hodie mirantibus, luculentissima statua Genuæ decoretur.

Tu maris & terra trās cognita claustra Colūbe,
 Vēctus hanc cūta penetrasti
 Ignōtos populos, atq; abānta maxima regna
 Antipodumq; orbem extremorum.
 Hic alie ventorum animā tua lūtea leni
 Implertunt Aquilone, nec alio
 Fulserunt Helices clarissima lūmina celo,
 Nec verit mare trīstis Orion.
 Hic legem accipiunt mitem Zephyriq; Notiq;
 Ac quora nec tolluntur in altum.
 Tu gentem incullam quarū vel pomifera arbor
 Numen erat, vel purpureus flos,

Vel fons irriguus liquidis manantibus undis,
 Formas vera religione.
 Tu vitam humanā instituis, tu mania & vrbes
 Stare doces opulenti.
 Et parere grauidam non vno è semine terram,
 Et connubia iungere cersa.
 Vnde etiam extremi letis cum vocibus Indi
 Te memorant patremq; salutant.
 Salue non Ligurū modo, sed decus orbis, honorq;
 Nostra seculi magne Columbe,
 Cui merito ioutus Heroas dedicat inter
 Nominis aeterni monumentum.

Ascanius Sfortia Cardinalis.

ASCANIUS

SCANIUS Sfortia, senatoriæ dignitatis supremum decus, quanto nunquam antea vel postea sit visum, ornatissimo familiæ delectu cultuque, officiosissimi nominis autoritate, & rerum omnium apparatu opulentissimo, ita expressit & impleuit, ut multorum iudicio sacri viri existimationem atque implicitudinem supergressus esse censeretur. Nam post eius mortem obsolescente sensim Pontificiæ aulæ maiestate, conspirationeque inusitata quarundam gentium enervatis Romanis viribus, usque adeo iactata despectaque est religio, qua sacre opes nitabantur, ut neminem postea vel maximum Cardinalem ei æquari posse fateamur. Nam si vnus diuitiis, vnisque tantum fortunæ muneribus potius, quam animi virtute & dignitate morum illustrium sacros viros omnino æstimandos & suspiciendos existimemus, nemo ferè Ascanio veniet comparandus. Lectus fuerat in senatum à Xysto Pontifice commendatione Ludouici fratris, qui Catharinam Galeacij germani fratris filiam Hieronymo Riario Pontificis propinquo nuptui dederat. Inde Ascanius opimis sacerdotiorum redditibus, ipsoque patrimonij censu ditissimus euadens, cum in Vrbe tenorem vitæ instituit, ut domo maxime hospitali, egenisque perbenigna, & erga omnes insigni præditos virtute apprimè liberali, lumina beneficentiæ fama potiretur, essetque aliquanto principi propior, quam sacro sacerdoti, quod ante omnia venatoriæ voluptatis & nobilioris aucupij exercitationes regio sumptu studioque perpetuo tueretur. Hoc tanto nomine prouectus, diu facile principem inter senatores se gessit. Sed autoritate atque opibus, & noua denique gratia auctior euasit, quum ab excessu Innocentij octauis Pontificis comitia rexisset. Circumductis namque suffragiis, ad Borgiam totum se conuertit, emptusque proculdubio profusissima largitione, ut ille omnium deterrimus pro optimo Pontifex renunciaretur, adhortator & author præclarus exitiit, quum nonnulli eius ordinis candidari, Borgia potiores repullam tulissent, qui Hispanum occultæ malignitatis summaque simulationis hominem exitio cunctis futurum, stultissimè Pontificem creatum nequaquam falsi vates denunciabant. Ceterum Ascanius, qui domum Borgianam peramplaque munera ex ea suffragatione fuerat consecutus, aliquot post annos exitialis amenciæ suæ penas dedit. Nam Alexander, ut filium Cæsarem Borgiam ad lummas opes proueheret, cum Galliæ rege Ludouico in perniciem Sfortianæ & Aragoniæ domus conspirauit, tanta immoderati animi acerbitate, ut cunctos Italici sanguinis regulos expellendos auitis imperiis, & scelestam manu perneandos susciperet. Itaque Ascanius cum fratre Ludouico Gallicis impar armis, eo euentu in Germaniam profugit, ut cum mox Heluetiis fretus armis Mediolanum repetisset, Ludouico fratre ad Nouariam ab hisdem Heluetiis scedè prodito, ipse coniectus in fugam prodente eum pari perfidia Conrado Lando Placentino, ad Ripaltam Castellum supra Trebiam, Venetis equitibus traderetur. Exinde perducto iam in Galliam fratre, quum aliquandiu Venetiis præalto in carcere custoditus esset, repetente eum Ludouico rege in Galliam pertrahitur: sed triennio post, quod mortuus esset Alexander Pontifex, Romam à Georgio Ambosio Cardinale perductus est: quoniam maxime idoneus putaretur in toto comitiorum negotio conciliandis suffragiis. Nam Georgius non obscure ambitu ad Pontificatum aspirabat: sed fata Pio tertio Pontificatum deulerunt, simul & celeriter eripuerunt: paucissimis namque diebus excessit è vita, instauratiq; comitiis, Iulius secundus Pontifex ei susceptus est. Hic Ascanium, Ambosio frustra contendente in Galliam abduci vetuit, quod indignum esset sacerdotem nihil tale meritum, paternique imperij fortuna expoliatum in carcere custodiri. Per hunc modum Iulij beneficio liber factus, & pristina restitutus dignitati, quum ad repetendum Mediolanense imperium, ingenti solertiq; ingenio consilia contulisset, conscioque Consaluo magno, & Liuiano adiutore Gallis bellum moliretur, veneno sublatus triduo interit, eodem minus infelix, quod diri Pontificis terretimam necem epoto temerè veneno, quod conuiuiis erat destinatum, vidisset. Eum aduersus tot fortunæ contumelias infracti animi laudem meritum, Iulius marmoreo sepulchro honestauit, quod ad Flumentanam portam in templo Deiparæ virginis conspicitur.

PAULI AMANII Cremensis.

Hæc est quam mira depiclam conspicias arte
 Augusta Ascanij effigies, magni illius inquam
 Sfortiade, cui non vultu fortuna minaci
 Vnquam animi effregit vires: est Gallia restis,
 Hadriaciq; maris domini, qua mente superbū
 Quam foris tulit imperiū, captiuus & hostem,
 Quam se prudenti sua à ditione redemis

Consilio, ac tandem Italiam vacuasq; reuissit
 Summi Pontificis sedes, & Tibridis oram,
 Ipse ubi erat sacri decus & pars magna senat.
 Quod si non atris peperissent pocula succis
 Dirum illi exitiū extremos tetigisset honores:
 At illam huc virtus, illuc sua fata traherant.

Ludouicus Sfortia Mediolanensium
Princeps.

LUDOVICVM Sfortiam Mediolanenſium principem, cui Moro cognomen fuit, nequaquam à ſulcedine oris, quòd eſſet æquo pallidior ita vocatum ferunt, verùm ab argumento, quòd pro inſigni geſtabat Mori arboris: quæ idcirco ſapientiffima arborum cenſetur, quoniam tardè & non prius germinat & floreat, quàm hyemis iniuriam effugerit, ſtatimque tuto partu occiſſimè fructifer, quaſi hoc ingenio ſuo eſſe inſicū iudicare velle, in omni aetione nunquam properè, ſed grauiter conſilia inire, atque ea ſicuti oporteret, maturè & celeriter explicare. Verùm id poſtea geſtamē comprobante euentu longe vaniſſimū extiſſe videmus: quando quidem à tanta opinione prudentiæ, nihil demum ſibi ſapere ſit viſus, què exurſu principatu, miſerrimus omnium mortalium clathrato in carcere perierit. Erat eo ingenij inſtinctū Ludouicus, vt omnem ingenitæ prudentiæ vim, ſubtili aſtu, & multo ſimulationis artificio muniendam arbitraretur: propriaque item vorā contegere, diſſimulanter mentiri, fallere ex commo-
do, atque traducere ſimpliciores homines, ex diſciplina officioque non inſulſi principis eſſe putaret: quoniam ad aperti & liberè ſentientis perſona, inexpectatis ſæpe iniutiſ nimiris expoſita crederetur. Cæterum in eo vige-
bat faciūdiã illuſtris, nonnullis liberalis doctrinæ præceptis temperata, & grāuis, quam oris & corporis habitus apprimè generoſus & excellens magnopere commendarent: quibus dotibus coniuncta erat congreſſus & alloquij nunquam ſucata facilitas, vt perhumaniter reſponſa daret plena præuitatis & æquitatis: in nemine iratus aut aſper:
vtpote

vtpote qui ſubamara & ingrata his qui peterent, quòdam ſobriæ iocunditatis lepore mitigare conſueſſet. His moribus per multos annos aut fratris filij tutor, aut eo demum ſublato princeps appellatus, imperium cum inſigni gloria dignitateque Sfortiani nominis rexit, conſilio potius tempervius, quàm expeditis armis, quòd ex incommoda valetudine vir natura nec bellicoſus, nec acer, ab armorum exercitatione ſtudioque facile diſceſſiſſet, dicereque ſoleret ſcriptori calami, quàm ferri aciem plerunq; efficaciorem habere vim in gerendis adminiſtrandisq; bellis, quæ ad præliorum aleam vel multa cum ratione deducta, inopinatas ſæpe calamitates dimicantibus importarent. Quibus inſtitutis atque conſiliis, quum aridente fortuna ſingularem non inanis gloriæ ſuæ fructum perciperet, & foris prudentiæ nomine magnus & clarus haberetur, mirè ſibi placere poterat, quòd ab initio tutela fratris filij depulſus, & Piſas relegatus, ea auctoritate rediſſet, vt inimicos, Ciccumq; præſertim Simonetam auctorem exilij capite damnaret, eiectoq; dolis Euthachio veteri fideiq; custode, Mediolani arce potiretur, ac Helueticos & Sedunos arroganter ad Domofulam irrumpentes, cruenta illata clade reprimeret, & egregia demum cum laude ex Gallico bello poſt ſæua pericula honeſtiſſimam pacem ſibi atque Italiae peperiiſſet: ſupra id quod maximè decorum videbatur, principatus ornamenta & titulos à Maximiliano Cæſare fuiſſet conſecutus. Verùm vbi Carolum regem immatura & repentina morte ſur-reptum, quo cum tuta pax vigebar, illi autem Ludouicum Aurelianum veterè hoſtem ſuum ſucceſſiſſe didicit, ingenti metu præſagientis animi ita correptus eſt, vt pauor qui ei fatalis erat, ægrè diſſimularetur, ſed nihil tamè in eo mentis rationem elideret. Omni ſiquidem ingenio atque ope celeriter contendit, vt ea imminens ab Alpibus clades auerteretur. Verùm Diis inuitis præſidia paranti omnia fruſtra fuerunt. Nam Gallus deſumptis ſtatim regiis inſignibus, auido atque anteparato animo ad Italiae totius imperium aspirans, cum Alexandro Pontifice, Venetoq; Senatu exi-tiale toti Italiae & Galliae maximè funeſtum foedus percuffit. Nec Veneti cæca proferendi imperij libidine inducti, à ſupplice exorari potuerunt, quin accerſerent ab Alpibus Gallos, iſtis demum certam perniciem allaturos, quòd apud Senatum recentis offenſionis dolor, qua ereptum ſibi Piſanum imperium querebantur, plus valuiſſet, quàm Balneolanæ pacis memoria, qua Sfortiæ induſtria, grauiffimi belli metu atque periculo liberati fuiſſent. Quamobrem Ludouicus impio certè, ſed neceſſario conſilio Baiazetem Turcarum imperatorem contra Venetos concitare coactus eſt, quum à Maximiliano Cæſare auxilia deſperaret, qui tum Gallorum opera Helueticis bello premebatur, & Federici Aragonij auxilia æquo remotiora, & languidiora fore perſpiceret. Conatus demum eſt cum rege hoſte grauis tributi pactione pacem redimere, vt ſibi tantum liberisq; ſuis paterni dominatus poſſeſſio, iuraque relinquere-tur. Sed has condiciones, quæ dubij belli pericula tollerent, & antiqua Aurelianæ domus iura confirmarent, ab initio auribus libenter admiſſas, rex poſtea inſolenter reiecit, quòd vndique vim ac inſidiatores in Sfortiam compa-rarſſet, quos ille procul dubio non diu ſuſtinere poſſe indicaret: in eius rei negocium enixè ſatagen-te Triuultio, qui peculiari incenſus odio, Sfortiani nominis capitalis erat hoſtis. Is manebat in præfectura apud Aſtam Aureliani urbem, & cuncta quæ opus erant ad bellum impigre callideq; parabat. Nec multo poſt Obegninus atque Ligninius clariffimi duces cū iuſto exercitu magnoq; tormentorū apparatu in Italiam miſſi, Sfortianos vrbe Alexandria depulerunt, ſedè profugiente Galeacio Sanſeuerino, qui adulterinis Calatini fratris literis, Mediolanum in medio ardore belli perſidioſè fuerat reuocatus: ſic vt inopinata profectione omnes ſerè copias deſereret, Gal-lis que ſedè relinquere-t, & ſerè de fratris perſidia conquereretur. Eo nuncio & defectione Calatini ad Gallos, importunè terraſtus Sfortia, ideoque conſilij factus inops, properè in fugam ſe coniecit, quòd vndique perſidiam timeret: & tum fortè Simon Horrigonus Inſuber æque perſi-dioſus & ſceleſtus ad interficiendum principem fruſtra ſummiſſus, Landrianum ararij præfe-ctum trucidarſſet, in quo expediendæ pecuniæ ratio omnis ſita erat. Fugientem cum liberis Aſcanioque fratre Comenſes receperunt, apud quos concionantem admirabili conſtantia, & de conſiliis ſuis multorumque perſidia diſſerentem, ego tum puer maximè ſum admiratus. Atque inde miſer, & à multis deſertus Lario emenſo, & ſuperato Abdua monte, quem montem Graium hodie vocant, vnde Abdua profluat, in Germaniam eſt profectus, pauciſque inde diebus quum eſſet ad Bolzanum in Rhetia, Mediolanenſem arcem nefaria prodicione Bernardini Curtij cli-entis ſui Gallo traditam cognouit, ſimulque occupatam à Venetis Cremonam, pari perſidia tradente arcem avariſſimo custode, cui Baraleoni nomen fuit. Dum in Rhetia Cæſarem con-ueniſſet, & de reditu conſultaret, inter multas belli deliberationes, grauem ſibi pecuniæ iactu-ram imminere proſpexit, quòd ea à Cæſare auidius expeti, neque auxilia maturè expediri viderentur. Itaque comprobante Aſcanio, priuſquam auri inopiam ſentiret, conandum ſibi aliquid exiſtimans, Helueticis & Griſonibus inter ſe federatis, & mercenariis gentibus ſe commiſit. Hi namque expeditas legiones, quibus eum reducerent, pollicebantur, quòd iam inuiſum Inſubri-bus Gallicum nomen eſſe cœpiſſet. Nec mora, adiuncto etiam ſibi Sequanico equitatu, ab Al-pibus Rheticis deſcendens, à Comenſibus, Mediolanenſibusque lætiſſimè receptus eſt, Ligninio nihil obſiſtente, & cum Gallicis præſidiis vltra Ticinum profecto. Sed quum Ludouicus in exa-

pugnanda Nouaria aliquot dies absumpserat, noua Gallorum auxilia Tramulio duce superuen-
nerunt, & cum his multò plures & fideliores Heluetiorum cohortes, quàm essent apud Sfortiam.
Ab his vsque adeò grandi Gallica largitione deprauati sunt cuncti serè Duces, qui Sfortiæ
militabant, vt nullo pudore contra sacramenti militaris fidem, eum ante receptæ Nouariæ mœ-
nia Tramulio traderent. Commonstrarunt eum Heluetio habitu inter phalangis ordines gre-
garij militis specie traductum, Rodolphus Longus Griso, & Gaspar Silenus Heluetius. Pari quo-
que perfidia Sfortiam deseruere Sequani & Burgundi equites, quos mercede coniunctos addu-
xerat, Aloisio scilicet Valdreio Bastardoq; Rossio ducibus, Ligninij opera atque pecunia corru-
ptis. Perductum in Galliam rex Gallus accuratis precibus expetentem, vt victorem regem ve-
nerari sibi liceret, ad se perducere veruit, quanquam eum postea ex itinere prætoriani equitis insi-
gnia, atq; arma mentitus, intentis oculis spectarit extra clementiæ pudorem, quum regiæ huma-
nitatis in captiuum penitus obliuiscendum putaret. Natura enim prædurus, & recenti suo effe-
ratus carcere in Locensem turrem, erepto scribendi solatio miserum inexorabili sæuitia conie-
cit, ita vt quinto tandem anno vexatus, istericiæ morbo diurnâ miseriam morte effuderit. Au-
diui ego postea à Petrofrancisco Pontremulo, qui in eadem custodia fidus comes, perpetuo ser-
uitio Sfortiæ fuerat concessus, eum totius infortunij sui miseras virili pioq; animo pertulisse,
sæpeque dixisse, hanc sibi pro veteribus delictis extremæ calamitatis penam à magno Deo
fuisse impostam; postquam consilia sua humanæ plena prudentiæ, nihil aliud quàm occulta
vis fati præuertisset: ita vt in ea vnam diræ necessitatis causam referret, quòd amici & socij penè
omnes vel summis obstricti beneficijs, fidem impudentissimè sefellissent, præter vnum omnino
barbarum Baiazerem, qui ex condicto Venetis terra marique arma inferens, sibi promissa, quan-
quam fera auxilia, in ipsam vsque Venetiam transmisisset.

PAVLI IOVII Iunioris.

*Quantam ruinam precipiti dabit
Lapsu, tonantis tacta Iouis manu
Turris, que ab excelsa minetur
Mole, Deis, medioq; celo,
Sic concitatus, quos rapuit furor
Regni parandi atq; ambitio mala
Euexit ad summum cacumen,
Seperuunt grauiore casu.
Nam te quid olim consilium iuuat?
Quid cum dolosi pectoris artibus
Astus iuuere, atq; in periculis
Ingenij experientis vsus?*

*Felix cruento SFORTIÆ prælio
Si concidisses, nec miserabilis
Fatum exitum vite vidisses;
Quum patria, solioq; auito
Expulsus, alitè in carcere Gallico
Panas dedisti, quòd nimis improbus
Non tutor, at crudelis hostis
Præcipis imperium nepoti.
Ergo insolentem pone superbiam,
Qui fidis alti viribus ingenij
Fortuna sic gaudet iocari,
Vertere quum cupit ima summis.*

Cæsar Borgia Valentin. dux.

BESAREM Borgia, qui sanguinario ingenio, immani que sæuitia veteres
tyrannos æquasse cenferi potest, viroso sanguine, execrabilique semine pro-
genitum ferunt; quòd faciem atro rubore suffusam tuberculis, qui saniem le-
uiter expuerent redundantem, oculosque in torsus recedentes, & atroci vïpe-
reoque obtutu scintillantes ac igneos ostenderet; quos nec amici quidem &
familiares contuendo ferre possent, quanquã eos inter fœminas iocabundus,
mira commutatione ad lenitatem conuertere consuesset. Cæterum artus reli-
qui ad decorem egregiè respondebant, quum ei esset habile corpus, valida neruorũ compage fir-
missimum, quod tam aptè quàm impotenter ad cunctas pedestris & equestris armaturæ, ludo-
rumque omnium exercitationes asserebat; vt pote qui longissimè & peritissimè iaculari, in palæ-
stra vel robustissimum quenq; prosternere, currentem in arena taurum vno macheræ ictu decol-
lare didicisset. Susceperat eum in minori fortuna Rodericus pater, ex Vannotia Romana, quam
à formæ venustate, & morum illecebris, mira que demum fœcunditate legitimæ propè vxoris
loco habuisse constat. Vigebar adolescente in Cæsare peracutum & erectum ingenium, propter-
eaq; missus fuerat Pisas, vt in Gymnasio iuri ciuili operam daret. Sed vbi pater Pontifex est renū-
ciatus, in Urbem properè rediit, galerique purpurei dignitate collata in Senatum coopertus est:
quem honorem postea fastidiuit atque reiecit, quum ad firmiores opes magna que imperia effre-
ni libidine raperetur. Primum omnium permutati ingenij & fluxæ fidei documentum præbuit,
quum à Carolo Gallorum rege Neapolim contendente, cui à patre Pontifice legati specie, comes
& obles datus fuerat, è Velitris Romam profugisset. Exinde armorum studio teneri, contemne-
re galeri decus, & Candiano fratri, qui ductaret exercitum, inuidere cœpit, eo quidem insanæ
emulatio-

emulationis exitu, vt ipso fratre Candiano, quo cum hilariter apud matrem cenarat, in gularo,
proiectoq; in Tyberim, se totum à senatorio ordine, abdicata purpura, & desumpto militari sago
ad arma transferret, & Pontificis copiis præficeretur; conuiuente prorfus ad immane patricidij
scelus patre Pontifice; qui & ipse vim sibi afferri ab esserato filio proculdubio metuebat. Itaque
sublato principatus æmulo, quod ita ad explendas cupiditates expediret, Gallis se coniunxit,
fecitq; sponsalia cum Carola Alibretæ familiæ regij sanguinis puella, apud Aquitanos pernobi-
li. Tum enim Pontifex totus in eam incuberat curam, vt ingentes filio opes, per ampliq; impe-
rij facultates, vel summa cum iniuria pararet: eiecit primò Vrbe Latioq; Columniæ familiæ pro-
ceribus, Vrbinisq; demum insigni dolo perneccatis, & excisa propè Gaetanorum familia, quum
eius proceres, occupato eorum dominatu, veneno aut ferro sustulisset. Verterat quoque ean-
dem sæuitiæ atq; perfidiæ rabiè in reliquos Pontificiæ ditionis regulos, quatuorq; simul Camer-
tium proceres Varaniæ antiquissimæ stirpis strangulârat: Guidonem Feltrium Urbino pepule-
rat: Ioannè Sfortiam Pisauo adempto, paratâ eadem effugere cœgerat; expulsis etiam Arimino
Malatestis. Et quum Gallia togatæ imperium asseteret, Catherinam Sfortiam Hieronymi Ria-
rij quondam vxorem, Gallicis fretus auxilijs, Foroliuio & Forocornelio deiecerat, captamque
constantissimi animi fœminam, magno probro, & parum virili superbia in triumphum Romam
perduxit. His tantis belli sumptibus, quum sacrosancti ararij pecunia minimè sufficeret, opu-
lentissimum quenque ex aula sacerdotem, & in his aliquot Cardinales veneno tollendos cura-
bat, vt eorum diuitijs in Fiscum redactis potius, profusissimè largiretur. Vna enim liberalitate
qua milites sibi obnoxios & fidos redderet, famam quærebat, ita vt quum asciuisset sibi in sti-
pendium multos vndique manu promptos, & ex secunda classe Romanorum ciuium censu atq;

audacia preparentes, affectare Romanæ ciuitatis imperium, Urbem Hispanis inquilinis replere, & per eos nobilissimi sanguinis proceres, quos eiecisset, diu arcere à patria speraret. Hæc cum impio patre cogitans, artonita in Vrbe noctu vagabatur, quum nusquam interdum viseretur, quoniam lucē libenter effugeret, ne deformis & truculenta facies spectaretur. Nouissime tot tedium cruore nondum satiatus, Astorem Manfredum, quem Fauentia expulerat, quod esset decorus adolefcens, scelestē & immaniter prius constupratum, & mox fracta ceruice necatum, Tyberi inseruit. Hanc infamis seculi pestem quū neq; Di; neq; homines ferre possent, fatalis Pincernæ error ad præclaram magni numinis prouidentiam utrunq; sustulit, quum in Vaticanâ villa cœnantes, ex medicata Falerni vini lagæna, parataq; ad exitium nonnullis Cardinalibus conuiuio, venenum bibissent. Pater senex non diu veneni vim ferre potuit; at ipse qui dilutius bibisset, atrocissimo, sed nō lethali morbo correptus est; sic vt magnis conseptus copiis dux acer, sibi vsui esse nequie, dilabentesq; copias, & duos vereres hostes paucissimis diebus Pontifices creatos viderit. Sed Iulius hominem vel mille neces meritum, quem in mole Hadriani custodiri iusserat, ea pactione dimisit, vt togatæ Galliæ arces reciperet. Elapsus itaq; Cæsar ab Ostia nauigio Neapolim peruenit, vbi à Magno Consaluo iussu regis comprehensus est, atque in Hispaniam deuctus; ne vir bellicosus, quum ad eum magnus militum cōkursus fieret, recentis in Italia partæ pacis tranquillitatem turbaret. Ad extremum Cæsar post tertium annū deceptis custodibus à Medinæ arce funibus se deiecit, beneficioq; Beneuentani reguli nactus equum, ad Ioannem Cantabriæ regem confugit. Apud hunc, armis cum Alarino regulo contendente, militans, quodam tumultuario prælio ad Mendauiam victor, glande traiectus concidit; sic vt non agnitus, & exutus armis qui triumphum meruerat, ad regem nudus sarcinæ modo viliumento impositus, pendentibus brachiis & cruribus referretur. quo exitu ferox animus corpore excedens lætari potuit, quum ea victima nō hosti ignoto, sed manibus tot insignium procerum, quos crudelissime perneccasset, acerbissimis tormentis dilaniata omnino mactari debuerit. Sepultus est Pompelonæ, arguro Hispani poetæ carmine honestatum, quod Latine postea Antonius Vacca ad eandem sententiam sic vertit:

ANTONII VACCE.

*Terra qui modo terror vniuersa
Valentinus erat, sepultus hic est.
Tantillo hoc spacio quiescit, orbem
Bello qui potuit mouere totum.
Hospes qui freta longa, quiq; terras*

*Curris, res audis notare dignas,
Siste hic adueniens gradum, neq; vltra
Iam quoquam properes; videre maius
Toto nil potes orbe digniusq;
Quam quo tantus homo tacet sepulchrum.*

ANDREAE ANGLII.

*Heu quantum fuerat satius, dux maximè Cæsar
Borgia, tam claris Romæ natalibus ortus
Hispano patre, magnarum puer indole fulgens
Virtutum, & tuuenis donatus honore Galeri
Purpurei, nunquam tam fide insignia tanta
Tu despexisses; regnandi dira cupido
Inuasit, quum te rorantem sanguine fratris,
Velsaltē est animū aggressus quū bellicus ardor
Ille tuum, prisco quo equasti Marte Quirites,
Totq; duces, validasq; acies, totq; oppida et vrbes
Vicisti, indutus mentemq; animumq; tyranni*

*Aut nihil, aut Cæsar demens iactare solebas
Debueras pro fama æterna, pro laude perenni
Prælia tractare, vt Roma celeberrimus olim
Mos fuit; at nō illa inbian & sanguine & auro
Exercere, domo dominosq; expellere aut a,
Totq; horrenda animo committere funera sacro,
Qua pudor Hispano me oriū genitore, Quirini
Inq; vrbe, & rectis hisdem tam fæda referre
Nunc prohibet; sacri quū spreti iniuria honoris
Magna olim edocuit mortales satiq; superq;
Cantabriæ miser vt cecidisti inglorius agris.*

Nicolaus Vrsinus Petiliani Comes.

Hoc honesto caluitio derasaq; barba, & vetere leuis armaturæ cultu, Petilianus maximè vigilantis, & verè Itatuarij ducis specimen præbebat, quum Venetis militaret & Vrsinæ familiæ decus, post enectum Neapolitano in carcere Virginiū, illustri armorum studio tueretur. Is plura stipendia vario militiæ munere Pontificibus, Florentinis, atq; Aragoniis fecit, cautiq; semper & egregiè constantis famam est consecutus. Bis aliena potius perfidia, quam sua culpa in potestatem hostium deuenit; semel ad Cefenam Ferdinando Aragonio militans, quum fortè ad vrbes Decuriones pro expediendis com meatibus ascendisset; eum nanque inermem & nihil tale suspicantem Guido Guerra vir factiosus & insolens comprehendit, frustra reclamante Cefenatum senatu; sed ab ea vi temerè illata, Guido qui Gallis adhæserat, eum habuit euentum,

euentum, vt ab Aragoniis in vrhem irrupentibus continuo pelleretur. Iterum verò ad Nolam quò ipse & Virginius cum Aragoniis copiis, ingruente ad Capuam Carolo sese contulerant. Ibi enim deditibus vrhem Nolanis, ea conditione vt duces copiarumque regiæ incolumes forent, Arsius Gallus contra fidem pactionis ipsos duces manu cepit, & copias hostiliter diripuit. Eo modo captiuus quum in Galliam à Carolo perduceretur, è medio Tarrentis pugnae tumultu ad Venetam aciem profugit; sic vt severo vehementique suo hortatu, nutantes copias, & fœdam proclinas in fugam opportune reteraret, restitutusq; animis ad conseruandos ordines egregiè confirmaret. Qua cohortatione summa procul dubio clades auersa est, & grauioris ignominia dedecus Italo militi ademptum tanta cum laude, vt mox à Legatis Venetis & Sfortianis seruati exercitus gratiæ certatim ageretur. Exinde Veneto conductus stipendio, in obsidione oppugnationeque Nouariæ strenuam nauans operam, Gallici tormenti pila iuxta renes ad dubiæ salutis euentum vulneratus est. Post id verò bellum prosperè confectū, Veneti collecta auctoritate florentem, in Francisci principis Mantuanū discedentis locum, Imperatorem creauerunt: qui honos perpetua cum dignitate nominis, vsque ad vitæ exitum ei permansit. Eius ductu Germanorum copiarum iussu Cæsar's per Athesis vallem irrupentes, quum Gallorum auxilia Triuultio duce, & Hispanorum cohortes contra Germanos Venetis accessissent, post expugnatū Petri Castellum repressæ sunt. Nec multo post diræ coniurationis bellum in Venetos est exortum, conspirantibus in vnum cunctis Europæ regibus ad excidium Veneti nominis. Cuius atrocissimi turbinis procellam Venetus diu ferre nequieuit, amisso scilicet ad Abdū exercitu, quo die aduersus Galium regem Petilianus vno vsui vel eximie caurus & fortis imperator esse non potuit, quum in id male exploratū pugnae discrimen ab inconsulto præperatoq; collega Liuiano, vel renitens &

ELOGIORVM

nolens raperetur. Ab ea clade Venetus cunctis propè copiis & vrbibus exutus est. Nam singulae ciuitates aduentantis cum terrore victoris regis, nec impetum, nec ipsam vrgentem famam sustinentes, extemplo rebellabant. Solus Petilianus è suorum strage se recipiens, vt iterum operam præstaret, animu non despondit; suavitq; patitiis Venetis, vt de Republica non desperarent: positus nanq; castris ad Mestrium oppidum, & collectis profligati exercitus copiis, constanti animo substitit; amissosq; Patauio, vt Taruisium in potestate retineretur, immisso præsidio curauit. Neque diu post, non semper immitis Fortuna, insidiarum pertæsa cladum, ita commutata est, vt præ pudore Venetis viam aperiret, qua Patauium reciperent. Excubante siquidem in eam curam Petiliano, Andreas Grittus Venetus legatus, è Taruisio cum expeditis copiis noctu mouens, eius portæ, quæ Cauda longa vocatur, pontem, scæni plaustrum de industria oblessum occupauit; oppressisq; præsidij Germanis, vrbe arque arce potitus est. Qua contumelia singulariq; iactura accensus Cæsar, intra paucos dies è Germania descendit; castrametatusq; ad Fanum beatæ Helene, Patauium ingentibus tormentis expugnare adortus est: cessissetq; ea vrbs amplitudine & vetustate pernobilis, proculdubio Cæsari non suis modò è Germania magni roboris copiis; verum etiam Gallorum & Hispanorum auxilii confirmato, nisi Petilianus supremo Romanæ virtutis opere edito, murum perruptum hostilibus tormentis, iamq; ad ingressum audaciæ hostium patientem, memorabili fortitudine defendisset. Cæsar enim alioqui bellicosus, & in dubiis ausibus plerunq; pertinax, vbi militare decus emereret, postquam Hispanos fortiter repulso, & foeda missilium ignium, omniumq; telorum clade obrutos vidit, ab vltimi certaminis alea temperandum multis de causis iudicans, irrito conatu elusus & inglorius in Germaniam rediit. Neq; fata Petilianum partæ gloriæ suæ diu superstitem esse voluerunt; nam septuagenario maiore diuturnæ vigiliæ, immoderatusq; labor, administrandis regendisq; præsidij susceptus, facile consecerunt; sic vt eum lenta febris, & concitata aluus ad Leonicum Vicentini agri oppidum non multis diebus exstinguerent. Senatus tanquam summæ fidei atque prudentiæ ducem non temerè luxisse visus est, quando ei postea parem frustra desiderarit; ob idque ei honoris causa è ligno equestrem statuam erigi iussisset; eo tamen decreto, vt ei tranquillo Reipublicæ tempore, ænea inaurata poneretur; vel ob id perenne decus merito, quòd pro externis regibus (vt Romanu decebat) nusquã arma ferens, pro gloria tantum aut salute Italici nominis omni tẽpore dimicãrit.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

*Ursini venerare ducis picta ora manusque
Erydanu quicunq; bibis, Tyberimue, Athesimue,
Tyrreno quicunq; mari, Adriacoue potenti
Allueris; celsi aut iuga suspicis Appennini.
Ille etenim Ausonios cum se effudisset in agros
Horrida tempestas, totamque inuoluit armis
Cerneret Italiam, & trepidantes pectore partes
Italia Venetos decus, & cum maximus hostis
Fulminibus claram Patani contunderet urbem*

*Exitium in magnum, stetit imperterritus ille
Huc illuc aciem voluens, urbemque pererrans,
Romulidum prisca fractus qua Barbarus art
Viq; animi inuicta, Ausonius excessit ab oris.
Salua è bellipotens, tot qui vnus millia contra
Sublapsam nobis vigilando restituit rem,
Qui fera Gallorum, & Germana robora pubis,
Innumeras acies qui comprimis Hispanorum,
Et contritos Itala in præcordia reges.*

Franciscus Alidosius Cardinalis Papiensis.

Non ineptum fore putauerim, ad instituendam rectæ atque honestæ vitæ disciplinam in sacris viris, si ad exemplum posteritatis Francisci Alidosij Cardinalis vita improba, & non serò subsequens peruersos mores inustratus interitus exprimatur. Sic vt eius nobis hæc imago ex viuo vultu ducta magnæ sit admirationi, quòd tantam in se decori & liberalis aspectus dignitatem præ se ferre videatur; vt hinc coniectari liceat deprauati animi labem illustri formæ specie aliquandiu posse contegi, abscondiq; facile vel peritissimis physiognomiæ artis magistris. Ortus erat ex nobili Alidosiorum familia, quæ in Æmia via Forocornelij principatu olim potita est; educatusq; liberaliter, sed aliquanto licentius, quàm exuenti pueritiam ad tuendam pudorem expediret. Adolescens nanque roseo ingenioque ore conspicuus, Iuliano Ruuero adhæsit, qui postea pontifex Iulius Secundus appellatus est. Apud hunc multis & arcanis, expediti ingenij & parati corporis obsequiis, quantam nemo alius inter æquales, gratiam promeruit; quanquam eam aduersus prostratæ pudicitie rumor vehementer eleuaret, quòd inuerecunda consuetudine, aulæ principes sibi conciliasse crederetur; vnde illi purpurei galeri hono mature collatus est, permagnæque illi ex sacerdotiis diuitiæ, nunquam frustra percepti, affluenter obuenerint; sed quibus coniunctæ (vti mox apparuit) insitiæq; essent familiares superbo eius ingenio pestes, cum libidinis & gulæ, tum procacitatis & aleæ, maligniq; liuoris; quæ hominem natura

naturâ irrisorem, & ab æquo & bono dissidentem; ad sermones contumeliosos & impuros; impudentibusq; mendaciis refertos impellebant; vt ex commodo præferendæ ambitionis & voluptatis instrumenta pararentur. Mihi enim sibi placebat, quum plerosque eius ordinis splendoris & munificentie gratia quæ nomine prorsus anteiret; postquam ei literarum & veræ virtutis ornamenta deessent; & non obscure Forocornelij dominatum optimo iure se petere à nò ingrato Pontifice profiteretur, quòd eam urbem olim Alidosij maiores obtinissent. Cæterum in ea re Iulium spe sua duriorum inueniebat; occupatum scilicet Gallico bello, & concilij à Gallo rege indicti offensionibus circumuentum, nec quicquam aliud coquentem, quàm vt Pontificij imperij opes augetet, studio religionis, amoreq; patriæ communis, quàm in libertatem asserere aduersus externas gentes magnopere contendebat. Verum Fortuna generosa atq; sanctissimis consiliis aduersa, ita Iulij cepta perturbauit; vt vndiq; victor Gallus, impotentibus fretus armis maxime vrgeret. Quo rerum successu Alidosium peruersè potius lætatum, quàm malo publico consternatum ferunt; utpote qui pristinè innixus cupiditati, Forocornelij urbem beneficio Galli victoris, quàm Iulij munere adipisci mallè; propereq; perfidiosis artibus, importuna ad sustinendum gerendumq; bellum impedimenta, Francisco Mariæ Feltrio, qui Pontificis præerat copiis, afferre diceretur, vt Gallis incumbens vrbem aperiret. Erat enim Bononiæ in munere legationis expediendis castrensibus rebus atq; pecuniis, obscuro quodam astu semper aduersus, & vique adeo auaritia, libidine atq; sæuitia intamis, vt à Bononiensibus Verre Tulliano rapacior & sæuior vocaretur; ob id præsertim quum insontes nec vllò iudicio cõuictos, simplicissimo tantum liberoque ore locutos patrios quatuor, ad inanem ciuitatis terrorem strangulasset; eoq; acerbius, quòd nulla Pontificij iussus in eorum necem documeta extarent. Fuèrij Albertus Ca

stellius, Innocentius Aringerius, Sellustius Guidottus, & Bartholomæus Magnanius, qui nunquam de prodenda vrbe somniasent. Itaque alienato populo, & Gallis appropinquantibus, Triulatio summo duce, Feltrianæ copiae, & Veneta item auxilia his sub vrbe coniuncta, primo repentinoque impetu sedè prostrigata sunt; ita vt irruptentes Bentiuoli veteres tyranni in urbem reciperentur, aperiente Galeriam portam Laurentio Ariosto, quem Alidosius Bentiuolæ factionis studiosum cohortibus conscriptis portarum custodiae, perfidiose aut imperitè præferebat. Erat tum Rhauennæ Iulius Pontifex, ad quem Feltrius amissis copiis peruenerat, quum eo etiam Alidosius vrbe atque arce desertis, se in fugam eiciens, conuolasset, vt scelesti admitti erroris veniam inculata fortuna deprecaretur. Verum hoc meditantem surda fata & superi scele- rum vindicæ non arriserunt, eum (siquidem mula vectum, indutumque atrii coloris penula, Hispanicoque pileo, depositis purpuræ senatoriæ insignibus, Feltrius pedes ad Pontificem ire pergentem, iuxta Vitalis ædem adeptus, mucrone per illa grauitèr adactò) è mula deturbauit. Quum cadenti Mondulphus equitum præfectus latiore sica malam cum auricula discidisset, Phi- lippus demum Auria repente ictus Feltrio, iacentem impresso ad præcordia gladio humi con- fixit; nihil se commouentibus prætorianis aliquot equitibus, qui stupente atque attonito Gui- done Vaino, ipforum duce prætoriique præfecto, neque animos, neque arma ad ferendam ca- denti opem expedire potuerunt. Iulius ad nuncium tanti patris facinoris exclamans, neuter inquit eorum me fefellit; quod ominabar enim, non serò euenturum sciebam; sed me fratris si- lii dispudet, quòd dextram sacro sanguine polluerit, quum priuato indulgere odio, quam pu- blicæ salutis, immitis patris desertor maluisse videri possit. Sed Triulcius hostis egregie pius & prudens, Iulium Rhauennam tumultuose excedentem persequi noluit, recepta scilicet Bononia contentus, quam Gallicis adiutus armis Pontifex ante quinque annos acquisisset. Eius patratæ cædis nomen diuersi iudicii famam tulit, quum alij ad sacrosancti ordinis immaniter violati contumeliam, execrabilis inuitatæque cædis facinus detestarentur, quo Feltrius scelesto exem- plo aditum ad Cardinalium cædem patefecisse videtur; alij porro extra aulae adulationem po- siti, hominem impense celebrarent, qui æquissimo iure, sacri tenatus probum & purpuræ de- decus, tanquam planè monstrum, generosa & verè Herculeam manu sustulisset.

PAULI IOVII Iunioris.

*Improbior Cæco, Lernæq; immanior hydra,
Geryone asperior;
Ille est, Ausonia non enarrabilis aula
Pestis & opprobrium
Iam tum vulgatum cunctis Alidosius oris,
Quem tamen impavidus
Sustulit Herculeo confossum Feltrius ictu,
Scilicet vt merito
Sublatiis terris Stygiis inuiseret umbras
Tergeminumque canem,
Perpetuas illic penas, & sœua daturus
Supplicia, heu miserum,
Te pudor & pietas, & religionis honores*

*Deserere simul,
Pro quibus inuidiam & rabie exercere solebas,
Imperium patriæ
Affectans, tumidi dum te victoria Galli
Erigit, atque putas
Illius auspiciis cuncta exoptata referre:
Sed vetere Dei.
At vos iam dudum cæso gaudete Tyranno
Patritiorum animæ:
Et tu cum placido latere Bononia Rheno.
Nam quis erit scelerum
Tantorum inuentor, qui tristes improbus iras
Effugiat superum?*

Baiazetes II. Turcar. Imp.

BAIAZETEM, qui Othomannorum principum octauus fuit, Græcorum se- num potius quam Turcarum more prolixa barba vsum fuisse constat, cum ex hac imagine verissima, tum etiam ex grauis nec infaceti scommatis Selymi fi- lii dicto. Hic enim, quum fortè Hirmaelis Persarum regis legato familiariter causam quærenti; cur subtonsa ad mentum barba vteretur, quando promissa potius magnos reges deceret, sicuti Viumcassanes, & Sulthanus Campson, pa- terq; ipsius Baiazetes nutrire consueuissent? illico respondit, se nolle ab ea in- utili atq; importuna densæ barbæ ansa expositum videri, vt corripit & circumduci posset à purpu- ratis suis, quorum improbam vim pater inde correptus & pertractus vnquam effugere nequiuisset. Erat enim Baiazetes non pertinacis interdum, sed valde obsequentis ingenij; sic vt è mediâ purpuratorum consulatione nonnunquam inuitus ad ea quæ noller actionum consilia sapissi- me raperetur, quanquam in eo non deesset bellicus vigor, constantiæ laudem affectans, & iudi- cium in expensendis rebus æquo & temperato principe dignum, vtpote qui Scythicæ stirpis in- solentiam atq; duriciem, & natura insitam genti violentiam, multa præcellentium studiorum grauitate, & ex historiis sacris aptissima exemplorū vbertate temperaret. Natura siquidem tran- quillitati

quillitati & sapientiæ deditus, Peripatetici Auerrois opinionibus oblectabatur, placitaque Ma- hometanae legis, diligentius quam regem bellicæ gloriæ audum deceret rimari credebatur. His cogitationibus occupatus, quum pater Mahometes mortuus esse nunciaretur, atq; ipse tum esset in Cappadocia, ab ipso sperati imperij limine, à Prætorianis purpuratorum malignitate concita- tis, penè exclusus est, Coruchio nepote in Regiam sedem sublato. Sed non multo post, cum ip- sa pueri imbecillitas, tum oboratus inde iustus pudor, imperium auo debitum & ereptum, præ- torianis largitione pacatis facillè reddiderunt, eoq; facilius quòd Gemes Baiazetis frater ad im- perium aspirans, comparatis copiis aduentaret. Verum Fortuna Gemem tribus victum præliis ita perculit, vt Rhodum confugere cogeretur, captusq; ibi Romano Pontifici custodiendus Ro- mam duceretur. Exinde Baiazetes intestino bello liberatus, more maiorum in Christianos arma conuertit: quorum impetu ferè perpetuo Valachos ad Istri ostia adempto Moncastra multis in- commodis afflixit, ingentiq; pugna edita, Illyriorum Pannoniorumq; & Croatorum copias pro communi salute in vnum coeuntes, aperitq; in campis contendere ausas, per Cadum bassam eu- nuhum non longè à Sauro trucidauit: neq; vsquam præterquam ad Tarsum vincenibus egregie Mamaluchis, aduersam belli fortunam expertus est. Exorto demum Veneto bello non terrestri modò, sed nauali apparatu patre validior, ita irrupit, vt Schenderbassa luctuosa incursione, vltra Tiliauentum in Euganeos penetraret, & Deuthes præfectus classem Venetam Grimano duce ad Sporadas insulas in fugam coniecisset, Venetasq; opes exolefcente eorum disciplina sibi in po- sterum mari contemnendas ostenderet: quum anno sequenti Barbarus ipse audacior factus, Pe- lopponefium intrans, expugnata fortiter Methone, & ad eundem victoriæ terrorem, Corone, Pi- leo, Crifseo Naupactòq; in deditione acceptis, & paulò antè occupato Dyrrhachio, terra mariq;

Victor euassisset. Sed Hispaniæ Galliaeq; regibus in publica religionis causa Veneto opem ferentibus, ea conditione pax a Baiazete impetrata est, vt recepta dudum Cephalania, Venetis (vri antea fuerat) esset ditioris; & Leucas, Nerythufq; insula, quam Pisaurus Venetus nauiter expugnarat, Turcis redderetur. Eius autem conciliandę pacis Grittus author eo Barbarum facilius persuasit, quonia in Perfide Hysmael Sophus ex progenie Vllumcassanis sese regem effecerat, inuecta noua religionis opinione, quam ingenti fama superstitiosissimi quique, earum gentiu credulitate noua legis persuasi, ardentissime sequeretur; vique adeo supra religionis causam felicibus armis formidolosus, vt Othomnico imperio hostis immineret. Nam eius clientes sectatoresq; in Capadocia fines, trahendorum in causam populorum nomine penetrarant; binosq; iam Bassas Caragium & Halim, geminosq; exercitus duobus oppressis ducibus occisione deleuerant. Huius belli timor eo Baiazetem senem perpulit, vt de successore deligendo cogitaret, purpuratorumq; perfidia Selymus filiorum natu postremus, quem paulo ante praelio superatum patricidam appellarat, fraude & dolis patre eiecto Constantinopolitano imperio potiretur, & senem patrem, vir saeuus atque impius, exutum regno veneno tolli iuberet. Per hunc modum Baiazetes ad Dimotocum vicum, hortorum amenitate nobilem, iuxta Ponticum litus ire pergens, quum regnasset annos triginta duos, ærumnosam vitam exoptata morte commutauit; eo quidem seipso minus miser, quod Acomatis & Corcuthi filiorum Nepotumque aliquot regia indole iuuenum, atrocissimam necem no viderit, quum vixisset annos septuaginta tres, sub id ferme tempus, quo Iulius Pontifex, pro salute dignitateque Pontificij nominis aduersus Gallos concilium excitantes, controuersiam armis finiendam susceperat.

IANI VITALIS.

*Dum rerū exquiris causas, & dum, pcul Hunnos
Carmannos, Cilices, Sauromatasq; domas,
Baiazete, domi proles tua te petit armis,
Et te perfr audes amonet imperio;
Adicit inde nouum scelere scelus, & tibi mescet*

*Pocula lethiferis illita graminibus.
Intempestiuos crudelis viper a factus
Per sua sic tandem funera, rupta parit.
Quid tutum est cui sint ingentia regna tyranno,
Si timeat natos, progeniemq; suam?*

Gasto Foisseius.

Vis vel imperitus ex humano vultu interni moris coniector in hac decora imberbis iuuenis facie, diuersas inter se pugnantes partes non admiretur? Quando hinc diffusus per genas argenteus fulgor, ad maturæ frugis pallorem sensim euadens, vsque adeo generosum os comendet, vt vehementer spectantes alluciat. Illinc verò radiantes, cauiq; oculi, præferocis animi indices, contuentes absterreant. Hac enim specie spirantem bellicam vim Gastonem Foisseium sæpe vidimus, quum feruido ingenio arma quaties, insignes victorias & triumphos agitarer. Is ab auunculo rege Ludouico, quem oris atq; animi indole referebat, in Italiam cum imperio missus, tanta vi celeritateque, sua atque aliena arma exereuit, vt prius Dux quam miles; antè triumphator quam acclamatus Imperator extiterit, summis profectò nobilioris seculi ducibus præferendus; nisi in ipso victoriarum cursu adolescens plenus gloria cecidisset. Incredibili nanq; celeritate ad parandam ei inuisitatum laudem & immaturum vitę exitum properantibus fatis, irumpentes in Insuubrum agros hostes Heluetios acerrimè sustinuit, & in patriam repressit. Bononiā per lutulenta itinera præduræq; hyemis glaciem raptato exercitu, formidolosa Hispanorum obsidione atq; oppugnatione liberauit; igneq; rapidior inde digressus, Venetas copias ad Athesim fuso Baleono duce prottriuir; atq; eodem cursu per arcem Brixiam aggressus, præsidij Veneti, Brixianiq; populi cruentissima strage edita, rebellantem urbem recepit atq; diripuit; sic vt mox tanta subnixus victoria, rursus ad Hispanos verteretur, vt Rhauennarium campos, insigni certè victoria, sed fatali suo interitu nobilitaret. Inflammatus nanq; immoderato ardore delendū hostis, quum iam planè victor, stratis aduersariorū alis & legionibus incitato equo cum paucis, recipientes sese hostes, persequeretur, sub aggere profluentis amniculi confossus interiit; eo quidem euentu, vt morte sua seruasse reliquos hostes, & rem Romanā in summū adductā discrimen, metu atq; periculo liberaſse iudicaret. Verum ab ea mox cruenta exitiali que victoria Galli, exerante eos damnateq; impietatis Iulio Pontifice, prementibusq; iterum Heluetiis, Italiae possessione deieci sunt. Ob eas res gestas Marthæus Sedunensis cardinalis, Heluetiis legionibus præpositus, vt irato Pontifici obtemperare videretur, Gastonem Mediolani aurata in arce magnificentissime tumulatum ab excelsa testudine templi maximi detrahi iussit, quod ossa infensissimi & sacris interdicti hostis, indigna eo superbæ pompæ spectaculo iudicaret; Quando ad exorandum impiæ victoriæ trophæum sacrosancti Pontificis vexilla ad ignominiam tholo suspensa spectarentur.

ANTONII

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

*Funera quis memorada canat, cladēq; Rhauēne,
Et tua summe ducum facta, obitumq; simul?
Ingentes cum tu incedens per corporum aceruos,
Iam victor strage concidis in media.*

*Gallica sensere Hesperij, quam viuida virtus
Sensere, vlticū cum cecidere manu.
Sic obitu iuuenis Decios imitara, & armis
Sic geminos belli fulmina Scipiadus.*

Ludouicus Galliaæ Rex.

LUDOVICO Galliaæ rege, eius nominis duodecimo; flagrantissimum armorum studium enituit, quo in vtranque fortunam diuerso euentu longè clarissimus extitisse videtur; sed qui in omni vita proferendi imperij, quàm præclari nominis auidior à plerisque sit existimatus, quod contra insitum generosis Gallorum regibus morem parum pius, & saeuus, pecuniæq; tenax haberetur; quanquam ipse eo nomine quod Romanum Pontificem impugnaret, impius Caesarum exēplo dici noller, & sæuitiam plerunq; tuendo regno necessariam esse diceret, nimiaq; auri profusione regni vires à sanò rege minimè eneruandas arbitrareretur. Eum nanq; nulli sumptus à suscepto temel bello nunquā deterrebant, quum parsimonia potius, quàm populorū expilatione gauderet. Proinde viri militares eum tanquā illiberalem, minimeq; largiorem ex animo non amarent, & ex aduerso populi eum tanquā innoxium, & licentiā militarem edictis & pœnis coercere solitum impensè venerarentur. Cæterum ei vel minus benigno

m 4

Bartholomeus Liuianus.

IN BARTHOLOMEO Liuiano, sicuti nos vidimus, & ex hac vera imagine coniectari licet, quanquā ab humili corporis statura, ac ignobili subagrestis acerbique oris ductu nullum ipso dignum personae decus emereret, viuidi tamen & peracres oculi, innatae virtutis indices, quantum excelso efficacique ingenio valeret, facile ostendebant. Neque enim illustri sanguine, neque opulentis parentibus, uti apud Albanum tenue Tusciae oppidum natus erat, sed ascitus à Virginio Vrsino tanquā impiger, & maxime fidus cliens adoptiua nobilitate praestantiq; militiae studio clarus, ad summos honores ascenderat. Nactus siquidem valde opulentū, ingentisq; famae auidum Romanae militiae magistrum, pertinaci industria, singulariq; labore, & incredibili vigilantia, aditum sibi ad militaris imperij nomen patefecit. Nam post Gallos ad Atrellam Apulam, Ferdinandi Aragonij & Consalui Magni virtute debellatos, postquā Virginium captum vidit, è custodia per fenestram euadens, variis demum sese bellis immiscuit, quum Braccianum Virginij oppidum aduersus Pontificias copias constantissime defendisset, exortoq; bello inter Columnios proceres & Vrsinos, Carolo Virginij filio strenuā nauasset operam, vel multum aduersante Fortuna, in eo praesertim praelio, quo ad montem Caesium Vrsini intercepto ab hoste Carolo superati sunt. Adhaesit demum Magno Consaluo cum reliquis Vrsinis proceribus, quum eius factionis copiae spernerentur à Gallis, impenſe tumi Caesari Borgiae fauentibus: hunc quippe Vrsini omnes vno consensu ad vlciſcendam iniuriam parati atque intenti quaeritabant, qui tot familiae proceres immaniter enecasset. Itaque Consaluo praecollenti atque praecipua Liuiani

Liuiani virtute vsus, post delectos ad Lyrim Gallos eum Sancti Marci vrbe in Bruuijs donauit: fama q; est eum non multo post ipsius Consalui & Ascanij Sfortiae consilio atque pecunia instructum, Pisas coacto exercitu penetrare, atq; inde Gallis, vt eos Mediolano depelleret, arma inferre cupiuisse. Sed progredientem ad Campiliam, non procul à Volaterranis vadis, Florentinorum copiae, M. Antonio Columnio Iacoboque Sabello in prima acie acerrime dimicantibus, eum fuderunt. Contulit se inde ad Venetos, trucidatisque ad Cadubrium tumultuario in praelio Germanis, & aliquot eorum oppidis, Tergesto que antiqua vrbe Maximiliano Caesari ademptis tantum inelatum, vt Petiliano imperatori, aequato prope honore ex decreto senatus iungeretur. Verum ea bellici honoris incrementa, cum ipsi, tum Reipublice inauspicata fuere, quum ingruente Ludouico rege Galliae, Liuianus vel reluctantem Petiliano, manus conferere properasset. Ab ea siquidem infelici pugna ad Abduam vsque adeo funesta clades contracta est, vt inde Venetum imperium amissis vrbibus penè rotum sit euersum; ipse vero vulneratus & captus in Gallicum carcerem sit coniectus, in quo memorabili astu, rerum suarum commentarios perscripsit, quos legimus, in scabra vilique papyro, & latrinis tantum dicata, diligenter exaratos. Nam postquam à custodibus scribendi facultatem impetrare non poterat, ex furculis scoparum calamos fabrefecit, intritoque carbone, & superinperso vino, atramentum parauit. In his legerè fuit, se caelo matris vtero in lucem editum fuisse, quum Martis astrum directum caeli vertice obtineret; vnde sibi ab Astrologis praedictos militaris imperij honores, & certa capitis & frontis vulnera, qua vitare nequisset, denunciata fuisse asseuerat. Exacto triennio carcere emissus, & à Venetis Gallo conciliatis, in demortui Petiliani locū susceptus est, moxq; iterum improspere cum Caesarianis ad Viceniam confixit, vsque adeo nisi foedoq; euentu, vt funestissima clades acciperetur; ipseq; tranato

144
flumine, in quo nonnulli Duces ex fuga perierant, Patauium ægrè perfugeret. Quod dedecus atque incommodum acceptum, aliquot postea opportunis expeditionibus contra Germanos & Hispanos ad Portonum atq; Rhodigium susceptis, egregia cum laude resarciuit. Nouissimum eius operum fuit Abdæ tractus, præstitumque Francisco regi insigne studium & auxilium, ea in pugna qua Heluetij iuxta Mediolanum superati sunt. In eos enim cōtinuato per noctem prælio fatigatos & perturbatos, sed adhuc acerrimè resistentes, quum recentem equitatum suum induxisset, rusticanamque domum, qua hostes mira constantia se tuebantur, incendi iussisset, aduentaretque peditatus, tandem hostis ferocia victa protritaque est. Sed ea victoria minus læta Liuiano obuenerit, quod Cepinius Petiliani filius in eo tumultu cecidisset; ipse verò iam senex & thoracatus, cum pugne feruore, tum ardore Solis vehementer succensus, lethalis morbi initia concepisset. Nam non multos post dies oborta febre, atq; intestinis in herniã defluentibus, sexagenario maior ad Vicum Ghedas supra Ollium amnem ereptus est. Post mortem autem, in qua omnis decedit inuidia, maximè acer & pugnax, vigilantiaq; item & integra fide præclarus Dux existimatus est: sed qui, teste Gritto, Reipublicæ Venetæ parum esset opportunus, quæ cautum potius & cunctatorem Ducem expostulet, quam feruidum bellatorem: vtpote cui minimè grauis sit vllus trahendo bello sumptus, quando liberæ ciuitatis is omnino mos sit, non insalubriter institutus, vt incertos & ancipites præliorum casus non ineptè reformidet.

PAVLI IOVII Iunioris.

*Caesar eras quondam excellis iam matre percepta,
Infans vitales blandi dum luminis auras
Haurires, cælum medium Mauorte tenente.
Mox quia te cunctis clarum tua maxima virtus
Fecit, & æterna vexit super ethera fama,
Quod te magnanimum, q. fortè pectore, & armis
Contra mille acies, atq; agmina milia contra
Hadriaci sensere patres, Venetumq; Senatus;
Certè non aliud tibi, quam de Cesare nomen
Sumere debueras; quis enim te dignior illo?
Quum toties validum bello deieceris hostem,*

*Et toties referas Veneto victore triumphum.
Testis erit Germana suo cum Cesare pubes
Fulminea disiecta manu, longèque fugati
Finibus insubrum Heluetij, gens effera, resses.
Improbis at si aliquis tibi fortè obiecerit illud,
Vt te pugnandi cupidum nimis impiger olim
Vicerit, inique suo seruauit carcere Gallus;
Nesciet heu demens quantum sibi vendicat ipsa
Fortuna omnipotens; nõ hoc obiecerit vnquam
Qui sapiens, rerum dominam cognouerit illam.*

Campso Gaurus, Aegypti Syriaeque
Sulchanus.

N Neminem, vt videri potest, vel ab initio blandius, vel in exitu acerbius & petulantius Fortuna iocata est, vt impudens & lubrica spectatè probitatis obretratrix, quam in ipso CAMPSONE Gaurò Memphitico rege. Is enim è Scythiis pruinis puer eductus, & maniceps educatus in ergastulo apud Memphim, Mamaluchorum disciplinã, & cuncta per ætatem militiæ munera nequaquam segniter apprehendit; tanto bonæ famæ successu, vt nullo correptus ambitu, & aureæ mediocritatis fructu contentus, mediis in classibus consensere, honestiq; nominis potius quam præclari primatis dignitatè tueri velle videretur. Sed defuncto Caitbeio, occisoq; subinde Mahomete eius filio, quum per intestina bella proceres de Imperij hereditate ad interitum prope totius ordinis dimicarent, nec ij vllum cruentæ controuersiæ exitum viderent, qui primæ classis decus sustentabant (vt plerunque fit) regem elegerunt, quem nemo timeret, nec quisquam haberet odio, aut innoxia tantum probitatis fama cognitum impensius adamaret, & coleret. Itaq; Campson hoc innocentia suæ titulo extra inuidiam omnemq; ambitus suspicionem positus, cogentibus proceribus vltro delatum, inuito similis Imperiũ excepit; eaq; illud moderatè dignitatèq; tutatus est, vt Mamaluchi simultates deponerent, augerentur vectigalia; partaq; rerum tranquillitate, ab Ochomannis regibus suspiceretur; & ab Hirmaele Persarum rege coleretur, tanquam intermedius maximarum opum, summaq; nominis autoritate rex amplissimus. Hoc enim instituto Campson non imprudenter vtèbatur, quo effrenatas vtrinq; & nunquam satis perdomitas duorum præpotentum regum voluntates & vires, deterrendo & coercendo in dubio colendæ pacis officio contineret. Sed ab hoc non semper salubri consilio, quam parabant immicia fata, ad res perturbandas viam inuenerunt. Deuouerat se bello Persico Selymus, vt Hirmaelem in Calderanis nuper campis superarum, funditus euerteret. Obstabat Selymi audaciæ æquissimus belli arbiter & spectator Campson, ab ea æquitatis ratione prius infelix. Nam vt periculo proximus, permotusq; recenti adhuc exemplo Tarsensis pugnae, & superiore Vsumcassanis audaciã, qui nunquam flumen ipsam Euphratem imperij sui li-

mitem

mitem esse pati voluisset, in neutram inclinabat partè, & se vtrinq; totius belli disceptatorem & iudicem exoptari & deligi cupiebat. Verum Selymus superbo ingenio interdicens arma vanissimi senis minas & vires contemnens, easq; ferro retundendas esse existimans, postposito Perla, magnæ sibi gloriæ futurũ duxit, si superato Amanò monte in Syriam inexpectatus interromperet. Ab eo nuncio percitus ira Campson, & suorum perfidiè ignarus, permotis à Damasco castris, in Comagene ad Singam amnè Selymo obuius fuit, & extemplo cum hoste collatis signis conflixit; eo victoriæ euentu, vt Cayerbeio Alepiano Præfecto insigni perfidia Campsonem non deserente modò, sed infestis persequente armis, Mamaluchi, quanquã eximie fortes, amissis Ducibus funderentur; & Campson ipse fugientiu suoru incurfu (vti erat ætate multoq; abdomine grauis, ingentiq; præpeditus hernia) in multo puluere, nemine agnoscere, cadenteq; equo proculcatus interiret. Repertum cadauer, tri duoq; ostentatum Syris, subitam rerũ commutationè admirantibus non Syriæ modò, sed Iudææ atq; Aegypti occupandi Selymo victori ianuam aperuit.

IANI VITALIS.

*Fortuna ceca & surda verè diceris,
Et mente vana prædita,
Ad alta tollis scamna in imo conditos,
Vt mox cadant profundius,
Morosa tu mortalium appetentium
Votum omne fulmine ocys
Fugas, deinde te nihil perentibus*

*Benignitate prodigis,
Campson vt ille Gaurius nil ambiens,
Nil te proterna flagitans,
Inuitus imperator ora Aegyptiæ
Tumultuosè militum,
Ex fece plebis factus, insolantia
Supra volabas nubila,*

ELOGIORVM

Interceptus aliora sidera,
Mox excidens altissimus
Absumptus armis hinc & hinc rebellibus
Grauis senectæ ponderes

Fiz ludus atrox impotentis alea,
Tuasq; pernicitates
Amisit & cum vita opes, quas maxime
Cum regno habebat maximas.

Tomumbeius vltimus Aegypti Sy-
riaeque Sulthanus.

DAMNATIS hercle auspiciis, & iam fatali ruina concidente Mamaluchorum imperio, Tomumbeius imperium excepit, vt labantibus & ferè perditis rebus succurreret: ita verò attollentibus cunctis procerum ordinibus annuit, vt se tanquam indignum excusaret, parumq; paratum ad periculossimi belli vim sustinendam; sic vt amore patriæ potius, publicæque salutis & dignitatis causa, quam vllò abitu diadema suscipere videretur. Eum namq; longè optimum atq; fortissimum credebant, qui reparando bello cæteris omnibus aprior, & ad defendendam communem iniuriam, magnitudine animi, militariq; ausu promptior censeretur. In hunc præcellenti virtute sua, militumq; omniù studio nixum, & Diis inuitis arma expediens, Fortuna admirabili excitato ludo, infesta iacula contorsit, vsque adeo atrociter, vt peculiari decreto præstantissimi hominis virtutem sibi omnino excindendam susciperet: qua cadente, ipsum vnâ concideret Sulthanorum imperium, propter elatæ gentis superbiam sæuamq; tyrannidem cunctis hominibus; præsertimq; Aegyptiis intolerandam & intolissimam. Itaque Tomumbeius

LIBERIV.

Tomumbeius explicatis consiliis aduentanti Selymo, ad Mataram sua castra opposuit, frustra tormentis, cæcisq; fossarū insidiis permunita: magnoq; statim ardore & pari spe victoriæ vtrinq; classica recinerunt. Sed admirandæ pugnacissimi regis fortitudini, ne Selymus deleteretur, obsticit illa eadem perfidia, quæ Campsonem oppresserat. Nam transfugæ cuncta ea quæ Mamaluchi insidiosè parassent, ita Turcis indicârunt, vt longè omnium iniquissimo & cruentissimo prælio certaretur, & Tomumbeius munimentorum suorum spe deiectus, numerosi hostis tormenta non diu sustineret. Amisissis enim illustribus præfectis, & flore equitum multa cæde perturbato, intra urbem Memphim eo animo se recipit, vt per obseptas magnis trabibus regiones, de imperio, & de liberis ac vxoribus egregio conatu decertaret. Verum Selymus, cui fida comes & nusquam abscedens Fortuna aderat, fortiter aggressus urbem, cuncta perripit; & continuata per triduum dimicatione, magnam partem Mamaluchorū velpertinacissimè repugnantium trucidauit, frustraq; reliquos, ad Deorum inanum templa confugientes, & sub fide deditos interfici iussit. Nec tanta accepta clade Tomumbeium vltra Nilum se recipientem, & nouas comparantē copias Fortuna persequi desit, vt nondum tot illatis iniuriis exaturata, scilicet vt in regem ab ingenti inuictaq; virtute constantissimum, impotentis suæ libidinis totam iracundiam effunderet. Ipsa namq; inuicta reparatis copiis, & ad Nili ripam pontemq; supremo audacię conatu edito confligentē perculit; quarentemq; latebras per paludem calamis obsitam, prodeudentibus incolis, Selymo victori captum vincumq; tradidit; vt de rege summæ, sed infaustę virtutis clarissimo, spectaculū verè deforme, Scythicumq; prorsus ederetur. In eū siquidem Selymus abdicata omni vel regię clementiæ, vel iustę humanitatis laude, quę singularis fero eius ingenio proponebatur, crudelissimè statuit, quum diu in quæstione de thesauris acerbissimè tortum, impositumq; vili camelo, & per urbem circumductum, ad Basuelam Syriæ portâ laqueo necari, vncoq; ferreo suspendi iusserit; vt Aegyptij se victorem esse fateretur, qui sublatis duobus supremis regibus, Sulthanorum imperio finem attulisset.

AONII PALEARII Verulani.

Non fuit in toto Rex a què oriente beatus,
Nec magis in toto Rex oriente miser,
Quàm dolor Aegyptij, olim Tomumbeius, auro
Ingenti, atq; armis, & ditione potens;
Captus ab hoste fero, miserum simul atq; beatum
Exemplo potis est communuisse suos;

Quid rides temerè? Quid fles? vis te colibere?
Et natum post hac te meminisse hominem;
Mirabeam induto, gemmis, auroq; corona
Cingebat fulgens, & diadema caput:
Mæ quondam ornabant pretiosa monilia collum;
Nunc fractam vili respice fune gulam.

Iacobus Triultius.

NATVRAM non sæpe cuiquam sua dona cumulatè largiri solitam, præclaro Iacobi Triultij exemplo intueri licet; quippe quæ ei parū liberalis & decori oris rictum, eumq; à simo naso in obtusam cuspide prominente, prorsus ignobilem dederit; atq; itè iusto humiliore (quanquam quadrata) & ferendis armis habili statura esse voluerit; ita vt ingētis spiritus vigore qui plenissimè inerat, nequaquã generosa vultus specie, personęq; dignitate subleuaret. Natus est Mediolanum, patre nō admodum opulento, sed maioribus claris, diuersa tamē fama. Nam Aconcius Triultius inter percussores Iohannis Mariæ Mediolani Principis annumeratus, eius parricidij nomine damnatus est. Ex aduerso autem Erasmus apud Philippum interfecti fratrem & successorem forti fidelisq; studio non præclaros modò militiæ honores, sed ipse etiam Principis consanguineam cū dote opulenta in matrimonio habere promeruit. Post hunc Erasmus, Antonius & Ambrosius, Francisco Sfortiæ, Philippi soceri imperium & hæreditatem aduenti, semper aduersati sunt. Ipse verò Iacobus tanquam acer, & ex Guelpha factione validus hostis, secus ac Renatus frater, à Ludouico semper dissensit; & quòd dominatum fratris filio ereptum ferre non posset, fortis sese grauius variis bellis exercuit: in Etruria primò, & demùm contra Auximates, atq; inde ad Aragonios reges se contulit, quos Ludouico insensissimos esse cognouerat. Ab hac noua amicitia conciliante Ferdinando rege, Alfonsi Dauali, regiâ gratiâ præpotentis sororem in matrimonium duxit. Verum ingruente in Italiam Carolo Galliæ rege, profectus in Galliam togatam cū Ferdinando iuniore nullare memorabili aduersus Gallos gesta, cum ipso Ferdinando Romam atq; inde Neapolim se recepit: visusq; est parū opportuno tempore missionem impetrasse, & ad victorē Gallum illico certa militiæ conditione concessisse; propterea quòd audisset, Ludouicum Sfortiam cum cæteris regibus nimia Caroli felicitate percussis, noua foedera aduersus Gallos percussisse: summo namq; voto, vt his se applicaret. Sfortiani nominis hostes querebat. Itaq; redeunti Carolo, Tarrensi in pugna ante primâ aciem, operam tam fortem quam felicem præstitit, & famam strenui peritissimiq; Ducis consecutus est. Defuncto autem Carolo, Ludouicus Aurelianus successor, cum Astæ urbi cum ala equitum præfecit. Itaque mox subscri-

bente votis Fortuna, maximum eius operum fuit, Ludouicum Sforciam Mediolanensi imperio depulisse; nec multo post eum etiam captiuum in Galliam perduxisse; vnde ei liberalitate regis magnas opes vel graui cum inuidia obuenuisse constat, quado ab his meritis Marscalchus (quod est apud Gallos Equitum magister) sit appellatus, & ab hoc insignis dignitatis munere, memorabiles & p̄ victorias Gallico nomini pepererit. Quarum omnium nobilissima proculdubio fuit ea, qua Feltrium Baleonumq; ad Bononiæ moenia castrametatos, sine suorū vulere profligauit, Bononiamq; Bentiuolis restituit. Quæ victoria prudentiæ & felicitatis nomine eo plenior & clarior extitisse visa est, quod non multo post Gasto Foisseius ad ingetem aspirans laudem, cū summa Gallorum clade iacturaque totius Italici principatus, ad Rhauennam in ipsa funesta victoria concidisset. Sed qui nusquam prælio fuerat superatus, ad Nouariam inuilitate Helueticorum audaciæ ira cessit, vt vindicasse iniuriam biennio post ad Mediolanum censeatur, quum Helueticorum legiones, ipso apud Franciscum regem depugnante, perdomitæ superatæq; sint, & Mediolanum vix toto verrente anno aduersus Maximiliani Cæsaris impetum peculiari ipsius consilio constantissime fuerit defensum. Cæterum non multo post Triuultium sua illustri laude, & ciuili partimonia gaudentem, & (vti erat elegantiu literarum appetentissimus) publica Gymnasia admittante inuentute frequentantem, vehementer exagitauit inuidia, inhiante scilicet eius oppidis Lotrechio, qui summa regis gratia subnixus, Mediolani erat in præfectura. Qua de re, vti indigna suis meritis exacerbatus, noua fœdera cum Grifonibus Helueticorum focis, sibiq; ad Mesochium castellum antiquæ suæ ditionis finitimis renouauit, vt dignitatē suam tueretur aduersus immodicas Lotrechij cupiditates, quæ ad eripiendum Viglebanum voluptarij secessus urbem extendebantur. Hanc nouam renouari fœderis pacione, obrectatores vsque aded Regi suspectam fecerunt, vt senex septuagenario maior vocatus in Galliam, tanquam ad dicendam causam me-

dia

dia hyeme per Alpium niues contendere cogere; qua in re vel ob id minus benignū quam sperasset Franciscum regem inuenit, eo quidem aciore animi cum dolore, quod ab ipso patre Camillum filium spurium perfidiose atque impie defecisse reperiebat. His conflictatus curis, indignabundus senex apud Carnutes exorta stranguria facile interiit: vir profecto Italorū ducum celeberrimus & optimus, nisi grauissimam & propere perennem inuidiam, quum externæ gentis iugum patriæ primus imponeret, cū execrabili seruentium ciuium detestatione subiisset. Tumultus est Mediolani apud ædem Nazariam, suæ tribus sumptuosissimo sepulchro ab se condito, quod postea Iacobus nepos eius & hæres, accumulatis ornamentis luculentius fecisse vidimus.

PARTHENII PARAVICINI.

<i>Non violam, aut Paphium florē, mollemue Hyacinthum</i>	<i>Ducant, & tanto persoluant iusta sepulchro, Concussisq; frequens exercitus assonet armis, Tum vos Scipiada manes, vmbraq; Camilli, Vos Decy, Fabijq; duces, & clara Quirini Progenies, vbi nox furnas extenderit alas Ferte pedē, & cineres venerati & nobile bustum Magnanimi excipite Herois, faustiq; sequentes Agmine, ad Elysios vmbra deducite campos, Hos Mauors illi, Pallasq; indicit honores.</i>
<i>Sparcite, non magni poscunt hæc munera manes; Sed galeas, chryseosq; ensesq; & Martia dona Ferte, & honorato feretrum præcingite lauro, Hoc ducis egregij funus, sacraq; Triuulti Inferia, quo fama Italiam, Mauors quo Latinus Extulerat caput, & priscū affectabat honorem. Armorum proceres celebrē longo ordine popam</i>	

RAINERII.

<i>Infabrum columen Triuultius hæc iulit ora, Quem ad magnū Bellona edidit Erydanum, Mauort; permixta Deo; treis pectore vultus</i>	<i>Treiq; animos habuit, ter geminasq; manus, Ter letho sternendus erat; sed dente maligno Vna duces inuictum sustulit inuidia.</i>
---	---

HIERONYMI VULPII.

<i>Sunt tumuli Iacobe tui certamina, capta Vrbes, captiui, regna, trophæa, duces. Hos tumulos tibi tu propria virtute parasti.</i>	<i>Nos tibi pro titulis carmina bina damus. Vicerat hic hostes animis; at nomine mortis Vicit, & inuictus vixit, & interiit.</i>
--	--

Tristanus Acunius Lusitanus.

Hæc honesta canitie viridis adhuc senectæ, cultuq; nobilibus margaritis picto, ac internitente passim insignium gemmarū fulgore, supra quam dici posset ornatisimo, Tristanum Acunium, Emanuelis Lusitaniæ Regis legatum vidimus, quum Flumentana porta præeunte Elephato in Urbem inuoheretur. Indicæ victoriae suæ trophæa ostentans, donaq; afferens Leoni Pontifici, vt supræmæ fortunæ decus præclara magni numinis prouidentia ad felicitatem seculi collatum gratulareretur, quando eum etiam tanquam sacrorum principem ritè creatum, religiose atque suppliciter venerari iubebatur. Munera tuere planetæ, & pluuias Dalmaticæ vestes, vni solennibus sacris dicatae, quas innumèrabiles, margaritæ Phrygiis operibus intertextæ mirabiliter adornabant. Prorex siquidem in India Tristanus multas sibi pretiosiores diuitias congeserat, præclaris rebus cū grauitate præstantis ingenij, cū bellicosa manu gestis; ad apertis scilicet, aut institutis Indicæ negotiationis emporiis vltra Calecutū vsq; ad opulentissimam Cambaiæ, Narlingæ, & Bengalæ regna; passimq; per orā amicitias iunxerat, tributaq; aromatum imponens, vltra Gangem Lusitani nominis tamā propagarat. His rebus gestis redeuntē ad triumphum, superantemq; extremum Ethiopiæ promontorium, quod nauatæ Bonæ spei vocant, rapidissimi Aquilones vltra circulum Antarcticū tanta vi propulerūt, vt in vasto pelago longissimi tractus terras adierit, quas non ingentis insulæ, verum eius continentis immensæ regionis, quæ ad Peruraniæ & Culcanæ regna connectitur, esse crederet; quā nemo tamen præter eum hæcenus inuenerit; non secus ac Magalano accidisse videmus; qui per angustas quasdam fauces in occidentalem Oceanum, circuito toto terrarum orbe, stupēda navigatione penetrauit. Sed Elephantus auertit, quum extenta proboscide, eaq; nemini noxia, & passū ad modulos tibiarum temperato iocundissime lasciniret. Obstupere in tantæ molis bellua Romanus in primis populus, & suburbanæ gentes, tam docile ingenium, humanisq; aded sensibus propinquum; quod magistri sceptro serreo imperantis vocibus pareret; venerariq; principem, & augustiore habitu homines certogestu videretur, circumfusæq; puerorum turbæ adulari didicisset. Cæterum Elephas publicæ hilaritatis oblectamentū, vix toto biennio Romani cœli lucem vel diuersę passionis intemperiem

perterre potuit; quum fluente alio paucissimis diebus interiret. Eius mortem plebs tota non se-
cus ac incomparabilis eius die luxie, quod communis omnium voluptas que ad famam dignita-
temq; Urbis pertineret, immaturo alioquin viuacissimæ bestie interitu, creta videretur. Ob id
Leo Pontifex non obscure præproperis extincti facis subitatus, vt populi delictum, quamquam i-
nani picturæ solatio deliniret, Elephantum simillima effigie, mensurâq; membrorum iuxta tur-
rem Vaticanæ portæ pingi iussit, cui & hoc quoque Epigramma inscriptum est.

BEROALDI Iunioris.

Monte sub hoc Elephas ingenti contegor ingens
Quem Rex Emanuel deniclo oriente, Leonem
Captiuum misit decimo, quem Romula pubes
Mirata est, animal non longo tempore visum
Vidit & humanos in bruto pectore sensus.

At Rex Emanuel ad extendendam subactæ ab se Indiæ laudem, dignum fama sua ratus, si recen-
tis muneris gratiam nouo munificentia officio cumularer, Rhinocerotem etiam misit, qui ex i-
tinere longissimæ navigationis, in litus prouinciæ Narbonensis expositus, insigni Gallia spe-
ctaculo fuit. Erat hæc bellua paulo humilior elephanto, si altitudine spectes, sed longitudine pro-
pe par, nostratis bubali formam referens: nam ungulas habet bifurcas, verum tergo buxi co-
loris, eoq; ab impenetrabili duritie duplicato, tanquam perpetuo thorace protegatur, armaturq;
pedali osseo cornu supra nares eminente, quo ferire sub vtero; atque transfodere elephantem pecu-
liarem suum & interuicium hostem solet, si tamen iniectæ ad collum & occyllum strangulatis pro-
boseidibus

boseidibus vim effugiat; nam in congressu perpetuæ simultati, aut parta victoria, aut certe decora
morte satisfacit. Sed hanc inusitatæ feritatis belluam, quæ in arena Amphitheatri elephantio ad
stupendum certamen committi debuerat, Neptunus Italiæ inuidit, & rapuit, quum nauigium,
quo aduehebatur, Ligusticis scopulis illisum, impotentis tempestatis turbine mersum perisset;
eo grauiore omnium dolore, quod bellua Gangem & Indum altissimos terræ patriæ fluuios tra-
nare solita, in ipsum litus supra portum Veneris, vel arduis saxis asperissimum enatare potuisset
credideretur, nisi compeditus catenis ingentibus, nihil proficiente enadendi conatu superbo, ma-
ris Deo celsisset. Ferunt hunc Rhinocerotem quum ab Oceano Vlyxponensi in portu exponere-
tur, aspectu atq; odore suo elephantum Romano grandiosem, qui tum erat in Regia, vique adeo
truculenter terruisse, vt elephas ipso naturæ miraculo præcipuus hostis, concepto incredibili pa-
uore, septem caueæ ferreis ingentibus clavis permunitum, humerorum & capitis præcipiti im-
pulsu perripuerit, & in longam se proticiens fugam, terribiliq; barritu edito, stridens & furens
cuncta obuia prostrauerit. Vtriusque belluæ imagines ex vera naturaliq; magnitudine picturis
expressæ, in ipso Musæi nostri atrio spectantur, cum hac inscriptione singulis versiculis animan-
tium naturam demonstrante.

Humanos Elephas retinet sub pectore sensus, | Rhinoceros nunquam victus ab hoste redit.

ANTONII SANFELICII de Rhinocerote.

Rhinoceros ego sum fusco denectus ab Indo | Hic patrias iras, aternâq; prælia mecum
Hinc, vbi vestibulum lucis portaq; diei, | Exerces fidens immani corpore moles.
Hesperia classem ascendi temeraria vela | At loriamur triplici nos tergo, & arma
Ausa nouas terras, aliumq; inuisere Solem. | Præualidus mucro, atq; inuicta cuspide cornu.
Spectat at quondam vrbis nostros in munere circi | Ipse cadit Barrus, dum telum signatur alio
Congressus, hostemq; elephantum obiecit arena. | Expugnat vires stultas prudentia solers.

FINIS LIBRI QVARTI.

PAVLI IOVII EPISCOPI
NVCERINI IN QVINTVM
LIBRVM ELOGIORVM

SVORVM

PRAEFATIO

Ad COSMVM MEDICEM Florent. Ducem.

Heroum, quos inelyta virtus nostro seculo clarissimos fecit, quintus hic li-
ber Elogia continebit, eruntq; vti reor, superioribus multo iocundior: quo-
niam illorum laudes ardentissimæ virtutis auspicijs partas exprimat, quorum
ex rebus præclare gestis recentissimam hodie memoriam retinemus. Mi-
rifice siquidem inuati eos ex veris imaginibus representatos, rursus vti
adhuc superstites oculis intueri, & benigna cogitatione suspicere, tanquam
desunctos, atq; omni prorsus inuidia earentes, quos ipsi de facie nouerimus, gerentesq; bella va-
rijs periculis atq; victorijs inclaruisse viderimus. Habet enim in se hoc illustris & excellens
virtus, vt ea præditos & ceteris præstantes, vel apud ipsos hostes ac inimicos, in admiratione
rediuina cum laude perducatur, iniiciatq; elegantioribus ingenijs, quendam honestæ cupiditatis a-
culeum, agnoscendis scilicet eorum formis & vultibus, qui res literarum memoria dignas, forti
consilio & pugnaci dextra confecerunt. Quandoquidem res magnæ & memorabiles plerumq;
ex varia tot casuum reputatione, à legentibus scripta, aut picta ora spectantibus voluptate &
dolorem; proq; habitu præduri vel mollioris animi, interdum ex indignitate improbe atroci-
terq; factorum, miserationem & lacrymas eliciant. Tu verò, magnanime Cosme, pro natura
ingenij tui, quod nihil nisi perillustre atq; honestissimum respicit, rectè studioseq; feceris, si quæ
legendo ex moribus tot insignium Ducum exempla accurate notabis, ea felici delectu imitanda
suscipies, & quod proprium ingenium verecundæq; tuæ probitatis esse videmus, singula vitia;
quæ temperati moris modum excesserint, repudianda penitus, vitandaque censebis. Vale.

ELOGIORVM LIBER QVINTVS.

Franciscus Gonzaga Mantuanus Princeps.

Hic est ille Franciscus Gonzaga Mantuanus Princeps, qui ab illustri iustitiaque animi magnitudine, & immenso ardore pugnacis ingenij à Venetis delectus Imperator, primus nostro seculo cruenta Tarlensi acie Italicae atque externae virtutis glorioso congressu, quanquam infausto, periculum fecit. Constat enim eo praelio plus sanguinis fufum, quam duobus antea seculis; ab eoq; incommodo didicisse Italos, nequaquam feruidis animis, sed stabili consilio, & certa arte disciplinae militaris exercenda esse arma; cum his praesertim gentibus, quae ordines seruare, diuersas repente acies efficere, nihil vnum & mortem, aut denique aenea tormenta reformidare consueverunt. His enim documentis, qui rum praelio victus videri potuit, gemino demum bello victor extitit cum insigni gloria, recepta scilicet Nobaria, & Gallis omnibus Neapolitano Regno pulsus. Non arripit ei deum fortuna, quum pro Gallis conuerso studio militaret. Eius siquidem impigre virtutis vim & conatum omnem, contumeliosi quidam Gallorum Duces, adeo importune atque impudenter praepedi-

praepediuerunt, vt mox cum superbiae, tum imperitiae suae ad Lyrim amnem poenas darent. Aliquantum autem post, quum Veneto bello sese immiscuisset, & cum ala Gallorum in Parauinum agrum ad Caesaris castra contenderet, noctu apud Insulam Scaligeram Veronenfis agri pagum, Graecorum equitum multitudine circumuentus, in potestatem Lucij Maluerij deuenit, diuque secutus Venetis in custodia, tandem Iulij Pontificis beneficio liberatus est, quum Federicum filium fidei obsidem Romam misisset. Fuit Franciscus ingenio liberali, aperto, nusquam fallaci, & denique nusquam maligno, sed qui sermone iocoso foeminarum pudori intemperanter illuderet. Verum qui vaga Venere oblectabatur, foedum atque lethalem morbum, vt tum ea saeva tempora produxerant, facile tulit, quo miser ante diem inter varios cruciatus expiraret. Per omnem autem vitam, quod vix ex censu credi poterat, cum Regia hospitalitate ac eximio totius aulae cultu, tum rerum omnium ornamentis, & magnificentia operum, splendorum etiam Regum aequabat decus. Sed supra omnes eius aetatis Regulos, equorum copia, delectu, varietate, nemine aemulari auso, summam proculdubio gloriam promeruit: quandoquidem equarum greges aleret ad sobolem propagandam; accitis vsque ab vltima Hispania atque Numidia, Hibernaque item, equabus, & admistrariis. Eo namque tempore quotannis per Italiam liberis in vrbibus instituta erant, more veterum Graecorum certamina, equorum pernitate & cursu contendentiū; vnde celeberrima laus cum opimo praemio expetita multis; vnus vero semper Gonzaga equis promerita pararetur. Generosos autem & ad armatos sonipedes, neque plures quisquam, neque nobiliores habuit, aut eos accuratiore disciplina perdomuit. Quorum armentorum instituta animaduersis disparis coniugij variaeque foeture prouentibus, aliqua ex parte Federicum filium postea emendaturum vidimus; nisi insatiabili aedificandi studio allectus, aliud sumptum transtulisset. Caeterum Franciscus his lectissimis equis, qui varie permutato semine nouae atque pulcherrimae sobolis videri poterant, indefesso munificentiae studio, externarum gentium Principes sibi conciliauit, vnaque praesertim Othomannorum amicitia clarus excelluit, quum inde Thracum & Cilicum lectissimos, ad progeniem & bellicos vsus impetrarit. Sobole filiorum omnino felix excessit e vita, quum ex Isabella Alfonsi Atestini sorore tres liberos reliquisset, Federicum primo editum partu, matura iam paternae virtutis indole ad summos militiae honores vadentem, & Herculem lectissimis moribus & literis institutum, paratamque sibi & familiae debitam sacrae cultus purpuram promerentem, & denique Ferdinandum militare decus in Gonzaga domo, clarioribus superadditis victoriarum trophaeis ad summam gloriam euecturum.

LABLII CAPITVPI Mantuani Cento ex Virgilio.

O decus Italia, quondam dum vita manebat
Sceptra tenens, ardis ingens ubi flexibus errat
Mincius, & tenera praececit arundine ripas,
Semper honore meo semper celebrare donis
Dum memor ipse mei, ad spiritus hos reget artus.
Salue vera totus proles, tu maximus ille es
Vnus qui nobis magno turbante tumultu
Ante annos animamq; gerens curamq; virilem,
Vltro animos tollis dictis & peccore firmo,
Ardens arma tenens, fulgentis aere catenas
More furens torrentis aquae, Gallumq; rebellem
Sternis humi, campi, ingentes ostibus albens.
Parthenope meriti tanti non immemor vnquam
(Dextera causa tua est) solio confedit auiso.
Quid memorem spolia illa tuis pendencia rectis

Tam vulgata? quibus caelo te laudibus aequem
Flos veteris, virtusq; virum? cui cura nitentis
Pascere equos, merita expectent qui praemia palme
Europa atq; Asia, tanta est victoria cura.
Tu decus omne tuis tu seruantissimus equi
Omnibus exhaustos iam casibus, omnium egeos
Vrbe domo socias, tua terris didita fama.
Munera praeterea ex auro solidosq; elephanto
Coniungere tibi (cuncti se scire fatentur)
Regnatorem Asiae, genus insuperabile bello,
Et penitus toto diuisos orbe Britannos.
Salue sancte parens, Italiam fortissime ductor
Felix prole virum, si quid mea carmina possunt;
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt.

IOAN. BAPTISTAE POSSEVINI Mantuani.

Inuicti effigiem Gonzaga nobilis arte
Eximia expressit spirantem pictor; at illi
Non potuit duris partum decus addere bellis,
Non praesens animi robur, Populifue regendis
Iustitiam, & large praesentia munera dextra.
Ceu quondam radijs exutum ardentibus ora

Mortali vultu, gradientem montibus Idae
Phaebae manus te docta sacros effingit in vsus.
At Iouius clara splendorem reddidit arte,
Aeternamq; dedit Gonzaga ducere vitam
Ductores inter primos, quos nulla tacebunt
Secula, nec veteris ladens obliuia fama.

ELOGIORVM
Maximilianus Cæsar.

MAXIMILIANVM Cæsarem Friderico tertio Imperatore genitum, quem eruditores Germani pro Maximiano, quod nomen est antiqui Cæsaris, cui Iouij cognomen obrigerit, Maximum Emilianum appellant, hæc tabula ab effigie simillimum reddit. Ferunt Austriacæ domus nobilitatem Romani sanguinis stirpem respicere, perducto scilicet stemmate à Perleonum familia, ex qua fuerunt celeberrimi olim Comites ex Tribu montis Auentini. Hos enim ad Abspurgum consedisse constat, inter Rhetos, Noricos, & Vindelicos, non longè ab Heluetiis, coalescenteque sensim potentia, Austriaci Principatus (vbi ipse Cæsar suæ originis religiosus indagator alleuerabat) iura & ritulos condidisse; eiusque dominatus claritudinem bellica quæsitam virtute, & longa vetustate constitutam propagasse. Hinc euenit, vt facile credamus, Augustam hanc Romani Imperij dignitatem, ad Austriacos Principes, quod Romani sint generis, fatali quodam iure peruenisse. Quando iam pridem abolita sic militaris acclamationis consuetudo, qua Imperatores olim apud exercitum in castris hebant, & ipsa etiam septem Germaniæ Procerum suffragatio penitus obsolecat, toto scilicet hoc honore per manus præpotentium Cæsarium legitime tradito, confirmatoque, qui iam altas iecerit radices, vt in vna familia non dubiæ hæreditatis nihil intercisâ serie, decenarius atque stabilis reflorescat. Cæterum hoc Cæsare nullus suæ ætatis Regum luculentiorum militaris habitus dignitate, vel certius ac illustrius probi, vereq; augustioris decus ad Imperium attulit.

LIBER V.

attulit. Per omnes siquidem cum bellicæ, tum ciuilibus virtutis numeros, generosi spiritus inuidiaque animi magnitudinem, quam in aduersis pariter & secundis casibus homines mirarentur, ita præferebat, vt contemnere Fortunam videretur, eamque seuera fronte tanquam insolenter improbeque semper iniustam & instabilem, dampnati fallacissimi que numinis antiquorum infamem Deam appellaret, propterea non multum vel eius benignè arridentis gratia, vel acerbissimè saeuientis odio supra æquum angeretur. Inerat enim Maximiliano animus pecuniæ contemptor, opulentiore Cæsare dignus. Eam siquidem vbi possideret, vel non integrè exactam, diuidere statim atque largiri amicis & hospitibus, quam in ærarium ex ignobili parsimonia inuidiæ plenum congerere malebat. Existimabat enim nihil vnquam ab suo felici lydere, & arcanis cuiusdam sanctioris oraculi promissis, sibi & posteris opulentissimorum Regnorum ditio-nem esse defuturam, quæ bella gesturo in perpetuos liberalitatis vsus sese effundenti peramplas atque inexhaustas signati auri facultates suppeditaret. Qua superba & sæpe inani opinione imbutum, & neruos sibi immodicè præcidentem, necesse erat sentire improuissam egestatem, & in medio bellorum cursu ita hæere atque fatiscere, vt non aliunde quam ab ipso stipendiorum defectu, semipartæ iam victoriæ interpellari, & e manibus cripi dicerentur. Arriserat namque ei Fortuna ab initio, quum imberbis adhuc, interfecto ab Heluetiis Carolo Iocero, Belgici eius Regni hæreditatem adiisset: Quippe qui alacriter, beneuolentissimeque susceptus, commutatis demum seditionissimis gētis studiis apud Brugenses cum vxore custodia traditus, diuersam impotentis Deæ vim, sed moderatè & fortiter tulerit. Exinde eum pristina dignitati atque Imperio restitutum diuersa exercuerunt arma, quibus insigne decus, vel adhuc iuuenis adeptus est, fuis ingentibus Gallorum copiis apud Chingatam, & perdomitis Menapiis atque Sicambriis. Sed non multo minor ei laus cessit peritiæ atque ausus militaris, quum Bohemos non procul à Ratispona, vel sese castraque sua perpetua scutorum ingentium munitione defendentes, cruento edito prælio superasset, & Pannonios ex semioccupato Norico inuadentes Austriam, non semel repressisset. Nec demum eadè felicitate Heluetia arma lacessiuit. Ab his enim non longè à Rauracorum finibus, fuso ipsius exercitu, graue vulnus accepit: frustra; Italiam aspexit vetantibus Fatis, quam protuldubio Caroli nepotis Imperio reseruabant. Improspere siquidem expeditio in Etruriam pro Pisanis aduersus Florentinos suscepta, & bellum longè grauissimum Venetis illatum, vexillaq; amplissimi exercitus in conspectum Mediolanensium promotæ, terribiles quidem primò impetus, sed mox inanes atque irritos conatus habuerunt. Erat Cæsar pace & bello supra quam dici possit credulus, & suspicax; sicut qui acie vinci non poterat, bello per moras facile vincerebatur. In vniuersum integrè pietatis atque incomparabilis munificentia, castrensisque disciplinae laudem promeruit. Excessit è vita sexagenario minor apud Velsium oppidum, quum leui tentatus morbo intemptuam acrioris pharmaci potionem bibisset.

PAULI IOVII Iunioris.

Vatum Musa decus Pierium, quæ laticem colis,
Tolle, o magnanimum, tolle precor laudibus in-
chytis
Iam pridem superam consilio ad sidera Cæsarem
Eueclum. Cythara, dulciloqua, seu fidibus Lyræ
Hunc cantare iuuat. Quam inuenem gloria ma-
ximis
Fatis extulerit, Danubius nouit, & impiger
Qui lambit veterū mania circumstans urbium
Rhenus, dum rapidis Oceanum vorticibus petis.
Hunc olim trepidus extimuit Sequana fluctibus;
Regem namque suum, proh pudor, illa inelyta
Gallia
Spectauit fugientē, Austriaci viribus imparem,
Spectauit fugientem inuenis Cæsaris impetum,
Fidentis gladio perdomitis hostibus agmina,
Qualis quum tumidus prostruit è vertice Vesali
Vastus arua Padus, ceu Boreas quum s' emit in-
fidus
Nautas aruatis equoreis fluctibus obruens
Vel quum irata Poli porta furens intonat aere
Sternens Templa Deum fulminibus celsa lacu-
mina.
Verum Barbaricus assuetum nil nisi prælijs
Tentare Italiam quippe iuuat, miles ab Alpibus
Ductu Casareo diu fremens Theutonius euolat.
Nouere inde Patres Hadriaci quam celeri mans
Moles cõtuderit flammiuomas, & propugnacula:
Quum Verona sui scusa virum, & corpora for-
tium
Deplorans Athetis sanguineo voluier aluco
Spectauit facibus fulmineis spargier omnia:
Tormentoz, strepenti indoluit mania concuti.
At qui Tusca colant listora qua pulcher Etruria
Arnus rura rigat, veliuoli olim domini maris
Pisani eximia laude canunt illius inelytum
Nomen, iustitia percelebre, & munificentia.
Salue Auguste diu, teq; simul magnanimus nepos
Inuictus Carolus, perpetuis auctet honoribus,
Ardentis Libyes perdomitor. Nam tua gloria
È splendore suo nobilior fulget, vt aureis
Ex Phæbi radijs, pulchra micat cornua Cynthia.

ELOGIORVM
DVCESTRES BALEONEAE
familie, qui vna in tabula expressi continentur.

Ioan. Paulus Baleonus.

BALEONOS qui supra seculum vnum inter ciues Perusiae authoritatis Principatum tenuerunt, quod militiae dediti spectata semper virtute arma tractarent, Baioarici sanguinis fuisse tradunt. Summam autem familiae dignitatem attulisse fertur Malatesta, qui auorum nostrorum memoria sub Braccio Montonio Imperatore, militiae disciplinam hausit, & per gentiles suos propagauit. Huius pronepos fuit hic Paulus, qui in tabula cum duobus liberis Malatesta atque Horatio pictus spectatur, haud dubie familiae clarissimus euasurus, nisi propinquorum inuidia Leoni Pontifici criminosis delatus, deceptusque sua spe, in agnoscendis alioqui benigni, sed tum ambigui Principis sensibus, ceruices vltro securi praeuisset: Petrucianae namque coniurationis gnarus fuisse ex damnatorum confessionibus putabatur. Sed id in eius necem Leonis animu maxime perpulit, quod homine ingenio acrem; & manu promptum, Imperatorisq; muneris secundas partes apud Venetos promeritum, proptereaq; Perusinis ad imaginem inuidiosae Tyrannidis dominantem, tollere cupiebat, satagentibus in eius necem affinis atq; propinquis, qui non aliter quam morte potentiam eius conuelli posse existimabant. siquidem Baleonis omnibus hoc semper fatali aemulatione fuit insitu, vt similitatem nunquam

ferere

ferere intermissam, inter se cruentissime exercerent: & quum pulsa Oddorum familia, praepotentes atque aemuli ciues deessent, sese ipsos gentilitio sanguine defoedarent. Enituit in Paulo oris & corporis eximia dignitas, eloquentia, militari studio requisita excellens; mores bello & in castris nemo carperet, pace multi laudarent; nisi nusquam oblitus factionis, vetera etiam odia vindicare, & incestis amoribus suam alienasq; familias dedecorare consueisset.

Malatesta Baleonus.

MALATESTA filius paterna sauitie atque libidinis vitia detestatus, quum foris sub Liuiano Imperatore, cui nupta erat ipsius amita, praecleara cu laude militaret, egregium sibi praefecturae locum apud Venetos parauit, exulque a Leone factus, Perusiam patriam pulsus inde Vitellio, & Gentile Baleono, fortiter recuperauit, quum antea in expugnanda Cremona, pellendisq; Laude Pompeia Caesarianis, plurimum inclaruisset. Ad extremum Florentinis constantissimè libertatem suam defendentibus, quum annum propè integrum pertinacia Clementis Pontificis & iniusti Caesaris arma obsessus sustinuisset, desperatis auxiliis, obortaq; fame aspera, maluit florentissimam urbem seruare ab immanitate atq; sauitia externarum gentium, quae opulentissimae praedae inhiarent, quam parere imperitis & obstinatis aliquot ciuibus, qui desperata venia vna secum ciues extrema supplicia perpeti, interireque patriam, & incendio absumi potius quam sese dedere, & subactos confiteri cupiebant. Nec ob id factum fidei suae famam laesit apud aequissimos ciues, a quibus iure optimo auream seruatae urbis statum meruis-

ELOGIORVM
Horatius Baleonus.

se perius quam maligna obtreccatione lacerari, communi bonorum hominum iudicio, & sacrosancti Pontificis testimonio videri potuit. Non vixit inde integrum biennium atroci & diuturno morbo succumbens, Rodulpho filio hærede relicto, quem hodie singulari cum laude bellicolæ familiæ dignitatem tueri videmus: Quum Horatius patruus multis fortibus factis, Salernoq; præsertim expugnato clarus, verum Malatesta factiosior & sæuior Fleretinis copiis præpositus, in obsidione Neapolitana Lotrechio Gallorum Duci operam nauans, non in acie, sed fortuito glandis ictu sine liberis perierit.

PAULI IOVII Iunioris.

Tres simul Heroas pictor, tria fulmina belli
Pinxit in hac tabula.
Hospes summis genibus ter lumine lustra:
Ter venerare Duces.
Gaudeat vs geminis pater inclyp, aspice, natis;
Et pariter gemini
Vt patre latentur nati mauortia pubes.
O celebranda diu
Norica progenies centū dominata per annos

Te mea Musa canet.
Nam patrem insigni clarum virtute, maligna
Percolit inuidia,
Credulus heu nimium summis colla securæ
Præsidis Ausonij.
At vos Etrusci, meruit nam sculpiæ auro,
Carminæ perpetuo
Ductorem vestrum Baleonum tollite ad astræ,
Ob patriam, atq; domos

Hoslibus

M O V L IOBIE DRO VI E

Hoslibus creptas seruatæque templa Deorum.
Nec minus interea
Egregius toto celebretur Horatius orbe.

Vitæ in Elysiis
Falices anime quorum tenet æthera virtus
Sydere nobilior.

Selymus Turcarum Imperator.

SELYMVS Othomannæ familiæ nonus Imperator, hoc ore truci ferocibusq; oculis, insitam animo suo vim, diramque sæuitiam ostendebat, quum in sanguinem gentilium suorum & reliquorum, qui ad eius imperiosi genij nutus parum expedite responderent (hòs enim præcipue oderat) immaniter desæuiret. Hic profus ingens, si vel æqui, vel iniuri aulus gloria certius expendatur, Mahometem auum crudelitate simul atq; animi magnitudine superasse videri potest. Scitis namque Persis in Calderanis campis, ipsoq; Hysmaële Sopho iusta acie deuicto, & Regia eius, quæ vocatur Taurisium, occupata, atq; vastata, tantum inelyti hominis promeruit, quantum satis esset satiadæ ambitiosissimæ eius gentis Regum cupiditati, nisi ad longè maximum gloriæ cumulum accessissent duo, geminata victoria Syriæ atq; Ægypti Reges, armis deuicti atque interfecti, Campson scilicet infelix senex ab equitatu suo in fuga prostratus, & fortissimus Tomumbelus, qui extremum cum vitæ suæ, tum Sulthanico Imperio finem miserabili supplicio affectus, attulerit, quum vniuersum propè totarum orbem, rerum ab se fulminea celeritate gestarum, admiratione atque terrore suspendisset. Verum magni numinis prouidentia factum fuisse fas est credere, vt illa vis indomita & insuperabilis sese in Orientem effu-

deret, vt Europæ intestinis bellis laboranti, nihil herclè merentibus Christianis Regibus parceretur. Regnavit annos octo, vixit quadraginta sex, & quum maius aduersus nos bellum esset suscepturus, caneroso renum vlcere verè pestilenti, apud Chiurulum Thraciæ pagum, morte solutus est, Pyrrho Bassæ, in cuius sinu atroce animam exhalabat, Solymanum filium commendans, teuerèq; præcipiens, vt in Christianos, tanquam veros hostes, arma verterentur, neglectis Persis, quorum inanem superbiam satis ipse contudisset. Euenit autè vt eo fatali sibi loco, in quo Baiazerem patrem circumfusa acie adortus opprimere cogitaret, meritis immanis parricidij penas daret, sed nequaquam flagitiis pares, vt potè quæ omnem immanitatis notam excedant, postquam Acomathem & Corcutum germanos fratres, & tot fratrum filios Regiæ indolis ad vnum omnes sustulerit, vt Solymano filio omni æmulatione vacuum Othomanni Imperij solium pararet. Quanquam & huic successionis atque hæreditatis ius ipsum aliquando inuiderit. Ferunt enim eum, veste veneno intus atrocissimo delibuta, filium extinguere cogitasse, vt quædam eius verba immodicè pungentia vindicaret: sed eius exitiosæ vestis donum astuta matris misericordia repudiatū, pro Solymano Cubiculario datum, ocyslimè perniciem attulisse. Sic vt hoc exemplo, immanitate teras anteisse videatur, monstro quàm homini similior, qui ex animo plusquam Tartarico, nemini suorum pepercerit. Sed non defuere qui in eo abominabilem carnificinam, tanquam ei necessariam, qui sine æmulo metuq; regnare decreuisset, verbis excusare contenderent: quòd regnatura omnis diuini atque humani iuris penitus obliuiscendum censeant. Vique adeò enim Imperij dira sitis est, vt vel flagitiosissimis artibus apud quosdam, Regna tueri fas esse videatur.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

*Hæc Selymi effigies Scythico qua pallida vultu
Mortalibus minatur, & magnus Dys,
Trux illa est, inhiant Lycia sub tegmine tela
Impæe atroces vnde cunque vipera.
Eumenidum decus, & Vulcania lumina, leshum
Spirant, & ora vim, nefus, & impium.
Miscuit in cano dira hic Aconita parenti
Fratresq; letho exinxit omnes horridos,
Ipse suo (ni vana ferunt) fata vltima nato
Parauerat, superba qua sors distulit.
Huic tamen horribiles peperit victoria laudes
Et insolenti adaucta sceptræ dextera.
Nam quæ Sol agili circum rotat ardua curra
Hircaniam, irucemq; Persicum sinum,
Quaq; coloratis longè deuexus ab Indis
Deserta Nilus arua lambit Aethiops.*

*Gens Eoa omnis, varia armis, dissona linguis
Flexere Regi colla barbara effero.
Sulthani euersum Imperiū, atq; Aegyptia Regna
Quum totus vndique orbis expansceret.
Nec dubitamus adhuc prisca pietæ illius ora
Miscere nostris (ab nefas) Heroibus.
Othomannorum quin ora perempta potentum
Vrbs hæc superbus illimit coloribus.
Fallimur, & Roma hæc nō extulit ora, sed hæc tu
Nobis loui diuine spectanda erigis,
Itala imaginibus vaser, hisce vt pectora tentes,
Exurgat vltor si quis inde spiritus,
Nostra illis adimat qui signa, vicesq; rependat,
Replens cruore cuncta, cassiq; artibus.
Maclæ hac arte Pater, stimulus qui corda Nepotū
Ad vera animum gloriæ excitat decus.*

M. Antonius Columna.

EMINI vti nos summa cum admiratione viderimus, rariora spectatoriaque vel celestis gratiæ, vel ardentis naturæ dona contigerunt, quàm M. Antonio Columnæ. Hic enim nobilissima Romani sanguinis stirpe progenitus, ante omnia staturæ proceritate, firmitate, atq; amplitudine singulorum artuum, decore frontis, & splendido quodam æneæ barbæ nitore, maiestatisque torosi pectoris, veteres æquabat Heroes, ob idq; præsertim, quòd præclaro insignium virtutum concursu, multipliciq; optimarum artium eruditione ad eximium decus ornaretur, vsque adeò constanti vel ciuium vel externorum studio adamatus & cultus, vt quum coleretur à singulis, cuncti eum in vniuersum, vel diuersæ factionis obseruarent, atque suspicerent, eumq; vnum Iulius Pontifex, tanquam Romanorum Procerum lectissimum, collocata ei in matrimonium Lucretia consobrinæ filia, generum sibi ascisceret, quum graui iudicio Rueræ familiæ nomen, sicuti antea Felicem filiam Iordano Vrsino collocarat, clarissimis Romani sanguinis stirpibus inseredum existimasset. M. Antonius patre orbarus, quòd is Etrusco bello apud Alfonso Aragoniū militans periisset, Prospero patre, & Fabricio huius patrueli celeberrimis Ducibus adhæsit, ab hisq; certissimis militiæ præceptis imbutus, ita exactam hausit disciplinam, vt Prosperi naturæ cunctatoris cautū & inuictum robur, præferuidam verò in expediendis armis Fabricij vim, nobili salubriq; temperamento moderati didicerit; tanto illustri famæ promentu, vt quum in Apulia, Latio, Etrucia, Galliaq; Cisalpina variis præliis interfuisset, vtroque pa-

truo

truo decerptis eorum virtutibus, honore auctior & maior euasurus crederetur; nisi immitia fatæ eius paratis honoribus properè nimium inuidissent. Is namque quum defensa nouissimo virtutis opere fortiter Verona aduersus immensam vim oppugnantium Gallorum & Venetorum, aliquod se nauatæ operæ præmium nancisci putasset, & à Ceurio Belga Caroli adolescentis nutritio, per moras supinè se contemni, fastu Romano succensus, non diu pateretur, ad Franciscum Galliæ Regem è Belgis contendit, à quo vti is naturâ Rex erat, omnis verè virtutis liberalissimus æstimator, præfectura alæ equitum, & consecrati Regis ordinis torque honestatus est. Sed ea militia demum infausito omine suscepta, quòd tum Leonis & Cæsaris armis Lotrechius Gallorum Dux Mediolano pelleretur, M. Antonio bellici laboris & vitæ immaturum finem attulit. Nam dum instaurarent Galli bellum, & Mediolano copias admouissent, vt circumuallatæ arcis obsidio solueretur, M. Antonius nondum quinquagesimum ætatis annum attingens, ingentis Colubrinæ pila ictus occubuit, eadem etiam pila discerpto & ad latus cadente Camillo, Triuultij clarissimi Imperatoris filio, quum obequirantes in aggere hostium munitiones inspicerent. Corpus eius Prospero hostium Duci à Lotrechio concessum est, vt maestissimus patruus, fratris filio tantæ spei, & tum fortè Veneti exercitus Imperatori designato, iustis exequiis parentaret. Luxere eum atrocissima morte surreptum socij atque hostes paribus propè lacrymis, ideòque vberioribus, quòd masculum prolem, quæ paternæ virtutis esset hæres, nullam reliquisset.

AVGVSTI CÖCCEIANI.

*Hæc in tabella pictus est Columnius
Heroes inter iure primas obtinens,
Quos Roma genuit omnium fortissimus,*

*Quos Roma vidit omnium pulcherrimus,
Virtutis est Verona vestis optima,
Seruata quondam ab vi & furore barbaro;*

3

ELOGIORVM

*Et pulcher Athefis moenia eius persuens
 Atro cruore saepe tinctus hostium.
 Est vasa testis gens libera, est horrida
 Germana pubes, terga saepe qua dedit
 Illius armis, seu fugaces Caprea
 Multa premente agrestium manu solent.
 Forma paterna signa sunt certissima
 Praesentis aui filia pulcherrima
 Iouis Deorum Regis, atque Apollinis
 Digna cubilibus. Deum hinc credi licet
 illum fuisse, qui Deis simillimus*

*Virtute, forma, viribus planè fuit.
 Hinc suspicata magna turba caelatum,
 Humana ne quem ledere, aut fors, aut manus
 Nequiret hunc nec ipsa fata attingere,
 Vel morte sera, vel cruenta vi queant,
 Homog. ob id vitam Deorum degeret,
 Subinuida, in Columnium potissimum
 Coniurat, arcag, tormento arce
 Missa pila; tonante caelo, vi fulmine
 Heroa sternit; Mars dolore lachrumat.*

Matthæus Cardinalis Sedunensis.

MATTHÆVS cui Lango cognomen fuit, & honorem postea purpuræ adeptus est, apud Sedunum urbem foederatamq; Heluetiis & Rhetis, natale solum habuit, humili quidem patre genitus, sed eo pro captu Alpinae gentis nihil à literis abhorrente. Quamobrem ab eo ut primùm adoleuit, in Italiam est missus, eo cōsilio, ut Italianam perdiceret linguam, & Latinis pariter literis operā daret, demumq; (vti euenit) sacris initiaretur. Itaq; Matthæus post prima literarum rudimenta, quæ in patria perceperat, Comi

LIBER V.

Comi sub Theodoro Lucino nobili (vti illa ferebant tempora) Grammatico, Poetaq; , rãtos processus fecit in studiis, vt nihil earum rerum quæ vel audiret, vel legeret, robusti auidiq; ingenij memoriã subterfugeret; vtpote qui saepe ægri præceptoris munia, docendo felici æmulatione obire esset solitus, magnamq; partem Maronis Aeneidos, & Heroidum Nasonis quãquã sub-agresti vocis sono recitaret, amplectereturq; supra cunctos authores librũ de Consolatione Boetij Seuerini, qui liber moralibus multis exemplis refertus, delectos quotidianis actionũ suarum sermonibus flores & exempla cunctis prope casibus opportuna ita suppeditabat, vt eius eloquentiã non Germani modò, sed Itali etiã eruditiores magnopere mirarentur: conciliaretur inde Sedunensi populo ad promerendum Episcopatus sacerdotium, quem Populus spectatum moribus per suffragia deligere, & Pontifici maximo mitra exornandum offerre cõsueffer. Vbi verò stultus & infultus de more in tẽplo sacras habere conciones cœpit, tanto concursu omnis generis hominum audiebatur (quod mores exactè sobrios castosq; præferret, qui ipsam eloquentiã laudem sine cõtrouersa superarent) vt ampliore sacerdotio dignus haberetur. Nam multus erat, & efficax in componendis controuersis, quæ inter ciues atq; finitimos intercederẽt, vsque adeo re-recto atq; incorrupto iudicio, vt nemo vel factiosus, eũ vtrò oblatum arbitrum reiiceret. Eo modo collecta auctoritate apud suos populares, probitatis atq; industriæ nomine potens & validus, in id incidit tempus, quo exortum est bellũ inter Gallos & Iulium Pontificem, quũ Ludouicus Rex, in fausti damnatq; nominis causam suscepisset, excitãdi concilij, cuius sanctionibus atq; armis impotenter dignitas Pontificis conuelli posse putabatur. Iamq; eò res erat perducta, vt Iulius ex Rhauennate cruento prælio victus spoliatusq; Bononia, & nefariis vndiq; armis circumuentus, ab externis gentibus Hispanis atque Britannis, Heluetiisq; præsertim, opem implorare cogere-tur. In ea controuersia Matthæus integræ pietatis studium, egregiamq; operam sic præstitit, vt à Iulio suppente Senatũ, in honore Heluetiæ gẽtis, purpuræ dignitate honestaretur. Nec multo post Matthæus multis concionibus apud Heluetios habitis egregiè persuasit, vt pia arma susci-perent aduersus Gallos, qui res diuinas profanis commiscere conarentur. Quod ob id non ma-gnopere difficile fuit, quoniam gens Heluetia paulo antè sese ab amicitia Ludouici Regis alie-natã, tanquam ingrãte spreta & fraudata donatiuis atque stipendiis, auari aut certe nimis parcũ Regis acceptam contumeliã vindicare percuperet, eoq; grauius & properatius, quod pro Helue-tiis legionibus auxiliariis, Gallus Germanorum cohortes mercede cõducere cœpisset: cuius ini-uria is fuit exitus, vt Matthæus cum suo astrictus officio, tũ purpurei galeri beneficio obligatus, vniuersam gẽtem aduersus Gallos concitaret, eosq; Ticino pulsos, & ad alpes & in Galliam fu-gientes, Cisalpinæ Galliæ imperio expelleret. Nec in ea celebri victoria, qua haud dubiè Ponti-fici sua dignitas est restituta, Matthæus aut studium suum erga Pontificium decus aut odium in Gallos intermisit. Nam mortuò Iulio, Leonem Decimũ pro recipiẽda Parma atq; Placẽtia bel-lum mouentem mirificè adiuuit, Gallosq; Duce Lorrechio iterum Mediolano depulit, instaura-toq; saepe bello, quũ Leo Pontifex fato esset ereptus, atque ei successus Hadrianus Sextus, cuius comitiis interfuerat, nõquam ab auctoritate Pontificij nominis discescerat. Mortuus est Romæ non planè senex primo Hadriani põtificatus anno, vir inter exactæ virtutis Imperatores, potius quã inter Senatores numerandus, si corporis ac ingenij robur & rerũ strenuè gestarũ cumulum spectes. Maximè verò ei gloriosum fuit Francisci Regis iudicium, quũ asseueraret, me audiente, aliquanto plus sibi sumptus atque periculi Sedunensis facundiæ indomitã vim, quã tot legio-num eius gentis cuspides attulisse.

PLACIDII Placentini.

*En tua purpureus decorat Matthæe galerus
 Tempora digna sacro triplicis splendore corona.
 Scilicet exultans telu ferus accola Rheni,
 Pondus arenosum rapidis qui flexibus urget
 Oceani in gremium, demens, hostilibus armis
 Imperia, & leges diuum lacerare profanus*

*Irruerat; miser aq; nouus tremor ossa tenebat
 Italia, validis quum te Duce castra maniplis
 Heluetia aduentant, bisq; acres cuspidè Gallos
 Fundunt, Pontificemq; armis victricibus vltia
 Tandem nubiferas alpes transcendere cogunt.*

AVGVSTI COCCBIANI.

*Helueti, gens vna Ioui carissima summo,
 Et cara Martis pignora.
 Inuicti bello populi, certissima Regum
 Bellantium spes, ac metus:
 Nullõne Heroas vestros celebratis honore?
 Nullo are? nullo marmore?*

*Certe etiam externos, clara virtutis amica,
 Artes fouebunt Itali.
 Ipse pater Iouius quã mira expresserit arte
 Illustrium formas Ducum
 Cernitis, & vestri Ductoris imagine vera, vt
 Dotes & ora effinxerit.*

ELOGIORVM

Qui late Italsam fama compleuerat omnem
Virtutis ergo fulgide.
Quare purpureo corpus velabat amictu,

Sacro cornuscus ordine:
Certabantq; virum sublimem tollere ad astra
Bellona Potho, Sanctissas.

Prosper Columna.

Sed e hac specie prolixè comatum fereq; cincinnatum, & priscae probitatis os subagreste, sed tamè oculis ingenuum, & quidem militare præferentem, Prosperum Columnam vidimus, atq; item his armatum insignibus. In eo Romanorum Procerum nobilissimo, apprime grauis, & considerati Imperatoris decus enituit, quod proculdubio ad antiquæ Romanæ virtutis Specimen referri posse pleriq; existimârunt. Quandoquidem in eo multa militaris consilij vis, egregiaq; constantis animi probitas, & recti honestiq; appetens, moderatus animus conspiceretur. Nemo enim eo temperantiùs vel inter factiosos arma exercuit: nemo humaniùs à sanguine militum temperauit: nemo denique abstinentiùs innocentium hominum agricolarumq; præsertim fortunas à licentia militari conseruauit. Has propter virtutes, quæ in huius duræ ætatis Ducibus desiderari facilius poterant, quàm reperiri, non semel præclara voce apud Insuabres, Cœnomanos, & Veneros, Paganorù defensor, & Italicæ gentis Pater appellatus. Fuit Prospero dissimili morù genere, & pari propè gloria militari præconio celebratus Fabritius patruelis; quo collega, diuersas vtriusque virtutes in mutuam consensum, parandis victoriis opportunum, ita miscuisse constat, vt vterq; ab eo temperamento se ipso maior & clarior euaderet. Sed

LIBER V.

Sed Prosper, qui diu aduersus Gallos inuicta arma tulerat, improviso supernètu Gallorum equitum fœdè apud Villafrancam Subalpinæ gentis oppidum oppressus, captusq; est, Obegnino atq; Palicia eius expeditionis Ducibus, quos antea Neapolitano bello ipsius maximè insigni opera captiuos vidisset. Sed nõ multò post clementia Francisci Regis, quò se dimidia pecunia redemisset, eam cladem acceptam nouo victoriæ prouentu resarciuit, quò Lotrechium & Gallos ex longa contentione Cisalpinæ Galliæ imperio depulisset. Ab his rebus gestis Sfortiano dominarù Mediolani constituto, summos militaris imperij titulos à Carolo Cælare promeruit. Verùm inde leuem ab initio, sed mox euentu lethalem contraxit morbum, quum iam sexagenario maior, affectè ætatis oblitus, illustrium matronarum amoribus intemperater indulgisse crederetur. Luxerunt eum totiùs Cisalpinæ regionis ciuitates, hominumque ordines, tanquam patriæ parentem, incredibili hercle cum mœrore, præsagientes vtique verissimis lachrymis imminentem durissimorum temporum conditionem, qua cunctas ab Hispanis atque Germanis præsidariis acerbitates perpassi, omnino crudeliùs atque funestiùs à socio, quàm ab hoste, concastras ipsorum fortunas diuinarent.

PETRI GRAVINAE.

Nil obstat, Dux magne tuis, nil amplius ausis
Fortuna obsequium, signa sequentis habes.
Vidimus indomiti superata pericula belli.
Vidimus hostiles succubuisse manus.

Oppida vi capta, & validis traiecta manipulis
Flumina, & oppositos terga dedisse Duces.
Restabant arces tormentaq; bellica, tandem
Cesserunt arces, flumina, saxa, mina.

ANTONII CASANOVAE.

Tres modò fama Duces circa tria muner a belli
Ante alios primum iussit habere locum,
Castra locare fuit Pyrrhi, Fabijq; morari,

Marcelli proprium conseruisse manus.
Tu castris, hostemq; mora, & certamine Prosper
Viciisti, atque trium quod fuit, vnus habes.

Hysmael Sophus Persarum Rex.

A hac illustri, & supra mortale decus radiante, imperiosaque facie apud Persas suos se ipso admirabilior fuit & augustior Sophus Hysmael, qui nostrâ memoriâ totum terrarum orbem nominis sui fama compleuit. Is namque magni Vsumcassani Regis ex filia nepos, Haidare, cui Hardueli cognome fuit, genitus, ac in obsæuro nutritus adolescens, specie formosissimi oris cunctos æquales antecessit. Vir integræ ætatis, milites omnes dignitate firmissimi habitus & equitandi sagittandiq; peritia superauit. Seniores verò, vt primùm sese ætas inflexit, apertissimarum rerum scientia, & castrensis prudentiæ laude ita excelluit, vt per omnem ætatem, quæ ei supra æquum augustior contigit certo numini propior, quàm mortali, vt augustissimus coleretur. Erant enim res eius bello gestæ, cum victoriarum pondere, tum magnitudine euentuum, & quadam perpetua atque felici cursus celeritate mirabiles; vt potè qui persuasionem commutata religionis excitatis in eius sectam Orientis gentibus, Iacuppi Regis autunculæ filios, Regni hæreditate depulerit, iisdemque armis, quibus mortem patris vindicabat, & nouæ religionis nomen tuebatur, extinxerit. Nulla siquidem armata manus vim sustinere poterat Sophianorum, qui à purpureis caputum integumentis Persica lingua Cuselbasia vocabantur. His enim non vno in loco in aciem eductis, & passim victor per Armeniam, Mediam, Persidem, Parthiam, Mesopotamiam, & Assyriam; eius nouæ religionis sectam, eademque capitum insignia propagauit. Inde quoque aucto numero, ea insana & credulæ multitudinis turba, tum multuariis, ideoque prægrauibus, quòd sacra dicerentur, armis, in Othomannicos fines peruaserat. Verùm is Sophianorum incurtus talem habuit exitum, vt per Baiazeris acerrimos Duces, Galatia & Cappadocia, mutuis cum cladibus pellerentur. Secundum Baiazerem fato suo functum, Selymus filius Persicum suscepit bellum, Hysmaelis offensus gloriâ; superatoque Eufrate, ad Artaxatam Calderanis in campis cum Hysmaele conflixit; eoque acie pulso, & retrocedente, Taurilio Regia vrbe potitus est. Sed reparantem copias Hysmaelem, & iam aduentantem veritus, continuo in Cappadociam se recepit; magnæ hercle & memorabilis victoriæ, nisi ea multo Turcarum sanguine constitisset, trophæum erecturus. Exinde Sophus Hyrcanorum iniuriis lacessitus, in eos arma cõuertit, diuq; ea plerunque victor exercuit, quum interim Selymus immensa gloriæ cupiditate incensus, ad excidiù Sulthani Imperij arma conuertisset. Cæterum Hysmael plenus gloriâ, perdomitis & pacatis vndique finitimis, quartum & quadragesimum agens annum, in magna spe longioris vitæ, contracto ex asperrima venatione fatali morbo, paucis diebus absumptus est. Edixerat inuitati generis venatione, qua Regio apparatu syluestrium equorù greges periebantur, in aspera nemorosaq; regione, quâ Seruanam vocat. Ea est Medorum & Albanorum in sinibus, non longè à Caspij maris conspectu ad Caucafi montis radices posita. Id regionis

spatium, venatorum ingens multitudo iusti propè instar exercitus, exploratis earum ferarum sedibus & pascuis complectitur; perpetuæque corona sensim coercendo præcingit; atque indices tanquam indagine claufas vndique territando & iaculando pullas, in magnū campum compellit, in quo Rex primus defertur, atque ita circumuentæ feræ voluptarium de se spectaculum ad eò violentis conatibus ad effugium editis, præbêt, vt magno periculo, ac nisi procul iniectis laqueis capiantur, multiplicatisq; restibus diuerso venatorum nixu contineantur. Ea siquidem feritas illorū est, vt nisi defessæ cursu & siti, inediaq; confectæ & perdomitæ fustibus mansuescieri queant, vixq; per aliquot menses multa periculosaq; domitorum industria, stragulam & sessorem admittunt, quum dentibus & calcibus libertatē defendant. Hi aspectu sunt truces, prælongis atq; horrentibus comis, rigida ceruice, & arietino capite deformes: nam strigosiores habent clunes; sed cura cum toto femorū & suffraginum nexu ad eò valida, vt bidui cursu minimè fatiscat; nec vngulæ late admodum atq; præduræ ferreis soleis indigeant, quandoquidē nec in asperis rupibus lapidosisq; locis atterantur. Sed domitis graui lupato opus est, & valido capistro, quod subter crura ventre reus deductum, vim eleuantium frontes, & sessorum capita pulsantium coercet. Id itaq; ferorum equorum genus laboriosum capi, perdomariq; difficile, vlu verò longissimi cursus supra quam existimari possit, mirificum, ob id vnus tantū dicarum est Regibus. Is equus colore cinereo, nigris ad poplites internitentibus virgis Onagros refert. Tradunt autē Persæ (vt ab Armenio Patriarcha, qui Hysmaëlia familiaris fuit, audiuius, nisi ea fabulose superstitionis putetur) horum equorū greges in tutela quorundam agrestium numinum esse constitutos, proptereaque eos nefas esse per sacros lucos, & resqua Diis inanibus Syluanis & Faunis dicata, cosectari, capere, quando violantes sacrum gregē, & lucos consecratos Diis sedes, repentinus sequatur interitus; vt nō impune accidisse Hysmaëli prædicabāt, q̄ siue defatigatione & labore nimio difficilime venationis

venationis conuulsus, siue fatali percussus iniuria syluestrium numinum, immatura certè morte, & fortasse non immerita perierit. Quum prædicentium admonentiumque seniorum Sacerdotum præscita, atque oracula neglexisset; eo quidem præclarius, quòd Sumachiæ Regulum in eandem venationis voluptatem accersitum, eadem fatalis ausus causa sustulisset.

PARTHENII PARAVICINI.

Hanc tibi Apellea referentem ex arte colores Effigiem, fama, laudumq; appendimus ergo Persarum decus, o Heros, quem Gangis ab oris Extremosq; Oriente, ingenti gloria plausu Littus ad Hesperium, Solisq; cubilia vexit, Clarum opibus, facie insignem, & præstantibus ausis Egregium, dum pro sacris cultuq; Deorum Pollutaq; tui pro religione Tonantis Insurgis, piæq; arma moues, totq; oppida victor Tot populos & regna tuos tot finibus addis. Atq; Asia magno fundis certamine Regem. Quin etiam (rarè Ducibus) studiumq; Minerua

Excolis, Aonidumq; artes; nil denique inausum, Nil intentatum, ingenioque manūne relinquit. Macè, o iustitia Princeps, & pacis honore, Præclare & bello, Ducibusq; aquande Latinis, Te curuo in Lari fulgentia listore recta Pieridum, sacraq; domus, quibus Alus Apollo, Præsides, & spreis Cyrrha nunc incolis antris, Accipient; ubi conspicuū in primisq; micantem Magnanimos inter Reges Martisque coronam Suspicient, Populi, nec auari temporis vltra Debentem inuidia quicquam mirabitur omnis Posteritas, Ioniusque tuos celebrabit honores. Qui nunc aternis mandat tua nomina sacris.

Antonij Grimani Veneti Principis.

In atollendo premedoq; Antonio Grimano alternantibus diuersæ fortis impulsibus, Fortuna mirabiles edidit ludos. Nam quatuor annorum puer Marino patre mortuo, sub tutela patru maritimæ negotiationi à prima statim adoleſcentia adscriptus, summos labores, summaque tempeſtatum pericula alacriter subiit, vt potè qui cuncta propè Syriæ, Egypti, Africæque emporia adiit, tanta asperimarum rerum tolerantia, singularique parendi obsequio, vt satis honestos ex diligenti mercatura quæſtus faceret, vique ad legitimam petendis honoribus ætatem. Reuersus siquidem Venetias, per omnes Magistratus in ciuitate decurrit, sic vt nusquam repulſam ferret propter spectatam fidem cū summa gerendarum rerum prudentia coniunctam, maiora semper atq; ampliora, quam peteret consensu suffragantium ciuium promeritus. Quū verò ad splendidissimæ legationis munus vocaretur ad Federicum Cæsarem in Germania agentem, id cum pudore recusauit, quod plerique Senatores eius viri grauiſſimarum rerum experientis personam, domi quam foris Reipublicæ vtiliorē iudicarent. Impeccatum idcirco est, vt Dominicus filius, optimis instructus literis, qui postea Cardinalis fuit, pro patre in eam legationē mitteretur. Exinde suas partes in Republica eximia cum moderatiōne temper implens, perpetuo tenore gratus apud populum, maximeque probatus apud Proceres Senatus fuit; eo præsertim tempore, quo ad maris præfecturam euectus est. Nam tum Veneti cum Carolo Gallorum Rege bellum susceperant, & Aragonios Reges ex fœdere sociis armis defendendos existimabant. Itaque Grimanus cum valida classe in Apuliam profectus, complura eius oræ oppida occupata à Gallis, manu cepit. Monopolimque urbem, admotis tormentis, fortiter expugnauit; quo terrore Polygnanum, Molam, Brundisium & Hydruntem in Salentinis, in potestatem Veneti nominis redegit, authorque extitit & suasor apud Senatum, vt Veneta pecunia Aragonius subleuaretur, iisque oppida tanquam oppignerata Venetis tuenda relinqueret. Quo consilio & fractæ Gallorum res, & aduersariorum, quæ erant difficiles, in melius restitutæ sunt. His rebus gestis, fidem spemque totam apud ciues de sua virtute conceptam, cumulatae impleuit; meritoque factus Procurator Diui Marci, in id tempus incidit, quo Senatus Venetus commutato studio, & reiecta Sfortiæ amicitia, cum Ludouico Gallorum Rege fœdus percussit, quo Cremona nouæ amicitiaæ præmium perebatur. Tanta enim incitatione Senatus in odium exitiumque Sfortiæ, tantaque amplificandi Imperij cupiditate descensum erat, vt sanioribus consiliis nullus omnino locus relinqueretur. Reclamabat libero ore Grimanus, vt verus Vates, sicuti nos ab ipso successoreque etiam Gritto accepimus; inuidiam inde grauioraque pericula veritus, moderatiōnisque Senatus primores ad monebat, vt infirmum Regulum potius quam potentissimum externæ gentis Regem accolam mallet. Sed iuniorum suffragia aduersus bene consultos senes, fatali quodam impetu valuerunt. Veneti enim in vniversum à Sfortia se transuersis artibus impeditos, quo minus Pisis irentur, agerrimè ferebāt. Itaq; Ludouicus reiectus à Veneto, atq; hostis declaratus, deceptusq; item ab Alexandro Pontifice, nec adiutus alacriter à Cæsare, postremam à Baiazete Turcarum

Rege opem implorauit. Vifa est Barbaro digna occasio inferendi belli. Id enim vnum Sfortia possidebat, vt terra marique Veneti, ne cum Gallis vires conuingerent, suarum rerum periculo distinerentur. Itaque Baiazetes misero & maligne circumuento Sfortia opem ferendam ratus; Schenderbassam Illyrici praefectum, in Venetiam vsque luctuosa incursione prouehere sese iussit, & Deutem amplissimae classis praefectum, in Graeciam misit. Quo in rerum periculo Grimanus omnium suffragiis iterum delectus Imperator, exornata pulcherrima classe aduersus hostes nauigauit. Sed id nauale bellum eum malignitate Fortunae exitum tulit, vt quum apud Sporadas insulas congressuris classibus non dubio euentu superari Turcas posse apparet, commutatis ventis, nec opportunè paratibus quibusdam Trierarchis, Grimanus tota spe victoriae deiiceretur; Barbariq; hostes incensis duabus onerariis, in quibus Andreas Lauredanus, & Albanus Armenius patricij fortes perire, in Naupaetum sinum euaderent, dedentq; ibi arcem Mozenico praefecto aut auare, aut timide, Turcae Naupaeto potirentur, Grimano frustra se à Trierarchis per summam malignitatem atque ignauiam proditum conquirente, nec tamen in eos, quod essent nobilissimi ordinis, Imperij seueritatem exercente. Eius scedae potius quam malae gestae rei nuncijs, Grimanus summam inuidiae exposuit, vt comminuta repente eius gratia, atque autoritate, successorè ei Senatus decerneret Melchiorem Triuisanum, veterè inimicum, qui Grimano compedes iniiceret, captumq; ad dicendam causam Venetias continuò deuehi iuberet. Quo nuncio Grimanus, vti insons, & egregie animo constans, Senatui omnino parendum existimans, non expectato successore, compedes sibi vltro iniecit, & peculiari myoparone Venetias deuectus est, patribus sese compeditum, & iudicij poenam subire paratum ostendens. Nunquam antea Venetiis frequentius atque celebrius vllius rei spectaculum fuit, quum eo habitu senex Imperator, & nihil tale ex aequo meritis, à rerum capitalium ministris in carcere duceretur, & plerisque manarent lachrymae

lachrymae ex memoria antea vitae, fortunaeque: atq; eo etiam vberius, quod filius in ipsa purpura Cardinalis, mortissimi patris compedum pondera, dum scaldas ascenderet, sacris manibus sustineret. Eum postea duro in carcere diu custoditum, atq; acerbissime à Nicolao Michaelè accusatore exagitatum, optimi quique ciues indoluerunt: eius verò iudicij causa non in rogatorum, vt aiunt, Senatorum modò, sed in publico ciuium consilio acitata est, eo euentu, vt incomparabili gratia, tum sua tum Senatus omnibus propè suffragiis absolueretur: ad minuendam tamen inuidiam, quod eo bello Venetus non Naupaetum modò, sed Pilum, Christum, Coronem, & ipsam à Baiazete expugnatam Methonem amisisset, in Ossarum alteram Absyrtidum insulam relegaretur. Sed pertaesus damnatae insulae nomen, Romam migravit, vt cum Senatore filio, maiora praesidia turbatis rebus suis pararet, & Patriae commodis integra fide contulendo, propensissime studeret. Vixit in luce Populi Romani charus Pontifici, & à cunctis ordinibus crebro salutatus, quum luculentissimam villam sub Quirinali aedificasset. Tandem Venetiis extincta inuidia, Patrum iudicio reuocatus est, integritatis atque virtutis ergò. Haec enim verba faere publici decreti, quod nusquam praeclearam iusti officij pietatem vlla in re erga patriae decus intermisisset. In id decretum mille trecenti & sexaginta quinque Patricij in suffragium ierunt, nec aduersa supra centum tulit. Quo exemplo videri potuit verae virtutis nomen insolentis Fortunae fluctibus iactari quidem, sed nunquam mergi atque opprimi posse; sic vt iam ciuitas vniuersa constanti iudicio ei principem locum (vti euenit) studiosissime destinaret, summoq; plausu tanquam postliminio redditus complecteretur; eoque maiore Grimani cum laude, quod Nicolao accusatori, omnis eius acerbicatis oblitus, capitalem iniuriam remisisset. Secundo loco creatus sancti Marci Procurator, splendidissimam atque grauissimam legationem suscepit ad Franciscum Regem, cui summæ claritudinis adiuncti collegae sunt Dominicus Triuisanus, Georgius Cornelius, & Andreas Gritus, qui Senatus nomine ei victoriam de Heluetijs partem prolixè gratularentur. Exinde magni semper Consiliarij nomen continuato honore vsq; ad Lauredanum Principis mortem promeruit: cui post longam candidatorum contentionem, successor Princeps creatus est, pridie nonas Iulias, eodem anno, quo Leo Pontifex vita functus est. Fuit in Grimano habitus corporis gracilis, sed proceræ statura, viuidum vsque ad extremam senectam ingenium, atque oculi viuaces. Fuit vir frugalitatis eximia per omnem aetatem, indomitiq; laboris atque animi, ad omnes Fortunae casus firmissimè compositi. Vixit annos Nonaginta, praefuit Republicae tribus. Exornauit Praetorium luculento aedificio, cui nomen eius decreto publico est inscriptum, quod paucissimis contigit.

LVDOVICI DOMINICI PLACENTINI.

Principis effigies hac est reuerenda Grimani,
 Quae pater aeterno superum dignatus honore,
 Increpida monumētū animi super addidit astris;
 Scilicet ante obitum supremamq; funera, sese
 Instabilis diuis spolijs fulgentibus ornans,
 Inuitus potuit varios eludere casus.
 Huc primum explorans fatis Neptunia Regna,

Ceruleis simbus iuueniles credidit annos,
 Et vir postremo spectato Marte triumphos
 Ad patrium latus certos ex hoste referret.
 Dentq; natura leges ac bella triumphans,
 Sponte sua vinculumq; manu, se pectore firmo
 Praecipit ad patres, vinculus etuilia victi
 Prælia, famamq; aeterno iam terminat axe.

Franciscus Ferdinandus Piscarius.

Numquam quem spectas elata ceruice galeatum, & decora excepta vultu vulnera intrepidum & summè fortis animi argumenta praeferentem; ille est Ferdinandus Daualus, cognomento Piscarius, qui ante meritum & acceptum militaris Imperij munus; ex ipsa tantum peditatus praefectura maiorum Ducum bello Dux, admirabiliumq; militiae operum magister atq; auctor, incomparabiles victorias Carolo Caesari parauit; non obscuro quidem cum pudore veterum huius seculi Ducum, quum iuuenis vix dum integre aetatis, eos omnes expediti consilij grauitate; & quosque manu promptissimos singulorum ordinum praefectos, in obeundis periculis, praesario impauditi animi ausu, aequè miris & felix superare didicisset. Neq; propterea fas esse putauerim; eius vsque adeo praestantis atque inuicti viri immensum decus, breui angustae tabellae elogio circumscribi, si vim potius atq; ipsum pondus inclytæ virtutis, quam inanes honoris titulos, qui saepe libidine Regum obueniunt, aestimare velimus: quando quidem gloria rerum gestarum late propagata, modicis rectè scribentium terminis includi nequeat. Quoniam ego praecipuus (dum ille viueret, & bello plenus laudè versaretur) Piscarij sedulus admirator, peculiari volumine edito, nomen eius praesenti & venturae famae commendari. Nunc verò liquidissimè coniter ex eius viri recordatione collationeque, satis multos militiae Duces eminentibus titulis claros conspicio, quum tari appareant, qui pacem susceptis honoribus, non absolute quidem vif-

tutis (quæ hodie Imperatorum nemini ferè contigit) sed nec mediocrem, sine alicuius insignis maculæ probro operam præstare videatur.

INCERTI AVTHORIS.

Quid sceptrâ ad tumultû, vincit qd cõpede Reges? Quid viret eternis Laurus opaca comis? (est Nû Mars, nû Daualus, tumulo iacet? hic sit hic Heu Daualus, quin Mars cû Daualo ipse iacet.

Ioannes Bentiuolus Bononiensium Tyrannus.

Et tres, quæ vna ferè in tabula sibi cohærent imagines, trium seculo nostro præpotentium potius quàm illustrium Principum figuras ad veram similitudinem exprimunt, Ioannem scilicet Bentiuolum, Pandulphum Petruccium, & Petrum Soderinum, oris quidem ductu, cultu togati amicius, & conditione ingenij dispares, sed qui finibus ditionum, & consiliorum sensibus inter se coniunctissimi, eandem propè dominatus Fortunam tulerint, quum quisque eorum sua in patria pari consilio, sed diuersissimis artibus nominis dignitatem tueri nitentur. Bentiuolus Bononiæ primum locum maiorum suorum, qui nobilitatis erant Principes, virtute partum, ita adeptus fuerat, vt Tyranno quàm Principi ciuitatis propior haberetur. Huius

auum

auum eiusdem nominis sediciois atque ferocius suas tuentem partes, Eugenius Pontifex capite damnatum sustulerat. Patrem vero Annibalem Canetuli factiosæ familiæ ciues, coniuratione facta, usque adeo crudeliter & temerè trucidârunt, vt in ipso cædis vestigio admitti facinoris pœnas darent. Ex hoc Annibale Ioannem puerum Sanctius, qui se in Bentiuolam familiam adoptâit, educandum, magnoq; ciuium studio paternæ auitæq; amplitudinis in ciuitatè Principem nutriendû suscepit; acciditq; vt Sanctius per aliquot annos prudentissime administrata Republica, & ciuibus alumno conciliatis, vita excederet, eiq; Genebram vxorè ad futuras nuptias reliquerit. Hæc erat Sfortiani sanguinis Constantio Pisaurense Principe genita, virilis animi mulier, & vique adeo imperij auida, vt maritum miretur naturâ potius quàm vlla in re violentum, ad cædes damnationesq; æmulantium ciuium edendas impelleret, & ad clauum totius consilij superba & insolens sederet, & tum præsertim detecta Maluetiorum conspiratione, in ipsos atrocissimè læuendum esse censisset. Punitis & eueris per hunc modum Maluetiis, integra ciuitatis possessio, summaq; non obscuri dominatus potestas, Bentiuolo cessit. Creueratis numerosa liberorum sobole, variisq; connubiis opportunas propinquitates parauerat, acceptis nurbus ex splendidissimis Italiae familiis, & filiabus ditissimo cuiq; Regulo nuptui datis, sic vt exaggeratus vndique, & verè usq; ad posteritatem confirmatus dominatus esse videretur. Adificârat insuper magno sumptu luculentissimæ structuræ turritam domum instar arcis, quæ pulchritudine & laxitate Cosmianam Florentiæ & Feltrianam Urbini, quanquam lateritia, superare videbatur. Ad hæc liberi eius, patris magnificentia atq; opibus inuitati, singulas & ipsi minores domos extruxerant, quas ciuium copis in sua horrea, suumq; penum impudenter traductis, & replere, & variis ornamentis instruere erant soliti. Incidit autem in id tempus Cæsaris Borgiæ immensa cupiditas augendæ potentia, suspecta Bentiuolis, quod is ad urbem usq; castra promouisset. Cuius aduentus Marescotti, è prima nobilitate ciues, authores & rei facti ab Hermere, filiorû supra omnes sanguinario, iugalari sunt. Ea cædes vniuersam ciuitatè conterruit: patrata siquidem fuerat in prætorio apud Magistratus, nemoq; propinquorum hircere audebat, quod tot liberi multo famularû, multisq; sicariis circumsepti, minaces foro inambularent, nec iam dubia & atrox tyrannus inuecta cerneretur. Successerat Alexandro Pontifici Iulius Secundus, Bentiuolo ex vetere similitudine infensus: Is opulentissimæ ciuitatis, cui ipse in minori fortuna præfuisset, conditionem miseratus, bellum inferre, totq; tyrannos omnino tollere constituit, profectusq; Roma, & auctus Gallorum auxiliis ad urbem Bononiæ castra promouit. Eo autem successu bellum est confectum, vt tyrannus, qui castra Gallorum, auersis eò corruatisq; fluminibus inundârat, & propè oppresserat, animum despondens, insensiq; populi tumultum veritus, ea conditione urbe excederet, vt præsidio Gallico, quod pecunia coemerat, tutus cum vxore egredere, exulatumq; ad Buxerû, Parmensis agri oppidum, Pallauicinorum hospitio susceptus abiret. Nec multo post Bentiuolus, quum in assidua reditus cogitatione versaretur, Genebram vxorè amisit, repètino dolore exanimatam, quod ei impronius nuncius superuenisset, quo audierat liberos suos tumultuariis collectis copiis reditum ad patriâ intempestiuè præparantes, Hippolyti Cardinalis Aretini, & Ludouici Mirandulani superuentu, qui Pontifici faueret, fusos in itinere, & sædè profligatos fuisse; qua iniuria exacerbatus Iulius, Bentiuolorû clientes, vel tum captos, vel inde conquissos, damnatosq; laqueo suspendi iussisset, & Tyranni domû vel Bononiæ totiusq; Italiae ornamento à conditore destinata, plenus ignobili ob idq; pudenda iracundia, excindendâ furenti populo obiecerit. Nec diu post ipse tyrannus senex, desperata Gallorû ope, quum in eam spem elulus, veteres thesauros exhausisset, sacris interdictus & planè miser interiit, quum amplius triginta annos dominatum exercuisset, vixisset annos supra septuaginta, dignus herclè eo patriæ dominatu, nisi iniquum eius impotentes liberi, auaricia, libidine & crudeli fastu cuncta perturbantes, ad exitialem insolentiam propulissent.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Bentiuole, illa olim vestra ingens gloria, summis Exactos quum tu Reges, domitosq; tyrannos Nixa opibus, patriæ titulis & fascibus auctis Enumeras, præacta arma euersosq; triumphos (vixit: Vndantum Imperio populorû, & prole virenti, Troiugenu, et Danaû, et Parthorû, et sceptrâ Qui Marmoreaq; domo & regali diuite luxu, Te tamè indignantè animo, & fera fata gemētē, Quod rapida reuoluta manu, ceu turbine torto Hoc solare, humili quod nō tua pondere pressa est Corruerit, sonitu per inania nubila factis, Gloria: sed summi concussa est numinis iras, Ne mirere, animo inuictè & præstantibus ausis, Roboribus Iouis in terris, & fulmine querno, Elysiis neue hæc te cura laceat in aruis, Scilicet à magno quaterentur vt ardua Iulo, Scis tu etenim, scis tu subiti quàm plena pericli Primorum capita, & neutri foret aucta potestas, Fortune alea sit, volucris vertigine quantum Quo Latium, & tota plaudit Iulo Ausonis ora, Heroumq; hominûq; trahat, quaq; ardua pulset Barbara sanguineas horrescunt pectora clades, Vel iuga, vel tumidas eadè superinsonet vndas, Famaq; purpureus liquidum secat Itala pennis.

Pandulphus Petruccius Senensium
Tyrannus.

QUANTVM Bentiuolus ad Principis nomen magnificentia operum, & filiorum fastu accessisse videri potuit, tantum Pandulphus Petruccius apud Senenses è ciuili ordine se extulisse existimatus est, sed qui esset occultior, neque tam animo melior, quippe qui nunquam vestem Senensibus consueueram (id erat palliū atricoloris) mutaret, nisi solennibus Ludis: nunquam modesti frugis; cuius in conuiuio disciplinam villo epularum luxu corruerit; ædificaret modicè, & commodè quidem potius quam sumptuose aut eleganter; humanitatis porro & temperantia laude humiliores ciues in tota vita superaret; nec externa connubia ambitiose, sed paria fortunis atque nobilitate, ad auertendam inuidiam quaesierit. Quæ omnia ex aduerso in Bentiuolo vsque adeo modum excefferant, ut eudendæ etiam monetæ munus impetraret à Cæsare, non obscure in contumeliam Pontificij imperij, sic ut in aureo numismate ipsius Tyranni comata effigies cum serrato scuto complectente id Cæsaris Aquila, spectaretur. At Pandulphus nihil unquam vsurpabat quod apud ciues inuidiam constaret, ut qui modico comitatu, multoque dissimulationis artificio gratiam atque potentiam sensim parandam arbitraretur, ingenti que astu, & occultiore solertia sibi agendum esse statueret in ciuitate, quæ quadrifariam diuisa, insanis factionibus seruebat; quibus ciuitatis status commutari conuelliq; posse, ut sæpius antea accidisset, manifestò

manifestò prospiceret, si diuersa ciuium studia negligenter. Parem enim auctoritatem alternantibus partium studiis in Republica obtinebant quatuor honestissimarum familiarum ordines, quorum summus erat vetustæ nobilitatis; isque propterea Nobilium vocabatur. Secundus pari propè dignitate Popularium. Tertius ex utroque ordine commixtis familiis constitutus Nonarius appellabatur, quòd is ordo à nouem delectis ciuibus, qui æquissimi viderentur, antea fuisset erectus. Huius ordinis aliquot erant Patriorum familiarum, inter quas eminebat Petruccia, cuius facile princeps habebatur ipse Pandulphus, Iacobo maiore fratre qui excefferat è vita sibi locum relinquente. Nonario autem ordini succedebat vltimus, qui Reformatorum appellatus est, quòd hi tanquam exactæ prudentiæ ciues, malè consentientis ciuitatis vitia emendare formareq; in melius Rempublicam superiore tempore voluissent. Cæterum Pandulphus, & ab his aliorumq; ordinum conspiratione cum Nonariis vrbe pulsus aliquandiu in exilio sic vixit, ut nihil virilis consilij efficacisq; industriæ remittens, non diu post in patriam victor rediret; coactis scilicet in vnum non amplius quam trecentis suæ factionis hominibus, urbem noctu scalis adortus transcensit illicò mœnibus, refractaq; demum porta, vrbe & curia potiretur, & aduersarios vrbe expelleret; eo euentu, ut qui modò extorres fuerant, eiectione aduersariis Rempublicam administrarent & cuncti ciues in omni senatoria deliberatione, Pandulpho obseruatis eius nutibus atq; suffragiis assentirentur; ipseq; vnus in toto suo ordine auctoritate atq; opibus potens, plebisq; etiam studio subnixus emineret. Hanc eius potentia ægre ferebat Borgheus inter ciues maximè honoratus, quanquã filiam Pandulpho collocasset. Verum tanta erat Borgheus ambitio, eaq; liuidi animi acerbitas, ut facillè cognationis obliuisceretur, & generi auctoritatem conuellendam arbitraretur, & quòd aliter maturè fieri non posse videretur, consilium eius quòquo modo tollendi susciperet. Sed insolentia faceris, eiusque diram obrektionem, impotentis generi saeuitia præoccupauit. Borgheus namq; quum irret in forum, trucidatus est. Huius cæde conterritis ciuibus, summa potentia Petruccis, Pandulphoq; in primis adstructa est. Ab hoc patratò scelere, damnatoq; apud ciues, Pandulphus offensus infamia, vsque adeo religiose in posterum à sanguine ciuium temperauit, ut quum aliquanto post in ipsius cædem Bellantios, auctore principeq; numerosæ eius familiæ Leonardo deprehendisset, quos iure optimo occidere poterat, sincera fide oblata clementia conseruaret. Exinde mira calliditate apud decuriones egit, ut Triumuiralis in Republica Magistratus crearetur; cuius muneris esset Reipublicæ curam suscipere, prætorisq; præsertim cohortis, quæ in foro apud curiam stationem habebat. iura stipendiorum tueri. Id verò facillè impetratum est, resque ita cessit, ut ipse vnus è tribus crearetur, duobusq; mox collegis altero magnis muneribus corrupto, altero autem quòd esset ingenij pinguioris facillè contempto, solus ea magistratus munia obiret, militares animos, indulgendo, vberimeque stipendia persoluendo sibi conciliaret. Noui demum consilij rem difficilem, & specie parum æquam, sed omnibus propè ciuium ordinibus vtilissimam aggressus perfecit. Abscindere enim opulentioribus Senensis Imperij oppidis certas agrorum partes, atque eas per familias certis portionibus diuidere & adiudicare constituit. Quo munere insigniq; beneficio cunctæ vel aduersorū ordinum familiæ sibi astringerentur. Eam legem à Pandulpho suam latamq; decuriones atq; amplior Senatus facillè promulgauerunt, frustra reclamantibus oppidanis, qui iniurè eripi sibi sua alimenta querebantur, lætis ex aduerso promissuè ciuibus, qui ex aliena iniuria extra ordinem intuidiam augeri suas opes viderent, cuius decreti munificentia ad vnus Pandulphi gratiam, atq; potentiam amplificandam sine controuersa rediret. Eo facto Pandulphus opes suas confirmauit, & ciuium amicorum adauxit, & propè totam reliquorum ordinum æmulationem ita extinxit, ut ordo Nonarius supra cæteros summæ auctoritatis & gratiæ locum teneret. Hæc erant optimè prouisa parataq; aduersus vim intestinam; sed quæ externa auerterent arma; ciuitati valida deerant præsidia, ut tum accidit, quum Cæsar Borgia ad perturbandam Italianam natus ad Pientiam vsque urbem copias promouit, eo animo ut Pandulphum Senis extruderet, atq; ea vrbe, uti erat immodicus, potiretur. Agnouit Pandulphus ambitiosi crudelisq; viri insidias, generosq; consilio effugere eam tempestatem, & Senenses ciues periculo liberare constituit, concionatusq; apud Ciues nihil sibi incolumi patriæ esse carius ostendit; propterea se cessurum malignitati atq; audaciæ externi saeuissimiq; Tyranni, ut maturè demum rediret. Atq; ita interdiu mœrentibus plerisque, atq; lugentibus cum honesto potius quam valido comitatu vrbe excessit, commentaria ciuibus relinquens, quibus ad confirmandam tuendamq; patriam summæ prudentiæ præcepta perscripserat. Huius facti mira celebritate detestit non modo inuidiam, sed ampliorè etiam gratiam apud cunctos ordines adeptus est. Neq; eum sefellit opinio. Decedente siquidem Senensi agro Borgia, decreto publico ad tutelam patriæ, qui sponte se fecerat exulem reuocatus est. Eo Borgiæ periculoso aduentu admonitus, communiendum se nouis amicitijs atque foederibus existimauit, imprimisq; conciliandos sibi Florentinos ratus, prorogari sibi veteres inducias quæ iam tum planè effluerant, postulauit, Petro Soderino, qui tum præerat Reipublicæ, ea conditione longiores concedente, ut Montis Politiani oppidum, de quo ex antiqua controuersa nimis fuerat decertatum, possessumq; tum à Senensibus, Florentinis in præmium ad-

missæ societatis concederetur. transactio Senenses ciues amariore fecit, & Pandulphi gratiam in vniuersum vehementer imminuit, quod vt priuatis rebus consuleret, publicis singulare detrimentum attulisset. Nec multo post aduersus eum excitata est eadem Borgiæ rabies ex aduentu Gallosum, qui Neapolim armis reperebant; concitantibusque nonnullis, eò res deducta est, vt Pandulphus procellam in se immanium armorum effundi cernens, ad pristinum deserendæ vrbis consilium rediret. Jamq; erat in itinere, quum exoptatus de morte Alexandri Pontificis nuncius ei superuenit; liberatusque periculo ad consueta administrandæ Reipublicæ munia reuersus est. Pio autem tertio Senensi in demortui locum suffecto, non magnopere lætatus est, quod ille esset diuersi ordinis, & tanquam verè pius in libera patria vnum præ cæteris ciuem dominari indignè pateretur. Cæterum immatura Pij mors intra paucissimos dies erepti, Pandulphum eo metu ita liberauit, vt sibi gaudio esset Iulius secundus Ligur ei suffectus, cuius gratiam certis officiis atq; muneribus facillè promeruit, studiiq; sui eum tulit fructum, vt Alfonso eius filius, cõempto non dubiè purpuræ honore in Senatum legeretur. Destinabat enim sibi Dominatus successorem Borgesium, è filiis natu maximum, eumq; fraternis lacris opibus fauoreq; Pontificio confirmandum iudicabat. Sed ea consilia Superi multis de causis improbarunt. Nam ipse non multo post, angustia pectoris laborans, quum ad Philippeas aquas isset, apud sancti Cyriaci oppidum fato concessit, clymaeterico ætatis anno. Liberi verò eius in seipsos insana arma conuertentes, à Leone eo euentu Senis sunt depulsi, vt Borgesium, atra vexatus bile, miser interierit: Alfonso verò Cardinalis temerè in Leonis perniciem coniuratione in mole Hadriani, non purpuratorum modò, sed infimorum etiam hominum miserimus à carnifice strangularetur.

PAVLI IOVII Iunioris.

*Occulti ne iuere tibi sub pectore sensus
Petrucci, tacite ne artes, secretaq; rerum
Consilia, atq; astus veteris prudentia solers?
An contecta dolis mendax tibi credita virtus:
Atq; humeris pullata diu circumdata vestis,
Nullaq; celsa domus, comitum tibi nulla cætera?
Dum tu dissimulans pro libertate tuorum,
Artibus his blandis incautam decipis urbem;
Et patrias leges renouans, sacerotq; perempto
Arripis Imperiũ, atq; in te iura omnia trãfers*

*Laude equidè dignũ facinus, si numine dextro
Di foueant; aut fors non auersata secundet.
Sed qui te casus, que te Fortuna sequatur
Aspice; bis exul nunquam tranquilla vidisti
Tempora turbata per mille pericula vite.
Adde quòd & nati, quib. impia Regna parasti,
Conuulsi inter se fæde pars caesa securi,
Haud vixere diu regnandi ehu dira libidos
Discite mortales contenti viuere paruo.*

Petrus Soderinus Florentinorum
Vexillifer.

DIVERSISSIMA ratione, honestioreq; titulo Petrus Soderinus apud Florentiam Reipublicæ præfuit, prudentiæ & moderationis cõmendatione ad Vexilliferatum prouectus; qui honos nequaquam, vt aliàs bimestris, sed perpetuus esset ad imaginem Romanæ Dictaturæ. Nam sicuti Decuriones supremæ potestatis, qui bimestres erant, breui spatio magistratus vim inuenerata cõsuetudine finiebant, nec suspectæ potestatis esse poterat: ita Vexillifero, qui eis præesse soleret, aliquanto angustiora quàm flagitarent grauissimarum rerum consilia, terminadis sententiis spatia obuenebant. Propterea expedire Reipublicæ rebantur, vt vnus perpetua authoritate ad clauum federet, superiorumq; consiliorum atq; actionum gnarus, certum perennis nec intercisæ prudentiæ præsidium, toties mutatis Decurionibus afferret, dignitateq; augustior populo videretur; in hoc imitati Venetos, qui Senatus Ducem creant, cuius potestatem admirabili specie amplissimam, sed nihil plus ceteris quàm altero suffragio valentem, certisq; legibus ideo circumscribunt, ne ad tyrannidem aspirare queat, personam tamen Principis ad Veneti Imperij dignitatè decoris insignibus tueatur. Soderinus hoc honore illustris factus, in Curiam cum familia vxorem traduxit, vt in omni negotio assiduus Oculisq; supremæ potestatis adesset; sensim per hunc modum popularis effectus est, nouis hominibus in Senatum accessit; quum antea Patriiis in vniuersum, honoratisq; ciuib; patuisset. Faut autem ei præsertim ciuium ordini qui Saonarolæ damnati crematiq; in foro, memoriam pertinacissimè colerent, & Medicei nominis studia semper odissent, quanquam ipse omnis expers odij, nequaquam se factiosum ostenderet, & tanquam æquissimus libertatis defensor, in nullam inclinaret partem, eoque populari inuecto statu, patriam diu tranquillam, opibusq; florentem futuram arbitraretur, ac optimi inde præsidis & patriæ parentis laudem, que nemini post Cosmum contigisset multorum iudicio promereri crederetur. Sed non mediocriter offenderat Patriitorum animos studiosorumq; Mediceæ

Mediceæ factionis, à quibus mirifico studio erat subleuatus, quod ingratis oblitis beneficiis; secus ac antea promiserat, eos prope in ordinem redegit, nec vigente popularium factione, illos eminentiore vilo honore dignos arbitraretur, quo neglectu ex perpetua popularitate eos sibi nõ obscure inimicos pararat, quorum postea Saluati Principibus, ipsoq; præsertim Iacobo variis artificibus & machinationibus ipsius authoritas cõuulsa sit, & ipse tandem Dictaturæ honore spoliatus, dominatu & patria eiectus, in exiliũ abierit. Sed tum existimatio ei erat incolumis & florens, quod eius auspicijs perdomita receptæ que Pisæ fuerant, post sextum decimum continuatè ferè belli annum, quo haud dubiè Florentini nunquam remissa spe victoriæ, nunquam remissis sumptibus atq; laboribus, vel læpius repulsi, Pisanorum constantiam asperrimis diurni belli periculis esserant & indomitam superassent. Adiecerat etiam Florentino Imperio Montis Politiani oppidum, certa induciarum pactiõne vltro à Senensibus concessum. Curarat quoq; diligentissimè rem frumentariam, læto semper atq; exultante populo ad vbertatis & copiæ nomen. Verum quum medias ciuium classes foueret, hisq; aditum ad Reipublicam præberet,angebantur Patrii, vt pote qui offenderentur numero nouorum imperitorumq; sæpe hominum, qui Reipublicæ munia nobilioribus debita insolenter vlturparent, curiamq; indigna vrbis fecere pleuissent; ipsi verò neglecti, sæpeq; superantibus ignobilium suffragiis, reiecti, honorum repulsa ferrent, frustra; popularis status inclementiam damnarent. Sed Soderino semper integra mansit authoritas populari studio, & sua insigni virtute confirmata, donec enatum est bellum, quo nullum Italiæ perniciosius fuit, quo eiusdem dignitas continenti veluti ruina in præceps traheretur; initio ad Concilij nomen exorto. Id enim victor vndiq; Ludouicus Gallorum Rex indicendum celebrandumq; susceperat, vt Iulius Pontifex ex publica censura tanquam indignus sacro

ELOGIORVM

sancta potestate gradu pelleretur. Is enim impotentia Gallorum timens arma, atque idcirco feruente mox Italiae cauendum existimans, à conspirantium Regum foedere discesserat. Quamobrem diuinis atque humanis rebus sedè perturbatis, Rex Gallus à Soderino magnopere fauente Senatuque Florentino impetrauit, vt vrbs Pisae tanquam celebrando concilio opportuna concederetur. Ea res Patricios excitauit qui contradicerent, atque exclamarent propediem Pisas in potestate Gallorum futuras, qui iam frequentes aduenissent Lotrechio Duce; quorum aduentu Pisani ad repetendam libertatem parati, atque de industria inuitati viderentur. Ea res non temere credita eum tulit exitum, vt Cardinales, caeteriq; Sacerdotes qui Pisis couenerant, cum Lotrechio praesidij praefecto vrbe pellerentur, Mediolanumque profugerent. Eius Concilij Pisis constituendi oborta inuidia, Soderinum non sponte, sed impulsu Cardinalis fratris authorem inuisum ciuibus, atque odiosum irato Pontifici fecit, vsque adeo vt vir ille naturam contumeliae insolens & implacabilis, eum Dictatura deiciendum, Mediceosque in Patriam reducendos decerneret. Medicei namque in eam excubantes occasionem, Raimundum Cardonium à Rhauennatis praelij detrimento Hispanicis reparantem copias, adiuuante Pontifice sibi coniunxerant, expugnatoque Prato oppido prius quam Florentiae praesidia parari possent, à beneuolis propinquis, patritioque ordine in vrbe recepti, superioris Fortunae Principatu potiti sunt. Soderinus ipse mira infantis animi tranquillitate, quod nemini nocuisset, & custoditos in Curia tanquam suspectos ciues numero supra viginti, supplicio affici vetuisset, extra omnem contumeliam detractus solio, & ad Pauli Victorij domum deductus est, indeque egressus vrbe in Umbriam, Picenumque profectus, non multo post ab Ancona Epidaurum, quod Ragusium vocant, vt tranquille ibi degeret, traiecit. Medicei vero ad arbitrium Rempubicam constituerunt, nec quenquam ex antiquis inimicis poena dignum censuerunt: quartoque mense recepta patria Ioannes Medices Cardinalis, qui ad Rhauennam captus è Gallorum manibus effugerat, Pontifex est renunciatus. Is generoso animo Soderinum humanissimis literis euocandum complectendumque sibi, & augendum honoribus acceperat. Ea vero oris tranquillitate dignitateque Soderinus Vrbe ingressus, Pontificem inuisit, vt eunctis esset venerabilis, aduentibusque & dextram appetentibus amabilis, & perhumanus. Libenter enim rerum suarum actiones enarrabat, mihique praesertim sincere & disertè tanquam annales perscribenti. Cupiebat siquidem ea cum integritate laudis posteris tradi qua Rempubicam Florentiae per decem annos administrasset, sic vt Romae non secus ac Florentiae Vexilliter ab omnibus appellaretur. Repudiavit autem omnes honores quos propensissima voluntate Leo Pontifex offerret, tanquam eo quod gesserat minores. Vixit in summa tranquillitate mentis, cum grauissimis virtutibus confirmatus, tum sua conscientia praecclare beatus, quamquam amissi dominatus casum duorum fratrum culpam sibi importatam, sine vilo doloris vestigio fateretur. Alter enim Cardinalis ambitiose corruptus, spe consequendi Pontificatus, Pisas Gallis obtulerat, raris fore vt quum neque in Pontificem neque in Gallos vehemens studium ostenderet, tanquam medius post neutram partium offensam, Iulio Concilij voce damnato subrogaretur. Alter nomine Victorius Mantua legatus missus, vbi foederati Gallorum hostes conuenerant, quum non multa pecunia cum Cardonio transigere posset, vt Hispani auerterentur, vti natura parcus, atque ineptè frugi, & pecuniae tenax adduci non potuit, vt pecuniam representaret: atque ita magno fratris commodo foedere excluderetur. Natus annos sexaginta duos in Vrbe regnante Hadriano febre sublatus est. Ei exequias fecerunt iustis collatis honoribus Florentinorum collegia. Propinqui autem eius marmoreo sepulchro aliquanto post honestarunt.

I V L I I F E R O L D I.

*Effugiem hic hospes Soderini conspice, cuius
Est nomen astro clarius.*

*Hic est qui Patria labentem restituit rem
Bene consulendo ciuibus.*

*Idem vrbi pacem peperit, populoque volente
Princeps fuit Florentia.*

*Ac tunc illa quidem hoc saluo, clauumque, regente
Vixit beata ciuitas:*

*At caro capite hoc eiecto, protinus vna
Et concidit Respublica.*

*Ergo animam illustrem aeternum saluere iubeto
Qua Patria stetit salus.*

Elisabella Aragonia.

H VNC pallidi oris, & atrati cultus habitum ferebat Elisabella Aragonia Ioanne Galeacio Sforzia coniuge orbata. Haec enim vna inter viros celebres ideo sedem meretur, quod contra sexus imbecillitatem asperis in rebus virilem animum praeferebat, arsuræ bello Italiae primas faces intulerit, quo famoso vereque funesto facinore, cum diuinarum simul ac humanarum rerum perturbatione amissa ferè libertate perimus, frustra Aragonij, Sfortiani que nominis memoriam exercentes. Fuit haec generosi & plane virilis animi mulier, vti Regia stirpe progenitam decebat, digna profus elogio valde luculento, fin

Franciscus Isabellae Filius.

si in ea animum maximam calamitatum concursu iniustitaeque mentis fortitudine nunquam superatum, non sine admiratione reputemus. Quandoquidem feralis eius Tragodiae initium dedit, quo opulentissima Aragoniae & Sfortianae domus imperia conciderunt. Ludouici namque Sfortiae circumuenta insidiis, ac indignè spoliata Regni possessione, quum à propinquis oppem imploraret, & Galli in Italiam ingruissent, florentis aetate coniuge Ioanne Galeacio orbata est, eo quidem luctuosius atque miserius, quod is veneficio sublatus crederetur. Exinde quoque nunquam siccatis lachrymis, Ferdinandum auum non dubio mœrore enectum, Alfonsoque patrem eiectum Regno, & in Sicilia deformi habitu exulantem, fratremque obiter Ferdinandum in limine recepti fortiter Regni immitti fato ereptos Reges continenter luxit, nusquam sibi ad exiguum calamitatis solatium arridente Fortuna, nisi quum Ludouici Sfortiae hostis sui calamitosa vitae exitu lætaretur. Quando ille à suis militibus proditus, perductusque in Galliam, tetro in carcere moriturus, exitiosi ambitus & scelerum poenas daret. Verum in hoc luctu aegre vitales trahentem spiritus noio ictu Fortuna percussit, quum Federicum Regem patruum saeva externorum regum coniuratione Regno exutum, & in Gallia singulos miseræ suæ casus frustra deplorantem fatoque functum audisset. Tum enim clarissima eius domus ingentis ruinae mole conuulsa, atque oppressa, à stirpe penitus interitit; accumulato etiam dolore, quod sub id tempus Franciscus filius, qui in eadem tabula cum matre pictus conspicitur, in venatione curantis equi lapsus in Heduis exanimatus esse nunciaretur. Hunc enim vel inuita deposcentibus

Callis tradiderat, à quibus cucullati sacerdotis habitu in opulenti sacerdotij cœnobium idcirco coniectus fuerat, ne Sfortiani Regni legitimæ prolis hæres superesset. Nec his tantis funeribus egregiè constans & infractus foeminae animus cessit, recepitque sese in Barium dotale oppidum, vbi Regij splendoris disciplinam ita exercuit, vt eius nomen cum gentilitiæ munificentia, tum Christianæ benignitatis præclaram laudem, & in Italia, & in prouincijs ferret. Qua illustri fama ductus Sigismundus Rex Sarmatarum, Bonam eius filiam in matrimonium duxit, eam honoris causa deducente Prospero Columna Romanorum Ducum longè clarissimo. Nuptiæ apud Cra-couiam ingenti procerum concursu celebratæ sunt, lætis quidem auspicijs, postquam noua nupta seni iam planè Regi Augustum hodie regnantem pepererit, secundoque partu edita sit puella auiti nominis, quæ Ioanni postea Pannoniæ Regi nupsit, in spemque paterni Regni hunc edidit Stephanum puerum, qui hodie in Dacia vetere, quæ Transyluania est, dominatur, educante Georgio Varadinensi Episcopo, viro pace belloque inter Hungaros faciliè principij; ipso scilicet Solymano Turcarum Imperatore eum ex paterna amicitia in clientelam fidemque receptum egregiè ab omni finitimorum iniuria defendente. Verùm hanc orientem felicitatem Elisabetha ex perpetuo ferè infortunio degustare non potuit, quum morbo aquæ intercute obiisset. Eo hercle pietatis nomine patientius atque tranquillius, quod paulo antè sacrosancta Romana templa ad expiandum religiose animum inuisisset, eam Leone Pontifice perbenignè & liberaliter excipiente, matronis etiam Romanis primæ classis officij causa adeuntibus. Id spectaculum longè omnium ornatissimum atque pulcherrimum fuit, quum circumfusa vndique iuuentute prodeuntes in nuptiali veste, vt tum moris erat, supra aurum & purpuram margaritis & gemmis perpicta, longo pompe ordine in Vaticanum pedibus perrexissent. Cæterum in hac eximie virtutis foemina improbatæ plebis rumor, non mediocriter pudoris decus perstrinxit, ob id grauior quod quum florente ætate impenetrabilem pudicitiam prætulisset, in ipso demum ætatis flexu Prosperum Columnam sibi cultum & officium assidue tribuentem, sæpeque procacem ad vrbaniore iocos admitteret.

ANTONII VVLPPII.

*Hæc qua spectantem ora tenet suspensa, rapisque
Sensus atque animam, & propè spirat picta tabella,
Docta animata manu speciem infelicis Elise,
Fortunamq; habitumque, referret, animosque, viriles:
Aspice vt in vultu maiestas Regia auorum
Et patris, & patris, fratrisque reluceat: isto
Vultu irra dabat populis, quum sceptrum teneret
Cognoscat, & nati Insubria, & tractaret habenas.
Hoc etiam insensis superis, aduersa suorum
Fata tulit, morientis aui quum lumina claudi
Vidit, & expulsam Regno patruumque patremque,
Et fratrem ereptum, quum iam cepisset auitis
Sedibus, & sceptrum summa virtute potiri.
Quid memorè Regno spoliatum fraude maritum,
Sublatumque dolus? aut chari funera nati?*

*Quis valet hæc siccis oculis audire? Sed illa
Non lacrymis vrsit cineres, non questibus, altum
Sed tulit infracta & pressit virtute dolorem.
Cernis vt affectus viuos animata tabella
Exprimat in vultu? vt summo certamine pugnet
Cum virtute dolor? sexus cum ingentibus ausis,
Atque animis? pulsi vt cedent sexusque dolorquet
Fortuna insignes aliquot fortasse vetustas
Iactabit Regum matres, & Regibus ortas?
Sed qua agitata diu per tot discrimina rerum
Per varios casus, rapidis iactata periculis
Aequo animo insensa Fortuna exceperit ictus
Nulla erit, antiqua aut venies quam cõferat atas
Fortune, satis, animo infelicis Elise.*

Ludouicus Pannoniæ atque Bohemiæ Rex.

Hoc obesi oris gestu, & Germanico potius quam Hungarico cultu conspicuus erat Ludouicus Pannoniæ atque Bohemiæ Rex, Sarmatico atque Aquitanico sanguine genitus. Nam Vladislaus pater genere Polonus fuit, cui Candalia Vasconum nobilissima stirpe edita nupsit. Ferunt Ludouicum, quum vtero matris excluderetur, informem propè, & sine certis oris lineamentis vrsini foetus speciem prætulisse, creuisse tamen ad iusto maiorem hominis staturam; ita vt patris inertiam & multum aruine succum æmularurus crederetur, nec eius molis artus decenter viuus, & illustris spiritus regeret. Quamquam à nutritijs diligenter excitaretur, qui eum literarum pariter atque armorum disciplina exercendum contenderent. Meruit tamen mansueri & obsequenti ingenij bonitate, qua egregiè iustus & pius Princeps euasurus videri poterat, vt Mariæ Cæsaris forori connubio iungeretur, conciliante scilicet eas nuptias Maximiliano auro, qui Annam etiam Ludouici sororem, corroborandæ cognationis causa Ferdinando nepoti collocarat, in eadem celsitudine Viennensis conuentus, in quo tres summi septentrio-

septentrionalis plagæ Reges, Cæsar, Vladislaus & Sigismundus insigni multarum gentium spectaculo coiissent. Cæterum Ludouicus decennio ferè post eas nuptias perpetua sterilitate damnatus, quum turbulentissimorum Procerum atroci vexatione, & viuo adhuc patre, & defuncto, quasi precario regnauisset, in id bellum incidit, quo impotentibus Turcarum armis oppressus cecidit. In peruersa siquidem malignitate procerum suorum iustus destitutus viribus desertusque à propinquis suis finitimis Regibus, Mugacciana acie miserabili casu Regnum cum vira amisit. Carolus namque Cæsar, & Ferdinandus frater, quibus cordi erant Italici Imperij opes, eius pericula tanto inuadente hoste neglexerant. Sigismundum porrò patruum Sarmatiæ Regem faciliè tum auerterant Moscovitarum bella, & funesta Podolijs Seytharum incursiones, quibus vrebatur Sarmaticus ager, & Clemens ipse Pontifex domestico occupatus bello, vix Germanorum legionem & Visaronum equitum alam, è sacra pecunia ad Pannoniæ præsidium conduxerat, Hungarique proceres auaritiæ atque rapinis assueti obliquè penitus Hunnicæ virtutis & discipline, pessimis artibus tractantes arma, inter se foedissime dissentiebant, nec externa præsidia superbo contemptu & stulta arroganti admissuri videbantur. Tanta siquidem animorum vanitate atque ferocia ad bellum ferebantur, vt vel innumerabiles Turcarum copias faciliè despicerent, & se ipsos ad tuendum gentis decus conseruandamque patriæ salutem, si non iniqui prælij facultas daretur satis fore iactarent. Horum autem Princeps erat Paulus Tomorens Colocensis Archiepiscopus pietatis instinctu, & veteris præsulum more, cum Turcis non iusta quidem acie, sed minutis præliis pugnare solitus. Is proceres non temerè timentes, hostem ignauia increpitans, & ad conseruandas manus militum multitudinem sacris concionibus

ELOGIORVM

accendens, eo Ludouicum consilij inopem iuuenem nec vllum vitæ discrimen veritum perdu- xit, vt aduentanti hosti castra obuiam promouenda decerneret. Imperitus enim rerum adole- scens, ingenioque præsertim imbecillo atque hebeti, tanquam bellici periculi ignarus, qui nun- quam castra vidisset, facile eo perducere potuit, quo Tomoreus fatalis eo die Hungaris dux im- positus educebat, vel cunctis ferè Proceribus pugnae casum omni arte vitandum esse censenti- bus. Itaque Ludouicus, aliena vecordia atque superbia miser, & proculdubio exitialis consilij maniceps factus, Solymano ad Mugaccium occurrit, quum nihil tale aufuros Hungaros Turcæ Duces putarent, nec Solymanus ipse adduci posset, vt Regem hostem tam paucis instructum copiis in castris esse, & congredi prælio velle crederet. Vix enim Christiana acies triginta mil- lium peditum, simul & equitum numerum implebat, quum in aduersa ducenta equitum millia spectarentur. Eum itaque Tomorei audacia Hungarorumque temeritas exitum tulit, vt cum ingenti corona hostium circumdatis & obsessis castris, Rex infelix, & (quod miserimum fuit) in ipso margine Danubij a quatione prohibitus, dirigere aciem & collatis signis configere ce- geretur. Non tulere diu Hungari primi argminis vim, quanquam admirabili ferocia resistentes, nec inulci cadentes, quando meritas inlanæ suæ pœnas darent. Cecidit ante alios vecordi im- petu pugnans Tomoreus, & vnâ fere reliqui Duces & Antistites conciso proculcatoque toto nostrorum exercitu perierunt. Rex ipse quum in fugam desperatis rebus se proriperet, in palu- dem incidit præaltæ crepidinis, quam exeundo apprehendere conatus, equum ardua ceruice erectum in se reflexit, atque ita relupinatus in ipso equi & armorum oppressus pondere, in aqua bipalmis gurgitis suffocatus interiit, spectante armigero suo, atque eum mox arena sepeliente, ne corpore atque armis Regiis potiretur hostis. At Solymanus eum euasisse existimans, gene- rosa voce pronunciauit, se hostem Regem tot cognationibus clarum, in gratiam Sigismundi patrum, si reperiretur, Pannoniæ Regem repositurum, modò Othomanni Imperij decus, & suæ liberalitatis beneficium certo tributo, & id quidem exiguo, gratè atque fideliter agnosce- ret. Sed cadauer post multos dies, indicante eodem scutifero repertum, eo quo potuit tumul- tuarii funeris honore tumulatum est, quum Solymanus iam Buda atque Pannonia victor de- cessisset, ad ornandum Hungariæ victoriae trophæum, æneas præstantissimi operis statuas quæ Matthiæ splendidissimi Regis fuissent, Byzantium aduehens, quibus Hippodromum erectis basibus exornauit.

PETRI ANGELII Bargai.

Te quoq, Sarmatico Lodouicæ sanguine natum,
Et nulla clarum virtute, antiqua tuorum
Religio immerito regnis præfecit auitis:
Vt foret vnde animos ingentes incola Ponti
Sumeret, & raptis regnaret Turca trophæis,
Nostrorum multa tumefactus cade parentum.
Scilicet is fueras opibus qui fretus, & alto
Consilio, inuictas virtute animoq, phalanges
Fudere, & innumeris euertere milite turmas
Exiguo posses, atq, omni arcere furentem
Pannonia, insigni confectum clade Tyrannum.

Nam si corpus eras sine pectore, si tibi nullam
Dij dederant mentē, Rex amentissime, qua te
Regibus æquaret fors indignissima magnis:
Vitasses dubij saltem discrimina Martus.
Aut cum præclaras animas per vulnera mille
Vidisti Heroes fundentes pectore ab imo,
Te quoq, præcipitem Turcarū in tela dedisses.
Iure igitur tanta fugientem è cade tuorum,
Vt turpi ablatu letho, & contectus harenæ
Informi cumulo, lachrymis & honore careres;
Obruit immersum cænoq, vndaq, lacuna.

FINIS QVINTI LIBRI

PAVLI

PAVLI IOVII EPISCOPI
NVCERINI IN SEXTVM
LIBRVM ELOGIORVM
SVORVM

PRÆFATIO

Ad COSMVM MEDICEM Florent. Ducem.

ECET profectò hunc sextum Elogiorum librum, qui fato sanctorum Heroum erit vltimus, bene auspiciari ab ipsa inuictissimi viri Ioannis Medices, effugie, quem tu, Magnanime Cosme, ab æmula virtute certissimum agnoscis patrem. Italia verò omnis etiam nunc luget, quòd tum immaturo fato fuerit ereptus, quum in ipso defendendæ communis libertatis glorioso conatu ceciderit. Hic vir sæculo nostro tantum monstratus, quoniam virtutis modum excessurus crederetur, sicuti grauisimum indomiti vigoris & perpetuæ constantiæ suæ desiderium nobis reliquit; ita hos Heroes, qui fatali accersente hora eum subsecuti sunt, tanquam bello Dux Italarum omnium longè fortissimus, in ostentationem comparationemque rerum gestarum non iniqua ratione perducit. Hos omnes, quod est exactæ prudentiæ tuæ, præcellentisq, iudicij peculiare munus, inter se comparabis, & qui cunctas huius sæculi parum felicitis res gestas immensi ingenij tui captu comprehendis, recta æstimatione perpendes, quantum tibi iniusti propè oneris gloriosus pater imponat: Nam si tibi generosa æmulatione sit enitendum, vt non æques modò familiæ tuæ decora, sed ea etiam magno interuallo superes, tantò magis contendere debes, qui imperij amplitudine atque opibus patre maior es, atque felicior, vt non frustra Dij superi tibi arrisisse videantur; si amplitudinem tuam certissimis (vti probè facis) virtutibus adaugendam censes. Vale.

ELOGIORVM LI-
BER SEXTVS.

Ioannes Medice fortissimus Dux.

VONAM condigno adoræ laudis præconio te ornauerim, Magnanime Héros, armipotentis dextræ, & fulminei spiritus gloria inclyte & Inuictata siquidem atque admirabilis virtus tua, omnem vel ingentis facundiæ vim exuperat, & excludit, si multa atque illustria bello edita facinora collatione æqualium Ducum expendantur: quandoquidem illorum fortia facta cum numero, tum varietate, atque ipso pondere victoriarum profus antecedant. A præalto namque semine ingenita virtus, tanta stirpis luxurie coalescere cœperat, vt altitudine culminis ad sydera ferri videretur, nisi immixta fata valde insigni huius sæculi infortunio, pro Italiæ libertate pugnantem, in ipso cursu speratæ victoriae prostrauissent. Paternum etenim genus, directo stemmate superiorem Laurentium Medicem, qui Magni Cosmi germanus frater fuit, respiciebat; quum maternum repeteret ab inuictissimo Francisco Sfortia proano, qui insigni bellicæ virtutis felicitate, Mediolanensis imperij principatum posteris eius familiæ peperit. Huius erat neptis Catherina, eo Galeacio Principe genita, cui coniurantium ciuium dira malignitas dominatum & vitam inuiderat. Hæc Ioannis mater fuit, antea Hieronymo Riario, Xysti Pontificis propinquo splendidissimè nupta, quæ interfecti coniugis mortem, virili animo tutata arcem, seuerè vindicauit; numerosamque ex Riario prolem relinquens, pertasâ cœliabatus, & conscia suæ fecunditatis, Iohanni Medici Gallicas sequenti partes, tanquam præclara nobilitate moribusque lectissimo nupsit, vt hic Ioannes ex Christiano fonte Ludouicus appellatus, paternum ferens nomen, primo eoque, supremo eius coniugij partu ederetur, qui bellicum

materni generis vigorem certo Mediceæ magnificentiæ splendore cumularer. Cæterùm triennis puer patrem amisit, captaq; demum atque exuta Principatu Borgianis & Gallicis armis Catharina matre, magnis aduersæ Fortunæ fluctibus iactatus est. Sed à matre demùm quæ beneficio Alegriæ Galli ducis, mole Hadriani educa fuerat, Florentiæ educatus est, eo ætatis incremento, vt eius tutelam benignè susciperet Iacobus Saluiatus illustris ciuis, qui postea Ioannis socer fuit. Verùm ea indole puer Martij spiritus habitum gerebat, vt prælia, & sæpe cruenta inter æquales fereret; vulnereq; inflicto, quod videri poterat mortiferum, reclamante faucij pueri patre, exilio multaretur. Sed exacto demum vrbe Soderino, atque introductis Mediceis in veterem dominatum, non multo pòst adhæsit Leoni Decimo familiæ Principi, & ad Pontificatum euecto. Nec diu pòst Ioannes inter initia Vmbrici belli, imberbis adhuc ita militiæ posuit tyrocinium, vt turmam equitum ex delectis familiaribus suo ære perornatam, vt nouæ laudis cupidus, in aciem produceret, multisq; obiter exercitus periculis, ad eam disciplinæ frugem, ad idq; inuicti nominis decus, nunquam ferè intermissa militia perueniret, quò præclara & passim spectata vis eius, magno partibus adiumento, & longe maximo hostibus esset terrori. Hinc fit vt ardens & viuida virtus diffuso latè lumine, breui elogio neque includi, neque exprimi facile possit, quum nullis propè gloriæ finibus terminetur, & iustis annalium monumentis posteritati tradita, certam æternitatis spem concipiat & exspectet. Quis enim nisi præalto volumine, res eius incredibili fortitudine inuicti semper animi gestas comprehender? Quis innumera secundè inita prælia, atque oppida fortiter expugnata, & ereptum è manibus Venetorum hostium peculiaris alæ suæ legatum, expresso instaurati prælij turbine narrauerit? Quis tranatum in còspectu Galli hostis vorticofum Abduam, eoq; ausu, territas, & in fugam datas Gallorum turmas, legentibus ostender? Quis denique Rethorum agmina in Bergomate agro, retrò auersa & profligata, & Hel-

& Heluetios demum ad Corsum pagum, qui strenuos suæ alæ equites crudelius interfecissent, multa cæde vindicatos; & Hispanorum audaciam Ticini primùm, & mox sæpius ad Mediolani portas acerrimè repressam atque multatam, iusta atque integra eloquentiæ laude extoller? Nemo siquidem eo celerius expedire arma, nemo intèrius & vigilantius hostium morus obseruare, nemo violentius hostes inuadere, nemo pertinacius victoriam captare didicerat. Erat profectò natus ad Italiam pulsis externis, in libertate asserendam, si id cordi superis fuisset. Insistens namque Germanorum legionibus, nec vsquam vestigiis abscedens, dum ituros ad delendam vrbe[m] Romam perpetuis minutis præliis demorari conaretur, multisq; hostium secundum Padi aggeres trucidatis, se in castra reciperet, tormento ab vltiore Mincij ripa in incertum emisso, ipse vnus genu ictus, est interfectus; percuntis hercle Italiæ fato potius quàm suo, quum viginti septem natus annos, iam planè mitigata ardentis animi ferocia, vti sedatiora securus consilia præter egregij bellatoris nomen, etiam ad maturi iam, & compositi Imperatoris famam contendere censeretur.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

<i>Que tulit Eumenidū immane hoc imitabile sul-</i>	<i>illum etiam num acri minitatem vulnera vultu</i>
<i>Vnde inuislorū funera mille Ducum. (men?)</i>	<i>Aurato Iouius condidit in tumulo,</i>
<i>Hoc cecidit Medicū flos, hoc noua gloria Martis,</i>	<i>Et laudes cecinit, picta & circumtulit ora,</i>
<i>Quo feriente fere tot cecidère manus,</i>	<i>Ora Ioui æternum viuere digna manu.</i>
<i>Roma genuit crus dum fractum secat ille, silet que;</i>	<i>ille autem, quod te in superas ante edidit auris.</i>
<i>Ausonia euentu statq; caditq; suo.</i>	<i>Dux Cosme, Etrusci luxq; salusq; soli:</i>
<i>Ast obit. Inq; atram reuoluto hoc sydere noctem</i>	<i>Sic fertur, patriæ pater vt cum prospicit alma</i>
<i>Arnis & in nigris Albula fluxit aquis.</i>	<i>Ante obitum, Ausonia consuluisse sua.</i>

IULII IOVII.

<i>Principis Etrusci genitor fortissimus Heros,</i>	<i>Italiae potius quàm cecidisse tuo.</i>
<i>Qui noua belligeri gloria Martis eras.</i>	<i>Attamen es felix Italum fortissime ductor,</i>
<i>Barbara gens vidit quantum pollebat in armis</i>	<i>Non quia perpetuos det tibi fama dies,</i>
<i>Vis tua, qua semper terror in hoste fuit.</i>	<i>Sed postquàm Imperiū, tibi quod virtute parabas,</i>
<i>At Te equidem constat percussum fulmine, fato</i>	<i>Magnanima proli sat à dedere tua.</i>

Carolus Borbonius.

QUIS nam, qui Carolum Borbonium viderit, ex hac verissima effigie non agnosceret acitem supercilio atq; oculis inconstantis eius animi leuitatem, atq; perfidiam eum spirare non iudicet? Quis non obiter diri, impiiq; hominis scœuitiam non execretur, qui aduersus Regem suum, patriamque suam nefaria arma intulerit? & sacrosanctam vrbe[m] gentium omnium liberale domicilium profanarit, & euertit? & denique scelestâ cogitatione renouata, conuersaq; perfidia in Cæsarem, Neapolitanum Regnum occupare voluisse non credat? Licet enim & hoc de contemptore humani atq; diuini iuris nò absurdè suspicari, quum in limine portentosæ temeritatis suæ perierit, vltore quidem magno Deo, ne abominabili victoria, & truculentissima tot infontium hominum cæde lætaretur. Gilberto Mompensero patre genitus erat, qui Gallici exercitus imperator, Neapolitano victus bello, ex dolore rei malè gestæ apud Baias interiit. Reliquerat is præter hunc Carolum, filios Ludouicum scilicet quinto post patris mortem anno ad Capuam pestilenti febre ereptum; & Franciscum Heluetio prælio in conspectu fratris interfectum. At ipse opulentæ hæreditatis compos, & Comestabilis à Rege appellatus, qui honos militaris in Gallia summus haberetur, proculdubio procerum omnium longè clarissimus euaserat; utpote qui perpetuo tenore vitæ, domi & foris splèdidus, erga milites liberalis, in hospites vel in consule[m] munificus, autoritate, gratia, opibus, reliquos regij sanguinis Regulos antereit. Sed quantum sibi bellicæ laudis Abduana præsertim acie, quum extraordinariis Gallicæ nobilitatis equitibus euocatisq; præfesset; & apud Mediolanum, quum eam vrbe[m] aduersus terribilem Maximiliani Cæsaris aduentū constantissimè defendisset, non obscure pepererat, tantundem amittat ad Melenianum Heluetiorum prælio, quum circumuento, & præuenti fratri, opem reformidato periculo ferre nolisset, & ad Valentianum in Belgis serò cū auxiliis aduentans, Regio agmini obscura in nocte errabundo se coniungere recusasset. Verùm quum hæc vel aduersus ipsius Regis testimonium dilui & excusari possent, se demum magna oneravit inuidia, sedeq; sese & Borboniæ familiæ nomen dedecorauit, in expiabili facinore edito, quum à Rege deficiens, in patriam externa Cæsaris arma perfidiosè conuerterit, scilicet vt leuem iniuriam vlisceretur,

quod Ludouica Regis mater, ei grauem & improbitam litem intenderet, ereptura haud dubie a-
liquo castella, malignitate senatorum in ea causa perinque ius dicentium. eo autem acius vr-
gebat atq; incumbere Ludouica, quod se speret a Carolo crederet, cui se ad connubium fru-
stra obtulisset, vt etate adhuc flores vidua, florentissima etatis nobilissima que stirpis viri con-
iugio potiretur. Hæc contumelia, muliebri in animo præaltas iecerat sæui odij radices, nec Rex
iple procliuus in obsequia matris, vt litem dirimeret exorari potuerat, quoniam nisi post diu-
dicatam litem, eius controersia arbitrum fore profiteretur. Quæ conditio gratissima ideò vi-
sa est Borbonio, quod nihil sibi ad æquitatem vel iura causæ, vel iudicum studia responsura cre-
deret, si damnatus à properato iudicio, ex clementia tantum Regia commo dum expectaret. I-
taque indignabundus coniurauit cum quibusdam illustribus viris, Cæsariq; implacabili Gallo-
rum hosti adherere constituit. Sed Franciscus Rex incomparabili benignitate iam planè detecta
coniuratione, Borbonio ad genua pronoluto ita pepercit, vt se vllis vel certissimis iudiciis ad-
duci non posse, vt crederet, quenquam Regiæ stirpis perfidiæ scelus concipere posse, testaretur.
Sed non multo post Borbonius simulato morbo, quum Regia castra sublequi iuberetur, diuerso
so itinere & mutato habitu cum paucis in Sequanos per fugit, atque ea conditione Cæsarianis
partibus sese addixit, vt ei Cæsar Leonoram sororem, quæ Emanuelis Lusitanæ Regis vxor fu-
erat, desponderet, superis proculdubio nuptias verantibus, ne summæ nobilitatis Regina ho-
mini perfidiæ labe notato iungeretur. Transiit demum in Italiam, atque inde cum valido exer-
citu in Prouinciam irrupit, conspectaq; & vix retata Massilia repulsus est: quum nemo reperire-
tur qui infaniam perfidiosi hominis imitari, quam patrium solū defendere mallet. Exinde trans-
eunte in Italiam Rege, cum copiis, quas pro salute patriæ coegerat, Ticinensi prælio interfuit,
quo Rex ipse delecto ab hostibus exercitu captus est; atq; ita Borbonius nefarij odij voto peritus,
victor,

victor, temerè sperauit, Cæsarem Mediolanensis imperij dominatum sibi, tanquam sororis do-
talem, eiecto Sforria esse concessurum. Verum Carolus Lanouius Belga, qui vices Cæsaris ge-
rens, intimi illius consilij erat gnarus, decepto Borbonio, Regem captiuum in spem prome-
ndæ libertatis astutis persuasionebus inductum, in Hispaniam abduxit. Qua inopinati tacti noui-
tate Borbonius vique adeò comotus est, vt statim & ipse in Hispaniam enauigaret, & apud Cæ-
sarem se, qui victoriæ socius extitisset, ingratis contemptum quereretur, Lanouiumque maligni-
tatis & impudentiæ probro compellatur, ad singulare certamen prouocaret. Verum Cæsari ta-
rixantes diremit, vt quæ Lanouius fecisset, publico commo, suoq; iussu fecisse testaretur. Nec
diu post, cum Rege de eo dimittendo Cæsar pecunia transegit, ad confirmandasq; noui fœderis
pactiones, sororem antea dubiis verbis Borbonio promissam, Regi tum celebri connubio iun-
xit, quo nihil amarulentiùs Borbonio accidere potuit. Ea Cæsaris cum Rege conciliatio suspi-
ceta Italicis Principibus fuit, quasi coniurassent, & cunctis iugum imponere cogitarent. Sed eam
suspicionem non temerè conceptam Rex opportunè detexit, per soluto namque auro, & li-
beris obsidibus datis, his quas perscripserat conditionibus tanquam iniquissimis, & impotenter
extortis, se minimè statum professus est, quasi optimo iure liberatus videri posset, qui aureæ mo-
netæ ducentas myriades Cæsarianis custodibus, quū liberos etiam daret obsides, adnumerasset.
Itaque Itali Principes, liberaq; ciuitates, seruitutis metu ad arma consternate, in Cæsarem Ci-
salpinæ Galliæ Imperio Sforriam excludere conante, auctore Clemente Pontifice, eò fidentius
arma verterunt, quod ipsi assuturum Regem intelligerent. Eius verò belli is exitus fuit, vt frustra
obfesso à fœderatis Mediolano, Cæsariani victores arce potirentur, & ex aduerso Laudem Pom-
peiam & Cremonam ab hostibus fortiter expugnatam amitterent. Cæterum aucti quatuor Ger-
manorum legionibus Borbonio Duce, ingenti cursu superato ad Aretinas Alpes Apennino, ad Vr-
bem Romam inuadendam conuolant, Pontificeq; per inducias decepto imparatoq; primo
appulsu per Vaticanum Urbem cõtra Obeliscum, vbi moenia humilia & veruulata collapsa facile
præbebant aditum, facillimè irruerunt, miserabiliq; cæde edita, summæ venerationis tẽplum
toto orbe maximum & venerabile, miserorum ad aras cõfugientium cruore profanatum est. Id
verò perfidiose oppressis & pereuntibus solatio fuit, quod Dux ipse Borbonius, dum ad casam
muro coniunctam scalas apponi iuberet, crassiore glande traiectus in limine execrabilis victoriæ
sue occubuit, sic vt postea alio qui hominū miserimi incolæ, summam omnis acerbitatis per-
pessi calamitates, tolerantius ferret, quod Diis tutelariibus nostro errore nihil suis aras defenden-
tibus, eorum numina, ad tormentum in inguen damnati cælo hostis, direxisse pie crederent.

IOANNIS BAPTISTAE GABII.

*Dedecus Aruernæ gentis, patriæ improba labes,
Transfuga qui leuis & perfidus hostis erat,
Ictu vno stratus temerata in limine Romæ.*   *Ne se victorem cerneret, occubuit.
Debit hæud alias speris per soluere penas
Perfidus ante homines, impius ante Deos.*

Georgius Fraispurgius.

HOC ipso anno u pedestrium cultu, atq; hac rubenti, & propè temulenta facie
exprimitur Georgius Fraispurgius, Mindiauo Sueuorū oppido, iuxta Memin-
gam liberam ciuitatem natus, educatusque militiæ ab ineunte ætate sub dis-
ciplina Maximiliani Cæsaris, Menapiorum & Sicambrorum Phrysiarumque
bellis, multa potius egregiæ laudis quam bellici quæstus decora domum reu-
lit. Verum sub Carolo Cæsare multo luculentiora spectata virtutis & fidelis o-
perg præmia promouisse visus est, prælio præsertim ad Bicoccam facto, quum
proruens Helueticæ phalangis impetum ex fortuito rusticanae viæ aggere propugnans, singu-
lari constantia sustinisset, & Ticinensi demum acie Germanicæ Gallicarum partium cohortes
quadam hiantis forcipis indagine circumuentas, ad non dubium summæ victoriæ prouentum
trucidasset. Delectis nanque Germanorum auxiliis, quibus Longamantes præserat, res exem-
plo per sclopetarios aptè prospereque gesta est. fultore scilicet, stratoque hostium equitatu, pro-
fligatis Helueticis, ac ipso demum Francisco Rege capto. Sed qui tantum sibi hominis variis bel-
lis quæsierat, utpote qui iusto prælio quindicies, extraordinaria verò acie supra vicies dimicasse
ferebatur, suprema demum induit arma aduersus Clementem Pontificem summæ potentia,
quum fata destinabant felicitatem in auspicio inuidentem. Itaque ad eam confati belli famam
Georgius, oppignerato etiam patrimonio, cum quatuor legionibus, eo diri voti impetu concia-
tatus in Italiam descendit, vt se Clementem tanquam Cæsaris hostem, laqueo suspensurum tru-
culenta voce profireretur, laqueum auratum, quæ sinu gestabat, crebro depromens & ostentans,
quo in sacrosancti viri terribimo supplicio homo nefarius atque impius vteretur. Verum diram
eius vocem, & totam effertatæ mentis conatum Diui diuæq; omnes in irritum per nubes extule-

runt; atque ita senem abdomine turgido grauem, & vasto ingentium artuum pondere fati-
 scentem, immiffa paralyfi, fiderunt, vt abominabilis voti damnatus, ex itinere Ferrariam,
 atque inde in Germaniam lectica referretur; fcilicet vt intra penates Lutherana fuperftitione
 contaminatus, fuopte peruerfo ingenio à maiorum religione difcedens, inexpiatus interi-
 ret. Fuit Georgius membrorum robore viqueadeò validus, vt extento tantum medio dextræ
 manus digito, validiffimum quemque firmo innixum veltigio facile dimoueret: prætercurren-
 tem equum arrepto fræno fifteret; tormentumque murale folus innitens humero, quò veller,
 propelleret: in itinere faciundo libenter abdicaret equum, vt pedibus gregariorum militum &
 iuuenum iuftos paffus anteiret. E' tribus liberis maiorem natu Gafparem militaris difciplinæ
 hæredem reliquit, fed qui feptimum poft annum, eo bello quo Cæfar Narbonenfis Prouinciæ
 Galliam inuafit, morbosa tæbe præeuntibus legionibus fit ereptus: quum Melchior natus fecun-
 dus in Vrbe euafata lethargo periiffet: Balthazar verò vltimus neque ad frugem peruenit, neque
 ad propagandam sobolem diu patri fuperftes fuit.

ANTONII VVLPIL.

*Quis te Georgi, magne ductor agminum,
 Que mittit altrix militum Germania,
 Vexauit olim furor, atque infania,
 Vt Capitolio Deorum fedibus
 Ausus fis ignem, & laqueos, & vincula*

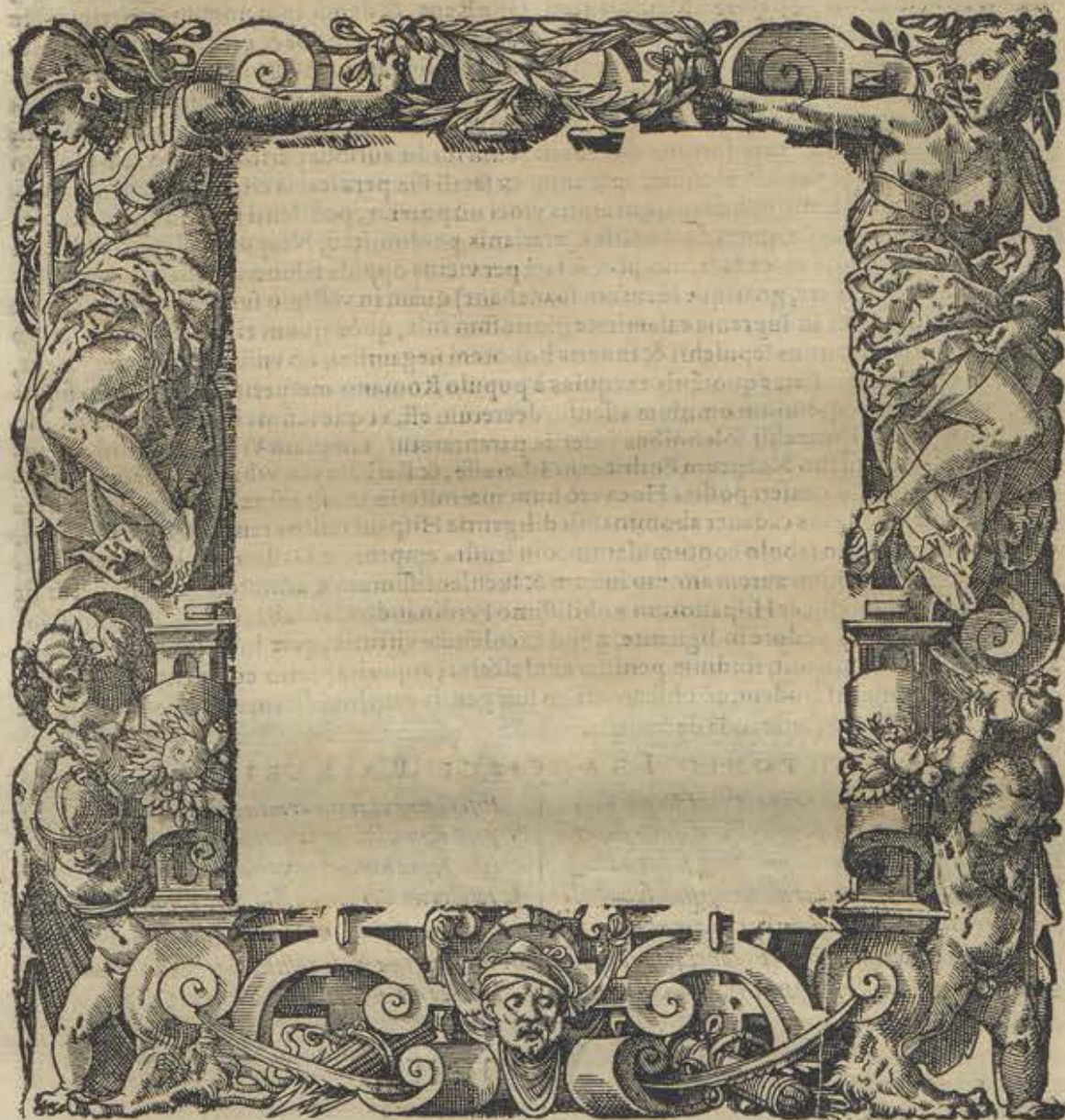
*Collo parare, proh scelus, Pontificis?
 Ecce vt repente stratus occidis leui
 Morbo, prius quam manibus Quiritium
 Castra admoneres; placitum sic est Deis,
 Titanas olim qui superbos, & polo*

Arma

*Arma inferentes, contunderunt fulmine.
 Conatus iste nomini notam tuo
 Quamuis inurat; Ducibus claris tamen,*

*Quos prisca iactant secla, vel presentia
 Aequaris ausibus, manu, & consilio.*

Odettus Fusius Lotrechius.

HIC Odettus Fusius, qui Lotrechius ab oppidi nomine in vltima ad Pyrenæos
 saltus positi, vocatus est, strenui & intrepidi, sed maxime superbi vigoris inter
 Gallos Duces nomen tulit: vtpotè quem nulla terrent pericula, neq; vllæ re-
 rum aut locorum difficultates ab incepto vnquam retardarent. Verum in con-
 siliis capiundis vsqueadeò aliena iudicia contemnebat, quum plus æquo solus
 sapere videri veller, vt prudentiæ militaris existimationem sola & sæpe fallaci
 constantia, quæ insanæ peruicaciæ proxima esset, tuendam arbitraretur. Huius
 autem obstinati moris vitia perpetuè liberalitatis & iustitiæ laude contegebat, nuquã vennis,
 aut rapax, & extra æquitatis septa semper ita seuerus & inexorabilis, vt in edendis damnatorum
 suppliciiis inhumanus & cruetus haberetur: qua crudelitatis acerbitate perstricti Insubres, ab eo
 facile, quò oportuit, defecerint: damnarint; itidem Thomæ Lescuti sæuitiam, qui Lotrechium
 fratrem aliquando ad lenitatem paratum, seruidis impulsioibus efferasset. Cæterùm Lotrechius
 & hoc Lescuto, atque item Alparoto germanis fratribus, qui pugnacissimi Duces fuere, in omni
 imperij militaris munere implendo potior existimatus est; hisque vel ætate maior superstes fuit;

q 4

quum Lescutus Ticinensi praelio, glande femur traiectus, intra nonum vulneris diem perierit: Alparotus vero in Hispania ad Grunnum acie victus, contrusa clauarum ictibus galea, multoque inde delapso glaucomate, totum penitus oculorum lumen ita amisit, vt militiae vsui esse desierit. Haec vero in toto militari negotio peculiaris laus Lotrechio cessit, quod vrbium expugnator, vt olim Demetrio Macedoniae Regi obtigit, appellatus est. Nam qui iuxta Gastonem Foissium, inelyti nominis Imperatorem, Rhauenate praelio occisum, multis vulneribus cruentus prostratusque Hispani Centurionis, cui cognomen fuit Guido, misericordia seruatus fuerat, impigre etiam Heluetio bello ad Mediolanum, teste Rege, & demum ipso nomen Imperij tenere ad Bicoecam, vel nequaquam victor, intrepidi, sed non valde memoris & cauti Ducis decus meruit. Brixia demum recepta, atque Verona expugnata, & aliquantot post Bosco, Alexandria & Ticino vrbibus manu captis, & quod illi nobilium operum supremum fuit, Melphi vrbe in Apulia tormetis expugnata, illam quam diximus laudem paucissimis concessam Ducibus, adeptus est; quum postea ab eius virtute fortuna discedens, eum surdis auribus peritorum Ducum suorum consilia respicientem, penitus elusisset. Ipse enim ex fatali sua peruicacia circumuallata & obsesta Neapoli intemperantius haerens, qui armis vinci non poterat, pestilenti morbo eius castra vastante, superatus interiit, quum de subactis Caesarianis, perdomitaque Neapoli insigne trophaeum erecturus crederetur, si abscedere incepto, & late per vicina oppida saluberrimi aeris, copias diuidere (vti periti Duces, gnarique locorum suadebant) quam in vestigio funestis consilij perstare maluisset. Id vero ei in luprema calamitate gloriosum fuit, quod quum ei, voti atque victoriae compos hostis Aurantius sepulchri & funeris honorem negauisset, non vnus tantum diei decus, sed perpetui honoris stas quotannis exequias a populo Romano meruerit. In Capitolio siquidem, publico miroque ciuium omnium assensu, decretum est, vt quotannis in Laterano Templo ad Cenotaphium Lotrechij solennibus inferiis parentaretur, tanquam Vrbis liberatori: quandoquidem aduentu suo & captum Pontificem liberasse, & Barbaros in vrbana aedificia grassantes Roma detraxisse cenferi possit. Hoc vero humanae miseriae inusitatum exemplum Lotrechius de se praebuit, quod eius cadauer abominabili diligentia Hispani militis tam auari, quam impij, in cella vinaria multo sabulo contumulatum, diu frustra emptorem Gallum, qui redimeret, expectarunt; post vigesimum autem annum iustum & luculentissimum marmorei sepulchri decus sit consecutum; vno scilicet Hispanorum nobilissimo Ferdinando Corduba, qui Magni Consalui nepos fuit, ingenuo pudore indignante, quod excolenda virtutis, quae in hoste etiam grata & admirabilis esse conlueuit, studium penitus exolesceret, atque ita pretio coemete ossa, ad peculiarem nominis sui laudem, non obscura etiam suae gentis cum inuidia, marmoreo monumento recondenda, & rite funeranda decreuerit.

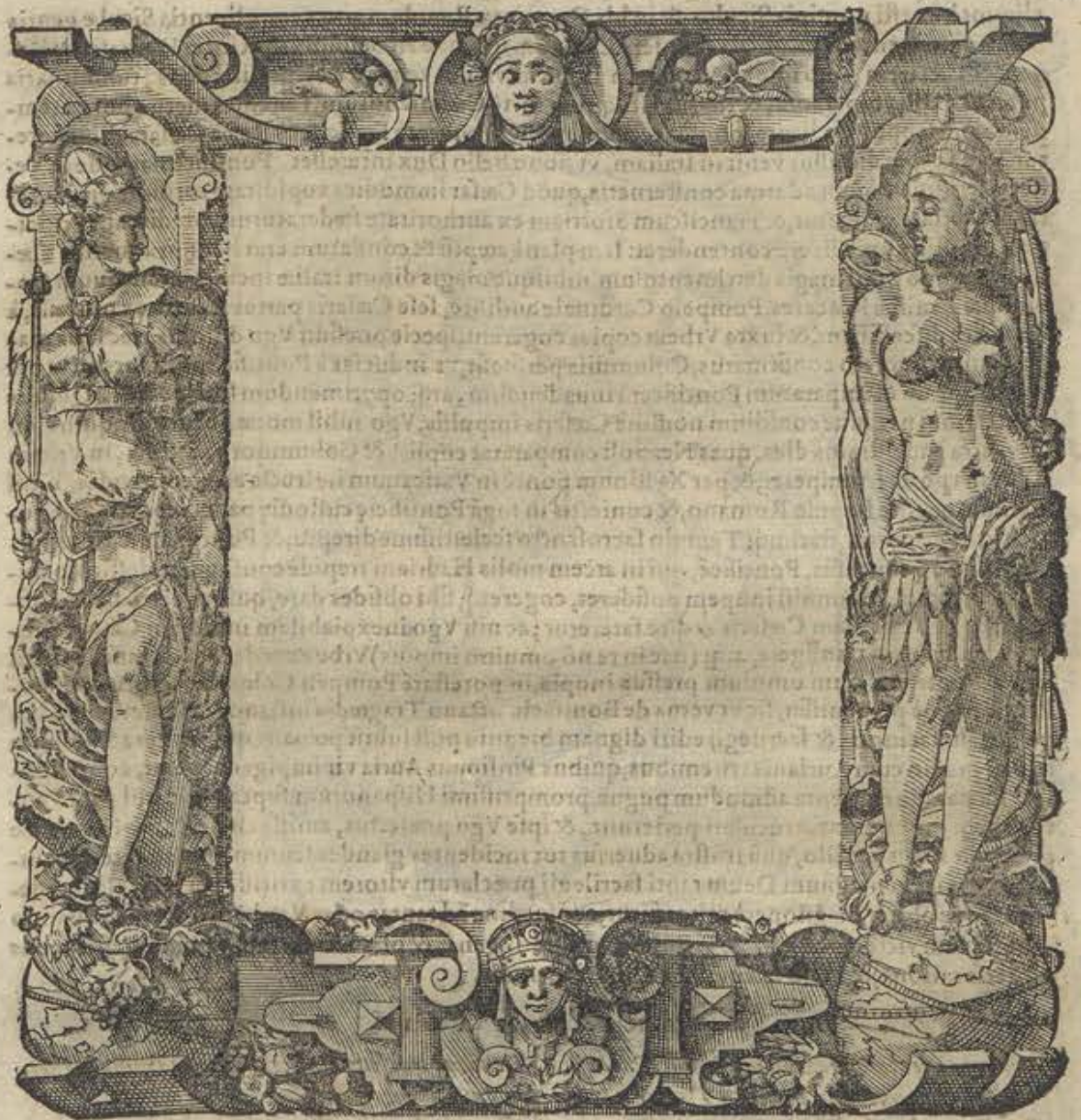
ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Dicite qui Tusci colitis prope Tybridis vndam
Templa Deum, et magnis thura datis superis;
Dicite, cur Galli manes animamq; superbam
Lugubri celebrant carmina vestra sono?
Hec meruit rabidam illuuiem, qui perpulit, vnde
Barbarico excussa est vrbs labefacta iugo,
Quare ingentem umbram Lotrechii, animamq; potentem
Inserimus claris carmine caelitibus.
Pergite Romulidum proles, neu dicere laudes,
Neu pigeat manes excelsisse piros.
At tu sperne virum excisa, alto e marmore, facta
Summe Ducem, auratisque addita imaginibus,
Sic melius, tua sic se tollit ad aethera virtus,
Vincat ut acrias culmine Pyramidas.

Vgo Moncata.

VGO Moncata, qui primus inuiolatum antea, ab ipsisque Gothorum temporibus Templum Romae in Vaticano, Petro & Paulo diuis Romanae vrbis tutelariis dicatum, & a cunctis Christiani nominis gentibus religiosissime cultum, profanauit, hanc effigiem ferebat. Ortus est pernobilis familia Regiae stirpis citerioris Hispaniae. Iuuenis cum Carolo octauo Gallorum Rege in Italiam venit, sicuti & plerique alij Hispani, qui post receptum ex conditione noui foederis Perpenianum, studio militandi Gallica castra sequebantur. Verum Vgo discedente a Gallorum amicitia Ferdinando Hispaniae Rege, Caesari Borgiae sese applicuit, duxitque ordines, quum ille abdicata purpura, repente Pontificij exercitus Dux extitisset. Caeterum Vgoni, qui astuti & diligentis, strenuque item Ducis famam tulerat, primae pugnae fortuna illu- sit, quum in Umbria a Vitellianis cohortibus Iacobo Rossetto phalangis magistro, & Paulo Vrsino Ducibus, qui a Borgia defecerant, ad casam, quam vocant Mazzeam, cum Michaelto Corellia suo collega, profligatus fuisset. Exinde Borgia reparatis copiis, atque insigni dolo dissimulata iniuria, Vrsinos Proceres & Vitelloecium necauit, expulsi- que nobilissimos Italiae Regulos auita ditione, quibus peragendis rebus, Vgo perpetuam manu & consilio operam praestitit.

Mortuo

Mortuo autem Alexandro Pontifice, & Borgia Gallicis fauente partibus, Vgo & caeteri Hispani Duces ad magnum Consaluum transierunt, Vgone facile principe. Sed confecto in Italia bello, Borgiaque in Hispaniam perducto, & ad Mendauiam demum tumultuaria in pugna a Cantabris occiso, nauali disciplina se addixit, clarusque aliquot expeditionibus aduersus Punicas gentes susceptis, ita inclaruit, vt opimum Rhodiae militiae sacerdotium, quod Euphemium vocant, in Brutis promeruerit; semper audis nouae famae, & inquieto ingenio oram Africae vexabundus percurrens, quod erat honestissimi laboris munus, sed non semper felicitis audacia. Nam eas Hispanorum copias, quae Pontifici Leoni, auspiciis Feltrij acre bellum intulerant, quum nauibus impositas ad Caesaream, quae hodie vocatur Algeri, expugnandam adduxisset, fere omnes oborta tempestate, & totam penes classem, paratis scilicet ad eadem & praedam Barbaris, fœde amisit, & aliquantot post nocturno praelio a Turcis praedonibus iuxta Sardiniam ad Diu. Petri scopulos, ita magnum accepit detrimentum, vt amissis duabus Triremibus, & facie sagittae ictu sub oculo deformata, victus discederet. Promeruit exinde Siciliae praefecturam, atque inde aucta classe ad Moeniceum insulam traiecit, vt Girapolis vrbis Regulum expugnaret, apud quem praedonum omnium tutissimus erat receptus. Sed id bellum eo successu ceptum confectumque est, vt Vgo repentino Barbarorum superuentu, Christiana acie perturbata, summae cladis & vitae periculum adierit. Vulneratus namque ipse, humerum infesta incumbentis Mauri lancea, vix instaurare, ordinareque aciem poterat, nisi Germanica phalanx vel in praelta arena defixis vestigiis, turbulentis praelij procellam sustinuisset. Barbarus tamen nostrorum vim atque constantiam non obscure timens, his legibus fœdus percussit, vt Caesari annum tributum se daturum polliceretur, & legationem in Germaniam vsque ad Caesarem mitteret. Explicatus eo periculo Moncata, ita demum Siciliae praefuit, vt ibi multa auariciae & crudelitatis monumenta relinqueret, quum

aliquot honesti nominis Siculos, & in his Camerata Regulum, pro veteri licentia Siculae gentis...

IANI VITALIS.

Disce meo exemplo Mezenthi, Rhulle, Procustes, Denique qui fueram terrarum maxima clades, Quaeq; alia immanis monstra Tyrannis habet.

Petrus Nauarrus.

Petrus Nauarrus, qui admirabilium operum machinator & artifex excindendis ab imo arcibus, toto orbe famam est consecutus, hoc subagresti cultus atq; oris habitu fuit.

ad Neapolim magno Consaluo cohortis Praefectus militauit, eo bellicae laudis incremento, ut maxime Gallis formidandus, & Consaluo Imperatori apprime carus, ab efficacia inuitatae virtutis euaderet.

in litore trucidata sit, inter quos Garzias Toletanus summæ nobilitatis & spei iuuenis, qui ad imperium classis ab Hispania mittebatur, interit. Exinde nusquam ferè Nauarro Fortuna arri- dere visa est. Nam aliquantò post, quum transfuectis in Italiam Africanis legionibus improspere Bononiam tentasset, & funestissime demum cum Gallis ad Rhauennam conflixisset, captus, du- ri carceris in Gallia biennium est perpeffus. Sed quum vir fortis, atque insolens contumeliæ, ex- tot & tantis virtutis atque industriæ suæ meritis, à Ferdinando Rege non redimeretur, abdicatis antiquis muneribus, Francisci Regis militiæ sese addixit, postquam auarè contemptus à suæ gen- tis Rege videretur. Præstitit inde fortem operam cum Heluero, tum Veneto bello aduersus Cæ- sarios, verum non eadem fortuna Ligustico bello sese implicuit. Nam quum seram opem fe-rens Genuam aduenisset, expugnata vrbe, atque direpta à Piscario & Hispanis, in eo tumultu ca- ptus est, seruatusque Neapoli circiter triennium in arce noua, quam ipse manu ceperat, vsque ad pacem in Hispaniam cum captiuo Rege constitutam. Nam tum vtrinque captiuo omnes dimit- tebantur. Direpta autem vrbe Roma, captoq; Pontificio, quum Lotrechius ad liberandum Pon- tificem in Italiam tra- sisset, expugnatisque aliquot vrribus, Cæsarios persecutus ad Neapo- lim vallata castra fecisset, obsessis diu hostibus, is exitus belli fuit, vt tredecim ferè post dies, quam pestilens morbus Lotrechium Ducem, cum multo maxima exercitus sui parte absumpsit- set, eadem tabe eneectis ferè cunctis singularum nationum Ducibus, vix signa tantum dimidia- rum cohortium constarent; Nauarrus & Michael Salassus (quod ipsis & Lotrechio multum an- tea faciendum fuit) sese ad Auerfam recipiendi serum consilium suscipere, & Cæsariani pari- ter erumpentes deserta castra & semienectis passim & miserè iacentibus hostibus indefensa in- uaderent, persecutiq; demum abeuntes, & Nauarrum, & Salassum comprehenderent. Salassus i- pse à Vastio humaniter susceptus, commendatusq; Medicis, quod graue vulnus dextro genu ac- ceperat, triduo post interit: Nauarrus verò inter quorundam militum contumelias, in antiquum nouæ arcis carcerem coniectus est, eo vitæ euentu, vt quum Aurantius victor Andegauensis fa- ctionis aliquot Proceres inssu Cæsaris securi percussisset, & eadè pœna Nauarro bis rebeli, bisq; capto immineret, eum lethali affectum morbo custos arcis Hicardus, tanquam Hispano homi- ni, & rebus in Africa aduersus Barbaros gestis inclyto, hoc indulgeret, vt parua mora, tanquam propinqua iam morte, parati Carnificis manus elaboreretur: quanquam nõ desint, qui eum extre- ma instantis fati suspiria trahentem, stragulae vestis operimento suffocatum existiment.

FERDINANDI BALAMII Siculi.

*Quid vicisse astu potius quam viribus hostem,
Quid sit & aggeribus cingere castra nouis,
Quidue sub effosis ima tellure cauernis
Moliri vt tota mania mole ruant,
Ossendit belli Dux inclytus arte Nauarrus,
Ad Lybiae cladem natus & exitium.
Vidi ego cū Drepani ratibus consterneret equor,
Et streperent curuis agmina littoribus,
Multorum clade vt Lybicas appulsus ad oras,*

*Protinus euersa est diues opum Tripolis.
Captorum spolijs classes onerantur iberæ,
Et vehitur longo prada opulenta mari.
Quod sit tanto operi non fata insensa fuissent,
Rege sub Hispano Punica Regna forent.
Sed certè hanc laudè seruat tibi Numina Cæsar,
Et tua captiua gloria gentis erit.
Quæ restant monumenta tui vir magne laboris,
Hæc louj, & vatium scripta diserta dabunt.*

Maximilianus Sfortia.

HIC est ille Maximilianus Sfortia, qui insigni beneficio Iulij Pontificis, & Hel- uetijs Venetisque armis paternum in Regnum restitutus, neque ore quicquam Sfortianæ stirpis generosis vultibus respondit, neque ingenij indole & mori- bus quicquam dignum ingenuo Principe ad paterni spiritus similitudinè ex- primens, ad Principatum attulit. In omni namque actione sordidi animi & planè vecordis cogitationes absurdo saepe sermone stolidoque afferre videba- tur. Ex interuallis enim quædam modo peracris prudentiæ, sed fugacis; mo- dò subtilissimæ suspitionis, & inconstantis sensus, modò labantis memoriæ, & nonnunquam conceptæ & crescentis insanix argumenta præbebat; vtpotè qui interiorem tunicam & subliga- cula non permutaret; nec offenderetur odore sordium sponte enascentium, nec pediculorum a- spectu, eos frequentes progignente densissima atque impexa coma. Ocreis etiam coriaceis, qui- bus pedes & tibias induebatur, frigidam aquam nonnunquam immittebat, vt pedes refrigera- ret. A qua rerum foeditate quandoque discedebat, quum hæc molliter reprehendentes summi viri, Prosper Columna, Raymundus Cardonius, ipseque etiam purpuræ habitu & armorum au- thoritate verendus, Sedunensis Cardinalis bene lorum & tersum esse iuberent, & ad elegantem vestis cultum deducerent. Quandoquidem in ea correctione vel Cubiculariorum monita, vel il- lustrum

lustrum foeminarum iocundæ suasiones nihil proficiebant; Medicisq; tantum curandus ita re- linquebatur, vt cuncta remedia violenter repudiaret, nec vnquam vti imperiosus, se Principem esse obliuisceretur. Franciscum germanum fratrem ex arcano oderat, obtrectatione dominatus, quum ille sapientior & potior administrando imperio haberetur. Per hæc interualla multis ar- tificijs depulsa atra bile, eo tenore gessit Principem, vt quod veræ conualescentiæ indicium e- rat, grauiore curas Senatoribus demandaret, ipse autem venationis & aucupij voluptate, aut iocunda familiaritate illustrium foeminarum oblectaretur, & iam non insanus ad bellica consilia & munia se conuerteret. Ingruentibus siquidem Gallis ad Nouariam obuiam profectus, adeò fortiter & alacriter se gessit, vt inustrata virtute deletis hostibus insigni victoria potiretur, quan- quam eosdem hostium Duces Tramulium & Triuultium, atque eosdem sociorum præfectos, qui supremam ex perfidia Ludouico patri calamitatem attulissent, hildem in campis vti nomini suo fatales exhorresceret. Per hunc modum fide atque virtute Helueticorum confirmatus, ambigua salutis spe, quum plerique veneficis potionibus & fascinatione quadam conuulsam ei mentem crederent, Principem gessit, vsque ad aduentum Francisci Gallix Regis, qui capto ad radices Alpium Coctiarum Prospero Columna, cum Helueticis demum memorabili acie iuxta Medio- lanum conflixit, victorque inde Mediolano potitus, Maximilianum in arcem compulsum obsedi- dit, mirisque machinationum artificijs, quæ Nauarri ingenio parabantur, conterritum, atque in- testinas suspicantem insidias ad deditionem compulit, ea conditione, vt in Gallia honestum tra- ducendæ vitæ præmium ferret. Non defuit promissis Rex ingenio clemens, ac omnia quæ ei ob- seruato potius quam custodito tribui poterant, liberaliter concessit. Sed ille amissi Principatus memor, & iam mentis propè compos, miseræ suæ & dedecoris gnarus, quum sæpe ad veterem ingenitæ vesaniæ morbum recideret, post aliquot annos, dū Franciscus frater qui in eius locum

ELOGIORVM

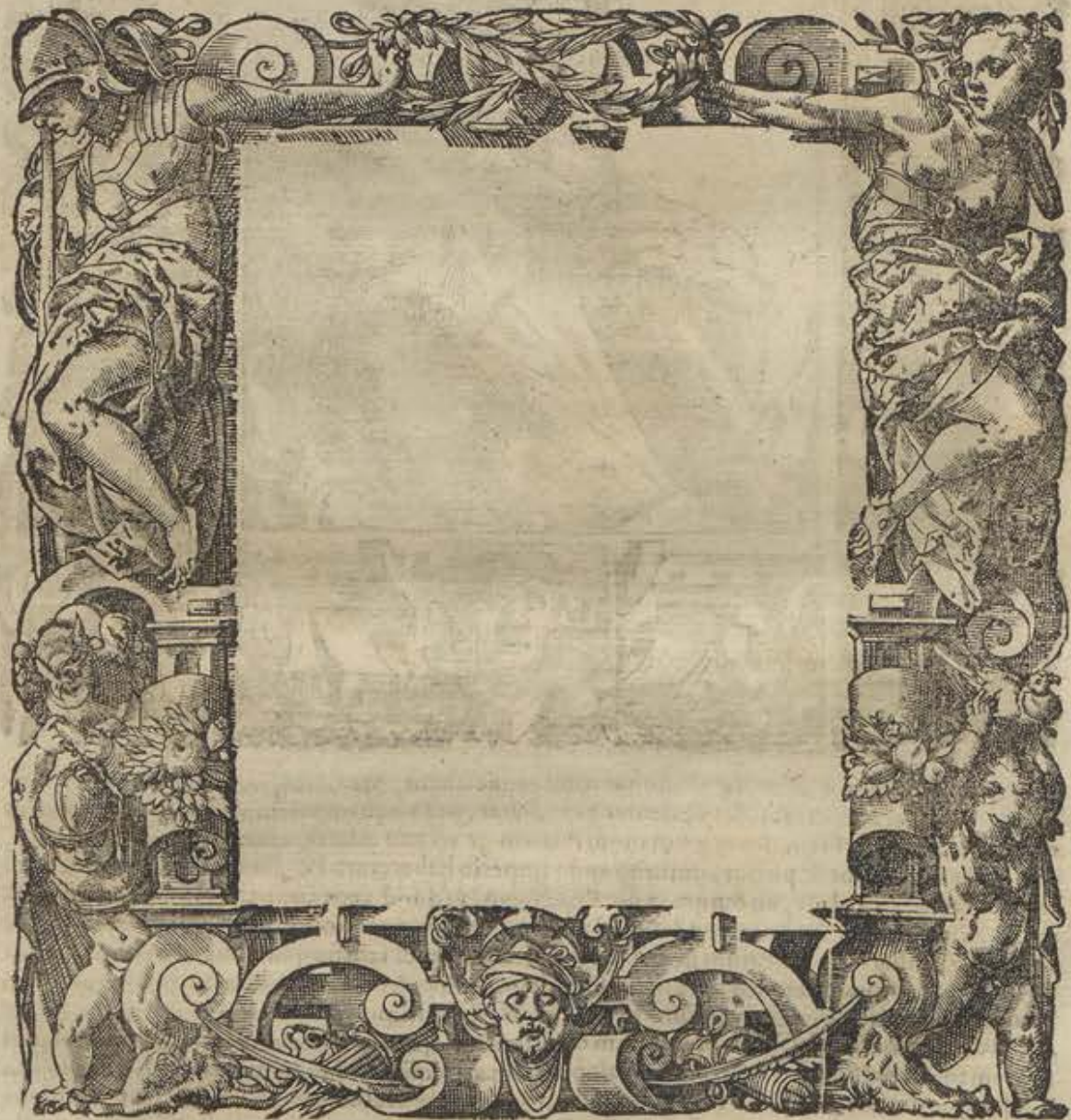
194
à Leone Pontifice fuerat reductus, oppugnaretur à Cæsare, & à Clemente Pontifice enixè defenderetur, vagæ febris morbo oppressus interiit.

PLACIDII Placentini.

*Hostibus expulsis regno præfectus auito,
Gestabat Princeps aurea sceptrum manu.
Nec quæ sceptrigerum deceant coluisse, fatentur
Inculti mores, ingeniumq; rude.
At tamen hic fato fretus, felicibus armis*

*Nonnunquam victor mira Trophea tulit,
Idq; breui gaudens inuitus Regna reliquit,
Hostiliq; miser concidit hospes humo.
Non huic insignes titulos celeberrima virtus:
Sors dederat ludens, vis inimica rapit.*

Philibertus Aurantius Princeps.

HO Clæteo colore & subtronsa flauente coma, cæruleisq; oculis ciere prælia solitus erat Philibertus Aurantius, ab Arausio veteri Romanorum Colonia, cui progenitores imperabant, vocatus. Fuit is Salonia apud Burgundos illustri familia editus, proptereaque Cæsari Carolo apprime carus, quoniam eius genus non obscura propinquitate cõtingeret. Erat Philibertus Gallica alacritate bellici cupidus, quamobrem tameris erat tyro & planè iuuenis, non admodum difficilè fuit, vt in Italiam sicuri magnopere cupiebat, à Cæsare mitteretur, exortum fortè bello inter Cæsarem atque Pontificem. Verùm spes eius Fortuna elusit; nam ab Hispania soluens, in medio navigationis cursu, ab Aurianis triremibus, quæ tum Regi Gallo operam nauabant,

LIBER VI.

nauabant, est interceptus; neque prius à Gallis custodia vlla conditione emitti potuit, quam beneficio renouati fœderis, quo vtrinque captiui, & ante alios Vgo Moncata, & Petrus Nauarrus sine pretio dimittebantur. Exinde Borbonio adhæsit, à quo vt erat & strenuus & acer bellator, commendante Cæsare totius equitatus præfecturam promeruit; in idq; munus adeò ardenti feruidoq; ingenio incubuit, vt iuxta Placentiam à Pontificiis hostibus tumultuaria in pugna circumuentus, & equo penè detractus, amissis cristis ægerrimè sese periculo explicans, elaberetur. Quamobrem ab hostium ducibus sibi iterum pugnaturo comiter peteret, vt pecunia illico se redimi paterentur, si casus incidisset, vt in eorum potestatem deueniret; vtpote qui custodia iterum includi, & se bello à quo petebat laudem excludi nollet; & variis spectatæ virtutis operibus atque periculis famam omnino adipiscendam arbitraretur. Aduenit non multo post è Germania Georgius Fraispurgius cū quatuor legionibus, quibus postea Borbonius se Ducem præbuit, quum Georgius graui correptus morbo Ferrariam secessisset. His copiis sese adiungere veteranæ Hispanorum cohortes, concedente Antonio Leua, qui in præsidio Mediolani persistebat. Itaque cum hac mole copiarum in Bononiensem agrum est descensum præeunte equitatu, qui obuia quæque ædificia barbara crudelitate succederent; nec quisquam ferè Ducum qui Pontifici, aut Venetis & Gallis militarent, repertus est, qui obstare ferro & flammis cūcta vastantibus auderet; atq; ita superatis alpiibus nemine iter eorum demorante, aut saluos Apennini in locis à fronte præpediente, ad urbem Romam conuolârunt, magna sorte Aurantij, qui oppressis passim Pontificiæ ditionis incolis, ingentem fecit prædam, cadenteque Borbonio in limine captæ Urbis, vniuersi exercitus Imperator est appellatus. Lærus itaque tanto imperio, cui supra quadraginta millia hominum parerent, à quibus vrbs Roma improuiso capta, immanissimè vastabatur; nihil antiquius habuit quam perducta vndique fossa, arcem dispositis præsidiis circumuallare, vt Pontificem & magnam Senatorum partem, qui exterræfacti subita irruptione hostium in arcem confugerant, in potestatem cum pretiosiore eorum gaza redigeret; parumq; interea miserrimi Populi omnibus tormentis excruciatu, eiularu & lachrymis permoueretur, quum inter se Germani atq; Hispani, hisq; nihil mitiores Itali, auaritia, libidine, crudelitateq; contenderent. Cæterum Aurantius quum interdiu obequitando circumuallatæ arcis munitiones & custodias inspiceret, ab emissis sclopetto accuratius glande, sinistra in mala paulò infra oculum graue suscepit vulnus; sic vt eo vulnere postea non planè scilicet obducta cicatrice, rubète mala deformis euaderet. Adhæserunt Aurantio cuncti ferè è Gallia exules Borbonij auctoritatem secuti, quos pestilentia vsque adeò atrociter mox vexauit, vt ex his notior Lorsiuis ipsiq; maximè familiaris cū sodalibus interiret; & Germanorum atque Hispanorum corpora pestilenti lue correpta omnibus in locis tumularentur. Dedito autem Pontifice, & perpetua statione custodito, piorum Regum animos generosus incesit pudor, quòd sacrorum Princeps, ad ludibrium totius terrarum orbis gentium, vique adeò indignè atque nefariè summis iniuriis multaretur; atque ita Francisci Galliæ, & Henrici Britannicæ Regum auspiciis Lotrechius Alpes traiecit, vt Pontificem detractis Vrbe Barbaris carcere liberaret. Qua de causa periculo territus Cæsar, vt impietatis infamiam esugeret, Pontifici vt se auro redimeret concessit, quo militi ad tuendam Neapolim perreçturo stipendia soluerentur. Itaque Pontifex persoluta pecunia, arce post septimum mensem elapsus, ad Orbitum Tusci agrum urbem se contulit. Aurantius verò & Alfonso Vastius copias Vrbe eduxerunt, vt Lotrechio longitudinem Italiæ iustis factis itineribus emetenti, & in Apuliam contendenti, apud Troiani opponerentur. Quo in loco Aurantius & Vastius Lotrechium, facta prælij potestate displosiq; tormentis, prouocantem refutantes substiterunt, ignobiliq; discensus properatâ Neapolim contenderunt, quum oppida cuncta Lotrechio aut expugnati aut in deditionem recipienti Gallica vexilla passim attollerent. Aurantius compulsus in urbem Neapolim, & planè circumuallatus, urbem à militibus sensim direptam ita à Gallo hoste seruauit, vt Lotrechius ducesq; omnes, cum multo maxima parte exercitus, ingruente pestilentia, & bello & obsidione sinem imponerent, & Aurantius non suæ virtutis, sed insperato Fortunæ commodo lætaretur. Ab hac victoria Aurantius capite atq; Fortunis Andegauensis factionis Regulos, qui præpropere rebellassent, acerbissimè multauit, ac inultata atq; præcipiti liberalitate eorum bona militibus suis diuisit, vsque adeò prodigè & inconsultè, vt Cæsar id grauiter ferret, quum Regnum non sibi sed Aurantio & militibus seruatum diceret. Sequenti autem anno Aurantius cum omnibus copiis in Erruriam euocatus est à Clemente Pontifice, qui patriam sibi omnino Cæsarianis armis recuperandâ existimabat, postquam Florentini cum Gallis idò fœdere; & transmissis contra Cæsarem auxiliis consentirent. Ea autem Florentiæ vrbs cœpta atque instituta est obsidio, vt pertinacia obsessorum Ciuium constantiam hostium adæquarit; vrbsq; tantis opibus oppugnata est, vt nec vndecimo quidem mense multa perpessi incommoda, perdomiti, erumpendum potius, & prælij vel iniquissimi aleam pro libertate subeundam esse, quam de deditione agendum decernerent: è Pisisq; auxilia accerenda arbitrantur, vt validius cum virtutis, tum & peruicaciæ suæ supremum ederent conatum. Tum verò accidit, vt Aurantius de aduentu auxiliorum edoctus, consilium caperet, tam necessarium quam ipsi fatale atque hostibus, scilicet obuam eundi atq; in itinere con-

figendi. Igitur partitus copias cum Ferdinando Gonzaga, qui castra tueretur; ipse cum delecta parte exercitus contra hostes contendit; hisq; occurrit in Pistoriensiu montibus apud oppidum Gabinianum, non procul ab eo loco, in quo Romanos Petreio Duce, Catilinam fudisse, atque interfecisse incolae memorant. Florentinorum copia quibus praerant in fronte Ferrucius ciuis Florentinus, ex mercatore repente Dux factus, in tergo Paulus Rentij Ceritis filius, eo consilio circiter septem millia hominum per alta atque ardua loca iter habebant, vt vim hostilis equitatus vitarent, & non magno circuitu, quanquam salebroso, ad urbem deferrentur. Iam Gabinianum oppidum intrabant, quum apparere Caesarianorum signa, quibus conspectis properantius quam decebat, Ferruciani in oppidum sese inferre coeperunt; vt loco munito, si hostis vrgeret, equius se defenderent. In laxatam itaque & gressum intendentem hostium aciem Aurantius equitatum procurrare iussit; ipseq; pugnandi audis paululum ante prouectus, dum per arduum atq; impeditum tramitem in hostem ire properat, glande traiectus primus ferè omnium cadit, quum à parte alia Alexander Vitellius hostes inualisset. Nemo ferè vel suorum, vel hostium cadetis Aurantij casum animaduertit, sic vt non prius quam à vagante eius equo qui erat spadix, & phalaris albicanteq; crista conspicuus cecidisse nosceretur: quo spatio Florentinae copiae fusae deletaeq; sunt, & Ferrucius intra oppidum interfectus, & Paulus captus. Cadauer Aurantij, vti erat lacinia atque armis expoliatus, à lugente armigero ita sarcinario iumento impositum est, vt inuolutum vili gaulapa, vtrinque pendentibus brachiis & cruribus, & capite iustato Pistorium deferretur, & tanquam victori solennes inferiae dicerentur; non iam obscure hominibus Dei magni vltoris vim agnoscentibus, postquam nefarij belli praecipuos Duces Borbonium, Moncatam, & ipsum Aurantium, tribus fulminibus vindicata impietate sustulisset.

BENEDICTI VARCHII.

Aspice quàm toruo meditans fera proelia vultu
Spires adhuc, gestiq; oculis ac pectore Martem
Auratus fulgens princeps Aurantius armis.
Quem tristi Italiae fato, genitumq; ruinis
Tybri tuus, atque Arne tuus, non optima nostris
Gallia produxit, misit Germania damnis.
At tu (verum aliter neuerunt fila sorores)
Auranti Philiberte ingens Salonia proles,
Dum res immodicas, dū regna Oenotria, magna
Dum sceperū Ausonia, dum totius orbis habenas

Mente agitas, voluisq; atros sub corde furores.
Quum propè bis senis iam mensibus oppugnaret
Undique deserta pulcherrima moenia Florae,
Dum properas multis cum millibus obuius ire
Ferrucio, prohibere parans ne transeat, ipse
Ipso in principio conflictus, protinus omnes
Antenolans, istu glandis traiectus athena,
(Quo Catilina loco pœnas dedit impius olim)
Infirmus vt miles, primo cadis impete, & illa
Illa tua in tenues spes tecum euannit auræ.

Pompeius Columna Cardinalis.

AMEIGVAM equidem famosi nominis sui laudem reliquisse videri potest hic ipse Pompeius Cardinalis, quum miro ingenio diuersissimi muneris partes aptissime impleret, & in sacra purpura mitratus, & militari in lago galeatus, non periti modo, sed affectati etiam sacerdotis ante aras, & in castris prouidentissimi & strenui Ducis officia exequeretur. Nam ad vtrunque munus, cum per amplum excelsi corporis habitum, tum grauis pariter & periocūdi oris gestum & facundiam illustrem, quod oporteret, decentissime transferebat. Sed factiosa in vrbe, aulaq; omnium maledicentissima, de se promiscuae famae materiam ingenii praebuit, moribus suis impensè laudandis aut peracerbè lacerandis; vtpote qui modò temperatis atque illustribus vtriusque disciplinae consiliis, modò turbulentis actionibus claresceret, quibus Clementem ab se praeclearo studio ad Pontificatum prouectū ita circumuenit & oppressit, vt Bonifacij octaui sancta memoria renouata videretur; vnde odium valde ingens apud multos, singularem verò gratiam apud Caesarem promeruerit. Caeterum quibus de causis ab amicitia Clementis discesserit, ruiturq; patriae arma intulerit, diffusè à nobis perscriptū est eo in libro, quo ipsius Pompeij vitam sincera fide ad posterum misimus, admirandam vtiq; potius quam imitandam. Vir enim ingentis animi efficacissimaeq; virtutis, & industrie (modò factionis odium facessat) non ipso ranrum Pompeij nomine, sed Magni item cognomento dignus existimari potuit, nisi in faustus Senator, & malus omnino ciuis, vastata Patria, & Senatui & populo Romano apparuisset. Ad extremum, qui exequiis intermortuae Patriae & capti Pontificis Tragediae interfuerat, ciuitatis resurgentis, & restituti Pontificis simulachrum videre potuit. Verum secus ac optabat, maturo fato cedens, Clementem biennio anteiuuit, quum apud Neapolim Regno administrando Praefectus à Cesare, post comestas ficus biferas, quas multa niue refrigerarat, in complexu Augustini Nyphi, clarissimi Philofophi, integris sensibus expirasset, anno aetatis quinquagesimo ter-

mo tertio, quum Carolus Caesar comparatis ingentibus copiis Solymano in Pannoniam redeunti ad Viennam occurrisset.

IOVII IUNIORIS.

Virtutem mirata tuam, tuaq; in chrysa facta
Lata est tanto Roma superba viro;
Virtutem illa eadem indoluit, tuaq; in chrysa facta

Ingenio ciuis Roma casura sui.
Sic patriae carum virtus te fecerat; orbis
Illa eadem ingratum reddidit, & patriae.

Aloisius Grittus.

MEMORABILE profectò exemplum Fortuna edidit in Aloisio Gritto eleganti certè homine, sed supra æquum ambitioso, auidissimoq; dominatus. Eadem enim illa, vti leuis & insolens saepe conuertitur, vt se humanarum rerum dominam ostendat, & arrogantiam nouorum hominum petulantissime castiget. Grittus namque Barbarico cultu, cum pictae, ralarisq; togæ, & inflexi ad aurem pilei, qui ex pretiosis Sibellinarum pellibus constaret, tum superbo incessu, & sermone praetumido, Proceres Turcas referebat. Is Andrea Gritto, qui postea Veneri Senatus Princeps exiit, ex Graeca concubina Byzantij genitus atq; educatus, se totum in familiaritatem Othomannicæ aulae Principum, & Turcici sermonis consuetudinem dedit; tanta ingenij solertia, vt ex mediocri mercatore insignis publicanus euaderet; vno praesertim

mirificè fauente Habraymo purpurato, qui eum in vehigalium licitatione subleuabat, & supra competitors Turcas impotenter efferebat, vnde Gritto magnæ opes atque insignis auctoritas erexit, quam florentis patris dignitate, splendoreq; domus & conuiuuiis, multaq; largitione rerum elegantium, in omnes profusus atq; munificus ruebatur. His commerciis Habraymo quaerendarum gemmarum cupiditatem iniecerat, quarû flagrantissimo studio Solymanus ipse teneretur. Earum autem delectatione vsque ad insaniam prouecta, Gritus ex frequenti indicatura certissimus erat æstimator, & solertissimus etiam mango, cuius artificij secretiorem domi tabernam haberet. Disserebat verò sapissimè nihil omnino vel ad dignitatè totius ornatus, vel ad exprimendam summi atque augusti Regis maiestatem, in longè maximo Imperatore speciosius & luculentius haberi, ipsa lectissimarum gemmarum multiplici copia atque apparatu. Itaque vsq; ad insaniam Solymanus, toto terrarum orbe perquisitas, & magno emptas pretio in vnum coegit, vt his cuncta instrumenta cubiculi, & equestris cultus, atque etiam podij parietes exornaret. Cellam enim argenteis atque aureis laminis circumseptâ erexerat in extremo hortorum suorum angulo, quo vtriusque Bosphori pelagi spatia prospectaret. Sed mirè ad Solymani spatium responderunt galea aurea & sceptrum, & crystallinum operoso inclusum auro speculum, quæ ingenio Gritti adiuuenta & sabrefacta Venetijs propter gemmarum admirabilium copiam, calaturæq; præstantiam, Octuaginta myriadam aureæ monetæ pretium excedebant. His inuentio-nibus, quæ ad factum superbissimi Regis ariderent, summam Gritus gratiam adeptus est, ita vt spe adipiscendi honoris inter Baslas tensim ad Mahometis sectam transiurus crederetur. Itaque secutus Solymani castra, quum ille oppugnatum Viennâ in Noricum vsque processisset, & Ioan-nem Zapolium Transyluanie Vayuodam insigni liberalitate in Pannonia Regem constituisset, Gritus nouo Regi adhæsit, præstititq; ei operâ militarem aduersus Germanos, & eos Hungaros,

qui Fer-

qui Ferdinando Regi fauerent. Vbi verò Ioannes & auctoritate Solymani, & Turcarum auxi-liis in Regno confirmatus est, incescit Gritto, grauioris ambitus libido, vsque ad ingès, vt non obscure ad Pannoniæ Regnum aspiraret. Ioannes namque, quòd pacifici cum Ferdinando, & pace frui perciperet, Solymano suspectus euaserat; quòd ingratis atque indignè facere videretur, qui aliunde fœda pactione firmandas opes suas arbitraretur, quàm à virtute fideq; inuictissimi Imperatoris, qui Regna dono dare, & ex priuatis homunculis Reges efficere cõsueffet. Propterea Gritus legationem sibi in Pannoniam impetrauit, vt Hungaricis inspectis rebus operam daret, ne a-licunde Othomannico nomini contumelia pararetur. Hac spe Gritus cum amplissimis Soly-mani mandatis, magnoq; seruorum & Turcarum comitatu Byzantio profectus, per Moldauiam, vbi Petrus Vayuoda, Solymani incertû hostis an socius, imperabat, in Daciam peruenit, quæ hodie Transyluania dicitur. Ibi quum constituto prætorio Prouinciæ conuentum habiturus crede-retur, citarenturq; Proceres, Americum Cibachum, Varadinensem episcopum, & eundem cum militari præsidio veteri Hungarorum antistitum cõsuetudine prouinciæ præsentem, quòd tar-dius ad edictum veniret, noctu ad Braxouium castra habentem, inuadi & per Ianû Docciam Hun-garum interfici iussit, vt sublato summæ potentie æmulo, passim cæteris formidatus ad Budam contenderet. Sed vir æquè ambitiosus & cruentus, in vestigio admissi sceleris penas dedit. Nam-que ad cædem sacra & nobilissimi viri vindicandam, erexere se Stephanus Maylatus & Gotar-dus genere Saxo, ipsi Americo propinquitare atque amicitia coniuncti. Atque ita supra quadra-ginta armatorum millia in vnum coegere, adortiq; Gritum ad oppidum Meges, eo euentu ob-ledere atque oppugnare, vt destitutus spe auxiliorum, quod neque præfecti Turcæ Nicopoli-tanus, & Samandrensis, transire Danubium veriti, non facilem operam laturi forent, & Ioannis Regis præsidia longè abessent, se hostibus dedere cogeretur; atq; eo modo ostentans Solymani diplomata ad prætorium Gotardi atque Maylati deductus, iussu eorum exorto Hungarorum v-lulatu, tanquam hostia Americi manibus mactatur, trucidato eius comitatu, & direpta gaza. Duo eius liberi adolescentes, quorum natu maior Antonius ad Agriense sacerdotium erat destinatus, Moldauis traditi sunt, à quibus aliquanto post immaniter necantur. Doccia ipse comprehensus, qui author & suator Americi cædis fuerat, magno ludibrio à læuiente turba dilaniatus est. Atque ita qui Regnum affectabat, gazam omnem, quæ erat pretiosissima, vitamq; simul & liberos pun-cto temporis amisit.

FABII SEGNII Florentini.

<i>Tegmine barbarico capitis, cui purpura & aurû</i>	<i>Prodiat superas paulatim in luminis oras.</i>
<i>Intextum gemmis radiat splendore corusco,</i>	<i>Sed nimis ardentem rebus tumidumq; secundis,</i>
<i>Insignem cernis iuuenem, & fulgentibus armis,</i>	<i>Dum miserum torquet regnandi dira cupido,</i>
<i>Byzanti genitum Graia de pellice Gritum.</i>	<i>Quæ solet, in proceps deiecit culmine ab alto,</i>
<i>Ante alios Regum Regi gratissimus omnes</i>	<i>Vertere funeribus claros Fortuna triumphos.</i>
<i>Hic fuerat Solymo; tenebrisq; emerfus ab atris</i>	

Alfonso Ferrariæ Princeps.

ALfonso Arestino Ferrariæ Principe, vt ex seuerò & peracti oris ductu conie-ctari licet, & nos vidimus, ingenium egregiè firmum stabileque & præcellens, quocunque extra literas verteretur, enituit. Abdicat enim planè vir cuncta iocundæ adulationis & morosæ grauitatis lenocinia, ipsis plerunq; cognata Prin-cipibus. Quandoquidem singulas cogitationes, & singula propè exercitamen-ta corporis, ad bellicas rationes reuocaret, & nihil omnino molle aut remissum completeretur, vel ipsa nature consuetudine, vel necessitate tot incumbèti-um bellorum, quæ omnem inertiam vel desidiolis excenterent, & virum, vt oportuit, cum salutis, tum dignitatis suæ memorem excitare, & ad insitam virtutem factis extendendam incitare pol-se viderentur. Itaque Alfonso à nobis peculiari volumine celebratus, vt magnanimum bello Ducem atque optimum pace Principem decuit, subacto corroboratoque multis periculis inge-nio, firmoque semper pectore cuncta aduersæ Fortunæ iacula tam fortiter excepit, quàm feli-citer auertit. Trium namque maximorum Pontificum diuina atque humana arma, odii que per-percui insidias tanta infracti animi constantia superauit, vt gloriosam triplicis triumpho lauream (si de sacrosancto hoste triumphare fas foret) meruisse dici possit. Obiit Alfonso climacterico anno propinquus, quum liberos ad certissimam frugem contendere conspiceret, & nato iam sibi nepote in spem longæ successionis lætaretur. Hisdem autem diebus concepit febrem, quibus nunciata ei mors est Clementis Pontificis: ob idque excessit à vita seipso lætior, quòd primus comitiorum diebus Farnesium Cardinalem, Pontificem renunciatum fuisse didicisset,

unloqgll

quasi nihil sibi optacius & melius accidere poterit, quam quod pro implacabili hoste, veterem amicum, à quo omnia facile impetranda forent, quæ Atestinæ domus imperium stabilire atque augere possent, esset habiturus.

RAINERII.

<i>Quam bene bellipotens Alfonso ex agere tundis Barbara terrificis agmina fulminibus, Sulphurea quæ in nube atq; igne coruscus abeno, Ceu superum aethereo quum tonat axe pater; Obuia prosteris generi monstra horrida nostro, Sic eat, o qui almam diripit Ausoniam. Quæ bene & aquoreas incuntes fulmina puppes, Et Venetum armatus in tua sceptrâ manus</i>	<i>Disicis, atq; alto figis rostra ærea templo, Martia virtutis signa secunda tue, Suspensam ut cernat classem, stupeantq; nepotes, Viq; eat Hadriaco celsior Erydanus. Quin Iulij eludis robur, rictusq; leonis, Atq; inclementes in tua fata dolos. (tre, Maçte animo: felix natu Hercule, & Hercule pa Quo cum alta inuictò nunc seris astra pede.</i>
--	---

FAERNI.

<i>Clemetem postquã Medicem, cui tempora nuper Tiara cingebat triplex, Exinctum Alfonso Dux audiit, illicet acri Correptus agridine</i>	<i>Illius mortem est properata morte secutus Fususq; iunxis funere Pra luctu perijisse, inquis, nimioq; dolore? Immo id quidem pra gaudio.</i>
---	--

Hippolytus

Hippolytus Medices Cardinalis.

HOC Hungarico militari cultu Hippolytus Medices Cardinalis, quum è Panonia, vbi Legatus apud Cæsarem fuerat, abeunte Solymano redisset, à Titiano Pictore eximio Venetiis se pingi iussit. Hunc Iulianus, Leonis Pontificis frater, Urbini exul ex nobili vidua suscepit. Infans in ipso vitæ simul & mortis limine, quum eum mater admissi stupri impio pudore necari iussisset, ancillæ misericordiâ seruatus est. Creato Leone Pontifice triennis cû nutrice Romana venit: tanta verò suauissimi oris indole, sermonisq; festiui lepore mirabili extitit, vt Pontifex eo ad pedes ludente, mirum in modum oblectaretur, & ea specie in coenaculo Vaticano à Raphaële (vti videmus) exactissime pingi iuberet. Vbi adoleuit, literis liberaliter est institutus: ostendebat enim ingenium habile ad omnia perdiscenda imitandaq;: Ei namque supra ætatis captum ante omnia mira vis inerat poetici spiritus; sic vt Virgilij secundum Æneidos librum in Etruscum sermonem lepidissime verteret, & proloquia Hippocratis ab arte medica, in vsum bellicę disciplinæ, emulatione festiuissima transferrentur. Sed non multò post à literis ad exactum totius Musicę studium deflexit, peritissimo quoque artificum & phonaſcorum sibi aſciro, pariq; flagrantis ingenij cupiditate, omnis symphoniacę modulationis, organis vsque adeo eruditè pertractatis, vt prædulcis Citharædus, Lyristes numerosus, Fistulator eximius, & incomparabilis Tibicen euaderet; cenchordaque item argutissimis percurreret digitis, quando ærea etiam membranaque tympana bellico crepitu militares animos excitantia, diuersissimè

ELOGIORVM

concentus numeris editis, cum nostrorum, cum Barbarorum more stupenda imitatione propul- sare. Quum in his studiis iuuenili alacritate totus esset, Clemens eum legit in Senatum, ratus eum ad grauitatem animi componi posse. Ex arcano autem id Pontifex petebat, vt Hippolyto sacris initiato, Alexander eius patruelis iuniore Laurentio genitus, Etrurię principatu iolus po- titetur, quod tum propter ingenij firmitatem (quanquam esset literarum expertus) in sustinendo tuendoque dominatu potiorer existimaret. Verum Hippolytus purpure honorem ita contemp- puit, vt Clemens eum indignis sacro ordine studiis & voluptatibus deditum, grauitate increpa- ret, dedecorantemq; nihilo fecius senatorię amplitudinis dignitatem, importunę insanie pę- nas citò daturum diuinaret. Nam ad theatrales ludos, equestresque decurliones, edendaque si- mulacra paeliorum, sumptuosi & varietate gaudens ingenij libidinem detorserat: quanquam præter hæc incredibili magnarum venationum cupiditate incensus, numerosum insignium ca- num & nobilium equorum apparatus grauisima impensa tueretur: tanto etiam vitę splendo- re, vt in mediis nemoribus apud fontes, totius aulę Romanorumque iuuentuti frequentissi- me epulum daret. Quę omnia Clementem è tanta clade Urbis carcerisque miseria nuper emer- sum, egentemque pecunia, & quod augendo mœrori plurimum intererat, natura parcissimum, mirabiliter vulnerabant. Nec diu post Pontificem lethalis inuasit morbus, & eripuit: cuius mor- te, quanquam in Hippolyto suscepta vitę studia minimè refraxissent: is tamen in Comitibus op- portunitate se collegit, multosque secum ex veteribus amicis perducens, Farnesio Cardinali, vt Pontifex renunciaretur, præcipuus exitit suffragator; cuius studij eum mox pœnituit, præ- ter spem Anconitana legatione, quę sibi per interregnum promissa fuerat, indignissime fraudata. Qua ex re, animo vehementer perturbato, inuidere apertius fortunę fratris, atque eius vitę insidiari cœpit, deprauantibus eum atq; impellentibus Florentinis, veteribus Mediceę familię inimicis, principe horum Philippo Strozza. Hos enim exilio pulsos, Hippolytus in amicitiam receperat, & arcanis consiliis vlque aded inconsultè adhibebat, vt fratri ex subitario tormentarij pulueris incendio, execrabile exitium machinaretur. Eo siquidem sublato, dominatum Florenti- tate adipisci se posse per exules, vanissima cogitatione confidebat. Sed Dij immortales imma- ne abominati facinus, certa indicia Alexandro derexerunt. Quę omnia Alexander per Cæsaris Legatum Paulo Pontifici detulit, comprehensusque est eius scelesti consilij conscius Octauia- nus Zenga ex Hippolyti Satellitibus. Quà perstrictus infamiã, & non vano pauore correptus, quod suas fortunas & sacerdotia à Pontifice cupidissime peti crederet, in Tyburtem agrum pro- fugit. Nec ita multò post conuerso ingenio, perspectaque exulum malignitate, cum fratre redi- re in gratiam, & conditiones pacis à Cæsare petere constituit, qui tum in Africa bellum gere- bat. Sed quum nauigium nauigaturo Neapolim pararetur, ad oppidum nomine Iter Appiæ vię impositum, non procul à Fundis subsistens, in mortiferam febrem incidit, paucissimisque diebus iuuenis, longè omnium eruditi ingenij nobilitate, decore vultus, & illustis vitę splen- dore florentissimus, ex humanis est ereptus, magnã herclè exulum læritiã, magnoque Pontificis commodo, quum hic eius spoliis nepotes suos ditaret: illi verò vno auulso, alterum tanquam fratris ope destitutum (vti mox euenit) facile tolli posse diuinarent, & subinde inducta veneni suspitione, eius criminis notam Alexandro affigere conarentur: sed ea suspicio profus inanis euasit, quum præcipui eius comites Danthes & Bellingierius, ac Raynaldus, eadem autumnis cœli maligna intemperie periissent. Relatum in Urbem eius funus, urbanę multitudinis or- dinumque omnium verissimę lachrymę (quod antea surda in Vrbe nemini contigerat) per tri- duum decorarunt, quum tumultuatio apparatu lugentium Afrorum & Æthiopum humeris æ- dibus suis inferretur. Nam præter hos præstantissima eruditionis exquisitarum artium ingenia, patrono inexhaustę liberalitatis ante diem erepto orbata destitutaque, de Fortunę fauicia con- querebantur. Eius namque domus, ex omnibus cogniti orbis gentibus virtute animi aut cor- poris proceritate conspicuos, liberaliter admittebat; videreque erat homines diuersissimo sub cœlo natos, eundem dolorem ex Heri morte, eandemque tristitiam, sed dispari vultu, garritu- que dissono contundendo pectora, sulcandoque ora vnguibus, præferentes. Gaudebat siqui- dem ille mirum in modum, quod Barbari viginti amplius linguarum in eius Cœnaculis recen- ferentur. In his fuere Numidę Regulorum sanguine progeniti, qui equitandi desultandique peritia spectantium oculos admiratione completerent. His accedebant Tartari Sagittarij incom- parabiles & Æthiopes, qui in luctatione & palæstra quosque validissimos anteirent. Ex India porro narandi, vrinandique peritos, quibus studiis iuuenili feruore impensè deditus, tanquam magistris ad æmulationem vtebatur. Turcas autem, tanquam ad expedienda arma promptissi- mos, in venationibus ita exercebat, vt interdum noctuque corporis custodię præcipuos adhi- bere; egregio certè exercitationum genere, nisi dignitatis oblitus, per vanitatem ostentandi mi- litaris ingenij, salutis quoque aleam stultè periclitari, quàm familię atque ordinis decus tueri maluisset. Non inane autem prodigium imminente morti suę præstruxisse videtur, quum pro argumento insignium suorum, orbitum cometem iuuenili atque amatoria vanitate gestaret, qua specie diro olim fulgore in cœlo ardens C. Iulij Cæsaris necem portendisset.

ANTONIE

LIBER VI.

ANTONII VACCAE.

Floruit Hippolyte, & tecum fato occidit vno,
Quo reliquum antique laudis & artis erat.
Id tua clauderat totum angustissima quondam,
Orbis terra instar quę domus vna fuit;
Nec tibi magno animo quisquã se aquasset et au-
Granabus, aut larga, munificaq; manus, (sis
Nec poterat Fortunatus multum addere rebus,

Quum iuueni iniecit mors violenta manus:
Tunc bis te vndenis de gentibus ora clientum
Fleuerunt, cineres condideruntq; tuos.
Tantus eras, tamen inuidiam vitare nequisti,
Ltuoris cecos nec superare dolos.
Scilicet obuia quęq; sibi domat ardua virtus,
Sed domuisse vnã non potis inuidiam est.

Franciscus Sfortia II. Mediolani Princeps.

NSIGNI herclè humanarũ rerũ exemplo Franciscus Sfortia II. inter maximè ærumnosos Principes, diuq; alterne fortunę fluctibus iactatos censerit potest; vt potè qui triennis cū patre Regni sui penatibus eiecus, vnũ & vigesimũ an- num in exilio vitam sæpe inopè, & inter spes & merus valde sollicitam transfe- gerit, peccata aliena potius q̄ sua semper luges; atq; inde pœnas, expectas; nec tamen vnquã animũ despondens, quod in eo fatalis propè fortitudinis & in- fractę constantię documentũ fuit. Post exactũ paterno imperio Maximilianũ

fratrè, ipse quinquennio post, communibus Leonij, Pontificis, & Caroli Cæsaris armis reductũ

do Mahometes & Absa germani fratres inuictis ad Columnam exercitibus, ad urbem Moscam castra fecerunt: haud dubie vrbe atq; arce potituri, nisi Germani tormentorum libratores, magnam Tartaris cladem & trepidationem intulissent: quum Basilius absens per syngrapham Mahometi se perpetuo tributarium professus, quibusdam datis muneribus impetrarit, vt a Mosca dilcederent. Itaque Tartari onusti infinita preda, incendijs euastata regione, infinitam propè captiuorum multitudinem abduxerunt; sic vt Mosci, & in Taurica Turcis, & apud Citracam diuersis Caspij maris incolis venundati sint: neq; Basilius postea tamen quereret se à Gyraeis fratribus, qui bellum non indixissent, deceptum falsis inducijs atque oppressum, quicquam memorabile aduersus perfidos hostes gessit. Exinde Basilius Salamoniã vxorem tanquam sterilem repudiãuit, & in monasterium decrusit, superinducta Helena nequaquam primarij viri filia, & secundum Helenam, aliam minimè prioribus nobiliorem ducturus videri potuit: nisi fama increbuisse Salamoniã intra sacra septa filium peperisse, qui in Principatus hæreditate succederet. Nec multo post Basilius bello semper infelix & semper sospes, graui oppressus pituita mortem obiit; his profecto repudijs infamis, & vt impotenter rapax, & nunquam liberalis aut benignus apud suos inglorius; hoc etiam ab turpi Ioannis patris æmulatione probro oneratus, quod à fœminis abhorre dice-retur, aliò scilicet translata libidine, quoniam inueterata consuetudine apud Moscos, more Græcorum adolescentes amare fas esset; primores namque gentis, & cuncti equestris dignitatis ordines, honestorum ciuium liberos in famulatum sibi asciscere, militiãq; erudire conlueuerunt.

IOVII IUNIORIS.

Et si te nullis in signem fama trophæis
Basili sine laude per orbem,
At semper victum referet, semperq; subactum
Horribili in certamine Martus.
Sarmata quum tones te fuderit, atque Gelonus
Obruerit tua castra sagittis,
Et tua Regna ferox pubes populata Scytharum
Te patria solusq; fugarit;
Non ingrata tamen tibi se debere fatetur
Haud meriti immemor itala tellus:

Namque tuo nobis ignotos munere Moscos,
Et Scythici Borealia caeli
Regna aperis; Tanaimq; truce, penitusq; repostam
Perpetuis sub nubibus Arcton.
Sed quid Hyperboreos veterum mendacia iactat,
Riphae sub cardine montes?
Basili nobis cecam tu discutis umbram.
Nos ideo pro munere tanto
Rite tuam effigiem Lari veneramur ad undam;
Nomenque immortale sacramus.

Antonius Leua.

EMO ex his qui seculo nostro ab Hispania in Italiam venerint, & post Magnum Consaluum aliquid præclari nominis militiã sunt consecuti, ipso Antonio Leua vel ingenio acutior vel illustribus bello factis præstantior euasit. Huic namque Nauarrus miserabili vitæ exitu clarus, facile cederet. Ingenti hercle virtute Antonius nusquam ferè vestigijs eius abscedente Fortuna, quod longè maximum in toto militari negotio semper existimatum est, frequentibus prælijs sæpissimè victor, & si fors iniquior victoriã successum eriperet, nunquã victus videri potuit. Diuinè siquidem prouidendo, & graui ter enitendo, hostium consilia præuerrere, & quæ iam apud eos parata essent atque instruta, præoccupare, aduersariorum immodicos conatus admirandis dolis eludere, & quum res posceret vehementi atque expedita manu infringere atque rerundere didicerat. Quod enim mirum est nullo propè præeunte magistro, nullaque prorsus adiutus bellicæ educationis disciplina, & impiger miles & acer præfectus, improuisis & fortibus consilijs, celeritateque præsertim, Dux felix euaserat. Cæterum Antonius planè adolefcens, & vt ipse nobis narrabat, adhuc imberbis, Sanctij Martini patru alæ equitum præpositus, anno secundo post secularem ea classe vectus in Italiam venit, qua Emanuel & Valentius Benauidij fratres, & duo Aluaradi pater & filius transfuerti sunt, aduersus Gallos opem ferentes. Ipse genus ducebat è Cantabria, quæ vna omnium Hispaniæ Prouincia optimorum terra marique militum feracissima existimatur. Sed antea Antonius iusta in acie hoste non viderat, quàm egregiè & ad Gioiam aduerso, & ad Terranouam secundo prælio, illic constantis, hic verò maximè ardentis & imperterriti bellatoris laudem est consecutus. Interfuit demum Rhauennæ Cardonij signa secutus, quo funesto prælio non ignominia, sed laudi fuit incolumen euasisse. Sic enim Cesennam recepit, vt plerosque milites ex itinere conseruaret; atque ipse demum instaurata alæ, eodem Cardonio & Prospero Columna Ducibus, ad Cisalpinæ Galliæ bellum proficisceretur. Post mortem verò Iulij Pontificis, Leoni, Carolo Cæsari coniuncto, in expellendis Gallis operam nauauit, vsq; adeò diligentem & strenuam, vt iam inter summos Duces cõsilio perspicax, & manu egregiè fortis haberetur. Ab hac fama iã planè clarum, ea quæ secuta sunt bella clarissimum fecerunt, quum obsessus

obsessus Ticini à Francisco Galliæ Rege sese pertinacissimè defendisset, cum excidio quidem nobilissimæ vrbs; quum alendo præsidio, neque fortunæ Ciuium, neque templorum donaria, neque luculentæ domus excisæ deformatæque suffecissent. Sed hæc Ticinensium calamitatem, inexpiabilemque inuectæ egestatis dolorem, aliqua ex parte minere visus est Rex ipse tanti nominis ingenti prælio victus & captus. Verum ad eam victoriã, ad quam parandam Leua magnum eruptione sua momentum tulit; nequaquam pax allata est; scilicet vt alia orientur bella, quibus fertilissima Italiæ prouincia militari licentia vastaretur. Nam quum Leua Cæsarianique Duces Sfortiam grauibus calumnijs implicatum, apud Cæsarem maiestatis accusassent, & in arce obsedissent, consternati ad arma Italiæ Principes in vnum seruitutis metu consensissent, hostes ex socijs facti, longe omnium luctuosissimum bellum excitãrunt, eo euentu vt Antonius Mediolani obsessus, multis secundis prælijs longè clarissimus ducum euaderet, existimaretque, neque humanis neque diuinis rebus esse parcendum, modo decus suum & Cæsaris dignitatem tueretur, & stipendij loco singulas vrbes, singulosq; earum ciues militibus immanissimè diripiendas concederet: ipseque imperiosus, multis vndique partis victorijs terribilis atque opulentus, aduersus tot hostes inuictus aduersa arma sustineret, & Sfortiam per deditiõnem eiecto, tanti Principatus Imperio potiretur. Sed Cæsar ad clementiora consilia conuersus, post captum Pontificem, atque eum iam euastata Roma carceris liberatum, Sfortiam restituit eã conditione, vt Antonius, tuendæ Italiæ Dux copiarum, deductis, & in Græciam Hispanis militibus missis, Mediolani relinqueretur. Nemo enim eo potior gerendo bello Cæsari videbatur. & quanquam euastante cunctos artus podagra, non aliter quàm sella succollantibus seruis veheretur, nunquam Ducis mûnia, nunquam vllum militiæ laborem omisit, aut intermisit; vt pote qui lectica in aciem illatus, non semel cum hoste conflixerit; semel apud Landrianum fuso captoque sancti Pauli Comite regiæ stirpis Gallorum

ELOGIORVM

Duce, & ad Caracem ad Lambrum flumen superato Iacobo Medice, qui cum Helueriis auxiliis aduenerat. Ea Antonij authoritatis atque peritiæ opinione adductus Cæsar, ex Africa Tuneto expugnato victor rediens, ipso præsertim Leua auctore, Gallia bellum intulit. Qua in re nihil Antonio ægritudine affecto, & cunctis distorto articulis, pepercit, quin eum secum in Prouinciam adduceret. Id bellum propter rei frumentariæ difficultates, & cœli inclementiam, secus ac putarat Antonius tractu durius, atque exitu asperius fuit; sic ut ille languore animi & dolore corporis oppressus, ad aquas Sextias in castris fato cedens, cum bellicis laboribus, tum ardenti gloriæ cupiditati suæ finem imponeret, natus annos quinquaginta sex. Funus Mediolani adornatum insigni pompa celebratumq; est.

PARTHENII PARAVICINI.

Astus Annibalis, mora sagacis
Mature Fabij, impigrumq; & acre
Marcelli ingenium, celeriq; cursus,
Et velox via Claudij Neronis,
Hæc si singula singulis par arunt
Aeternum decus, & perenne nomen;
Quanto in me omnia quum simul Gradinus
Vnum contulerit, mage ipse Lethes
Vndas despiciam, minasq; fati?
Quid quod mi attulit & nouos honores,
Ac viuam effigiem meosq; vultus
Musæa Iouius domo dicauit?
Nec non & titulis referta nostris
Conscripsit monumenta docta, & omni
Aere & marmoribus perenniora.
Felicem effigiem, o meos triumphos
Hoc præcone ter ampliusq; claros
Ecquem iam mihi conferat vetustas?

ANTONII VVLPII.

Quum semper vincas, totis licet artibus ager, | Consilio non vi, vincere Leua doces.

RAINERII.

Hic Leua est; Leua Hesperia laus maxima terra, | Implicitus cunctis morbo artibus, horrida bella
Qua Batis tumidas in mare fundit aquas, | Artibus, & ferro, gessit & explicuit.

Alexander Medices Florentiæ Princeps.

MAGNO hercle singularique, ut apparuit, aut insanè more suo, aut atrociter incantis Fortunæ prodigio edictus est hic, quem spectas thoracatum, transuersaque rubra fascia Cæsarianæ factionis studium ostentantem, Alexander Medices, ad Etrusci Imperij fastigium ideo prouectus, ut inde grauiore casu interrupta felicitate præceps daretur. Hunc Laurentius iunior, qui Umbriæ Principatus titulos affectauit, ex materna ancilla furtiuo congressu susceperat: Alfonso auiâ tenui cultu educarat, quum filius Laurentius fato ereptus ex vxore Bologna Regiæ stirpis masculam prolem minimè suscepisset. Quibus de causis viuente Leone in subsidium peruentis stirpis ita receptus est, ut Clemens demum Pontifex Etrusco dominatu dignum existimaret, quod Hippolytus patruelis ad tollendam æmulationem honori sacræ purpuræ destinaretur. Visus enim erat Alexander, corpore atque ingenio habili tractandis armis aptior, quum Hippolytus viuidæ mentis acumen ostenderet, ad literarum studia paratissimum. Sed oppresso demum Cæsarianis armis, captoque Clemente Pontifice, in eo statim inusitata ealamitatis turbine Florentini defecerunt; atque ipsi Alexander & Hippolytus publico decreto Medicea domo exturbati, atque in exilium acti sunt, ea conditione ut deserti mox & inopes in subalpino agro ad Taurinum aliquandiu vitam degerent, donec conuersa Fortuna Pontificis, Hippolytus galero ornaretur, & Alexander iam pridem duobus, in Præcutinis oppidis donatus à Cæsare in clientelamq; receptus, gener ascisceretur, & Florentinis demum longa obsidione perdomitis, veteresq; exutis libertate, à Cæsare collato Principis titulo præficeretur. Verum is dominatus Clemente iam mortuo breuem atque turpissimum exitum tulit. Nam Alexandrum sextum iam regnantem annum, & præclara iusti & constantis Principis argumenta præbetem, ita voluptates Venereæ sensim occuparunt, ut qui inuidioso Principatus nomine lætabatur, facilem sibi in necem aditum aperiret, tanta quidem socordia, ut post insidias, quas ei Hippolytus nefariè tetenderat, diligentissimè vitatas, in alterius propinqui, familiarissimiq; sodalis inusitatum perfidiam incideret. Is erat Laurentius Medices ætate æqualis, sanguine coniunctus, nulla lacessitus iniuria, & magnis affectus beneficiis, menstruaque stipendij obstrictus liberalitate, qua maximè eius perfidiæ fama prægruari potuit. Eum namq; hic tam improbo quam perfidioso promissi lenocinij nomine in domum suam

suam suumque cubiculum & lectum facile perduxit, adamatæ mulieris aduentum mentitus, sic ut incautus atq; miserrimus Princeps, à cæteris omnibus accuratè cauere solitus quam ab ipso proditore, quem maximè diligeret, mactaretur. Intempesta namque nocte altè stertentem, Laurentius gladio per costas adacto transfodit, propeque erectum, & acceptum vulnus acri morfu vindicantem, adiuuentibus manum duobus seruis quos induxerat, quinque vulneribus confecit, impetrataque facile à præfecto tessera, publicis vectus equis Bononiam effugit, patriæ libertatis oblitus, occupantè animum salutis cura, ut intactus euaderet. Nam qui liberatæ patriæ laudenti appetisse videri volebat, nihil plus tanto admissio facinore effecisse iudicatus est, quam ut Principe amicissimo nefariè atque ignobiliter interempto, Cosmum ex priuato odio capitalem hostem suum, ad Etrusci Imperij potentiam quam veræ virtuti fata promittebant, prouheret, & ipse demum publico Senatus iudicio damnatus, obiterque Venetiis angusto in calle trucidatus, patricidij pœnas daret.

ANTONII VACCAE.

Post belli clades varias, & funera sauis
Moribus Etrusca ciuilibus edita terra,
Quum populos placida compositos pace tenerem;
Per scelus agnati me perfida dextra nefandi
Sustulit. & spes ille meas, spes ille meorum
Atque suas omnes, & publica commoda fregit.
Vsq; adeo pensi, & sancti nihil improba duci
Inuidia, atque atro mens dira agitata furore.
Ergo iterum infectum ciuili sanguine ferrum
Mæsta parens assueto malo Florentia vidit,
Et luctu extenuata Ducem desseuit ademptum;
Aurea compositis meditantem secula rebus.

Franciscus Maria Feltrius Vrbinatum Princeps.

Nemo magnorum Ducum elegantius & certius in tabula ad veram imaginem expressus est, quam hic ipse Feltrius, qui his suis armis atque coloribus, hisque triplicis imperij militaris insignibus, Titiani summi pictoris manu delineatus conspicitur. Is Ioannē Rouero patre Senogalliae domino & Urbis praefecto, qui Iulij Secundi Pontificis germanus frater fuit, & Ioanna Federici Vrbinatū Principis filia genitus, adoptari in Feltriam familiam à Guidone Vbaldo auunculo, cui fata prolem denegarunt, & Principatus haeres scribi meruit. Sic ut vim atque expeditum robur paterni generis, & efficacem bello prudentiam, optimisque constitutam legibus, bellicosa Feltriae domus disciplinam egregio temperamento miscuisse credi possit, ut sese ad praeclearissimum militiae decus efferret. Adolecens namque ita tyrocinij arma induit & exiit, ut penè prius quam miles, Dux summus patrii copiis praeficeretur, eo bello quo Ceruia atque Rhauenna, & Ariminum, atque item Fauentia possessa Venetis, Pontificio Imperio sunt restituta. Nec multo post conuersis Iulij studiis, bellum Gallicum est exortum per causam indicti Concilij, quò Pontificis autoritate funditus conuelliendam, impotens armis Rex Gallus susceperat. Eo bello Feltrius impar viribus, à Triuultio summo Imperatore sic fusus est atque exutus castris, ut ipsa Bononia maleuente Alidosio Cardinale, Bentinolis veteribus tyrannis traderetur. Non tulit contumeliam Feltrius animo generosus, atque inter delecti exercitus & amissae urbis dolorem Alidosium

sium ipsum auctorem tanti mali oblatum, apud Rhauennam trucidauit. Quod facinus in sacrum hominem, quamquam ex eius malignitate non immerito editum, usque adeò Pontificem alienauit, ut Feltrius Galli Regis auspicia sequi cogitaret. Verum in Iulio aliquanto post illa exardens ira deseruit, quum post aduersum Rhauennate praelium Gallis Italia pulsus, ingenti victoria potitus est, nec Feltrio veniam petenti studiosi suffragatores è Senatu defuerunt, quibus in gratiam Pontificis ita restitutus est, ut Pisauri dominatu, indulgentia & liberalitate morientis patrii donaretur. Sed Leone decimo ad Pontificatum euecto, contra ac rebatur multis de causis suum hostem expertus est, quum ille Laurentium fratris filium vel impudenti cum iniuria, Vrbinarium Principatu honestandum arbitraretur, quod tamen vel ab ambitiosa importunaque femina Alfonso Laurentij auidi iuuenis matre, nisi post mortem Iuliani Leonis fratris, qui erat multis nominibus Feltriae domui coniunctus, impetrari potuit. Itaque Leo profana & sacra arma expediens, imparatum immisso exercitu, cui praerant Rentius Ceres, tota Umbria atque Pisauero expulsi, non secus ac Borgia Caesar Guidonem Vbalduum eiecerat. Verum Feltrius non multo post coactis in vnum validissimarum gentium auxiliis, quae confecto Veneto bello à Gallicis ducibus dimittentur, usque adeò graui impetu quae amiserat recuperavit, ut Pontifici & Florentinis magnum terrorem incurreret. Feltrio namque aderant & studia militum & Populorum voluntates, & ingens animus cunctis militiae laboribus atque periculis par, quo Metauro amne pedibus superato, quum ipse Hispanorum ordines praerit, & propemodum armatus & pedes enaret, Pontificis exercitus triplo maior ad primum hostis conspectum roriformidata pugna in diuersa se recepit. Exinde Pontificij nusquam ferè ut multis affecti incommodis Feltrianos iustituerunt, ac nisi Leo magnis propositis praemiis, venales quosdam Hispanorum praefectos corrupisset, & Vgo Moncata Caesaris nomine vniuersos ut Feltrium deleterent induxisset, graue profecto vulnus Leo accipiens, pudendi & parum aequi belli poenas subiisset. Eo modo proditus atque desertus Feltrius, Fortunae iniquitatem ea animi magnitudine tulit, ut vbique Leonis hostes quaereret, exortoque Gallico bello ad Lotrechium se conferret, apud quem alienae virtutis praecipua fastidientem sic egit, ut ille neque manu neque consilio ipsius Feltrij usus, Mediolanensi Imperio à Caesarianis & Pontificiis pelletur. Caeterum in ea victoria Leo mortem obiens inexpectatam, Feltrio recuperandi dominatus occasionem dedit, propensissimaque hominum voluntate in Umbria tanquam legitimus & exoptatus diu Princeps receptus est. Haec tanta bellorum incommoda eum usque adeò nauiter erudierunt, ut aucta & confirmata virtutis opinione, ab ipsis Florentinis, qui dudum hostes fuerant, rum demum à Venetis summum militaris Imperij decus promeruerit. Veneti autem exercitus factus Imperator, uti tempora & prudentissimi Senatus mores flagitabant, veterem suum pugnacis ingenij ardorem salubri iusta & cautae grauitatis temperamento moderatus est, quum ei robustissima externarum gentium & inuictae legiones iustitendae potius cunctando, quam praelii lacefendae viderentur. Ita enim patres bina Liuiani temeritate cladeque edocti, Q. Fabio parem, quam M. Marcello ducem malebant. Existimabat propterea Feltrius, se satis fortem vereque vilem Reipublicae operam laturum, si nihil amitteret, & nihil praelii alae, qua vinci posset, subiceret. Ludificaretur hostis impetum, munitissima castrametandi ratione, & extraordinariis praelii commatu atque pecunia indigos perpetuo fatigaret, quum vniuerso praelio ubi opus foret certaturus crederetur. His artibus, contra ac aliqui existimabant, qui temere externarum gentium vim contundi & superari posse putabant, summo ipsius praeconio Italia omnis seruata est, partusque Sfortiae, paternae ditionis Principatus, inuicta etiam hac qua respiramus tranquilla pace, in qua Feltrius supremis cogitationibus nihil prius expetebat, quam ut in Turcas consensu Christiani orbis Regum, iusta atque insuperabilia arma verterentur. Sed in hac honestissima cogitatione ereptus est, non fato quidem suo, sed malignitate quorundam, qui ei venenum misceri iussisse referuntur, uti ex certissimis quaestionis tabulis, & tanti admissi sceleris confessione constat, quum hunc quem virtutis merito colimus Guidonem Vbalduum, non Umbriae modò dominatus, sed militaris etiam apud Venetos Imperij haeredem reliquisset

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Mars enses, clauam Alcides, dedit egida Pallas,
Et tibi caelestum tela trisulca pater,
Fulmina seu metuende manu, siue excutis ore,
Pars stupet ut celeri concyis illa manu,
Pars stupet altitiloq, domum immortale Minerva,
Iiq, cohortanti desuat ore sophos,
Hic tu, & roborae perfunctus munere claua,

Vnde tibi aeternum ab robore nomen erit,
Monstra domas, acies perrumpis, concutis vrbes,
Et late vndanti flumine sternis iter,
Quum patrias sedes, fufis tot millibus ante,
Inuictis & repetis regna superba pede.
Dys genite & geniture Deos, qui cuncta nouora
Et veterum aequiparas fortia facta Ducum.

ELOGIORVM
Andreas Gritus Venetorum
Princeps.

NON rarum modò, sed profus admirabile intueri licuit in Andrea Gritto, qui nullo benigniore Fortunæ afflâtù, sed vnus tantum innictæ virtutis auspiciis Principatum adeptus est. Nemo siquidem ciuium æqualium suorum in iplo iuuentæ flore pulchrior: nemo quum vir esset & Senator, staturæ proceritate, habituque oris, & membrorum amplitudine cellior atque formosior fuit: nemo quum perpetuis ferè bellis legati functus munere periculosa arma tractaret fortior, vigilantior atque constantior fuit; sic vt postea mirum non sit, quum vniuerso bello victor de restituto patriæ imperio, non curru quidem laureato, sed opinione ciuium & studio grauissimi Populi triumpharit, si meritum decus supremumque in ciuitate titulum meruerit. Effectus verò Princeps, & suis insignibus exornatus, eam oris & personæ dignitatem prætulit, vt omnes facillè faterentur; incomparabilem æqua magnitudine corporis & animi, atque omnium bellica, tum ciuili virtute extra inuidiam eminentissimum ciuem, supremo tanquam debito titulo fuisse honestatum. Cæterum Grittus, qui vniuerso bello victor extitit, multis aduersis præliis infensæ fortunæ suæ casus vsque adeo constanter tulit, vt rediuiua semper virtute, seipso maior & clarior appareret. Abduana namque acie, qua nulla Veneto nomini funestior incidit, quanquam profligato cæloq; exercitu effugisset, nihil tamen animum despondens, maximo Reipublicæ

Reipublicæ commodo Taruisum conseruauit; amissumque fœdè Patauium, felici astu summæque virtute recuperauit, atque aduersus innumerabiles Cæsaris copias defendit. Brixia autem quum eam urbem Diis inuitis tueri conaretur, ea capta atque direpta à Foisseio Gallorum Duce, in eius potestatem ita deuenit, vt in Galliam vltiorem carcere seruandus mitteretur. Conuerso verò ciuitatis studio, quum Veneti Gallis propter Hispanorum & Germanorum offensiones fœdere se coniunxissent, Nouariensi prælio dum rediret à Gallia spectator fuit; sic vt vix ei elabendi spatium daretur, quum Heluetiis Sfortiæ operam longè fortissimam nauantibus, Gallorum exercitus concisus & profligatus fuisset. Vicentina porro acie, qua temeritate Liuiiani graue vulnus Venetis est inflidum, ita victoris hostis manus effugit, vt Vicentiæ obseratâ portâ in murum funibus extraheretur. Nouissimè apud Mediolanum, quum Piscarius cum Hispanis per suburbana testâ in Gallica & Veneta castra perrupisset, capto iam Theodoro Triuultio, qui Venetæ exercitus erat imperator, Grittus paruo equi flexu è manibus hostium euolauit, deducentibus eum per obliquos tramites Græcis equitibus. Verum qui toties à Fortuna male multatus fuerat, supremæ victoriae, & Principatus compos extitit, Grimanoque succedens, præfuit Reipublicæ annos vndecim, octuagenarioque maior, quum Fæcolorum scutellam appetisser, obortis torminibus vita excessit.

ADAMI FVMANI Veronensis.

*Vt vigili doctog, ratis simul aucla Magistro est,
Vndique vt aery verrant freta cœrula venti,
Nec ventos, validasue timet secura procellas,
Credere sed pelago, ac magnis se fluctibus audet.
Sic Duce te vrbs prognata mari, sic Principe
Gritto
Bellorum vt sciret magnos instare tumultus
Bellorum metuit nullos interrita casus,
Sed Martis dure se magnis cita motibus ausa est.
Vt ratis illa eadem docto si cassa Magistro est,
Vt nulli nusquam turbent freta cœrula venti,
Et ventos validasq; horret male firma procellas,
Credere nec pelago, aut vllis se fluctibus audet:*

*Sic Duce te vrbs bone Gritte, eadem sic Principe
cassa
Bellorum vt videat nullos instare tumultus,
Bellorum metuit cunctos exterrita casus.
Nec dubijs dare se Martis cita motibus audet.
Vt gregibus Tauri, turres vt manibus altis
Sunt decori, vt pelago naues cingentibus vndis,
Sydera vti radijs internitet aurea Phœbe;
Sic tu, sic Venetum imperij dum sceptra gerebas,
Notus eras Proceres inter bone Gritte superbos,
Corporis eximia specie, virtute, animisq;
Nostratum, o salue Heroum ter maxime, tu nunc
Et nostra posthac semper celebrare Musa.*

PETRI ALVARI Romani.

*Magnanimi inuictiq; Andrea picta tabella
Quam cernis Gritti continet effigiem.
Hic Iauam toties Fortunam experius in armis
Fortunam intrepido pectore suslinuit;*

*Mox pia se ad pacis conuertens munia summos
Pacata titulos promeruit patrie,
Consilioq; graui labefactam restituit rem,
Et Veneti fines protulit imperij.*

Iacobus V. Scotiae Rex.

STWARDÆ familiae, quæ Danicæ erat stirpis, vsque à Saladini Syriæ Regis temporibus, Scotiæ insertæ, quinque Reges, serie nihil intercisâ, eodem nomine ad exemplum Aegypti Regum, solis discreti numeris, in Scotia regnauerunt. Constat enim Macolmum, qui Rex in Scotia animi virtute memorabilis fuit, Valterium nobilem pariter atque impigrum Ducem oriundum è Dania, virtutis causa ad Stuardi dignitatem euexisse. Quod in Syria insigni samâ aduersus Saracenos Christianis in castris militasset. Eorum siquidem lingua Regij coniuuij Magister Stuardus appellatur: quod nomen postea in familiam transierit; quod profectò inauspicatum quinque Regibus fuit. Nam primum huius nominis Iacobum Stuardum superbè regnantem coniurati familiares in cubiculo trucidarunt. Secundum autem hostile castellum incautus oppugnans, diffracti aenei tormenti frustulum interemit. Porro tertius à parricida filio ad Sterlingum iusta acie superatus atque interfectus cecidit. Quartus verò huius pater, quum absente Henrico Angliæ Rege, atque in Morinis aduersus Gallos bellum gerente, Angliæ fines inuasisset, à Surreio Britannorum Duce ad Floddon magna clade Scotis obrutis occisus est; superhite hoc Iacobus puerò, atque in Regni spem educato. Erat is natus è sorore Henrici Regis, quæ cœlibis pertæsa thalami non diu in tutela filij permansit, quum Guliermo Angosio Equiti Stuardorum formosissimo nupsisset. Cæterum puer à nutriciis cum summa fide liberaliter educatus, vti erat forma insigni, Magdalenam Francisci Galliarum Regis filiam in matrimonium duxit;

Sed non multò post eam, nullà susceptâ prole amisit, sic vt iustis funeri persolutis, suadente eodem Francisco Rege, nuptias faceret cum Matia Cluidij Lotharingæ Principis fratris filia. Hæc erat ex Andegauensis Regiæ familiæ stirpe orta, quæ veterum Prouinciæ Regum propinquitatem, & Neapolitani Regni iura respicit. His nouis nuptiis non diu lætatus est Iacobus, quum suscepta filia, vsque adeo leui morbo succubisset, vt nonnulli veneno sublatum arbitrentur, postquam deceptis Medicis, qui validissimis iuuentæ viribus polleret, per interualla morbi concidisset; vt vxori acris bella à finitimis Anglis sustinenda relinqueret, appetente filiolum sibi in nura Henrico Rege, vt ea cognatione Odoardus filius ex Ioanna Semeria susceptus, Angliæ simul & Scotiæ Rex efficeretur. Quæ res quum multis artificijs & machinationibus Anglorum tentaretur, & David Conerus Cardinalis Scotus perfidia Normandi & Ratunij Comitæ esset interfectus, atrocissima adduxit bella, quorum is exitus fuit, vt puella cum matre vidua in Galliam classe transuecta, Anglis connubij spem præcideret, & ab Henrico Galliæ Rege eius stirpi inferenda feruaretur.

LVDOVICI DOMINICI.

*Si Rex, si iuuenis miserandum funus obiit,
Quid doleo? minimè; quippe Iacobus eram.
Hæc pater, hæc atani subierunt, fata Iacobi,*

*Tam dira infelix omnia nomen habet,
Vt minus infelix hoc tantum exculto, Iacobus,
Hæres nullus erat tunc mihi dum caderem.*

Vincentius

Vincentius Capellius Venetæ classis
Præfectus.

HOC splendido thoracè & purpurea trabea conspicuus fuit Vincentius Capellius, quum apud Adriacum promontorium Ambracij sinus, coniunctis cum Atria classibus, cum Barbarussa prælio certaturus crederetur. Is ab initio æquè grauis & fortis Senator, propter maritimarum rerum peritiam, acre & constans grauis in rebus iudicium cum singulari vigilantia coniunctum, facile promeruit, vt summus classis præfectus crearetur, & tum maximè quum aduersus Barbarussam Othomannicæ classis Ducem, abrupta vetere pace, foret dimicandum. Veneti siquidem Carolo Cæsari inauspicato fœdere coniuncti consociatis classibus, contra veros hostes arma verrenda censuerant, tanta spe victoriæ, vt Barbaros tota maris possessione se depulsuros crederent; quandoquidem ipse Andreas Atria cum Cæsaris classe primas in committenda pugna partes deposceret, seque ostensurum profiteretur, quanto validiores, & ad rem gerendam paratiores Christianæ disciplinæ trirèmes Barbaricis forent, quæ nono rudiq; remige, & non magnoperè peritis gubernatoribus vteretur; præter quàm quòd numero etiam multo plures essent, & in quo victoriæ certa spes sita videretur, ingentium etiam nauium præsidio confirmatæ; ad quæ scilicet præalta nauigia instructissimaq; tormentis, tanquam ad Castella sese recipere possent, in omnem hostilis audaciæ, vel turbati maris casum. Erant enim in vtraque classe Cæsarianâ

ELOGIORVM

& Venetae triremes rostratae centum trigintaquatuor; onerariae autem naues septuagintatres, praeter tres ingentes Galeones stupendo tormentorum apparatu instructos. In nauigijs porro quae Carthago in malis ferrent, & velis tantum agerentur, imposita erant circiter decem millia delectorum peditem, Hispanici praesertim & Italici generis. His Valerius Ursinus, illis Ferdinandus Gonzaga praerant. Quibus classibus a Corcyra in Ionium eductis, tanta exorta est apud nostros alacritas pugnandi, tantusque iniectus Barbaris metus, ut Barbarussa conspecta classe nostra, Ambracio sinu inclusus nequaquam his artibus faucibus, quae sunt ad Nicopolim, quam Preuesam vocant, egressurus crederetur; quod non amplius quam octuaginta Triremes rostratas, & sine rostris quadraginta biremes haberet, nec peritissimus senex suarum conscius virium, parui pendenda maiora nauigia tot instructa tormentis existimaret. Sed nostri, qui in conspectum Nicopolitanae arcis prodierat, inexplicatis consilijs ita haeserunt, ut quum frustra elicere hostes procurratione conati essent, Ferdinandus Gonzaga exponendum esse peritatum, & Nicopolim, quam paucis ante diebus Grimanus Patriarcha fauces ingressus cum Pontificiis triremibus expugnare frustra adortus fuerat, omnino aggrediendam, atque expugnandam censeret; & e terrestri demum sinu supercilio Barbarorum classem tormentis inuadendam arbitraretur. Ea res apud quosdam probari non poterat, quod dubium euentum habitura videri posset, si post expolitos milites aliqua sauior incidere procella, quae seruandam classem, desertisque militibus in tutam stationem reducere ostenderet. Quid enim incommodius & asperius peritum relicto accidere posset, quam ut ab equitatu, qui Grimanianos in mare cum caede propulisset, opprimeretur, simul & a classiaris Turcis inuaderetur; quum nullo deserto in terra classis subsidio protegi posset? Itaque Auria quum ad eum Capellius scapha vectus ad puppem prouheretur, peteretque quid sibi agendum foret, & se promptissimam operam uti iuberet praestitutum polliceretur: ei totius studij & alacritatis gratias egit, & ut suo ordine consequeretur admonuit, classemque ad Leucadis promontorium direxit; ratus aut Barbarussam faucibus egressurum, praeliumque committendi occasionem praebiturum; aut si cessaret, & sinu se contineret, uti metu occupatus, vetere existimatione gloriae naualis spoliaretur. Ipse vero superata Leucadis Insula, quae Nerithos olim, hodie Sancta Maura dicitur, ad Naupactum descenderet, torumque sinum a dextra laevaue ferro & incendijs deuastaret. Sed magno miraculo portentoque, ventus qui ad cursum erat secundus, ita flare desiit, ut vela nauium dudum plenissime inflata conciderent, tantaque oriretur malacia, ut si rostrata nauigio uti vellent, necessario onerariae immobiles essent relinquenda. Hac inopinata re, sicuti Auria & Capellius vehementer sunt perturbati, ita Barbarussa occasione suae non defuit, classemque faucibus mira celeritate eduxit; primumque omnium sinistram littus apprehendit, obuersis ad terram puppibus, ut si quid durius ab hoste accideret, cum e litore, tum ex nauibus deceraret, tanquam nullam omnino maiorem, quam nauium, seruatis cum remige propugnatoribus, iacturam facturus. Verum quum nostros nouitate oborta tranquillitatis praeditos, consilijque prorsus inopes, magnarum nauium fluctuantem classem circumire, nec se expedire ad pugnam conspiceret; in eos directa suae classis acie inuectus est, quum ipse mediam teneret aciem, & hinc, Sinas cognomento Iudaeus, & illinc, Saleccus Archipiratae illustres praesentent. Tanta autem perturbatione omnium, tantoque tormentorum strepitu res eo die nostris infauit acta est, ut nullo nobili congressu cepto dissipati in fugam verterentur, & Barbarus obstupescens nostrorum ignobilem trepidationem, cum risu demum conuersas in fugam puppes contempleretur, ipse duas interciperet triremes, & nauigia nostrorum maiora, circumducta corona triremium, diu tormentis verberaret; atque interim recentissimo oborti Euri flatu incomparabili Fortunae beneficio e manibus Turcarum nostra classis eriperetur: quam ingruente nocte minime persequendam Barbarussa iudicauit, quum singulari hercle suo, nostris vero parum felici spectaculo laetaretur, maximeque rideret, quod trium praetoriarum lumina ignobili exemplo abiecta esse conspiceret; tanquam ea ab extremo pauore vltro extincta fuissent. Capellius atque Auria continenti cursu Corcyram peruenerunt, quum nullus omnino praepudore locus mutuae consolationi esset relictus, & eos postmodum ad Paxam usque Insulam hostis esset persecutus. Tum enim non obscure ad mutuam ignominiam obrectantes, de inuadendo Dyrrachio frustra consultatum est; ut infamia quoquo modo sarciretur communi consilio Castrum nouum in Rizonico sinu expugnarent; neque quisquam eorum culpam pudendi euentus, nisi perplexè reiecit, uti ab utroque opportuna Historijs nostris percunctatione didicimus. Caeterum Capellius multis argumentis, uti erat apprimè facundus, nominis sui famam egregie defendit; agensque quartum & septuagesimum aetatis annum, integra apud ciues dignitate fato concessit.

IOVII Iunioris.

Classem in Leucadi fluctibus aequoris
Instructam Veneto milite videras
Letam verrere Pentum
Nimborum pater Aeolus;

Ira quum veteris conscius aspera
Iunonis, miserum in Dardanidum genus,
Leni murmure ventum
Spirantem, Aeolio in specu

Inclusum

Inclusum tenuit. Quae celeri modo
Lapsu vix pelagus contigerat ratis.
Aure statibus acta,
Et remo innoluitans leui,
Nunc immota iacet per freta languida,
Tum classem implicitam, lapsam, carbasa

Risi Barbarus hostis
E fluctu Ambracy sinus.
Contra saena Deum fata CAPELLIUS
Ibat, praeda (nefas) militis impy,
Ni classem inferat Eurua,
Seruatam ad patrium mare.

Franciscus Borbonius Anchianus
Gallorum Dux.

NEMINI huius seculi Procerum, natalibus ac honoribus insigni petulantius ac acerbius illuist fortuna, uti lubrico suo vestigio semper incerta & insolens, quam Francisco Borbonio, cognomine Anchiano. Hunc enim natura maxime decorum fecit; Regij sanguinis domus totius Galliae nobilissimum edidit; gratia autem Regis usque adeo exultit, ut penè prius Dux quam miles in castris conspectus, imperatoris insignibus ornaretur; ei; demum Lauream triumphalem aetati eius intemperater indulgens, & plena doli fortuna tribueret, quum ad Ceresolam ipsius Davali Vastij, tanti atque inuicti nominis Ducis, profligato exercitu, trucidatisque Germanorum legionibus, incomparabilem & planè nouam de Caesarianis copiis victoriã retulisset;

Inclusum

ELOGIORVM

subindeq; obseſſo Cariniano iuxta Padum oppido, & ex longa pertinaciq; obſidione perdomi-
tis fame Hispanis atq; Germanis victor extitit. Sed Anchianus his rebus, quæ præclare memo-
rabilesq; fuerant, cum inſigni gloria geſtis, quum ad Franciſcum Regem in Galliam rediſſet, vt e-
ius victoriæ gratulationibus apud ſuos fruereſſet, impetrareſſetq; præmia militibus ſuis, qui maxi-
mè eo prælio ſtrenuè dimicaſſent, fortè ex conſuetudine gentis alacritateq; aulæ, ludicrum inſti-
tutum eſt ſpectaculum, quo oppugnati deſenſiq; oppidi ſimulacrum edebatur. Ea contentio mili-
taribus armis inſtructa prouectaque ardentius, vt maior illuſtribus ſæminis voluptas pararetur,
eum habuit exitum, vt ipſe Anchianus, florentiſſimæ iuuentutis Princeps, dum ſcalam apponit,
& per eam audacter ſubit, temerè prouoluto à deſenſoribus prægravi cophino ex ſcala deturba-
retur, nec multo poſt luxata ceruice conſraſſetq; cerebro, idem modò feliciffimus & punſto tem-
poris miſerrimus lugente Populo conclamatus expiraret; ira vt quem nuper armatæ Cæſaris pha-
langes, pugnantem lupere nequiuertant, miſerabili in ludo per iocum ſterneretur. Hoc tam fu-
neſtæ commiſerationis exemplo iuuentus per ſe ſeruida, periculiq; omnis facile contemptrix, vt
cautiùs & temperatiùs contentioſis ſpectaculis vacaret, admoneri potuit, quum plerique diſtum
Othomanni Gemis ad memoriã reuocarent. Is enim, quum Romæ in libera cuſtodia apud Ale-
xandrum Pontificè ſeruaretur, eumq; humanitatis cauſa Aſcanius Sfortia ad equeſtres ludos de-
duceret, interrogaſſus, an ea noſtri moris ſpectacula, in quibus nobiles cataphracti haſtis inter ſe
concurrerent, & ſæpe excuſſi ephippiis ſolo deturbarentur, ei placerent; vir grauis reſponderat,
Inanem eſſe, glorioſam, penitentiæ fugiendam, quæ tanto vitæ periculo à noſtris peteretur. Pro-
pterea Turcas ſuos omnino ſibi prudentiores videri, qui non per viros nobiles & fortes milites,
vt noſtri, huiuſmodi ſpectacula ad voluptatem populis conſeſſa, ſed per ſeruos, in quibus ſi caſu
afflicterentur, aut perirent, minima eſſet iactura, edere conſueuiſſent.

RAINERII.

*Aſpice quem Regno ſubmixum Regia proles
Flagrantem armorum laudibus extulerat.
Hoc duce magnanimi cecidit vis bellica Vaſti,
Germani & toto procubère ſolo;*

*Gallica tum lais ſe ſuſtulit aurea pennis
Gloria, fame auſidi laudibus Anchiani,
Inuidit Mars, & iuuenem ſimulacra cientem
Martia, nube caua texit, & eripuit.*

Carolus Aurelianus Franciſci
Regis filius.

CAROLVS Aurelianus è tribus Franciſci Regis liberis poſtremus, hoc promi-
nente naſo ingenuiſq; oculis & roſeo colore paternæ ſimilitudinis, atq; item li-
beralis ſplendoris & bellicæ virtutis ſpecimen referebat. Huic luſtrico die ad
Chriſtiani baptiſmatis fontem Abdenago nomen fuit, imponente id Ioanne
Deſpachio, Heluetiæ gentis legato, qui ad conſederandã ſacro eo vinculo prio-
rem amicitiam, compatratus honore fungebatur. Repetebat autem id nomen
ex Moſaica Hiſtoria, quòd trium ibi puerorum ex camino ignis ardentis Deò
magno laudes pfallentium & euadentium poſtremus fuiſſet Abdenago; non admodum inſulſa
comparatione Regionum liberorum, qui pariter Deo magno cordi forent, ſicuti illi ab incendio
magni numinis miſericordia ſeruati fuiſſent. Sed huic bono alioquin omini religioſe concepto,
felix euentus deſuit. Nam ſicuti primùm nomine Franciſcum, vt erat titulo Delphinus, deſtina-
tum Regno iniqua ſors fati, ingruente in Prouinciam hoſte Cæſare apud Auinionem ſuſtulerat;
ita hunc quoque, ex peſtilenti morbo appropereſſa dies atra ſurripuit, eo grauiore Franciſci pa-
tris dolore, quòd bello Belgico triumphalis Laureæ decus promeritus, pace demum conſeſſa, a-
pud urbem Sueſſionum certo ſedere ſponſalium Cæſari gener aſciſceretur, cui Ciſalpine Galliæ
Imperiũ Auguſta liberalitate eſſet conſeſſurus, vt ex ea tandem Mediolanenſis dominatus con-
trouerſia renato toties bello, exoptatus cunctis Europe gentibus ſinis imponeretur; ob id aliquan-
to grauior & luſtuofior Inſubrum, quàm Galliæ populis Caroli mors fuit, quando hi qui ſumma
ſpei iuuenè amiſerant, ſuperſtite atq; incolumi Henrico Delphino, vel immaturi fati iniuriam æ-
quius ferrent; illi verò grauiſſimis bellorũ & tributorũ incomodis afflicti, & à Cæſarianis militi-
bus inclementer expilati, tora ſpe pacis & ſperatæ tranquillitatis punſto temporis decidiffent.

IVLII IOVII.

*Te fera mors Carole eripuit florentibus annis,
Inſubria Cæſar dum tibi regna parat;
illa dem extinctum ingemuit, ſe ſoſpiſe, nam ſe*

*Crediderat rantis poſſe carere malis.
Inſubria, & Gallis raperis, maiora ſed ille
Damna tulit mors tua, quàm patriæ.*

Alfonſus

Alfonſus Daualus Vaſtius.

QVONAM honeſtiſſimo præcellentis & meritæ laudis præconio te ornauerim
Alfonſe Dauale, idem mortalium formoſiſſime & fortiſſime Ducum, qui cun-
ctos ſeculi noſtri triumphales Duces magnitudine animi, & perpetuo immen-
ſæ liberalitatis ſplendore ſuperafſi? unde hoc vniũ tibi peculiare decus pau-
cis conſeſſum aut uſurpatum compararia, ſcilicet vt poſt deuictos hoſtes huma-
nitatis & pietatis iura tueri, totius elegantiaſtudia prouehere, ſubleuare virtu-
tem, ingenia fouere, & clemetiaſt laude potiri, nec obiter quenquam vel hoſtem
diu miſerum eſſe pati conſideres. Quòd ſi naturæ tuæ abſolutæ virtutis amore deſlagrati, vt tan-
tum poſſes, quantum velles, Fortuna tribuiſſet, iam plerique magni Reges infra gloriæ tuæ gra-
dum poſiti conſpicerentur. Hoc facile nõs ſingularum propè actionum tuarum vel bello vel pace
præclari teſtes, exiſtimare, & cæteris conſirmare poſſumus, ex religioſa hiſtoriarum fide, quas, fre-
ti conſcientia integri pudoris, cum viuis ad obleſtatione, tum poſteris ad exemplum edidimus.
Quo fit, vt huiuſ ſeculi iocundiſſimũ Etruſci carminis Vatem non omnino fabuloſum exiſtimari
velim, qui te Dauale Heroem atq; alterũ propè Herculem æternis fortaffe carminibus fecit, quum
ex lepidiſſima fabula monſtrum horribile & truculentum, quod immanis auaritiæ nomen ferret,
in Europa natum, diriq; dentibus & peſtilenti habitu obuia quæq; vaſtante decantaret; ad quod
opprimendum honeſtiſſimi quiq; atq; fortiſſimi, inuſitate palmæ decus quærentes, vndiq; con-
cuiſerint. Sed pleriq; eorum vſque adeò feri monſtri aſpectum reformidantes, ita hæſerunt, vt in
id eminus tantum lacula contorquerent, congreſſuq; pauentes abſtinerent, donec ſuperuenereſt

tres inclytæ virtutis impauidi bellatores, Leo scilicet decimus, Maximilianus Cæsar, atq; ipse magnanimus Galliæ Rex Franciscus. Hi namq; vno tēpore immanem belluā adorti, impotenter reluctantē præaltis vulneribus consūciarunt, sic tamē vt ea cruento rictu resurgere posse videretur, nisi opportuno superuentu Daualus auratis in armis conspicuus Heros, adactō per vitalia vehementi mucrone confecisset. Quod herclē insigne spoliū de monstro tanquā de subacta auaritię rabie fortiter relatum inter tot tua Alfonso maiorumq; tuorū domestica trophæa, quæ de visticis capisq; Regibus penates tuos exornār, nobilius, & ad famā quoq; perēnius erit. Sed Daualum tantis præditū virtutibus, Fortuna auctæ felicitati, & crescentibus honorib; semper infesta vehementissimē perculit, quū ad Ceresolam ei speratę victorię decus eripuisset, egregiē ex aduerso vincētib; Gallis; vnde illi nō toto vertente anno ex nō dubio indignātis animi dolore maturatus sit vitæ exitus: quintū siquidem & quadragesimū agens annū, in recessu Vaglebani oppidi podagra vexatus excessit è vita, nulla alia re prorsus felix, quā vetere sua gloria, & liberorū summæ spei conspectu, fidelibusq; Infubrum lachrymis, quū intempestiuē bono publico ereptus tumularetur; qui moderatē ac humaniter, quantū sæua temporā tulerant, auspiciis Cæsaris imperasset.

FAERNI.

Destituti ssete ciues magnum Vasti Principem,
Deplorate raptum vobis presidem iustissimum,
Luctuosa triste funus prosequentes nania.
Ille vestra semper auxilium ciuitatis commodas
Ille ius & aequitatem conseruauit publicam;

Inq; sæuis saepe bellis sospitem urbem præstitit.
Quare maesti ssete ciues magnū Vasti principē,
Deplorate raptum vobis presidem iustissimum,
Luctuosa triste funus prosequentes nania.

PARTHE-

PARTHENII PARAVICINI.

Siste gradum sacriq; hospes decora alta se pulchri,
Et molem ingentem, spoliisq; insigne trophæum
Haud mortale opus, & manes venerare beatos
Ipse olim celebres Vasti dum solueret umbris
Inferias, meritoque Ducem decoraret honore
Armipotens, Lybico, Galloque ex hoste recepta
Hec spolia, hanc magnis sacrauit manibus arā.
Tunc etiam percussa graui Bellona dolore,
Turbatasque effusa comas Tritonia virgo
Funebrem ad pompā, exequiatq; ingentis alūni
Conueniunt, & Martis opus dignūq; laborem
Concelebrant, iustantiq; rogū donisq; parentāt,
Tum lectos vna cineres iam ritē peractis
Exequiis, pariter suprema voce salutant.

Inuicti, o cineres, queis hæcenus inclytæ virtus
Ausonia enituit, longē victura superbas
Pyramidas fama, hæc vobis monumēta dicamur.
Acternaque aram, vobis decora omnia belli
Cedimus, & nostros iam nūc largimur honores.
Hinc igitur cæco bellorum vrgente tumultu,
Ductores responsa petant, huc hoste fugato
Sacra ferant, prædas, atq; arma hostilia figant,
Vestraq; votiuus placent sibi numina donis.
Hic pulchra virtutis honos, hæc præmia sunt.
Hæc Mauors, comitesq; duæ, pullatus Apollo
Excipit, & mæsta Aonidum cingente corona
Flebilibus reperit numeris, mox numine dextro
Ferreæ concordēs voluerunt stamina Parcæ.

Henricus IX. Angliæ Rex.

VLYXIS socios (vt Poëta fecerunt) Circæis illecebris in feras mutatos quis- que facile crederet, qui Henricum Octauum Angliæ Regem nouerit, & tragæ- dias eius aulæ, vastatiquæ Britannici Regni incommoda perspexerit vel audie- rit. Nemo siquidem ætatis nostræ Regum aut forma corporis spectatior, aut al- titudine eruditi ingenij nobilior, aut opum & virium magnitudine validior, aut denique (quod Virtutis atque Fortunæ munus est) amplissimis victoriis clarior atque celebrior fuit. In Gallia Gallicum nunquam ferè antea victum fu- derat equitarum, & validissimas vrbes in Morinis & Neruiis ceperat. Scotos se absente, & in continenti transuectis copiis bellum gerenti, Angliam adoriri ausos per Surreium Ducem ad Floddum interfecto eorum Rege, ad internitionem totius propè nobilitatis profligarat, & cum magna gloriâ præclaræ pietatis Iulium Pontificem, Gallorum oppressum armis euexerat, Cle- mentemque item nefario imperu Cæsarianorum milicum post euastatam Urbem captam, piis armis adiuuerat, sic vt inter Reges belli & pacis grauisissimus disceptator & arbiter haberetur. Sed malo quodam fato inuasit demum tam nobile, tantisque naturæ atque fortunæ bonis cumula- tum & illustre ingenium, pestilens Erynnis inferorum excita sedibus. Iniano namque amore Rex ita percitus est, vt Catherinam vxorem, quæ Ferdinandi Hispaniæ Regis filia fuit, ipsiusque Cæsaris erat matertera, repudiaret, vt Bolenia adamata in maritalem thorum duceretur. Verum hanc adulterij & incestui ream, mortua iam Catherina, carnificis manu decollari iussit: ac tertio loco lectissimæ pudicissimæque Semeræ Anglici sanguinis, regius thorus paratus est. Hac verò ex difficili puerperio enecta, Cleuensem Sicambrorum Reguli sororem quarto loco duxit. Post quam etiam repudiatam, quòd ad genium intentæ libidinis minimè respondiſset, Hauardam Surreij victoria Scorica inclyti neptem duxit, quam postea quibusdam veteris impudicitæ cri- minibus circumuentam, capitali affecit supplicio, vt Patriæ, quanquam viro orbatæ, sexto con- nubio iungeretur. Verum hæc tanquam leuia Regiæ libidini & voluptati condonari posse cre- debantur, nisi tot repudiis, vxorumque cædibus Rex infamis à maiorum religione defecisset, Phiserio & Moro, summæ virtutis & sanctitatis proceribus, qui sacrorum antiqua iura ardentis- simè tuebantur, crudelissimè trucidatis, quorum hic erat Epistolarum magister, ille verò à Pon- tifice in senatum lectus. Nec multum inde infania sua præceps, in inuidiam atque odium Ro- mani Pontificis, qui primæ atque legitimæ vxoris repudium seuerè fuerat detestatus. in templa grassari cœpit; donaria, vasaque sacrata, antiquitus altaribus dicata sustulit, & conſlauit, Cœ- nobia euertit, sanctissimorumque martyrum ossa & cineres sepulchris eruta, in Thamesim am- nem, aduehenda in Oceanum proiecit. Impotenter quoque factorum effectus Princeps, sacer- dotiorum redditus & lacifundia in fiscum redegit, promulgauitque leges, quibus cuncta vel di- tini vel profani iuris ad arbitrium reuocaret. Nec satis erat multorum opes occupare, nisi in- auditam cogendi auri atque argenti sitim humano cruore restingueret. Sustulerat namque no- bilissimos equestris ordinis proceres, quum modò avaritia inexplebilis, modò feruida libidi- nes, modò ex scelerum iniuriis parua odia perpetuam accusationum & damnationum materiam suppeditarent. Itaque paucissimis annis, secus ac antea fuerat, irritata tigride sæuior, efferato lupo rapacior, fœta leæna rabidior, & siti exusto dracone virosior euasit. Neque vllum omnino cœleste numen repertum est, quod hæc latè serpentina mala compesceret, aut vindicaret. Magno quidem humanorum votorum ludibrio, vel propterea quòd immanibus eius consiliis singuli rerum euentus secundissimè responderent. Supremo namque bello Gallico post Hyberniam Insulam rebellantem, armis perdomitam, Bononia vrbe ad Oceanum fortiter expugnata sit po- ritus; & hunc quem è Semeria susceperat Edoardum filium, Regni hæredem reliquerit, quem ex indole ingenij, specieque oris Regale decus præferentem spectas, eadem in tabula iuxta patrem scitè pictum. Hunc Dij Deæque omnes seruent, si paternæ virtutis potius quam sæuitiæ atque impietatis æmulus esse velit. Cæterum Henricus septimum & quinquagesimum agens annum, gangrenæ morbo, qui sinistrum crus atrociter exederat, postridie Calen. Februarias succubuit, puero auunculum Semerum relinquens.

L A E L I I C A R A N I.

*Clara velut magnum cognouit Roma Neronem,
Asperitas cuius maxima in orbe fuit;
Secula sic Regem aspexerunt nostra Britannum,*

*Qui pietate magis splenduit atq; magis.
Astamen hoc fatear Nero, te superasse Britannum
Crimine, quòd diuos temere non simuit.*

PIRA-

PIRATÆ TRESTVRCARVM
Inclyti Nominis.

Horuccius.

TRIBVS his tabulis ad veram effigiem representantur duo Mitylenæi fratres, Hariadenus & Horuccius, quibus idem Barbarus fuit cognomentum, qui magna vi corporis atque animi ex Lesbo insula piraticæ operam nauantes, & terra marique famam nominis fortiter atque feliciter extendentes, ad magnas opes, atque inde ad regale demum fastigium in Mauritania conscenderunt. Cæterum Horuc- cius terrestribus potius copiis, & nobilioribus ausis inualuit, quàm nauali disci- plina, quam penè totam Hariadeno fratri reliquerat; postquam ad Bugiam Numidiæ urbem, dum arcem oppugnaret, tormenti ictu dextram amisisset. Non demisit tamen in ea calamitate animû, vt qui ferrea manu ad cubitum religata, cum Numidis & Mauris regulis conti- nenti bello sese vehementer exercuerit. Verum eius conatus, qui toti propè Mauritaniam vsque ad Tremisenios & Fessanos Reges maximo fuerat terrori, hunc tulit exitum, vt ab Hispanis equiti- bus, qui Tremisenio Regi auxiliares aderant, equestris iusus prælio interficeretur, nequicquam longissimo cursu fuga per arenosas solitudines, extenta & effuso passim auro, vt persequentes di- stineret. Per hunc modum Hariadeno Algerij Regnum cessit. Is quidem par Horuccio fratri cum animi magnitudine, tum immentia vi corporis, & bellica virtute, sed fortuna aliquanto superior;

ELOGIORVM
Hariadenus Barb arussa.

Nam Hariadenus nauali innixus disciplinæ, ita paucis annis potens, ascitis sibi prædonum audacissimis, & formidandus euasit, vt vndiq; oram Hispaniæ atq; Italiæ, Insulasq; ad vnum omnes Mediterranei maris impunè popularetur, & demum ex fama rerum gestarum Solymanus virtutis causa, Othomannicæ eum classi præficeret: cuius imperio euectus & confirmatus, Muleassem Tuneti regnantem, & cum fratribus de Regno contendente, astuta societatis simulatione depulit, seq; Regem perdomito armis Tunetano populo impotenter effecit. Sed non diu tanto Regno lætaturus est: nam Cæsar incomparabili virtute pietateq; eum validissima classe numerosoq; militum & tormentorum apparatu aggressus, magno Christiani nominis commodo & singulari sui nominis gloria, ita expulit, vt multo maxima parte classis spoliatum, in fugam conijceret; restituro subinde Muleasse certa pactione exigui tributi, quod is regendis Africæ populis propter vetustatem imperij & Numidarum amicitiam potior haberetur, & Turcis prædonibus foret infensissimus. Verum Hariadenus tanta inuicti animi extitit fortitudine inter ea summæ calamitatis detrimenta, vt reliquam classem, quæ ad Hipponam subducta, semiq; demersa fuerat, incredibili celeritate educeret, & Cæsarianarum trirèmium persequentium diligentiam effugeret; nec multo post Byzantium proficisceretur. Eum Solymanus vsque ad eò sereno vultu excepit, vt eum magno pere laudaret, consolareturq; quoniã famæ iam psidem partæ satisfecisse censeretur, quod nullis adiutus auxiliis, potentissimi Christianorum imperatoris imperum sustinisset, atq; inde cum parte classis incolamnis Algerij adhuc Rex se recepisset. Non enim classem neq; milites, neq; etiam Regna,

LIBER VI.
Sinus Iudæus.

Regna, toties Spectata eius virtuti vnquam defutura: extemploq; eum, contra ac pleriq; Turcæ proceres rebantur, confessu ordineq; purpuratorum dignum existimauit, oraq; maritimæ præfectum & Bassam appellauit. Inciderunt demum grauissima bella, ruptis induciis inter Cæsarem & Franciscum Galliæ Regem: qua de causa Galliam prementè Cæsare, & Britannis in societatem eius belli in continentem perductis, missus est Hariadenus cum ingenti classe, qui Gallo amico Regi opem ferret. Verum ea classis terrore potius quàm magno vsui Gallis fuit. Nam Hariadenus Nicæa capta, arcem expugnare non potuit, hyemareq; in Prouincia apud Tolonem coactus est, sequentiq; anno vastata Etruriæ ora, atque Insulis Ithua, Igylio, Anaria, & Lippara immani populatione afflictis, Byzantium rediit, nullare gloriofior, quàm quod paulo antè ad Actium promontorium Cæsarianæ & Venetæ classis, cum ignominia nostra fugientis puppes conspexerit, & in Rizonico demum sinu Castrum nouum paulò antè à Cæsarianis captum, terra mariq; fortiter adortus ira recepisset, vt ibi quatuor ferè milia veteranorum Hispanorum trucidarit. Cæterum quum Byzantij tantis rebus gestis apud naualia ædificandis trirèmium multus incumberet, octogenarius senex, & multo grauis abdomine, veneriq; interdum indulgens, in morbum incidit lentioris diarrhœæ, sic vt vitalis calor, crura femoraq; sensim desereret. Sed Iudæo medico tenellæ ætatis pueros locis affectis applicante, aliquandiu labætes spiritus viresq; resouit; donec febris oborta eum exstingueret, sic vt Afanem filium, quem Algerij Regem imposuerat, suæ peculiaris classis & seruorū, totiusq; fortunæ suæ indulgente Solymano hæredem relinqueret.

At Sinas hic, cognomento Iudæus, qui altero captus oculo, cum Barbarussa pictus cōspicitur, nequaquam eandem fortunam, quam Mitylenæi fratres experti fuerant, fortitus est, quanquam disciplina nautalis esset peritissimus, solerti que præditus ingenio, prædonum prudentissimus haberetur. Ipso quidem Hariadeno constantior in consiliis, & moribus temperatior. Seruos enim mitius exercebat ad remum, & benignius alebat, utpote qui valetudinem eorum benignissimè curaret, neque enecandos perpetuis flagellis existimaret. Multam porro syderalis scientiæ, navigationis que membranæ noticiam hauserat, magnum usum in agnoscendis tempestatibus, de natura cæli & nubium, naturæ que recessuum & tempestatum maris perceperat. Quorum rerum opinione adductus Solymanus, eum Rubro mari, atque Indico præfecit. Nam Turcæ paulo antea, Solymano Epirota eunucho duce, qui postea inter Bassas electus est, intercludere Lusitanorum navigationes cogitarent, quæ ex India aromatum merces in Europam adueherent, magno quidem Memphisitici portorii, & Othomannici vectigalis detrimento. Qua de causa Sinas apud Thorum atque Suetiam intimi sinus Arabici portus, classem ædificabat, ut ea in Indiam prouheretur. Sed senem, Smyrnæ natum, durior Ægyptij cæli inclementia tentauit, & celeriter extinxit eo exitu, ut se à vita felicem excedere putaret; postquam id superi concessissent, ut Zabachem filium, Tuneci olim captum, postliminio sibi redditum videret, & eius complexu potiretur. Hunc ad eum tanquam veterem amicum sodalem que Hariadenus, à Populoniæ Regulo concessum, magni instar muneris, ad mare rubrum usque miserat.

PETRI ANGBLII Bargæi.

Ecquis Protogenes, ecquis tam doctus Apelles
Hanc facie, hac clara splendētia lumina flāma
Præxit, & hos viua viuos in imagine vultus?
Nam (memini) sic ipse oculos, sic ora ferebas
Inuicte Hariadene: acri dum milite sepius
Vrgeres hostem, & sulcates nauibus æquor,
Vt durum, ut saeuū spirat frons horrida Martē,
Vt cedem minuitur adhuc, ut viuida virtus
Quæq; arces, quæq; olim vrbes, quæq; ardua mu
Oppida disiecit, q̄ regna opulētia subegit, (ris
Ostentans sese medio in discrimine belli,
Indicat aduersas quantum contemneret iras
Fortuna: quantis rerum versares habenas
Consiliis, si quando aura implēere secunda
Carbasaq; cursusq; tuos, nec peccore magni
Defecere animi; quanquam natalibus ortum
Obscurus, quanquam maiorum exēpla sequentē
Nulla: truces ut non sceptris spoliare superbo
Auderet ipsosq; sua de sede Tyrannos
Eucere, & victis Lybie ius dicere Regnis.
Te te vnda tremuere oēs, quas vltima Calpe
Aspicit occiduas, vel que prospēctat Amanus

Littora multisfidus: nec non quæcunq; procellis
Insula Ionio in magno tunduntur & Euris.
Quin etiam ipsa tuas olim Phaacia tellus
Deuastata manus sensit, quo tempore Iberus
Dalmaticos multo tepefecit sanguine campos.
Scilicet innumera tum vos toto æquore classes
(Proh pudor, & labes nullis abolenda diebus)
Fugistis fultum nec Dis, nec viribus æquis.
Ergo iterū Actiaca Phæbus miseratus ab arce,
Ionios Italo perfusos sanguine stuctus,
Corporaq; Aegæi fluitantia vidit in undis.
Nec fuit indignum superis cepisse potenti,
Omnia tum primum dextra parere Tyranni:
Atq; hostem Ausonios ferro populare penates,
Nostrarumq; unum exilio se accingere rerum.
At tu magne Senex, ne dira incendia mente
Concipe, neue in nos flammato peccore saeu,
Illustres delere velis ut funditus vrbes,
Argiuorū vrbes quondam decora alta tuorū.
Sic viciisse satis: sat sit sumpsisse cruentas
Horribilem dextram victo de milite p̄nas.

Franciscus Primus Gallia Rex.

Hoc illustri planeq; Regio generosæ frontis honore, atq; hoc cultu splendoreq; armorū, Franciscus Gallia Rex primus in aciem prodire, & dura Martis munera obire erat solitus. Hunc nemo Gallia procerum vel excelsæ staturæ proceritate, vel habilium ad arma artuum firmitate, vel impauidi & semper constantis animi vigore adæquabat. Nemo Regum candore animi, clementia & pietate anteibat. Nemo deniq; mortalium præalto viuidi ingenij lumine, & quod incomparabile in eo vidimus, expedita maximeq; tenaci, & rerum & nominū memoria superabat. Summa siquidem in eum naturæ aspirantis dona, superi aded cumularē cōtulerant, ut certo & iocundissimo insignium virtutū concursu, haud dubiè felix posset existimari, nisi eum trætantem arma Cæsaris, Fortuna ex professo tanti belli pacisq; artibus aduersa, sæpissimè fefelleret. Neque enim hæc, ut illi, virtuti fida comes esse voluit; scilicet ne obstaret fati Cæsari Italia Imperium despondentibus. In hoc tamē secundissimo suo cursu eadem Fortuna, quæ perenne studium in Cæsarem extenderat, tanquam certo pudore victa, id Francisco præstitit, ut saltem & li.

Franciscus Primus Gallia Rex.

& libertatem Gallia sibi cordi esse, tot aduersis bellis ostenderet, pararetq; subinde pacem restituitis vndiq; bellis, ut Franciscus sua inuicti animi magnitudine proculdubio felix moreretur. Quartum siquidem & quinquagesimū natus annum extinctus est, quū fortè ex nimia iactatione equestri, quā ille immo dicè venabundus utebatur, ei enatū esset circa sedem malignū vlcus, & sensim collabentibus viribus ignobili in vico, cui Rambulero nomen est, Regū nobilissimus defecisset; eo quidem tranquillo abruptæ vitæ excessu, quod Henricū filium, qui iam cōstantissimi bellatoris, & prudentissimi Regis præclarū specimen non vno in loco præbuisset, tanti Regni hæredē relinqueret, cū bona etiam spe posteritatis; quādo iam ex eo auitē indolis neporē amplecteretur.

IOHANNIS BELLA I Cardinalis Parisiensis.

Gratia, forma, decus, probitas, faciundia, candor,
Religio, Charitum spes, amor Aonidum,
Ingenij atq; animi vis admirabilis, vno

Cuncta hac tumulo, Rege iacente, iacent.
Fortuna est quicquam si defuit; hac age, vince
Errice, & reliquis equiparato patrem.

IO. BAPTISTAE POSSEVINI.

Effigiem Rex magne tuam, tuaq; in chrysa facta,
Consecras excelsis scripta voluminibus

Musarum in templo, patrij prope littora Larū
Aeterna Ionius conditor historia;

Quodque ex te perit, fallax pictura reponit,
Quod viuit, vinum pagina fida facit;
Vt spectent oculis mirantibus ore nepotes,
Qua decuit terris, & dare iura mari;
Et simul annales rerum memorande tuarum
Franciscæ, arrectis auribus excipiant,
Vt bello Heluetias viduaris ciuibus vrbes,
Quum te geret molles prima iuuenta genas.
Vt fortes idem Insubres, & Belgica Regna
Nomine penè ipso debita Regna tibi.
Qua pater Erydanus violentis voluitur vndis,
Excusso impuleris subdere colla iugo.
Vtq; urbem dominam, septemq; receperis arces
Excidio ex magno, seruitioq; graui,
Acceptos tibi Roma Deos, sanctoque Tonantis
Fungentem in terris munere, grata refert;
Quos tu pugnaci diuersis partibus hosti,
Terror em incutiens, obsidione leuas.
Tu latè Imperium profers, tu praelia tentas,

Vt teneant fines otia tuta tuos.
Te non vlla acies, non terruit Amphitrite
Quum pareret gentes in tua damna nouas.
Impendere ferox à tergo negligis hostes,
Quos beat auriferi lucida lympha Taqi.
Non coniuato veniens Germanus ab Istro,
Cogit præcipiti te dare terga fuga.
Ergo tot spoliis non vno ex hoste relatis,
Aueris patrio Barbaræ tela solo;
Nec tibi non magnam pepererant otia laudem,
Otia Pieridum dulcibus acta modis,
Quas primus patrias ad gentes, effera corda
Parnassi è summo vertice ducis ouans,
Despectasq; artes, & humi sine honore iacentes
Erigis, o seclî gloria prima tui.
Quare vos Regem tantarum in munere laudis
Carmine victuro dicite Pegasides,
Vt qui vos claras in luminis extulit oras,
Vestra ope conspicuum tollat ad Astra caput.

Ferdinandus Cortesius.

NTER Hispanici nominis insignes viros, qui enauigato Oceano, adiuuentisq; nouis terris & populis, illustrem famam sunt consecuti, omnium (vri reor) clarissimus enituit hic, qui aurato cinctus gladio, ornatus aurea torque, & pretiosa indutus pelle conspicitur Ferdinandus Cortesius. Is Columbi Liguris, qui primus seculo nostro stupenda nauigatione alterum propè terrarum orbem nobis aperuit, cogitationes propè insanas præalti ingenij, & placita naualis disciplinae solerter atque feliciter æmulatus, directo ad occidentem cursu, in vastum sinum recuruantium sese terrarum ad Septentrionem appulsus Mexicana regna, & gentes ingenio nihil à nostris moribus abhorrentes, reperit. Profectus namque ab vltimo Insule Cubæ promontorio, quod in occidentem recta protenditur, & tropico Cancrî subest, relictis ad læuam Iucatana & Coluacana insulis, ad aduersam intimi sinus frontem applicuit, iuxta fauces ingentis fluminis, quod Panucum vocant. Ibi per interpretes Iucatanæ & Coluacanae homines, quos anteriore expeditione adiuerat, didicit ea litora esse continentis, quæ molli flexu hinc Vrabanis litoribus annectitur, illinc verò ad Septentrionem vastissimo tractu his terris, quas nauæ Baccalauras vocant, se coniungit. In ea litorum plaga alterum se Isthmum reperisse Verazanius Florentinus referebat, qui de ea regione peculiarem commentarium conscripsit, & postea apud Darienem, dum curiosus nauigando naturæ abstrusa planeque deserta scrutaretur, à Canibalibus, spectantibus è classe focis, comestus est, ita vt non secus quam in Vrabano Darienis litore, persimilem Isthmum in aduersa hac septentrionali ora naturam posuisse ideo credendum sit, vt per eos exterior Oceanus deprehendi posset, & fortasse nauigari, sicuti Vasco Nunio euenit, qui primus Isthmum transcendere ausus, pelagum ad Perurana & Cuscana aurifera Regna pertinentem, adiuuenit. Neque enim dubium videri debet, quin ea æquora ad Arctoas partes vergentia, eius sint Oceani, qui terram vniuersam circumambiens ad Sinarum & Cathainorum orientis oras, & denique ad beatas Molucas Insulas obuertatur. Cæterum Cortesius incolas blandissimis sermonibus, & promissis, atque item muneribus sedulo permulcens, reperiēbat eos, sicuti in Iucatana & Coluacana vidisset, idola lignea atque aurea, variis ferarum & draconum effigiata formis, tanquam Deos colere, atque his placandis, noxiorum cruore sacrificare, non absimili superstitione, qua antiquissimos Drydas litare solitos, numinaque placare Cæsar scribit; sic vt hunc sacrificandi morem inhumanitatis atque sæuitiæ plenum, olim allatum ex his terris in Britanniam, atque inde in Galliam manasse putemus. In mediterraneis porrò Cortesius per ampla ditissimaque Regna Mexicanae prouinciæ extendi ad occidentem audiebat, quæ hominibus ingeniosissimis, atque omnis elegantiae cum literarum & Musices, tum mechanicarum quoque artium studio sis incolantur; vtpote qui in morem propè nostrum ædificent, & calce, gypso, marmore vario, & sectili lapide, scilicet abunde; nec pictores desunt, qui cuncta coloribus exornent. Incessit Cortesij animo ingens cupido agnoscendi ea Regna, quæ multo auro, argentoque, & pretiosis gemis abunde, sub æquatoreque sita, singulari, eaque saluberrima cæli temperie, & stupenda soli vbertate gaudere ferebatur. Nec voto defuit Fortuna; nam Cortesius asturo ingenio vir, vbi didicit eadem libidine,

libidine, qua apud nos Mexicanos populos inter se de finibus & de potentia armis decertare, sese propiniori Regulo aduersus hostes eius, auxiliarem bellique locium alacriter obtulit. Habebat enim sclopettorum & balistariorum hastatorumque exiguam certè, sed egregie validam armis atque ausis manum; & super hæc (quæ Barbaris miraculo fuit) galeatorum equitum turmam. Neque enim his in regionibus quilibet equum vidit. Itaque isto federe, Barbaris iussu Reguli cuncta onera armorum & commeatus humeris subportantibus, & curulia minora tormenta trahentibus, conferta sunt eo euentu multa praelia, vt Barbari hostes terrii tormentorum bombis, equorumque stupenda specie, & multa passim cæde prostrati, subactos se & plane victos faterentur, & in ius hostis Reguli vltro deuenirent, & clementissime reciperentur, ita scilicet consulente Cortesio, vt amplificatis viribus, ascitisque secum amplioribus auxiliis, aduersus Mutezumam potentissimum inter Mexicanos Regem, & in Temistitana vrbe, Venetæ urbis in modum vndique per nauigabili, regnantem mature contenderet. Idem fuit animorum habitus & armorum vsus apud populos Mutezumæ imperio subiectos. Nam ad equitum conspectum obstupescentes, prostrantelque se ad tormentorum crepitum, confertis demum manibus inulti cadebant; quod ligneis machæis & præfixis cornu iaculis, sagittisq; harundineis, magna parte corporis nuda dimicarent; eo quidem iniquius, quod gladiorum & lancearum latas plagas horrent, & equites vnum in integrum Centaurorum specie animal esse existimarent; cæloque à nostris euocari fulmina, & à Diis benigne concedi aduersus hostes arbitrantur. His detrimentis atque miraculis Mutezuma terrefactus, se repente dedit, & ad Cortesij autoritatem cunctos Imperij sui populos contulit. Sed postquam se dederat, quod deditiois pœniteret, excitare rursus ad rebellandum

ELOGIORVM

populares suos, & fugam parere diceretur; ei compedes iniectae sunt, qua miserabili deformitate nihil impotentiùs & durius imponi posse Barbari ciulatu & lachrymis id significantes ostenderunt; quod Rex Regum immensae Fortunae fastigium dudum tenens, seruillem contumeliam subiisset, quam ut vindicaret quidam de populo, & ut Regem tanto eximerent ludibrio, in superiore porticum, vbi Mutezuma vincus sedebat, lapides conijcere coeperunt, frustra Cortesiana prohibentibus. nam Mutezuma caput ictus, paulo post interiit, ei que demum post multam & cruentam contentionem Cortesius suffragio multorum Regulorum iussus est eo titulo, vt Caesaris supremi Imperatoris se vices gerere profiteretur. Exinde vltiora perquirere, quod Mexicanæ regiones auro scateret, & gemmis atque margaritis abundare varijs percuntationibus; nec longè abesse Oceanum comperisset, nouam expeditionem ad occidentis oram maritimam suscepit; eo quidem apparatu, vt non modò sarcinarum & tormentorum onera secum ferrer, sed duos etiam myoparones certa soluta membrorum compage plicatiles, multiplicatis seruis comportari iuberet, vt his tentaret Oceanum, quem non amplius quingentis leucis abesse constabat. Exitinere cuncti incolae trahenti tormenta atque equites, expositis commeatibus paruerunt, atque omnibus officiis amice collatis euntem secuti sunt. Medio ferè itineris spatio conspectus mons est altissimus, & in cacumine niuosus Aetnae Siculae modò flammam euomens, & ignitos pumices eructans, atque inde ad Oceanum est peruentum, qui vastis dextri litoris anfractibus frequentes Insulas ostendebat, magna ex parte desertas; in quarum vadis multi vrinatores deprehensi sunt, legendis conchis & vnionibus intenti. Existimabat Cortesius ea aquora, quae essent scopulis praepedita, nec leuibis nauiculis tutò renari posset, obuerti in Orientem, famamque esse apud incolas, ad extremum Occidentem reperiri ingentes Insulas omnibus aromatum atque vnionum diuitijs abundantes; sic vt maximè lætaretur, quod in occidua parte reperiri posse speraret nouum orientem, si maioribus nauigijs ea maria sulcarentur. Igitur Cortesius late explorato litore, notatisque nemoribus, vnde materia aedificandae classis caedi posset, Temistitan est regressus. Ibi Barbarorum templis ritè expiatis, Deo Christo & Deiparae virgini solennes aras erexit, & Baptistarium condidit. Nec ei admodum difficile fuit docilibus ingenijs veræ religionis cultum persuasisse, & sacro fonte certatim ad eam cerimoniam accurrentes iustrare, mysteriaque nostri ritus singulis insinuasse. Indigenae siquidem aduenas non homines, sed Heroes esse arbitrati, qui à magno numine in eas terras missi fuissent, à quibus ipsi verum Dei cultum & admirabiles artes, quibus perpetuò beati forent, benignissimè docerentur. Non esse amplius ipsis à quoquam finitimo hoste vim & arma extimescenda, postea quàm inuictae gentis praesidio terra marique tutissimi cuncta hostilia in posterum contempturi, & perpetua ciuili pace gauisuri viderentur; quod Cortesius non dubio magni numinis nutu humanas actiones ad iustitiae normam apto quodam seueritatis & clementiae temperamento reuocaret; maleficio reos ad exemplum punire solitus, quum aliqui deprehensi, more nostro virgis caedi; alij reiectis in terga brachijs ex trochlea suspendi quatiq; alij insertis in binas trabes cruribus in custodia siti atque inedia torqueri iuberentur. Amplissimum enim carcerem aedificarat, qui liberae gentis grauissima poena purabatur. His institutis & moribus vsque adeò Mexicani profecerunt, vt quum Cortesius per concionatores interpretes multa de diuinis rebus & de Romani Pontificis auctoritate Carolique Caesaris summi principis potentia atque virtute disereret, duo illustres gentis proceres publico decreto instructa legatione ad Caesarem in Hispaniam, atque inde ad Clementem Romam vtrunque pie veneratim mitterentur. Hos Romae nos vidimus pari colore & coma & ingenij alacritate nostris subfuscis ferè per similes, quos Clemens imagunculas aureas dono afferentes ita remuneratus est, vt conuestitos duplici veste serica, equestri dignitate honestaret, binisque bullatis baltheis cum totidem inauratis gladijs & pugionibus, atque item singulis aureis torquibus exornaret. quibus laeti muneribus ad suos redierint, & multa (vti postea accepimus) de magnitudine Urbis moribusque & ceremonijs nostrarum gentium retulerint. Exinde Cortesius domum Regij praetorij instar Temistitano in foro pereleganti struenda ex vario marmore sculpsitque lapidibus ornatissimam, quam nonnulli Hispanorum Granatensi Alambrae vel ob id anteponunt, quod coloratis lapidum zonis admirabili specie distinguatur, cohaerentesque habeat hortos, scaturientibus vndique per syphones & iocundè salientibus lymphis. Ipsa namque vrbs Temistitan circumstuaam habet paludem, per quam longis pontibus continenti iungitur, vberri mosque dulcis aquae, quod salus sit omnis ex palude humor, habet aquaeductus, qui lapideis & turritis ciuium domibus in omnem usum limpidissimas aquas suppeditant. Posita est haec vrbs medio ferè spatio inter tropici Cancrilineam & aequatorem. Caeterum Cortesius non diu tantae Prouinciae imperio potiri potuit. Non secus enim ac antea Columbus, inuidia tantarum opum accersitus est in Hispaniam, muneratq; gemmarum & margaritarum supra opinionem pretiosa Caesari dono dedit, à quo praemium retulit Vallij oppidi donum, quod ad eius posterum transiret: successorq; ei summa cum auctoritate ad Mexicana Regna transmissus est Antonius Mendocius, Tendilij filius; qui vti est ingenio generoso, optimisq; instructo literis, & honestae gloriae

LIBER VI

gloriae auido, vltiora profecto Regna atque exoptatum iter ad Molucas nobis aperiet. Cortesius vero in Africam secutus Caesarem, Algeriano naufragio insignem pretiosae suppellectili suae iacturam fecit. septennioq; post, qui humilis Medelini oppidi ciuis, filius fuerat, (id est apud Anam amne) munere Caesaris illustris appellatus, apud Penates suos non plane senex fato concessit, paulo post quam nobis effigiem suam inter praclaras imagines in Museo nostro collocandam misisset.

F. FRANCHINI Cosentini

Alcides lata multum telluris obuiit,
Victor & ante alios clarus in orbe fuit;

Clarior Hernandus, nam plus telluris obuiis,
Plus maris, ignotos vicit & Antipodas.

Eiusdem.

Liber ubi Eos deuicit belliger Indos,
Iussa dedit populis ut sibi thura darent.
Hernandus contra poni sibi noluit arae,

Alter a ubi est armis India victa suis.
Est igitur Baccho maior Cortesius; hic se
Abnuis esse Deum, vi fuit ille Deus.

Sigismundus Poloniae Rex.

Bibli

HUNC Augusti oris Speciem, quum ætate floreret Sigismundus Sarmatiæ Rex ferebat, inter nostræ ætatis fortunatos Principes adnumeratus, si longæ vitæ & firmissimæ valetudinis commoda, cum diuturnitate imperij, quod semper ei incolume atque tranquillum stetit, ac illustrium cognationum claritudine computentur. Is enim à Casimiro patre Regno accepto, alterum & quadragesimum regnavit annum; octuagesimum autem paucis concessio leniore vitæ exitu absoluit; nullis profecto acerbioribus intestinis aut externis bellis tentatus, utpote qui graui instituto securæ domi paci obnixè studuerit, & foris de barbaris infesta arma temerè inferentibus, insignes victorias retulerit, quum per legatos summæ peritiæ atq; autoritatis superiorum temporum accepta detrimenta, redditis claudibus expiasset. Nam Tartari ad Socalum cum Polonis congressi, Rossolanorum temeritate potius, quàm sua virtute victores euaserant, & Moldaui ad Ozocouiam Alexandri Regis exercitum profligant. Conuersa itaque Fortuna ad Sigismundum, Constantinus Ostrogus Ruthenus, Tartaros æternos hostes apud Seluchum, atque iterum ad Visnoueciam memorabili strage edita superauit. Idem quoq; Constantinus pari felicitate ingentem victoriam de Moschis ad Orsam flumen iuxta Smolenchum est consecutus. Cæterum Moldauios Ioannes Tarnonius, inclytæ virtutis Dux, ita debellauit, ut Petrus ipse Moldauiæ Princeps amissis Ducum & militum suorum primariis vulneratus, excusq; tormentis & castris, vix manus victoris effugerit. Hæc quamquam præclara multiplicis victoriæ trophæa Sigismundi gloriam in immensum eueherent, id tamen plurimum ad summæ prudentiæ salutemque Regni nomen maximè pertinuit, quod constantissimi fidei pertinacique studio, pacis & amicitie fœdera cum Turcarum Imperatoribus sanctissime coluerit, quamquam eum Christiani Reges specie pietatis & noui decoris proposita, ut secum consentiret atq; arma lumeret, vehementer incitarent. Prouidebat enim Rex senex, unico innixus filio admodum puero, ideoq; in capiendis grauioribus consiliis nunquam præpoperus & incautus, recalura in ipsum tanquam periculo proximum Othomannorum arma, quibus nisi maximis & semper paratis copiis resisti posset; nec Polonis sociorum longinqua auxilia, ut hosti propinquo ad prædâ expostis, expectanda viderentur. Ex ea quoque Turcarum amicitia Sigismundus non obscure se præmunitum atque defensum aduersus finitimos hostes intelligebat, quando ea esset Othomannorum vetus consuetudo, ut socios in amicitiam clientelamq; receptos, aduersus omnem iniuriam promptissime defendant. Quorum visque adeo grauis autoritas apud Tartaros, Moldauios & Moscos valebat, ut quod minus se commouerent, & in Poloniæ fines incursionem facerent, imperiose detererent; & ipse Sigismundus à Solymano honoris causa amicus & pater appellaretur. Regiæ stirpis stemma nequaquam altè à nobis repetetur, contenti Iagelonis Regis memoria, qui duos genuit filios, Ladislaum Polonici Regni successorem, & Pannoniæ demum Hungarorum procerum accitu Regem creatum. Hunc victoria ad Nicopolim tumultuariè parta, cupiditate gloriæ elatum, & fœdera recentis pacis abruptentem, quum iniquo fato in Bulgariam penetrasset, Amurathes in Varnensibus campis trucidauit. Huius frater Casimirus Regnum suscepit, Rex egregie fortis, & de Pruthenis atque Germanis insigni parta victoria celebratus. Hic plures liberos, Imperijque hæredes reliquit, utpote qui rara felicitate quatuor Regum pater fuerit. Successit enim ei Albertus, & mox Alexander, quum hic quinque, ille octo annos regnasset. Quibus demum successit Sigismundus, quum Vladislaus quarto loco ei natus frater ad Bohemicum Imperium, atque inde Matthia defuncto ad Pannonicum transiisset: & Federicus postremus tantæ sobolis frater, purpurei galeri & Senatoriæ dignitatis honorem à Romano Pontifice esset consecutus. Habuit Sigismundus in matrimonio uxores duas, Barbaram Stephani Zapolij Transyluanie Præfecti filiam, quæ Ioannis Pannoniæ Regis germana soror fuit, ex qua Hetuigem filiam sustulit, Brandeburgensi Regulo, Romani Imperij electori nuptam: secundo autem loco Sfortiani sanguinis vxorem duxit nomine Bonam, quæ ei hunc Augustum hodie regnantem peperit, & Isabellam Ioanni postea Pannoniæ Regi nuptam, ut inde Regia proles Hungarico nomini pararetur. Itaque Sigismundus inter beatos proculdubio referri potest, postquam auo patreque Regibus editus, patrum Regem & tres fratres Regio diademate insignes, atque item fratris filium & sororis suæ fratrem Regem simul & generum vidit. Senio autem confectus aduocatis Regni proceribus Augustum filium sibi successorem decreuit, accuratissimisque precibus commendauit. Nec multo post leni tenratus morbo excessit è vitâ, eodè etiam felicior, si pietatem Christianam respicias, quod ei ipso die, quo Saluator noster Deus Christus Paschali die ab Inferis resurrexit, in cælum emigrare contigerit.

MARTINI CROMERI Sarmatiæ.

*Ciuius externisq; mea est clementia nota,
Consilium, grauitas, religio, atq; fides;*

*Pax mihi cara fuit, tamè haud me impunè lacessit
Theuto, Lino, Mosè, Turca, Scytha, atq; Getes.*

Dauid

Dauid Maximus Abyssinorum Aethiopicum Rex.

AETHIOPIÆ cucullati Sacerdotes, qui post maximum Vaticanum templum sedem & delubrum habent, communi consensu eam sui Regis effigiem verissimam affirmant, quam Petrus Aluares Legatus cum cruce aurea ad Clementem Pontificem detulit. Is postea nobis ex commentario Abyssinorum regiones & mores explicauit, quæ omnia à nobis in Historiis suo loco ita diffuse enarrata sunt, ut nihil quod ad dignissimarum rerum notitiam pertinere possit, desiderari queat; quæ de re, in exprimendo Dauide astrictiore vtetur Elogio, ne his fastidio sim, qui historias nostras perlegerint. Hoc autem de eo Rege totius cogniti orbis longè maximo dici potest, quod non modò Christianæ religionis dogmata & cerimonias profiteri; sed his propè iuris civilis legibus, & uti nos disciplinæ militaris institutis, tot sua Regna autoritate summæ iustitiæ tueri consueferat, eademque ei sint iura in profanos & sacratos sacerdotes, quæ apud Romanum Pontificem vigent. Huic Dauidi proxime defuncto, quem vulgò Preteianem vocant, duo insignia cognomenta conrigisse, Abyssini referunt; scilicet Atanadidinghil; quæ vox virginum thus exprimit, & Bellugian, quod inestimabilis pretij gemmam significat. Sedes habet non procul à Nili fontibus inter paludes eius ingentis amnis, qui irrigatione terras omnium solo naicentium vbertate fertilissimas reddit. Vique adeo autem eius Regna longè la-

teque extenduntur, vt finibus ab occasu Atlanticum Oceanum attingant, introversus Trogloditarum damnatis terris inferantur, & ab Oriente ad Arabicum vsq; sinum pertendant, vbi Aracum portum Abyssinos frequentare constat. Dauidi cæterisque Regibus, quum in publicum prodeant, cæruleo tenui serico velare faciem, & sinistra manu argenteam præferre crucem mos est. Mutare sedes translatis tentoriis, & valida numerosaque iuuentute noctu atque interdum custodiri solent. deferuntur lectica interdum aperta succolantibus seruis. In conficiendo aurem longiore itinere, mulabus quàm equis vehi malunt. Ipse Dauid omnibus castimonie munditiis clarus, vxore vna contentus fuit; liberos suscepit plures, è quibus natu maximus à Sellano Arabum Rege acie interfectus est, cuius acerbæ cædis dolor, quanquam egregie à fratre victore, qui improvisam Sellano hosti cladem intulerat, vindicatus videri posset. Dauidem tamen patrem adhuc statura ætate florentem ad mortem adegisse creditur; sic vt Claudium hunc, qui hodie regnat, secundo natum Iqto Imperij successorem reliquerit.

PETRI ANGELII Bargai.

Expressam effigiem mira quam conspiciis arte
Hospes, & horrentem capitis mirare capillum,
Nigrantesq; genas, nigrantiq; ora, manusq;
Inspectas, tecumq; alio sub corde volutas,
Quis sit, & unde genus ducat, quo magnus in orbe
Imperet, illustres nobis ponatur, vt inter
Herodas clari spectandus imagine Regis.
Hic ille est, qui iura dabat, legesq; ferebat
Aethiopum populis media sub sidere Libra.
Tempore quo nostra superato gurgite vasto
Hesperidum terras circum, caelumq; profundum
Percurrere rates, aliisque sub orbe pararunt
Imperium, inuicti tremere vt Caesaris arma
Insula Oceano in magno, regna inuisa viuis
Credita, & exuri radiis plaga Solis iniqui:
Scilicet audaces tum primum Atlasq; Garasq;
Valuæque & horrisco pulsatus cinnaba fluctu
Vltra anni Solisq; viam stupere carinas
Ire, atq; Hercules conuulsis aquore metis
Sulcare ignotas temere vada cæca per undas.
Tum quog; Pistricesq; fera, atq; immania Cete,
Monstrag; præteritis non vnquam cognita seclis,
Horruerunt rapido voluantes flamine pinus.
Quin ipsi è cana prognatas Tethyde nymphas,
Pube tenus placido superantes marmore nauta
Videre, & membris immanibus Aegæona
Sæpe fatigantem terga horrida Balenarum.
Neptunumq; patrem, tumidis qui præsidet undis,
Felicem orarunt reditum, ventosq; secundos,
Et patrias certè remeassent undiq; ad oras;
Ni gens crudelis sylua insedisset iniqua,
Figere lethiferis hostem consueta sagittis,
Et miseros toto palantes litore nautas.
Ah miseros nautas, tam saeva opprobria mensæ
Funderet, & raptos lentum terrorer ad ignem,
Diraque dissectis satiaret viscera membris,

Atq; atro ingluuiem miserorū sanguine fœdam
Pasceret, ac tepidos laniaret dentibus artus.
Tum vero si quis Smyrni carmina vatis
Legerat, & diuam Circem, sauosq; Cyclopas,
Et Lestrigonia portenta incognita terra
Riserat, ignaro miracula prodita vulgo,
Ambigua didicit magno in discrimine vite
Docto aurem, certamq; fidem præbere Poëta.
At non hunc tamen insigni diademate clarum
Quem spectas, diri dirum genere parentes.
Non regio hūc mater magnorū horrēda Gigantiū,
Difficilemque aditu Regem, alloquiūque superbū
Protulit hospitibus dias in luminis auras.
At culti Aethiopes gens fortunata Canopi,
Qua sæpe Oceanum, sæpe Oceanitidas omnes
Numina magna maris, tu Pana Iouemq; supremū
Excipit hospito, ac mensæ dignatur honore.
Indigenam venerantur vt Regemq; patremque,
Scilicet his Nili fontes, quos viuida tellus
Imbibit, & magnis fecundat mæribus agros
Suppeditant lymphas, dulces cœnantibus haustus,
Quas illi assidue multo cum neclare potant.
Horum nulla fames & amor vesanus habendi,
Morbo infelici, tristisque cupidine mentes
Solicitat, longa iam dudum in pace quietas.
At nos infausi proles scelerata Prometheus,
Insanas vt opes miseri cumulemus, & altos
Thesauros imis argenti aurique metalla
Visceribus terra effosus scrutamur, & ipsum
Vertimus heu saui cognata in corpora ferrum,
Et consanguineo fœdamus sanguine dextras,
Iam iam igitur cœli placidas vno agmine terras
Deseritis aliquando Asia Europaque ruinas,
Victuri longumque æuū, & diuturna beati
Ocia dūcturi, tanto sub Rege petamus.

Muleasses

Muleasses Tuneti Rex.

RERAMPLVM in Africa Regnum, cæterisque ab honore vetustatis, augustius tenuisse constat hunc Muleassem, quem celeberrima Cæsaris victoria nobis clarum, & immitis eius fortuna miserabilem fecit. Repetebat ipsa, vetustissimam Tunetani Regni originem ab his Pœnorum Regibus, qui ante sexcentos annos ibi aduentu Arabum totius Africæ regiones, maritimaque præsertim Regna multitudine sua, quæ inuicta armis extiterat, occupantes Mahometis sectam vsque ad Oceanum, & Atlantica Regna protulerunt, vnde postea Almanfor immensæ virtutis atque potentie Rex, cui Emiramolino cognomen fuit, à Mauroco clarissima vltioris Mauritaniæ vrbe ingenti ausu in Hispaniam traiecerit, & post deuictos multis præliis vtriusque Hispaniæ Reges, in Bætica Granatæ Regnum condiderit. Hic Muleasses magna vi corporis fuit, excellentisque industria in omni exercitatione equestris disciplinae, sed ingenio rapaci, suspicioso, & in omnem libidinem effusè prono fœdoque, & quod immanius fuit, erga suum sanguinem perfidiosissimè cruento. Nam Mahometis patris mortem accelerasse fraude Lentigiæ matris, & quosdam è fratribus iugulasse; alios crudelem in modum oculorum luminibus priuasse ferunt, & quod supra nefarij criminis consilia cum sibi tum populo Tunetano exitiale fuisset constat, Turcas prædones in Africam accersuit, portumque eis atque urbem concessit ea conditione, vt eorum prædæ quinta parte potiretur. Rex erat plena quidem præsentis & opimi

ELOGIORVM

quæstus, sed maximè inuidiosa, quòd communibus humani generis hostibus Tuneti tutissimus esset receptus. Per hunc modum quum piratæ Africæ litoribus insiti, multa cum Siciliae atque Italiae, tum Sardiniae & Corsicæ, omnibusque Hispaniæ oris detrimenta intulissent, classemque Hispaniensem interceptissent, sese cum Hariadeno Barbarussa confociarunt, qui Solymani iugenti classe subnixus, instructo insigni dolo Tunetum occupare cogitauit, & fauentibus quibusdam Pœnorum occupauit, eiectoque Muleasse, sese Tuneti Regem constituit. Tum verò Cæsaris suscepta Muleassis causa, aduersus Barbarussam bellum suscepit, tanto apparatu, vt expugnata Guleta, quæ erat ad stagni fauces imposita munitio, ipsoque demum Barbarussa acie iusto, Tuneto potiretur, atque hostem fugientem magna parte classis exueret. Eo modo Cæsaris beneficio reductus Muleasses, septem regnauit annos, nihil de antiquis moribus remittens, vel auaritiæ vel crudelitatis, vsque ad id tempus, quo Barbarussa à Solymano cum classe ad præsidium Galliæ Regis mirtebatur. Huius tanquam veteris & formidandi hostis classem veritus Muleasses, eo consilio ex Africa Neapolim venit, vt terrestri itinere apud Genuam Cæsarem adiret, quòd maiora præsidia ab eo impetranda viderentur. Sed Cæsare Sicambrii belli consiliis occupato, Neapoli subsistere iussus, amittendi Regni periculum, quod ab hoste Turca Hariadenoque timuerat, à perfidiosissimo Amida filio inexpectatum subiit. Amida siquidem cunctis vitis patrem imitatus, edita fama, quòd Muleasses apud Christianos abdicato prius Mahometis cultu impiè deficiens, non multo post morbo periisset, Regnum tanquam Rege patre orbatum occupauit. Quo nuncio percussus Muleasses, filij perfidiam omnino armis vindicandam, repetendumque Regnum existimans, tumultuarias Neapoli copias conscripsit, Lofredioque Neapolitano Duce in Africam traiecit, & ad Guletam appulsus, vel detestante Touarre Hispano, Guletani præsidij præfecto, præproperus nimisque raptus Regni desiderio, & vlciscendi filij cupiditate, sublati signis secundum stagni litus Tunetum ire perrexit, eo euentu, vt erumpentibus ex insidiis Amidanis militibus, nullo propè negocio eius copiæ ex tyronibus confectæ, profligatæ ab equitatu omnes cum Lofredio Duce deleterentur, ipse vulnere accepto caperetur, cui Amida filius nihilo patre melior, oculos ignito scalpro expungi iussit. Eum tamen tanta calamitas tulit euentum, vt Amida aliquanto post à patruo Regni possessione pelleretur; quo casu Muleasses noui Regis, eiusdemque germani fratris pietate carcere eductus, ad Guletam Hispanorum beneficio peruenerit. Nec multum inde discedens Muleasses Neapolim iterum traiecit, magnoque miraculo miser Romam venit. Ibi tum nobis ex eius humanitate perdiscere licuit, quæ ad historiæ nostræ fidem pertinebant. Sed qui in disciplinis Philosophiæque ex dogmate Auerois non medioeriter eruditus, vel in tanta miseria pulsus, orbatique oculis, Regium fastum prætulit, vt deductus ad Pontificem non aliter adduci posset, quam vt genu tantum exosculato eum veneretur. Transiit demum ad Cæsarem in Germaniam, accusauitque Touarrem furti, quòd depositam apud eum Regiam gazam, dissutis culeis inhumaniter decumasset. Sed multa resellente Touarre, atque magnificè causam dicente, ita dimissus est Muleasses, vt Siciliae præfecto alendus mitteretur, vsque ad id tempus, quo Andreas Auria & Ioannes Vega Siciliae Prorex, Garziaque Toletanus Neapolitanæ classis præfectus, expugnandæ vrbis Africae negocium susceperunt. Dum ea vrbis (olim Leptis parua, hodie Mahomediam à Barbaris vocata) terra marique à nostris quateretur, adessetque Muleasses auditor strepitus, potius quam pugnae spectator, antequam expugnaretur, morbo interiit, vt aiebat, nihil à syderalis artis prædictione deceptus, quæ suo fato, & in Africa moriturum, sed non exulem prædixerant. Deductum est eius funus frequentissimo Pœnorum omnis generis comitatu, ad Carouanam sacrosanctam aptud Barbaros vrbem, in qua inelytos Reges, & generosos Numidarum Regulos tumulari mos est.

I O V I I Iunioris.

*Lingue tuas rupes, & inhospita saxa Celeno,
Infandis Strophadum fixa diu scopulis;
Currite vos alia Harpyæ, furialia monstra
Non Calais, Zetes non aguator erit.
Huc agite, antiqui renouetur fabula Phinci,
Atque iterum intactas polluite ore dapes.
Non erat Oedipodes, qui fœda ob crimina lucem,
Ipse sibi insensis unguibus eripuit.
Pœnorum ille fuit cunctis notissima labe,*

*Maurorum ille fuit pestis & opprobrium.
Nec duro exilio factus miser atq; superbus,
Pontificis sanctis oscula dat pedibus.
Eruiit huic lumen natus, vel numinis ira,
Illius vt fratres, & pater vltus eat.
Tu tamen his gaudes scriptis Rex Barbare, q; te
Possè diu credis viuere in historia.
Scribitur hæc alius, nec tã impiã facta sequatur,
Viq; author scelerum in Tartara solus agas.*

Pyrrhus

Pyrrhus Stipicianus.

Hæc verè militari fronte, atque his ferocibus oculis, & inauratis armis, constantis pugnacissimi que animi vim præferbat Pyrrhus Stipicianus è Baleona familia; sed Columniæ domui per clientelam insertus, quum sub M. Antonio atque Pompeio adoleuisset. Is super subitaneo ereptus morbo discessit è vita, vt nouissimum inter imagines locum teneret, vsque ad eò importunè, vt ei summus inter secundæ classis Duces, militiæ decus eriperetur. Erat enim ex multo vsu militiæ, opinione virtutis eò prouectus, vt se dignum militiæ honorem, quo virtus enitescere posset, maturè consecuturum speraret. Recentis siquidem obsidionalis coronæ decus retulerat ad Carinianum, ab Anchiano circumuallatus & obsessus; tanta vtrinque pertinacia, vt ille victor omnes spes proferendi imperij abiiceret, modò obsesso oppido potiretur; & ex aduerso Pyrrhus, vel consumptis omnibus alimentis priusquam se dederet, extremæ inopiæ discrimen subeundum esse arbitraretur. Verum lurida mors ex fame in proximo spectata, vtrinque pertinaciæ finem imposuit. Desperatis namque auxiliis, quas necessitas exprimebat, conditiones ab hoste ita accepit, vt polliceretur Germanorum atque Hispanorum cohortes, quibus præerant Felix Archius & Sannichæus Hispanus, intra quartum mensem nullam Cæsari operam naturas, atque ipse continuo ad Franciscum Regem in Galliam proficisceretur. Hoc optima fide præstitit Pyrrhus, quanquam Hispani occupato Brixello, paciõnis fidem minimè seruassent.

ELOGIORVM

Rex generoso animo clementiae laudem captare solitus, Pyrrhum humaniter excepit, & vti erat vel in hoste praclarus virtutis aestimator, ei apud se militare volenti liberaliora obtulit stipendia, sed is Romani pudoris plenus, de salute libertateque gratias agens, cuncta alia renuit, benigneque dimissus, ad Caesarem contendit, qui tum in Belgis Sandesirium oppidum expugnabat. Ab eo Pyrrhus virtutis nomine Mortaria oppido, quae est inter Ticinum atque Nouariam, donatus est; quamquam ei grauius Vastius succenlisset, quod perpetuis eius obrestationibus & precibus adductus, ad Ceresolam cum Gallis configere maturasset, vt extrema (sicuti aiebat) fame perdomito, & tot fortissimarum gentium cohortibus vix praenedia effigies hominum sustinentibus opem ferret: cuius insulae pugnae casum postea minus necessarium comperit, postquam vel desperatis auxiliis, per quadraginta amplius dies maiora etiam auctioraque obsidionis incommoda pertulisset; scilicet vt effecta grauioris periculi necessitate, ipsius imperatoris diligentiam magis & magis excitandam putaret, graui cum discrimine vniuersi belli. Verum haec Pyrrhus ita diluebat, vt aliquantum frumenti ab se cuncta perscrutante, abstrusa in serobe nouissime repertum diceret, quo se insperato subsidio milites aliquandiu inedia tolerasse faterentur. At Vastius eius rei excusationem dissimulante excipiens, quod pro sua pristina virtute neque sibi neque voto Caesaris satisfacisset, ad Caesarem in Germaniam profectus est, vt ille de tota ratione atque euentu aduersae pugnae certius doceretur. Eo autem animi habitu in Italiam rediit, vt eius praelij detrimento Caesarem non obscure offensum crederet, conceptoque inde inexpiabili dolore & morbo, vir alioqui magnanimus, vitam desereret, & Pyrrhus Caesaris munere laetaretur. Caeterum Pyrrhus qui insignem bello operam praestare cupiebat, quum honores militiae apud Caesarem praecipuos esse conspiceret, ad Venetos Italicae libertatis iura tuentes se conuertit, apud quos magna esset minorum Ducum penuria, multis scilicet aut exauthoratis, aut fato sublatis, inter quos Valerius Vrsinus praepropera morte ereptus (vt erat omni dignus laude) ingens sui desiderium illis reliquisset. Sed Pyrrhus dum miro patrum consensu militiae adscriberetur, vel multo virium robore validus, tridui morbum sustinere non potuit.

I O V I I Iunioris.

Hunc cinerem, & magni saxum venerabile busti,
Et nimis ereptum propere, e vitalibus auris
Heroa insignem lachrymis decorate supremis,
Ingentemq; animam maesta ter voce vocate,
Heu, pceres, quib. ardor inest, & gloria Martis.
Quis melius fera bella colat? venerandaq; iura
Militiae? tu frange comas, & percutite pectus
Ipsa tuum Bellona manu, validisq; lacertis;
Ensesq; & galeas, & forti hastilia ferro
Disiice deturbans, immittiq; obrue ponto,
Quicquid in Aeolis excussit Lemnius oris.
Ille per Elysiu, perq; umbriferas conualles
Terrenam exutus molem, nostrisq; laboris
Secur? veteres Phrygas inter, et inter Achiuos,
Romulidumq; Duces, Romani sanguinis ipse
Nunc acres exercet equos, nunc agmina victor

(Passim pugnaci sternens quaq; obuia dextra)
Proterit, atq; hostes cogit dare terga sequenti:
Sed quid in Elysiis prodest victoria campo
Ausonia? qua maesta diu sarcire ruinas
Hoc duce sperabat. Cimbro non illa furentes,
Aut seuum davis Gallum extimisset in armis
Obsidio, & rerum tristis penuria testes.
Ille animu inuictu nuqua in discrimine summo
Deiecit, dum se crudeli traderet hosti.
An se iactabis Casilini gloria tantum?
Extremamq; famem perpeffa Petilia quondam?
Nunc gemat Ausonia (et ceric hac est ira Deoru)
Vos manes gaudete py, sanctumq; per altos
Fortunatorum salus, sedesq; beatas
Ferte Ducē; celsumq; humeris imponite vestru,
Et tantam magno virtutem extollite cantu.

FINIS SEXTI LIBRI.

PAVLI

PAVLI IOVII EPISCOPI
NVCERINI IN SEPTIMUM
LIBRVM ELOGIORVM
SVORVM

PRAEFATIO

Ad COSMVM MEDICVM Florent. Ducem.

NON miraberis candidissime Princeps, si complures qui suis seculis insigni bellicae laudis praconio floruerunt, hoc volumine praetermissi videbuntur. Nam ex professo eos tantum, quorum veras imagines nancisci potuimus, appositis Elogiis exornandos arbitrabamur, vt in libro iam pridem a nobis edito de Viris literarum elegantium doctrina inclytis studiosè seruatum est. Quamobrem iam mihi licet iure optimo veniam deprecari, quando quidem in hac tot imaginum supellectile comparanda, per triginta amplius annos perpetua curiositate incensus, neque diligentiae neque sumptui vnquam pepercerim. Arbitrabar enim in hoc flexu aetatis & praecipiti senecta, nullum omnino, abdicatis iam caeteris voluptatibus, vel honestius vel splendidius studium fore (sacrato praesertim viro) quam iocundam, & negotio liteque vacuam, maximeque tranquillam vitam instituenti, parasse viris elegantibus apud Musaeum nostrum per amena delectationis voluptatem ac vtilissimum animorum oblectamentum, his praestantissimis verae virtutis exemplis, quibus haec vita saepe anxia, & atri plena turbis beatè composita, procul a molestis & perturbationibus abduceretur. Caeterum viuorum quoque Ducum, & regnantium adhuc Regum imagines ibidem spectantur, quibus ideo pleniora elogia supposuisse puduit, quod (vt Poetae aiunt) vltimus vitae dies indicet de omnibus, nec quisquam mortalium plane felix ante obitum dici queat. Praeduri quoque, & odiosissimi muneris viuentium mores publicae censura subiecisse, tanquam aliquanto certiore maleuolentiae quam praemij vel laudis spe. Quandoquidem apud multos hac tempestate parca laudasse quam male dixisse, tantumdem sit. In hoc scopulos aliquando nos incidimus, quum Historias vel egregio fidelis ingenij temperamento perscriptas ederemus. Verum haec eodem robore constantis animi semper feremus, quo grauissumi Operis negocium aggressi, eam tantum ingenio labore laudem tanquam securiorem & plenioram a posteris potius, quam a viuis, non obscuro cum linore, aliena saepe legentibus, expectandam esse censebamus. Caeterum hu liber, qui viuorum Elogia continebit, illustri & astricte nominis tui Encomio claudetur, & optimo quidem iure, quum domi tuae natus sit, vbi concessio nobili ocio elegantiora studia tuis auspiciis restorescunt.

Vale.

ELOGIORVM LIBER SEPTIMVS.

Carolus V. Imperator.

SALVE ter maxime Carole Quinte Auguste, à præclaro præcellentium virtutum concursu atq; præsidio inuictissimi Imperatoris cognomen merite; quum apud cunctas propè gentium omnium nationes splendidissima ingentium victoriarum trophæa statueris, vsque adeò felici euentu, vt tuam vim non modò Barbari Africae, sed ipsi quoq; Antipodes, quos victoria tua nuper aperuit, intelligant & admirentur. Quandoquidem incomparabili inuictate virtutis tuæ documento indomitæ antea Romanis, vltioris Germaniæ gètes bello superatæ subactæq; Maiestati gloriosi nominis tui pareant, & tua signa vel ex longinquo etiâ, trepidissimè venerentur. Quo fit, vt qui votis ritè conceptis, pro salute gloriaq; tua Superis supplicant, à te hoc vnum, quod est verè summum, ad dignitatem tuæ amplitudinis exposculent; vt postquam, vti maxime pius non obscura religione tangeris, de paranda communi concordia generosè decernas, scilicet vt publicis priorum Principum armis egregiè auctus & confirmatus, Solymani insolentissimi hostis fe-

stis ferociam contundas. neque enim omnino erit difficile inermem aciem grauibus armis protecto agmine perfringere, eius hostis, quem victrices aquilas reformidantem, & planè vertentem terga nuper ad Viennam conspexeris.

IOVII IVNIORIS.

*Deuictas Turcarum acies, Lybiensq; subactam
Militæ Casareo victrix quum viderit Arctos,
Vndantesq; procul Panorum sanguine campos
Proluit horrenti, quos Bagrada concitus vnda;
Quumq; minor genibus latis Germania terris,
Atque tuas totius sub leges iuerit orbis,
Vndique te canimus vates ter maxime Casar,
Præsentiq; tibi meritis largimur honores.
Hic te monstrari populus gens Itala mauult,*

*Quàm tua si Parÿ sublimis mole Colossæ
Effigies medijs lætè caput inserat astris.
Nam lapides atque æra cadunt, quibus imber &
ignes
Officiunt, longiq; vorax iniuria seclî.
At te olim CAESAR cœlestia tecta tenentem,
Complentemq; tuo felici nomine terras;
Et tum etiam Lybia populis, Turcæq; timendum
Ante alios longè mirabitur alta vetustas.*

Ferdinandus Rex Romanorum.

E

TRV quoque Ferdinande Imperator designate, Regiis multis virtutibus Cæ-
sari germano fratri par, sed fortuna inferior, bonitati liberalis ingenij tui ma-
gis ac magis innitere, vt hanc rerum dominam tibi concilies, atque inde sicuti
præclare optimus Regum omnium, amplissimus etiam fias. Neque enim sat
est clementem, pium, liberalemque fuisse, nisi bona fors æquissimis consiliis
tuis arrideat. Sors quidem, quæ omnia versat, & vti lubet, cæca libidine dare
cuncta, & eripere consuevit. Adisti quippe Pannonici Regni hæreditatem,
quam legitimo iure cupiebas, quod id Regnum Rege orbatum vetustis & nouis fœderum legi-
bus Austriaci sanguinis stirpem respiceret. Sed ius omne, quod præclare tuum est, immanis Bar-
barus sic intertupit, vt nouum hominem quorundam Hungarorum Procerum importuna assen-
tatione, è Præfectura Transyluanie prouectum, beneficiarij iuris nomine Pannoniæ Regno im-
poneret, & à te demum felicibus armis profligatum, in contumeliam Germanicæ autoritatis
reducendum tuendumque susciperet. Quod videri poterat ex dignitate Othomannici nominis
confirmare clientem, & Christiana simul arma toties à maioribus suis victa contemnere. Huic
namque seculo fatale fuit, vt nostrorum Regum animi veræ pietatis obliuiscerentur, exitiali que
insania inter se peruicacibus armis dissiderent: scilicet vt Barbaris veris hostibus sterneretur via,
qua illi nemine iustis vitibus obistente in viscera nostra penetrarent. Itaque virtuti tuæ tuisque
tantum opibus innixo, non inane modo, sed funestum semper fuit, cum rabida, immensarum-
que virium præualida bellua colluctari, eritque semper & miserum nobis & luctuosum, nisi Cæ-
sar frater tanquam alter inuictus Hercules, opem ferat. In dextra namque eius tam forti, quam
felici præclare sita est spes omnis parandæ incomparabilis gloriosæque victoriæ, si æquam pa-
cem pijs Regibus religionis amore dandam censeat; hisque in societatem ascitis, eorum copiis
atque opibus vii velit; sicuti Maximilianus auus tuus, summæ virtutis & pietatis Imperator ad
propulsandum tollendumque publicæ salutis periculum opus esse sapientissimè decernebat.

I O V I I Iunioris.

*Te quoque nubiferas, quæ Larius alluit Alpes,
Tot claras inter Regumq; Ducumq; tabellas
Littore Lunato Musæa Palatia seruant,
Spectandum populis Rex augustissime Regum.
O verè egregium cunctis decus addite terris,
Quam bene Pannonij cura est tibi tradita Regni,
Scilicet vt Duce te, nostris quandoque superbam*

*Emibus arceri speremus posse tyrannum;
Qui velut immissus syluis ardentibus ignis
Quum furit, insano Borea spirante, per agros,
Corripit è medio crepitantibus omnia flammis.
At tibi nec virtus, spectataq; dextera bello
Desuerit, tandemq; tuis, sic auguror, ausis
Conuerso felix studio Fortuna sauebit.*

Henricus Secundus Gallie
Rex.

D

VI Diuæque omnes te sospitent, magnanime Henrice, & paternæ virtutis æ-
mulum faxint, modò illius totum iniquæ sortis omen auertant. Ex alijs nam-
que Fortunam discas, quam non longè semper ab inuicta virtute tua abfutu-
ram experieris. Quandoquidem quæ optimo consilio prouideri queant, &
Regnis tuis præsidio atque ornamento sint, initio statim Principatus statuen-
da censueris. Primum enim omnium ærario, cuius opibus cuncta belli & pa-
cis munia constant, ita cauisti, vt Quæstorum impudentes prædas sustuleris, &
rotius propè venatorij sumptus luxuriam moderata lege correxeris, ita vt Agricolis in ipsa Regis
voluptate minimè sic lugendum; & quod integri tui pudoris est, apud aulam licentiæ muliebris
intemperiam castigaris tanta verecundiæ cura, vt matronæ omnes perillustri Reginae exemplo
(hæc enim lectissimis pudicitie moribus gaudet) suū perspicuæ famæ decus respiciant, & solis no-
bilioris elegantiæ munditijs extra suspectas dubij pudoris illecebras, pudici nominis laudè tuean-
tur. Iustitiam porro tanta seueritate colendam instituis, vt nihil apud iudicium collegia promerciale,
nihil apud Equitum ordines corruptum, & nihil denique in causa religionis deprauatum, vel pia-
culo suspectum, vel vlla ex parte supinè neglectum esse patiâre. Nec mirum est, si hos mores in te iuue-
ne veneramur, atq; suspicimus; postquam (quod est grauissimi & saluberrimi iudicij tui munus)
toti summæ arcani consilij præfeceris Carolum Lotharingie Cardinalè, singularis innocentiæ, pie-
tatis atq; prudentiæ hominem, à te propter fidem industriamq; mirificam in minore fortuna dele-
ctum. Quod verò instauratæ florentisq; militiæ interest, ipsum Annæum Memoratum, è villa sua
Centellia, vbi foemineis delationibus ac artificijs pressus importuno Reipubl. tempore iacuerat,
in aulam euocaueris, quod nemo eo sobrii constantisq; iudicij grauitate, aut perpetuo armorum vsu
castrensi

castrensiūque rerum notitia, tuendæ Gallie, & proferendo imperio Dux potior, atque præ-
stantior exoptari possit. Itaque mactæ tuæ iam bis cum in Alpibus, tum in Belgis spectata virtu-
te pernobilis Rex, perge vt cœpisti, & virtutem, & pietatem cole, vt Fortuna pudore victa, forti-
bus ausis tuis arrideat.

BENEDICTI VARCHII.

*Quid Regem verè Regem, lateq; potentem,
Præstantem bello Regem, studijsq; Minerue
Insonem addeceat, si seire Henrice laboras;
Henrice Francorum decus, ac noua gloria gentis,
Non alius quisquam citius, meliusq; potest te*

*Patre docere tuo, magnum bene consule patrem;
Patrem imitare tuū, quo nullus tempore in omni
Omnibus in rebus maior fuit, aut erit vnquam.
Ex illo virtutem omnem, verumq; laborem,
Fortunam ex alijs tantum, didicisse memento.*

Christiernus Daciae Rex.

Q

VI S neget te, Christierne mortalium immanissime, nequaquam ex merito ne-
fariæ crudelitatis dantem pœnas, non quidem à Fortuna, quæ sæpe incari, neque
diu consistere solet, verum ab ipso magno numine certissimo semper vltore scelerum,
tam diu carceris calamitate fuisse multatum? Non enim humano partu in
hanc editus lucem, sed à monstruosa terrificaque bellua (vti tuus sæpe fert glaci-
lis Oceanus) natus & educatus inter Balenas & Orcas existimari potes. Hanc liquidem stirpem

fateris insidiosis vipereisque oculis, effera fronte, portentosisque dentibus, & horrida barba humano cruore delibuta, qualem Anthropophagi Canibales apud Indiam noui reperti Orbis ferre dicuntur. Non eius utique Christierni Regis sanguine progenitus esse potes, qui uti erat egregie pius, religionis causa aliquando pedibus Romam ierit, ut sacrosancta Altaria pietatis plenus inuiseret, & Pontificem sacrorum Principem veneraretur, muneraque venerationis eximia in patriam referret, quibus tu scelestissimus nepos potirere. Desciuisisti siquidem impie atque arroganter, non quidem à Romano Pontifice (quod fortasse ferri posset) sed à Christo superisq; Diuis, ut te innocentissimorum Sacerdotum sanguine cruentares, sacrorum Aras euertes, Templorum donaria diriperes, & denique uti immanis patricida, humani generis odium parares; scilicet ut totius Daciae, Gothiae, atque Nouegiae populi, monstrum sibi regnare, non hominem indignantes, publica conspiratione rebellarent; teque eiecto, Christianum re & nomine Regem, pro impio sibi deligerent, à quo perpetuis vinctus catenis, tanquam indomita bellua clatrata in cauea seruauere. Dignus profecto omnibus tormentis atque suppliciis, & nece turpissima, nisi honos qui Caesari tibi ex matertera coniuncto, plurimus deberetur, & Christierna filiae tuae insignis pietas, quae matri quam tibi similior euasit, infelicibus Sfortiano & Lotharingio connubiis clara, te adhuc atroces retinentem spiritus, & retro carcere poenas dantem seruauissent.

PLACIDII Placentini.

Terrificâ hanc effigie, hunc horribilem tyrannum; Ad Stygios qui reboat persimilem feroci;
Dedecus hoc & Dania, dentibus is trifauci, Sanguinis hoc denique sacri cupidum sepulcrum,

In

In tabulis (credo equidem) non meminisse fas est, Ni monumentum veluti perfidia esset atur. Ingentum scilicet hic exuerat benignum, Et velut antiqua manus iam voluit Gigantum, Dum nequit alio officere hic calcicolum tonantis; Insequitur, sauit, & almos necat (heu) ministros: Templaq; sacris vacuat tum spolijs profanus. Et nisi qui fulmina torquet, populos subactos Ensis ac corde fero cogeret in tyrannum. Spiritus huic terribilis iam solium locasset.

Solymanus Turcarum Imperator.

SOLYMANO ex re feliciter prouisa, cui euentus responderit, nomen obuennisse elegantiores Turcae asserunt, secus ac patri contigisse constat, qui à contrario sensu Selymus, hoc est, mansuetus & lenis, auctorque pacis sit vocatus, quo nemo Othomannorum Principum ingenio ferocior, & ad sauitiam pronior, & denique bellicosior fuerit. Nam si memoria repetamus vtriusque res gestas, quas in Historiis enarrauimus, plus certe cruoris effusum fuisse fatebimur per octo annos, quibus Selymus imperauit, quam his triginta quibus Solymanus Imperio positus est. Hoc verò nomen Salomonem Moaicis annalibus Regem, sapientiae gloria inelytum immutatis syllabis refert. Sed Solymani, si comparare iuuat, res gestae, paternae famae nomen aequasse censeri possunt, si numeros & pondera victoriarum aequa lance expendamus. Recepta namque Syria, interfecto Gazelle, qui rebellarat, & Belgia

dum Pannonie propugnaculum cum ignominia Christiani nominis fortiter expugnatum; Rhodus manu capta; trucidatus in acie Rex Hungarus; Buda vrbs Regia bis occupata; Austriarum exercitus ad Exechium foeda in fuga caesus, atque delerus; Rocandulphi ingentes copiae ad Budam expugnatis castris superatae; contemptusque demum atque repulsus ad Pestum Germanorum exercitus; & expugnatum in oculis Strigonium, & Alba regalis eo victoriae cursu in potestatem redacta, & paulo antea Hispani in Dalmatia ad Castrum nouum strenue expugnati, caesique: & quod foedius nobis accidere non potuit, nostrae classes, quae insuperabiles videntur, ad Leucadem in fugam coniectae, Solymanum profecto neque patri ausu impari, neque profus inertem, aut gloriae mirus audium testabuntur. Quod si eius victoriae ad Orientem parvas computemus, Assyriae & Mesopotamiae Regna cum Babylonia, clarissima Orientis vrbe, & magna Memphis proculdubio aequanda, Othomannico adiecta Imperio, captae Aegypto opponi & comparari possunt: & quod ad gloriam attinet, euasitati maioris Armeniae, Mediae, Persidisque fines usque ad sinum Persicum, captumque bis Taurisum Perlarum Regia, omnibus ornamentis spoliatum, nonne Tammafum Hysmaelis filium refugientem ad montes, neque consistere, neque acie congredi ausum, se plane victum confiteri coegerunt? Superi itaque Solymano eam mentem tribuant, vt perpetuo bello vexandum Orientem, appetendamque Indiam censeat postquam nos tot acceptarum cladum minimè pudet; nec ex communi concordia de sacro bello cogitamus, dummodo hostis auersi beneficio pace frui liceat, quum huius Solymani vires eleuare, nostras iactanter esse, eius mores ineptè carpere contendimus. At ipse Turcis eius certe erit (vt illi fatentur) supra ceteros Othomannorum Principes, qui per ducentos regnarint annos iustitiae, sobrietatis, & continentiae laude clarissimus, quum nulla impietatis atque saeuitiae, sed multa religionis atque clementiae monumenta Mustaphae filio iam plane viro & nobis formidando aemulanda proponat.

IANI VITALIS.

<i>Otia quem nunquam tentarunt mollia, quae non Delitijs fregit desidia Venus.</i>	<i>Vi magna aggressus rapuit, te vindice Caesar Euasit rabiem sola Vienna suam.</i>
<i>Regnatorem Asiae Solymanum en aspice quisquis Scyllaeam ignoras terribilem ingluuiem,</i>	<i>Et nunc immitis facta truculentior Vrsa, In latebris fingit funera nostra suis.</i>
<i>Aegyptum ille inhians, inhians Indosq; Getasq; Pannoniaeq; arces, indomitamque Rhodum</i>	<i>Interea dum nos vigilantes stertimus, ille Insomnis, nobis integra Regna vorat.</i>

Andreas Auria Classis
Praefectus.

DIV te sospitent caelestia numina fortunata senex, assertae in libertatem patriae supremam gloriam in clypeo, perpetuae & inuictae Praedonum hostis, & multis mari partis victoriis celebratae. Dij superi, inquam, seruent, & in hoc viuida senectutis robore sistant. Ad praesidium namque orae maritimae Deorum immortalium beneficio natus existimaris, qui vnicus caeli nubiumque spectator, naualis disciplinae arcana huic seculo propalasti; vt doceres quibus artibus & irati maris contumeliam, & saeuientis Aeoli minas contemnere possent, qui hybernis etiam tempestatibus se fortiter committere audeant. Hoc tibi supremi laboris superest, vt pro tua vetere virtute, vigilantia, pietate, patriam, quam abolitis veterum tyrannorum nominibus, verè liberam opibusque florentem fecisti; parta civium concordia, diu serues, inculum emque & bene fortunatam faxis.

IANI VITALIS.

<i>Quem spectas barba horrentem, saeuumque tridentem,</i>	<i>Sed terra decus Ausoniae, & noua gloria Martis.</i>
<i>Imperium pelagi magna dititione tenentem Aurium est; non ille modò Lybiae, Asiaeq; Piratarum horror, & formidabile nomen,</i>	<i>Hic patriam longo concussam turbine belli Firmauit pace, & ciuiles sustulit iras. illum grata suum, Ligurum Respublica ciuem</i>

<i>Et pietate grauem, & meritis ingentibus, inter Delectos Proceres quos illa ab origine prima,</i>	<i>Excoluit celebrem aeterno sacrauit honore, Et Iouis tabulam virtutis dedicat ergo.</i>
---	---

Tammafus Sophi Perfarum Rex.

MAGNO Hysmaeli quatuor filij fuerunt: Tamma, Helcas, Becram & Somirza: sed hic Tamma communi iure gentium, quod esset natu maximus, Regnum excepit: Verum non eadem felicitate, qua pater (quanquam iisdem prope artibus id regeret) aut proferre, aut tueri potuit. Intempestiua namque fratrum aemulatione vexatus, & a Parthia Hyrcanorum lacessitus armis, Othomannica arma non diu tulit, quum Solymanus intellecta occasione, e Comagene in Mesopotamiam effusus ingentibus copiis totam eam regionem, quam hodie Diarbekham Barbari appellant, quatuor claris vrbus, & singulari copiarum omnium fertilitate nobilem occupasset. In ea enim sunt vrbes Byrrha apud Euphratem, & secundum eam introrsus Cara, Amida, & Moredinum, & Orpha, quae Edessa fuit, & quae est ad Tauri radices Bithelis. Exinde Solymanus Syriae, Iudaeae, & Aegypti Satraparum auctus copiis, Assyriae Regnum inuasit, & Babyloniae Alexandri Magni & Reginae Semiramis memoriae claram, immensa cupiditate ex tam facili victoria adiit, & in deditionem accepit, vt inde expeditus atque terribilis ad Taurisum aequata Selymi patris celeritate contenderet. Tum verò Tamma, quod viribus esset inferior, ad montana asperaque loca se subducens, & subitis incursionibus venturi, & praediorum

certaturi famam præbens, ita Solymanum spe pugnae frustratus est, ut decedente, & pabuli presum inopia, iisdem vestigiis insequeretur; adeptusq; eius nouissimum agmen ad Bithelium urbem Tauro suppositam, quum Turca propter effusas niues multis affligerentur incommodis, eorum castra per Delimenthem impigrum Ducem noctu adoriretur, & maxime cruenta caede semisopitos obrueret. Ea clade Solymanus, qui Carā Amidaē substiterat, dolore percussus Byzantium rediit, usque adeo sibi iratus, ut sperati triumpho publicæq; lætitiæ apparatus omnem reiiceret, vlturusq; contumeliam iuraret non prius se cœpto bello finem imposturum, quàm Hysmaëlis progeniem (vti Selymus pater, & auus Baiazetes statuissent) funditus excinderet. Hæc siquidem odia cum ipsa nouæ religionis dissensio, tum antiqua similtas à proauo Mahomete cum Vllumcassane concepta, in immensum extenderant. Ferebatur quoc; Tammam, quod maxime Mahometanis erat odiosum, per mutuas legationes cœcitare Carolum Cæsarem, ut Turcis in Oriente occupatis, Pannoniæ & Græciæ terra mariq; inuadendæ occasione arriperet. Tammam quoq; aliud subiit incommodum: nam ab eo Helcas germanus frater ad Solymanum Byzantiæ agentē transfugit, cuius hortatu renouatum est bellum, quo Helcas ut perfidiæ, aut stulti consilij pœnas daret, quū se bello Ducem profiteretur, non longe à Balzera, quæ est Emporium Persici sinus, interceptus est, eo successu, ut Tammam adhuc respiceret, & accersitis in auxiliū ab Indico Oceano Lusitanis aliquot sclopetariis, locorū opportunitate se defendat. Ipse roseo vultu & alacrib; oculis, dignā Imperio faciē præferet, & inter Persas, quod maxime decorum est, equitandi & sagittandi peritissimus habetur.

LAELII CARANI.

Regali Tammam Persarum sanguine cretus
Hic est, quem roseo pinxit Natura colore,

Quem Venus ambrosiæ conspersit odoribus, arma
Quem Mars bellipotens simul & Tritonia virgo
Munere

Munere bellorum, sauis instruxit & armis,
Qui quamuis odio fratrum vexatus acerbo
Hircanij, armis, clari haud benefacta parentis
Acquarū, tamen audaces expellere Turcas
Est ausus, quorum tepefecit sanguine terras.
Hic ubi iam niueo Tauri splendore coruscans
Frigoreq; argentes nocturna strage fugauit,
Restulit & magno claros ex hoste triumphos.
Immanis summo percussus Turca dolore,
Prostratas acies cum cernit milite Persa,

Sic proprias repetit sedes, & corde querelas
Sæpius effundit miseræ, & percussus ira,
Testatur diuos se vnquam linquere inausum
Inuisos donec Persas euerteris Orbe.
Ast inuicte noua Tammam virtute superbum,
In patrios iterum fines irrumperere Turcam
Si qua parte vides, armis victricibus arce,
Sterne, fugaque proculque doma; nam victor ho-
nores
Et famam claro felix equabis olympo.

Thomas Hauardus Norfoltius Dux.

Hic est ille bello inclutus, & supra omnes mortales supremo hoc infortunio miser Thomas Hauardus Surreij filius, ab Anglis de nomine eius imperio subditæ Prouinciæ Norfoltijs appellatus. Is Surreio patri operam in prima acie nauans, quū Scoti ad Floddū occiso Rege delerentur, singularē eius victoriæ laudem tulit; Rebellantē Hyberniam eō traiciēs armis perdomuit, atq; pacauit. Henrico Regi bis Gallia bellum inferētī traiciētiq; in continentē bellica laude virtutēq; animi Ducū clarissimus magno vsui fuit. Postremō eū industriæ, perpetuūq;

ELOGIORVM

officij sui fructum tulit, vt post damnatum caelumque securi Edemundum fratrem, eiusq; filiam pari supplicio mulctatam, quod Regi tot caedibus elerato infauste nupisset, turris Londinae carceri includeretur; seruaretur tamen viuus à Rege, vt in carcere Regem non omnino ingratum erga se, qui adhuc tyranni beneficio viueret, fateretur.

LAELII CARANI.

*Horrida Norforti dum tractas arma tremende
Diceris esse Deo Bellipotente satus.
Nā tua dextra graues armis quā perderet hostes,*

*Obstupere homines, obstupere Dei.
Sed magis miratur te hominesq; Deiq; tyrannum
Quam virtute vident sic cecidisse tua.*

Eiusdem.

*Lictoris rabiem Marius compefcit inermis,
Illi dum ferro colla ferire parat.*

*Pectora Norforti perterres dira tyranni
Se fedare tuo namque cruore pauet.*

Ferdinandus Toletanus Albæ Princeps.

NITERE magnanime Albane, & qui militiae vsque ad eò lætis inicitis effloruisti, perpetuo virtutis atque victoriae cursu ad summum gloriae fastigium contende, qui antiqua Toletanae familiae decora cumulatè renouas, & Hispania veterem belli gloriam asseris, benignitateque splendidissimi ingenij cunctos proceres aequas, & quosque Duces consilio, vigilantia, & ingentibus ausis antecellis. Agnoscimus siquidem, quid generoso illo tuo & insatiabili laudis spiritu petas & speres, & quid denique certissimis summorum

LIBER VII.

summorum virtutum praesidiis circumseprus strenuè euadendo consequi possis. Infira namque tibi est, & à praetis maiorum tuorum seminibus ingenta, veræ laudis verique decoris immensa cupiditas. Nam te Federici aui Baetico & Cantabrico bello clarissimi trophaea excitant, te Garziae patris Lybicus arenis insepulci manes vrgent, te Caesar ipse, cui tu maximè conspicuus, inter splendidissimos Proceres fidei virtutisque nomine delectus perpetuè adstis comes, vehementer accendit, vt nihil nisi arduum, nisi excelsum, & optimæ laudis spe plenum spectes, vnde summa petatur gloria. Hanc enim vnam ipse petit, in qua tamen pietas emineat, & amplificatae Religionis fama constet; tanto quidem studio, vt te secum rapiat, benigneque tecum suum decus communicet. Et hoc herclè multò modestius & liberalius; quandoquidem quotam suæ laudis partem tibi concesserit, quum triumphalem laurum de profligato ad Albim, captoque Saxonum Principe repudiarer, vt totum id decus à te forti ausu felicique dextra partum; praclaro iure tibi deberi fateretur. Confecisti itaque tua ingenti virtute difficillimum, atque durissimum bellum, quod auspiciis inuicti Caesaris gerebas, optima quidem spe, & singulari perseuerantia, quando semper antecursor, semper hosti proximus, semper ex tua peculiari disciplina munissimis vallatus castris, ita progredere, vt maturè obuientis victoriae fructum propè solus delibares, atque inde totum perciperes. His tuis ad incomparabilem laudem praclarè gestis, sicuti antea in Pannonia, Africa, Gallia, te effecturum promiseras, aui atque patris felices animæ iam pridem ex meritis in caelum receptæ, ita gaudent & exultant, vt te etiam atque etiam obnixè cohortentur ad concitandum Caesarem suo pro ingenio de sacri belli gloria cupidissime cogitantem. Nihil enim ei vel ad vsum rerum praesentium aptius, vel ad gloriam laudatius, vel ad spem aeternitatis omnino beatus accidere potest, quàm vt in veros hostes vniuersa Christiani nominis arma, vni præsertim inuicti, piiq; & bene fortunati Imperatoris auspiciis conuertatur.

ANDREAE ANGVLI.

*Dum cogis Fernande Scythas dare terga Vienna,
Astra suo lambit vertice Dannubius;
Et quā lentus aquas agit Afris Bagrada arenis,
Miratus dextra est celsa trophaea tua;
Terapidus tremuit Rhodanus, ter Gallia magni
Caesaris est armis quum quates salt a ferox.*

*Illius amissa Lybicus quoque Saurus in vndis
Classè, tui robur pectoris obstupuit;
Tandem Albi bello victus te sistit Olympo,
Dum duce te, Carolo perfida dona dedit.
Ergo aqua vel tellus, nulla est nō plena triumphis
Pars etiam Cæli; clare Tolete tuis.*

Muleamethes cognomento Scyriffi,
magnus Rex Mauritaniae.

MACALARI linteaque toga induitur Scyriffus, & oblongo linteolo simplicibus spiris ita caput inuoluit, vt eius extrema pars instar ingentis caudæ à dextra aure per humeros & crura ad talos vsque diffundatur. Hoc habitu Sacerdotes Aegyptios olim vsos fuisse constat, sic vt facile reat, Sacrificuli cultum inde acceptum, quem nostri sacra facientes superinduunt, & Camisum vocant. Muleamethes siquidem ob id Scyriffus vocatur, quod sacra sit stirpis, & Mahometis Pseudoprophetae sanguine progenitus. Ea vox enim Arabicè virum sanctimonia pollentem, & sacris mysteriis deditum exprimit. Quomodo autem hic magno huius seculi prodigio (quū esset Pædagogus) ad tot amplissima Regna pertenerit, breuius quàm potero explicauerim, vt hinc quoq; astrologicae diuinationi non inanem famam adstruamus, & iam sit planè perspicuum totam humanæ sortis fortunam sua auspicia è Cælo deducere. Scyriffi pater Zidamethes habitauit in Dara, quod est Regnum non procul à Staffileta regione, quæ tota palmifera est, & magno incolarum emolumento dactylorum copiam venalem præbet, qui fructus esui gratus, à finitimis vltioribusq; populis expetitur. Huius mercimonij aliarumq; rerum opulentus erat mercator Zidamethes, & prudentiæ opinione maximè insignis: sed in primis syderalis scientiæ peritissimus, vtpotè qui multa prænunderet & diuineret, profiterique auderet, vel multis iridentibus, duos se habere liberos, qui proculdubio ad Regale fastigium essent euasuri. Hi erant Mahometes & hic Scyriffus nomine Amethes, qui Arabicis eruditi literis ludum aperuerat, puerosque docebat, pari concursu quaestusque apud finitimas gentes doctrinae fama celebrati. Hos pater adnouit, vt noscendis externarum gentium moribus longinquam peregrinationem susciperent, religionisque causâ Mahometis Prophetæ templum & sepulchrum ad Mecham & Talnabim (quæ sunt in Arabia) venerabundi adirent. Quod opinio religionis mortalibus ingenta, homines ei deditos angustiores, & apud imperitos admirandos efficiat. Suscepere itaque iter, &

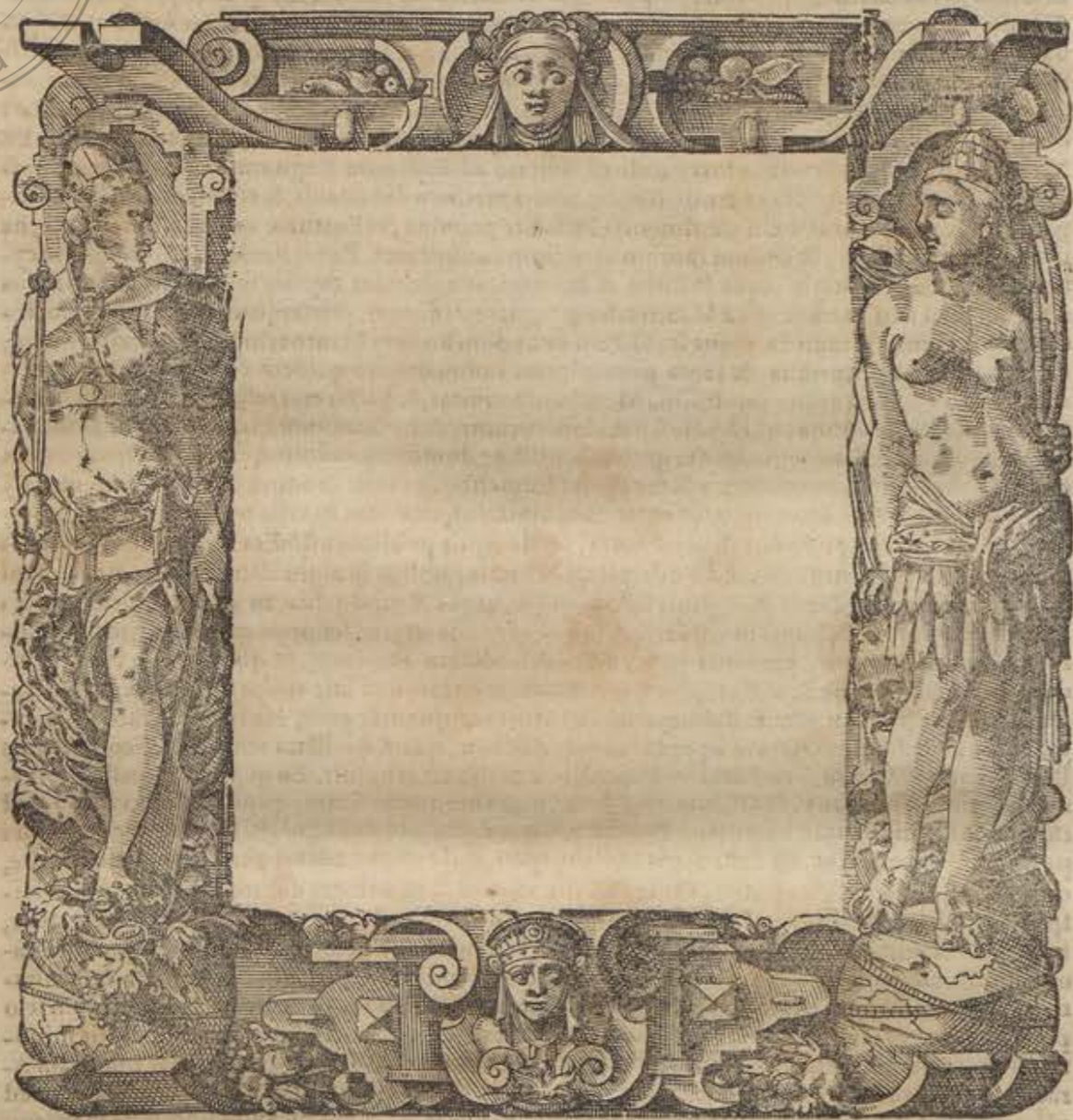
Memphim inuisere, transuere mare Rubrum, deslexereque Hierosolymas vsque Byzantium, atque inde reuersi in Africam, apud Tuncum aliquandiu consistere, ceptique sunt haberi in ueneratione apud Punicas gentes, quod essent ex progenie Mahometis, inuisissentque sacrosancta templa & monumenta Hebraeorum, atque alba veste uerentur. Mahometani siquidem eos, qui religioso uoto conditoris sectae suae Mahometis sepulchrum inuiserint, Sacrosanctos appellare soliti sunt, & eos a cultu candidae vestis agnoscunt. Ab eo tempore ingentes amicitias cum Arabibus Regulis contraxerunt, & uti erant ex paternis diuitiis maxime opulenti, ad tractanda arma transiuerunt, ut fati suis uiam aperirent. Adhaerere itaque vagis Arabibus, qui in Africa a Nilo usque ad Oceanum Atlanticum incertis sedibus vagantur, imperantque tributa Regibus, & detrectantes uenalem amicitiam, armis inuadunt: qui ut tum accidit, magnis uiribus Buccentuffum Maurocchi Regem oppugnabant. Maurocchum longe clarissima ulterius Mauritaniae urbs, quae Romanis temporibus, ut coniectari licet, Bogudis Regis fuit, distat ab Atlante triginta millibus passuum, ea camporum specie, & aquarum ubertate, qua Mediolanum florere, discedereque ab Alpibus uidemus. Sed Buccentuffus, qui ab Almanfore potentissimo Rege aliquot ante seculis occupata Hispaniae gloria inelyto, genus ducebat, non prius expugnari potuit, quam Fessanus Tingitanae & Caesariensis Mauritaniae Rex, in societatem Arabum traheretur, industria praesertim duorum fratrum, quorum auctoritas apud Fessanum plurimum ualebat. Eo itaque euentu Arabes Mauroccho potiti sunt, ut Mahometes alter fratrum maior natu Rex efficeretur, quum Buccentuffus ei se desperatis rebus certa conditione dedidisset. Sed hunc postea Mahometes perierus & saeuus in granaria scrobe immaniter necauit. Amethes autem Scyriffus trans Atlantem progressus, opulentissimae regionis Regnum, quod Susium uocant, frumento, olea, uiteque & metallis abun-

lis abundans, & Tarodentam clarissimam urbem, quae Arabum stipendiaria fuerat, occupauit. Ea regio iubatos coronatosque Leones gignit, generosos quidem & homini parentes, nisi ex pecore minoribusque feris ad alimentum praeda desit. Ab Atlante, qui est nemorosus & altissimus, & hodie mons Clarus appellatur, perpetui montes oriuntur, non secus ac ab Alpibus nostris Appenninus, longo tractu & multis flexibus in Orientem sic exporrecti, ut mediam Africam proscedant, & ab arenis disterminent. Eae namque arenarum solitudines ad ulteriores Aethiopes pertinent. Gaeterum Scyriffus non contentus amplissimo Regno, Fessani Regis & Arabum fretus auxiliis, Maurocchi Regnum Mahometi fratri inuidit, & abstulit. Ea tamen conditione, ut in Dara & Stassilite eum regnare pateretur, quae Regna paulo ante communibus uiribus occupassent. Ex Mauroccho demum Scyriffus insatiabili cupiditate ad Fessanum Regnum oculos adiecit, innoxiusque suis dolis & felicibus armis, Regem Muleamethem debellauit, & eiecit, quum illum fatigarum multis diuturni belli detrimentis Fessanus populus, ut Fortunae cederet, hortaretur, ne ruentis patriae casum, & ciuium suorum interitum conspiceret. Ea uero magnitudine animi Scyriffus undique probitatis atque iustitiae ac humanitatis gloriam captare solitus, in uictoria usus est, ut diceret neminem se apud Maurocchum regnare passurum, praeterquam Muleamethem, iocatus in communi nomine, atque ita uictum & dudum hostem Maurocchi Regem fecit, illumque eum cum liberis ac uxoribus, & regia gaza migrare iussit, magno quidem cum dolore Muleamethis, qui nobilissima atque amplissima Mauritaniae ciuitas, & patria erat relinquenda. Urbem Fessam interluit Sala amnis, qui hodie Rhazalma uocatur, & in Oceanum iuxta urbem Azamor nauigabilis defertur. Eam septuaginta quinque milibus domorum infinitoque populo frequentem esse omnes asserunt, trecentaque & sexaginta frumentariae molae in amne uisuntur, aetia machinis, quas profluentis aquae impetus rotat & euoluit. Infinitae sunt in urbe rerum fabrilium tabernae, & plura mercimonij pretiosi conditoria, certis septis publice custodita: atque item Gymnasia duo, quibus iuuentus discendis disciplinis & literis publico sumptu alitur & docetur. Fessani hospitales domos habent peregrinis suscipiendis, atque Xenodochia, in quibus afflicti morbis benignè curantur. Populus in uniuersum lussufci coloris est; sed feminae cultus elegantia, multaque lasciuia morum, perpetua ferè umbra fuscenedinem auertunt, & quotidianis choreis indulgent. Hac in urbe Scyriffus solium constituit, subnixusque suis uiribus, Tremezenium Regem Caesaris clientem eiecit. Bellum cum Lusitanis continenter gerit. Hi in ora Mauritaniae extra & intra Gaditanum fretum oppida tenent; Acillam, quam Arzillam uocant, & Septam, quae Plinio septem fratrum, à totidem imminentibus collibus, urbs fuit. Eo quidem successu, ut Azamore oppido sit potitus, & Gheum oppidum in promontorio situm, quod summa uirtute, sed infelici exitu aliquandiu à Lusitano Praefecto fuerat defensum, expugnauit. Ea uero in pugna, qua postremo Fessanus Rex est debellatus Muleboazon, qui Fessano aderat auxiliarius, ueliso urbe, quae ferè est contra Gades posita, exutus est; sic ut exul & ex uulnere dextro oculo captus, in Hispaniam refugerit; atque inde auxilia postularum in Germaniam usque ad Caesarem pertenderit, famam de Scyriffi uiribus ingentem relinquens, & admonens Principes nostros, ut mature caueant, ne is Granatae affertans Regna, alicunde traiciendi in Hispaniam occasionem & facultatem arripiat. Habuisse enim eum in acie octuaginta milia equitum, & peditum balistariorum sclopetariorumque viginti milia, moreque nostro egregiè fabrefacta aenea tormenta, maioris minorisque generis conuecta equis & curribus ad octingenta, accessuramque profecto ei infinitam Arabum & Maurorum multitudinem, si traicere mediteretur, & religionis causa bellum parer. Sed plane senem octogenarium quanquam uiridi validum senecta, & assidue camelino lacte utentem, aut sua proculdubio absument fata, aut superi ab Hispania auertent, aut ueris armatisque militibus ubique terrarum egregiè uincere assuetis, trucidandum uel uinciendum obiciunt.

ANDREAE ANGLII.

<i>Miraris mira hunc cinctum septemplici, & alba Indutum stola Regem habitu Lybico; Quid si illum nosset, atque illius inelyta facta, Facta inquam, audisset, digna duce Annibale? Hic uelut aethereum fulgur, vi Martis aperta, Regna propinqua suo subdidit imperio:</i>	<i>Masilium huic gentes, Getuli, & maximus Atlas, Et Mauriani colla dedere duces. Adde quod arma etiā Batis meditatur ad urbes, Hispano spreto milite, & Oceano. Dum parat haec magna, illi fors uirtusq; parauit Nunc Iouy calamum principis Historiae.</i>
--	--

ELOGIORVM
Ferdinandus Gonzaga.

HOC in te, Ferdinande Gonzaga Ducum præstantissime, bellicæ virtutis eximium decus refulget, quod armato præsentæque Cæsare summæ virtutis & fortunæ Imperatore cuncta castrensis disciplinæ munia obis, quum in agmine, in castris, & acie, vti collega Cæsaris iura summæ potestatis exerceas, vnde geminata laus effulget, cum meriti tui scilicet, tum iudicij Cæsaris, qui tantus ipse Imperator te vnum supra cæteros, Ducem longè optimum censet. Esse quidem egregium Ducem, vt reor, magnum est: sed opinione hominum existimari cense-rique eius maximè iudicio, qui cuncta ratione gubernet, longè maximum videri potest. Agnoscat quippe Cæsar humanarum rerum peritissimus, quo robore animi totas ardentis belli difficultates sustineas & superes, qua mentis prouidentia locorum & temporum gnarus, consilia expli-ces, deniq; qua vi lacertosi pectoris & animi in armatas hostium acies deferare. Præclara siquidem testificatione digna historis eximie virtutis & industriæ exempla in Apulia, Africa, Mauritania, Gallia & Belgio reliquisti, quum ex præfectura Siciliæ quantum tibi curæ fuerit Siculorum, ara- torumq; præsertim immunitates & commoda tueri, quantumque seditionum militum licentia immanis tibi odio fuerit, ostenderis, dum maleficos planeq; deficientes à Cæsaris autoritate seuerissimis suppliciis punires, vnde tibi Cæsar, improborum militum hostis acerrimus, aliquando gratias egerit, muneraq; rependerit, scilicet vt te Gallie Cisalpinæ præficeret, cuius procuratione
ita in.

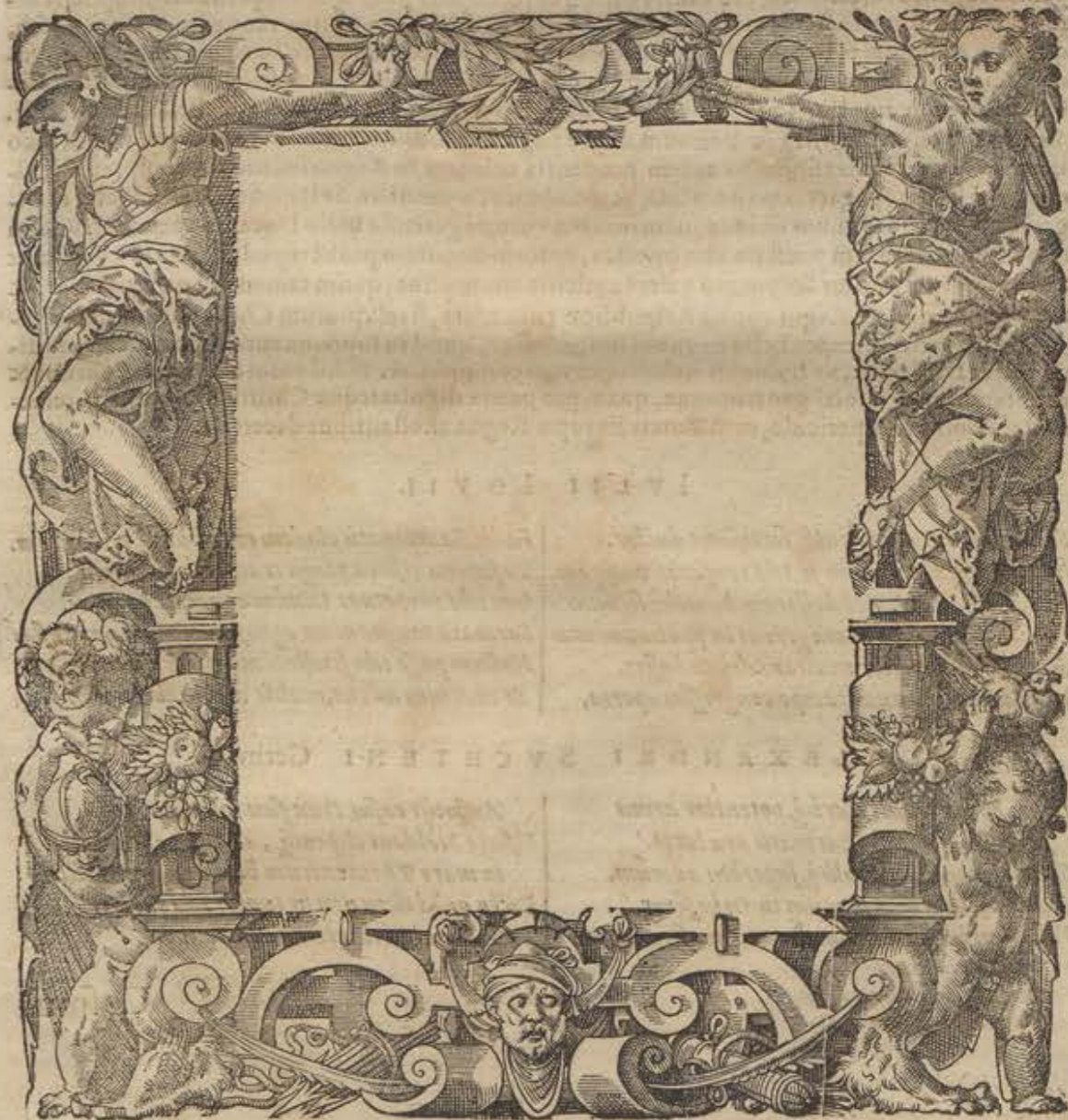
ita instituisi, vt nemini timenda belli incommoda, & nemini à quoquam eontra æquitatem iniuria sit expectanda, & te vnum maximè acrem aduersus hostes armatum defenforem, authorem tranquillitatis, & magnificentie studio præclara priuatim & publicè vrbi ornamenta parantem Insu- bres venerentur.

IULII IOVII.

*Maeste animo egregio decus in superabile gentis
Gonzage, quem tanta rapit super æthera belli
Gloria, que stabit claris æterna trophæis
Ausonios inter Proceres, & Martis alumnos.
Sic splendore nites, quantum omni sydere maior
Sol micat irradians, totum qui illuminat Orbem.
Belgica gens, Lybiæq; vrbes, Rhodanusque super-
bus,
Arnus, & ingens Danubius, Tigrisq; satentur,*

*Quantum consilio Fernandus possit & armis,
Aeternos cui bellipotens concessit honores
Militie, vt Carolo dignus, dignusque Philippo
Insubria reget in iusto moderamine gentes.
Ergo tibi partos inuictæ Marte triumphos
Suscipe, magnanime Heroum, te celsa fugatis
Hostibus assequitur celeri victoria passu.
Viue igitur felix, volitans in a nam inclita virtus
Clara per ora virum, celsum conscendet Olympu.*

Ioannes Tarnouius Comes
Polonus.

ELOGIORVM

Orti tuis religioſe ſuſceptis, vſque quaque aſpirent cœleſtia numina, m̄aſ
gnanime Tarnoui, qui hac in tabula triumphali lauro, & victricibus armis con-
ſpicuus ſpectaris, & Martio vultu illuſtre Sarmaticæ virtutis decus effers, qui
toties de Barbaris bello victor & triumphator, yberiores etiam victorias te pa-
triæ relaturum polliceris; quibus late ſummotis pulſiſque hoſtibus Lithua-
ni, Roxolani, Podolij, Polonico imperio coniunctæ gentes ſecura atque lætiſ-
ſima pace perfruantur. Nihil enim niſi magnum ingenti animo concipis; ni-
hil niſi glorioſum, ſalutare, & tibi patriæque decorum & illuſtre complecteris, vt clariffimis fa-
ctis inſitum generoſæ virtutis nomen & famam latiffimè extendas. Eo namque ſtudio in adole-
ſcentia ingenium optimis literis excoluiſti, iuuentam duriffimis belli laboribus di-caſti, vt vir de-
mum factus, totum penè terrarum orbem, noſcendis tot gentium moribus nobiliſſima peregrina-
tione circueundum ſuſciperes; adita primò Aſia Syriaq; religionis cauſa, & conſpecto mari Ru-
bro, peruagatus etiam Africæ ciuitates vſque ad Atlanticum Oceanum, vbi aduerſus Barbaros Lu-
ſitanæ Regi operam nauans, & fortis militis, & periti Ducis laudem, decoraque ſpectatæ virtu-
tis ornamenta conſecutus es. Ab hac peregrinatione notitiaque multiplici rerum bellicarum au-
ctus in patriam rediſti, quum Leonem Romanum Pontificem, & Carolum Cæſarem eſſes vene-
ratus, tanto hominum fauore, vt Sigimundo Regi commendare, & ab eo vniuerſis Regiis co-
piis præficereris, eamque patriæ præſtares operam, aſſiduis Barbarorum incurſionibus laboran-
ti, qualem aſſiſti ciues tui ab optimo ciue fortunatoque Imperatore depoſcebant. Siquidem
Moldauos Gericam gentem Petro eorum Regulo duce ad Obortinum ita proſſigaiſti, vt hoſtes a-
lioqui terrifici, & multitudine ſuperantes, Principe vulnerato, primariisq; gentis interſectis, tur-
pem in fugam conuerterentur; tu caſtris eorum & tormentis potireris, atque inde triumphali cur-
ru Cracouiam inueherere; tanto Moldauis terrore iniecto, vt Petrus renouare bellum auſus,
quum te aduerſum ſe iterum delectum Imperatorem audiret, omiſſo bello ad non iniqtas paran-
dæ pacis conditiones ſit conuerſus. Sed huic Moldauicæ victoriæ Hiſtoriis noſtris abunde cele-
bratæ, alteram amplioris proculdubio gloriæ de Moſchis ad Starodubum debellatis addidiſti.
Sæpius Tartaros, Scythas ſœdiſſimum atque læpe improuiſum hoſtium genus non vno in loco
illata cæde repreſiſti; ſingulari autem prudentia orientes in Regno ſeditiones compreſſiſti, vſ-
que ad eò late propagata fama nominis, vt inuadente Pannoniam Solymano, Germani atq; Hün-
gari Bohemi que te vnum ſibi tanquam inuictæ virtutis gerendo bello Ducem exſpererent. Verum
quod non eſſet tutam præſtare eam operam, tantum honorem probè repudiaſti, ne id ægrè ferret
Sigimundus Rex tuus Solymano veteri amicitia coniunctus; quum tamen ille paratus foret, &
reiſum, & vniuerſi Regni copias Reipublicæ concedere, ſi reliquorum Chriſtiani nominis Re-
gum arma ſacro ſuſcepto bello in vnum iungerentur, quod tu ſuprema cura concupiſcere exiſti-
maris, & Dij faxint, vt huius pij nobiliſque voti compos ſias. Nihil enim eſt magis decorum &
expetendum viro forti generoſoque, quam pro patria dignitateque Chriſtiani nominis; refor-
midato omni vitæ periculo, cum Turcis Europæ Regna affectantibus decertare.

IULII IOVII.

Salve, ô Sarmatica gentis fortiffime ductor,
Iuſtitia atq; armis, qui ſe tibi conferat vnquam,
Quum tua dat ſonitu bellorum buccina ſignum
Poſcis equos, atque arma gerens in prælia, turmas
Sternis, & armatos exultans deijcis hoſtes,
Moldauia dominum campo congreſſus aperto,
Fudis, Sauromatis cladem excidiumq; minantem.
Te ſuperis Aſtreæ plagis tranſcribit, & ipſa
Iam tibi perpetuos Diuum conceſſit honores.
Sarmata magnanime agnoſcat ventura vetuſta
Nullum poſſe tibi ſimilem monſtrari Orbis,
At tu, viuus adhuc, multis dominaberis annis.

ALEXANDRI SVCHTENI Germani.

Diues opum tellus, clarisq; potentior armis
Dat mihi natales Sarmatis ora lares.
Sicut imaginibus titulisq; ſuperbus auorum,
Sic virtute mea magnus in Orbe feror.
Vallachus imparibus quum nos inuaſerat armis
Aſpicijs ceſus Dux fuit ipſe meis.
Viſtula Moldauæ clypeoſq; arcusq; rotasq;
In mare Theutonicum barbara ſigna iulit.
Facta quod illius non ſis tum præda furori,
Tarnouio debes terra Polona tuo.

Cosmus

Cosmus Medicus Florentinorum
Princeps.

DII vota tua cumulacè impleant, magnanime Cosme, poſtquam nihil præ ter
ipſum abſolutæ virtutis ſpecimen aſpiciunt. Tales namque tibi mores natu-
ra tribuit, nuſquam hercle nouerca, vti fas eſt videre, ſed ſemper aridens & be-
nigna mater, vt gloriæ ex benefactis clariffimis que virtutibus obuientem
contemnas potiùs, quam affectes. Apud te ſiquidem pudor atque iuſtitia vi-
ger, & virtuti optimisq; artibus domi tuæ certiffimus eſt receptus. Literas
colis, ingenia foues, magnificentiæ ſtudio pulcherrimis operibus extendis.
Rempublicam potè ita gubernas, vt nobilitatem in honore habere, populum alere, & patriam
tranquillitate atque opibus florentiffimam reddere contendas. Quod verò admirabile clemen-
tiæ tuæ munus eſt, exules facile reducis, parcis rebellibus; ſcilicet vt plures domi ſint, qui tibi
plurimum debeant, & nomen tuum ſyncero maximè ſtudio venerentur. Id enim ſalutare ciues
agnofcunt, Etrufci omnes certum publicis rebus præſidium fatentur, & tota iam Italia, atque vl-
teriores gentes feliciſi tui & rectè conſtituti Principatus decus concelebrant. Perge igitur optime
Princeps, vt te ſupergreſſum humanas laudes, & beatà tua prole gaudentem, quum longa ſenectà
vitæ ſinem attulerit, ingentem animam conſpicua in ſede cœlites exceptam conſtituant, & poſte-
ritas omnis cuncta ingenij atque fortunæ tuæ monumenta æternis laudibus perſequatur.

ELOGIORVM LIB. VII.

IOVII Iunioris.

Qualis Hyperboreo latus gradientus in Orbe
Fumantes quum soluit equos, sudantiæque ora
Strymonis in ripa victricibus abluat undis;
Iam furor & rabies armorum, iræq; mineq;
Belligero cecidere Deo, tranquillus inerrans

Ore robur, placido signat sua lumina vultu;
Ille sedet lustrans oculis & mente benigna
Armiferam Thracen, defensumq; hostibus He-
brum

Prospicit, & Geticæ securâ mapalia terra,
Tum Veneris blandum pertinentant gaudia pectus,
Talis magnanimi diuino lumine COSMI

Ante alias longè radians effulget imago,
Ingentesq; gerens humeros, angustiq; membra,
Effigies vllum nunquam peritura per æuum
Vertice nudato celsum caput exerit armis;
Sydereosque oculos, regalia lumina vibrans

Pacatam sese populus spectantibus offert.
Ceu quum deposito magnarum pondere rerum
Olli tranquillam demulcent gaudia mentem,
Ingenti quum iam ceciderunt monstra ruina

Qua se deuictio mons Murlius erigit hoste;
Quum iam leta suo felix Duce Flora quiescit,
Atque Etrusca salus tanto sub Principe tuta est.

RAINERII.

Te duce, mortales que dedignata scelestos
Extulerat nuncios aurea ad astra pedes.

Aurea nunc Astrea redit, Venus ante recessit
Sacrilæga, Etrusca COSME decus patriæ.

Per quem parta quies, & pax, & copia rerum est,

Et Sophia Aonidumq; artibus ortus honos.
In falcem, duce te galea conflantur & enses,
Nec lethale sonant classica, nec litui.

Marte satus, lanum claudis, qui claudere lanum
Maiores prolem te potuisse putet?

FINIS LIBRI SEPTIMI.

ELENCHVS ILLVSTRIVM
VIRORVM, QVORVM HISCE SE-
PTEM LIBRIS EFFIGIES
representantur.

A	Christophorus Columbus	124	Iacobus Triuulcius	147	
Aëtiolus Tyrannus	27	Consaluis Ferdinandus	141	Ioannes archiepiscopus Mediolanen- sis	52
Aëtiolus Mediolanensis Princeps	49	Cosmus Medices Florentinorū Dux	257	Ioannes Auncubus Britannus	74
Albericus Balbianus	76	Cosmus Medices senior	86	Ioannes Bentiuolus Bononiensis	170
Alexander Magnus	5	D		Ioannes Galeacius Vicecomes	56
Alexander Medices Florent. Prin- ceps	208	Dauid Abyssinorum & Aethiopum Rex	233	Ioannes Maria Mediolan. Princeps	181
Alfonſus Rex Neapol.	88	E		Ioannes Medices	181
Alfonſus Ateſtinus Ferraria Prin- ceps	199	Elisabella Aragonia	176	Ioannes Vitellius Cornetanus Pa- triarcha	61
Alfonſus Danalus Vaffius	219	Eraſmus Narnienſis cognomēto Gar- tamelata	82	Iulianus Caſarinus Cardinalis	64
Aloisius Grittus	197	F		Iulianus Medices	105
Amurathes II. Turcarum Imperator	92	Farinata Vbertus	23	L	
Andreas Grittus Venetorum Prin- ceps	212	Federicus Feltrius Urbini Dux	108	Luchinus Mediolanensis Vicecomes	48
Andreas Auria Claſis Praefectus	246	Ferdinandus Rex Romanorum	242	Ludouicus XII. Gallie Rex	139
Annibal Pænus	8	Ferdinandus Correſius	228	Ludouicus Pannonie Rex	178
Antonius Grimanus Venetus	167	Ferdinandus Toletanus Alba Prin- ceps	250	Ludouicus Sfortia Mediol. Princeps	128
Antonius Leua	206	Franciſcus Gallie Rex	226	M	
Artaxerxes Rex	3	Franciſcus Alidoſius Cardinalis Pa- pienſis	135	Mahometes II. Turcarum Impera- tor	106
Aſcanius Sfortia Cardinalis	126	Franciſcus Borbonius Anchinus	217	Malateſta Balconus	157
Athila Hunnorum Rex	11	Franciſcus Buſſoniſus	80	Marcus Antonius Columna	160
B		Franciſcus Ferdinandus Piſcarus	169	Martinus Turrianus	36
Baſazetes I. Turcarum Imperator	70	Franciſcus Gonzaga Mantuanus	152	Matthæus Cardinalis Sedunenſis	33
Baſazetes II. Turcarum Imperator	136	Franciſcus Maria Feltrius	210	Matthæus Magnus	47
Balcone familia Duces	156	Franciſcus Sfortia Mediolanenſium Princeps	90	Matthæus Coruinus Pannonie Rex	113
Bartholomæus Colco Bergomas	96	Franciſcus Sfortia II.	203	Maximilianus Caſar	154
Bartholomæus Liuianus	142	Fridericus I. Imperator	21	Maximilianus Sfortia Mediolanen- ſis Princeps	192
Baſilius Moſcouie Princeps	204	G		Muleamethes Scyriſſus	252
Barnabas Mediolanensis Princeps	54	Galeacius I.	48	Muleaſſes Tunetanus Rex	235
Braccius & Sfortia	79	Galeacius II. Mediolan.	53	N	
C		Galeacius Sfortia	98	Narſes Eunuchus	14
Caſar Borgia Valentinus	130	Gaſto Foiſſeiſus	138	Nicolaus Verſinus Petilianus	132
Camillus Vitellius	118	Gattamelata, Eraſmus Narnienſis dictus	82	Nicolaus Picininus	83
Campſon Gaurus Aegypti Sultha- nus	144	Georgius Caſtriotus Scanderbechus	94	Numa Pompilius	2
Canis Scaliger	41	Georgius Fraiſbergus Germanus	185	O	
Carmagnola	80	Gothifredus Bolſoniſus	17	Odertus Fuſius Lorrechius	187
Carolus Aurelianus Franc. Regis ſi- lius	218	H		Otho Archiepiſcopus Mediolanensis	46
Carolus Borbonius	183	Horatius Balconus	157	P	
Carolus Burgundie Dux	101	Hariaſenus Barbaruſſa	225	Pandolphus Petrucciſus Senenſis	172
Carolus Magnus	15	Henricus Gallie Rex	242	Paulus Balconus	156
Carolus IX. Gallie Rex	116	Henricus II. Anglie Rex	221	Paulus Vitellius	117
Carolus V. Imperator	240	Hippolytus Medices Cardinalis	201	Petrus Medices	121
Caſtrucciſus Caſtracaniſus	37	Horucciſus Myſylenus	223	Petrus Nauarrus	190
Caytheinus Memphiticus Sulthanus	110	Hyſmaël Sophus Perſarum Rex	165	Petrus Soderinus Florentinus	174
Celebinus Turcarum Imperator	73	I		Philibertus Auranſius Princeps	194
Chriſtiernus Daciae Rex	243	Iacobus V. Scotiae Rex	218	Philippus Mediolanensis Princeps	60

INDEX IMAGINVM.

Table with three columns listing names and page numbers. Includes entries like Pompeius Columna Cardinalis 196, Selymus Turcarum Imperator 159, Thomas Hauardus Norfolkij Dux 249, etc.

Libuit hic grata commemoratione eorum etiam nomina subycere, qui versibus elegantissimis haec Elogia vel illustrare, vel ornare voluerunt.

Large alphabetical index table with columns for names and page numbers. Starts with 'A' (Adamus Fumanus Veronensis) and ends with 'P' (Ptolemæus Gallius Comēsis).

In curanda hac editione non paucas diligentia operas praestitimus. De unico vero errore monendus est, benigne Lector, ut affigiem Ant. Grimani fol. 168. quaras apud nomen Andr. Gritti inferius fol. 212. ibi vero postea superius restitui.

INDEX RERVM ET VERBORVM IN PAVLI IOVII ELOGIORVM LIBROS DE VIRIS ILLVSTREBVS IN RE MILITARI BREUITER COLLECTVS.

Table with three columns listing names and page numbers. Includes entries like Aconius Trivultius 147, Aelius Vicecomes magnificus edificij 49, Aetius Aetius 29. 31, etc.

Saiates IV. Othomannorum Princeps 70
Saiates Hildrim appellatus ibid.
Saiates in Venetis 137. quid eius eris pueri 138. à Tamerlane captus 69
Saiates pugnatur cum Tamerlane sententia 68. miseria 72
Saiates II. ingenium optimum 136. Victoria ibid.
Saiates humanitas in Regem Galiam 72
Saiates filij 74
Baldunus Gottifredi frater 19
Baleonum primus Malatesta 156
Baleonum familia vnde ortam habuit ibid.
Saiates uxores 206
Barbarus victor classium Christianorum 216
Barnabas Vicecomes pugnax 75
Barnabas Vicecomes Martialis & crudelis, venator binas miriadas canum vicium alebat 54. proli numerosa vi prouidit 55. à nepote captus cori traditur ibid. eius effigies 56
Bartholomaeus Coleonus in carcere 96
Bartholomaeus Coleoni belli peritia & virtus ibid.
Bartholomaeus Coleoni tempore ridenda praelia 98. aedificia 97. aenea statua 98
Bartholomaeus Linianus ab Vrfinis Romanus adoptatus 142
Bartholomaeus Luanus genus 142
Bella per externos in Italia gesta 75
Beatrix Tenda 59. Philippi Vicecomitis uxor ibid.
Bellugian 233
Benedictus XI. Papa 35
Bentiuolorum domus destructa à fundamentis 171. fiboles ibid.
Bernardus Bandinus 104. Sicarius truncatur ibid. cum Antonio Volano terrano ibid.
Bernardus Curtius perfidus 129
Berthancor Gallus Fortunatarum insularum repertor 130
Biraga familia 31
Bina antiquitas Bibriacum 83
Blanca Philippi Vicecomitis filia spurua Francisci Sfortie uxor 59
Blasius Magares 114. Bobemos superat ibid. ab Helmetijs superatur ibid. credulus & suspicax 155
Bona Ioan. Galeacii Sfortie filia 178. Regi Poloniae nupta ibid.
Bonentes Pisanus ab Pugnacione interfectus 36
Bonifacius Vicecomes perfide Franciscum Sfortiam vulnerat 204
Bonifacius nobilis, sed factiosus Princeps 33
Bonifacius Anagninus Anagninae à Sara capitur 34
Bonifacius Columnensibus insensus 34. Guelpibus fauet ibid.
Bonifacius Malefacius appellatur 36

I N D E X.

Bonifacius Caeslini Pontificatu abdicatum in carcere necat 33
Bonifacius rabie moritur 35
Bonifacii ambitio peruersa 33. astutia 35
Bosius Douariensis 31
Bosnam quis cepit 72
Braccius & Sfortia amici & hostes 78
Braccius praesagio territus 80. eius mors & sepultura ibid.
Braccij & Sfortie genus 78. ingenium ibid.
Braccij miles 96. egregia in Gallos uictoria ibid. quibus militauerit 97
Buccicaldus Gallus 58
Bugea urbs 190
Bulbinus 14
Bulbinus mors & res gestae ibid.
C
Abrius Fundulus 57
Caedes millium aliquot 92
Caelestinus Papa Eremita in monte Garzano 33. inter Sanctos relatus 35
Caelestini Papae simplicitas 34. sanctitatis opinio ibid.
Cesar Borga uirum semine procreatus 130. corpore ualidus ibid. Pises legum studiosus 130. Cardinalis ibid. fluxa fidei, fratrem uigulat ibid. uxorem Gallam docet 131. seuis in omnes ibid. Venesicis seipsum & fratrem infecit 68. captus euadit ibid. quos necauerit 188
Cesar Petruccius Vexillifer Florentiae 105
Cesarina familia Romana 63. eius insignia & Romae dignitas 63. 64
Calatini defectio ad Gallos 129
Caliphas Rex Egypti à Christianis uictus 19
Camelopardali descriptio 112. Vbi capitur ibid.
Camillus Triuultius 148
Camilli Vitellij mors 118
Campobassi Neapolitani perfidia 102
Campso Gaurus Egypti Sulibanus 144. proditur ibid. ab equis teritur 145
Campsonis Gauri genus 144. & uirum ibid.
Canis quid significet, & vnde dicatur 41
Canes Cathanius 68
Canis Scaliger Veronae dominus 41. eius virtutes ibid. sepe bonam, semel aduersam fortunam in bellis expertus ibid. Patavium cepit ibid. item Taruisum 42. cur magnus dicitur 41
Canis & Actiolani contraria ingenia 42
Canis regia illustre hospitium domicilium ibid. effigies 43. mors 42
Canibales 125
Capena porta 61
Carceres ab Actiolino aedificati 68
Cardinales duo Columnenses 24

Carmagnola quis, & vnde 80. eius militaris uirtus ibid. fortuna ibid. mors capitali supplicio 81
Carolus Magnus Florentiae instaurator 101
Carolus Burgundiae Dux 101. ferocia ibid. in Heluetios ducit ibid. tertio vincitur, & occiditur 102
Carolus Bourbonius Regem Franciscum capit 185. Comes stabili creatus 183. Caesaris sororem amicitia ibid. Lanoum ad singulare certamen praeuocat ibid. Romam expugnat ibid. iclus moritur 189
Caroli Bourbonij lenitas & inconstans 183. pater ibid. coniuratio 184
Carolus Aurelianus Regis filius 218. Caesaris gener designatus ibid.
Caroli Magni opera bellica 15. effigies arca vbi ibid.
Caroli Andionini ingenium 44. eras delicias ibid. & 45
Caroli IX. uirtus 117. res gestae in Italia ibid. effigies 116. uita breuis 117
Caroli Burgundiae Ducis cadaver à quo cognitum 96. eius sepulchrum ibid. filia Maximiliano nupta ibid.
Caroli V. Caesaris laudes 240. 241
Caroccium quid 25
Cassania 68
Cassinas ibid.
Castellina Becaria 59
Castilionea familia 31
Castrum nouum in Rizenico sinu caputium 216
Castrucius parua pile lusu excellens 38. qua occasione militia se addidit ibid. discipline militaria reuocatur 37. 39. fraude captus 37. è carcere eductus Princeps saluatur ibid. qua occasione Princeps in patria fieret 39. Lucensium, Lanouensium & Pisanorum Dux appellatus ibid. Gibellinus Lucae restitutus 36. Gibellinae factionis Princeps 39. Pistorium occupat ibid. Romanorum aemulator 39. iterum triumphatus, moritur 40. prodicione Pistorium amittit ibid. Vi recuperat 41
Castrucij patria & familia 38. parentes ibid. militia felicia tyracina ibid. & 39. auctoritas ibid. Gauleatiam carcere liberat 43. constantia 40. gloria ibid. insignia uindicta 38. federati 39. fortuna 38. triumphus Lucae habitus 39. effigies 41
Catharina Medices Laurentij filia 123
Caythbeius natione Circassus 110. Egypti Sulibanus conditione seruus ibid. Rex & Sulibanus iii. coniurationem difficit 112
Celebinus

Celebinus 73. formosissimus ibid.
Celibini fortuna ibid.
Cepinus Petilianus 144
Ciccus Ascalanus ab Inquisitoribus combustus 45
Ciccus Simonita 129
Circassus situs 110
Circassij ibid. Christum Deum adorant ibid.
Cithraca emporium celebre 68
Clarix Vrfini Laurentij Medicis uxor 121
Classis Veneta & Caesaris cum Turcica ad Prouisam 216
Cognomina quaedam vnde desumpta 41
Cola Montanus Ludimagister 100.
Columna oppidum 34
Columnensium oppida à Bonifacio desumpta ibid.
Columnatum 74
Columbus à Liguribus uenerandus 125
Columbi nauigatio ibid. secunda nauigatio ibid.
Comenses in Sfortianos humani 129
Concilium Basiliense à Papa damnatum 65. Florentinum ibid. Pisanum 175
Concilij Basiliensis exitus 65
Concilia Papis quid censeantur ibid.
coniuratio in Medices 105
coniurationis in Galeacium Sfortiam cause 100
coniuratio in Actiolinam 30
coniuratores in Galeacium Sfortiam 100
Consaluis Ferdinandus cur Magnus appellatus 141. inter duos Reges uenat ibid.
Conradus Landus perfidus 127
copiae quae Romam caperunt 195
Corbana uictoria à Christianis 19
Cosmus Medices Florentiam aedificans & artibus decorauit 86. sapiens habitus ibid. in carcerem ex insidia ductus 87. arte & largitione liberatus in exilium mittitur ibid. Venetis excipitur ibid. Florentiam reuocatus Pater patriae appellatur ibid. aduersarios in exilium agit ibid.
Cosmi Medicis diuitiae & sumptus 87. 88. uxor, progenies ibid. etas, mors & sepultura ibid. epitaphium ibid.
Cosmi Magni Ducis Florentini uirtus & ingenium laus 257
Christianorum lenitas in sila 65. perfidia pena ibid.
Christierni Regis Daniae uirtus 243
Christophorus Columbus noui Orbis repertor 123
Christophori Columbi patria ibid.
Christophoro Columbo de expeditione contradicitur 124

I N D E X.

D
Damasus arx Tamerlane resistit 69
Dantes Florentinus exul apud Scaligerum 43
Darienensis insula 125
Dauanti Vastij aduersus praelium 220. mors ibid.
Dauid Abyssinorum Rex, sive Praetorianus 233
Dauid Conerus Cardinalis Scotus interfectus 214
Derbenbium 110
Dialarius 110
dies fasti & nefasti à Roma constituti 3
dimicatio triduana ad Mamphim 147
disciplina grauis ubi corrupta 3
disciplina militaria in Italia interitus 37
Donatus Lectius 20
Drylus amnis 95
Dultibes Caithboij uxor 112
E
Elephas perdomitus in Italia 112
Elephantis descriptio 151. mors ibid.
Elisabella Aragonia Mediolani Princeps 176. uirilis animi ibid. impudica 178
Elisabelle Aragoniae mors ibid.
Emanuelis Lusitani Regis munitio Romanam missam 155
Emissarium ex Ticio Martinus Turrianus fecit 31
Epigramma & effigies 32
Equites à Romulo instituti 1
equorum bluestrium signa, uires & uenatio 166
equorum bluestrium nomina 157
Erasmus Truultius 147
Eugenij Papae prudentia 65
Eurelij 71
Exarcola quid 92
expeditio secunda in Syriam 20
exercitus Christianorum in Syriam 18
F
Fabritius Peregrinus Parmensis 8
Facinius Canis 57
factio Medicea à Soderino offensa 175
Farganaccia Morio Florentinus 87
Farinata uirtus 23
Farinata Guelpibus metuendus 24. exul Senus ibid.
Farinatae dotes 26. pietas in patriam ibid. humanitas in hostem ibid. sapiens consilium 25. cum Scipione Africano similitudo 26. eius effigies 24
Ferrari fortanatum 72
Ferrucius ex Mercatore Dux exercitus 196. captus interfectus ibid.
Ferdinandus Aragonius crudelis 91
Ferdinandus Daualus Piscarius insignis Dux 39. eius vitam Iouis descripsit 169
Ferdinandus Cortesius Columbi Ligur

ris aemulus 228. Messica Regna inuenit ibid. eius casus & res praclare gestae 228. 229
Ferdinandi Regis laudes 242
Ferdinandi Gonzage laudes & uirtus 254
Ferdinandi Coraube pietas incomparabilis 188
Ferdinandi Albani Ducis laudes aduic iuuenis impares uirtuperij iam senioris facti 250
Filippus Rex Galliae à Pontifice excoatus 68
Filippus Vicecomes captus Papae uice Princeps fiat 59
Filippi Vicecomitis insignis liberalitatis 60. eius effigies ibid.
Filippi Vicecomitis clementiae gloria 89
Florentiae restaurator Carolus Mag. 15 Florentini Carolus Roberti filium in Demianum postulant 45
Florentios Draconis appellatam 125
fadus Laice festum 129
faudus à Christianis à uobore Pontifice cum Turcis fractum 66
Fortebraccius 83. Pontifici insensus ibid.
Fortebracciorum familia ibid.
fortuna Alexandro Magno fauet 5
fortuna in Mamaluchorum imperium euerendum 146
fossionae Papiriana olim 37
Franciscus Saluatus Archiepiscopus Pisanus 103
Franciscus Turrianus 57
Franciscus Paetus 103
Franciscus Gonzaga Venetorum imperator 132. capitur 153. magnificus 132. ibid.
Franciscus Gallie Rex I. quibus dotibus ornatus 226
Franciscus Sfortia primus nominis patrum heres & uirtutis 90. Filippi Vicecomitis gener ibid. imperij heres ibid. clemens & moderatus ibid. suis & hostibus uenerabilis 91. sine literis licentiam amantissimus ibid. arcem Mediolani aedificauit ibid.
Franciscus Sfortia II. erumnosus Princeps 203. uulnere appetitus ibid. bella tria conficit ibid. Regno à Cesare restituitur 204. uxor datur, & moritur ibid.
Franciscus Bourbonius Anichianus 217. Dux prius, quam miles ibid. Casafarianas copias profugit ibid. ad triumphum domum reuersus casu, aut consilio occiditur ab Henrico 218. hunc populus luxit ibid.
Franciscus Maria Feltrius Dux Urbis 210. uirtutis ibid. Alia

I N D E X.

dosum Cardinalem occidit, Gallos
ram it pendia fecit, principatum
recuperat 211. ei milites fauent
ibid. a Venetis copijs praeficitur 218
Francisci Gonzaga inq. niam 153. et
quorum stadium, ibi 21
Francisci Sfortiae Isabella filij casus
177
Francisci Androsij Cardinialis vita im-
proba 134. mors turpissima 136.
occiditur a Felicio ibid.
Fridericus I. unde Oenobarbus dicitur
21
Fridericus Caesar I. quibus copijs in Sy-
riam traiecit 22
Fridericus Faltrius 108. Franc. Sforti-
ae discipulus ibid.
Friderici nominis etymologia 21
Friderici Lanini magnitudo 22
Friderici in Italiam & Romam aduen-
tus ibid. bella & res gestae eius in
Italia ibid. cum Pontificibus sis-
milius ibid. mors 23. statuae &
effigies ibid.
Friderici Feltrij laus militaris 108. 109.
aedificia 109

G

Gabinianum captum Aurantij
Ferracij morte celebre 196
Galeatus I. bello & visa splendore in-
signis 48. invidiam in carcerem du-
ctus ibid. emissus ibid. exul mor-
tibus ibid.
Galeatus II. Vicecomes forma prae-
stantis 53. edificij magnificus ibid.
militiae peritus 53. Ticini arcem
aedificavit, & Ticino pontem impos-
uit ibid. Gymnasium instituit, &
Bibliothecam nobilem ibid. Pars-
eos maris circumdedit ibid. eius
effigies ibid.
Galeatus Sfortia fortunatus & miser
98. miles in Gallia ibid. regalem
fastum servavit ibid. quibus de-
lectaretur 100
Galeatus Sansseverinus literis decen-
tius 129
Galeatus I. effigies 48
Galeatus Sfortiae magnificentia 99. si-
lertia 100
Galeatio Sfortiae illustre Coleo 97. do-
na a Salebano missa 112
Galeatus Furmanus strangulatus 111
Galli ad Neapolim peste absumentur
195
Gallorum in Regno Neapolitano fors
tuna 117
Garzas Toletanus 190
Gastonis Fosseyi virtus 133. & victo-
ria fore incredibiles ibid. Rhauen-
ne victor occiditur ibid.
Gattamelata Venetorum imperator 82.
Braccianae factio ibid.
Gattamelatae cognomen ibid. mors
83. statua posita ibid.
Genes Turca Balazaris frater capiens
137

Gemis Turca pragens de ludis eque-
stribus sumentia 218
Gensbra Ioan. Bentiuoli vxor 171. in
perij auda ibid.
Gentilis Bellinus Pictor 108
Genuensia a Vicecomibus rebellant
60
Georgius Poggiabraccius Rex Bobes-
mie 114
Georgius Fraispergius Dux praestan-
tissimus trecentus 185. Carolo
V. fidelem operam praestitit ibid.
paralyti percussus 186
Georgij Fraispergij praelia fortiter des-
pugnata 185. odium in Pontificem
& dira vox ibid. liberi 186
Georgij Castriothae virtus & felicitas
95. disciplina militaris ibid. des-
lectus, memoria & pictus 96. effi-
gies ibid.
Gherardus Camposampetrinus 28
Gherardus Lupidius Lucensium Capi-
taneus 36
Graecorum & Latinorum concordia
66
Gebellini Proceres 40
Gibellinorum & Guelphorum funesta
nomina quando incepta 24. fune-
sta victoria 36
Gibellinorum & Guelphorum exasper-
rati animi 39
Gibellinorum foederati ibid.
Girapolis 190
Gottfredus Bolionensis cuius familiae
17. Christi militum professus, ibid.
expeditionis Hierosolymitanae Capis-
taneus ibid. Rex appellatus 19
Gottfredi effigies ibid.
Gristus obsessus capitur 197. capite
truncatur ibid.
Guelphi & Gebellini ad Montecatini
36
Guelphici ibid.
Guelphi victi ad Altopassam 39. Lu-
ca pelluntur 36. ad interuentionem
delentur 26
Guelphorum exercitus 40. foederati
39. familiae Florentiae 24
Guido Guerra 132
Guido Lufignatus Hierosolymitanus
24
Guido Nouellus 26

H

Hariadenus Barbarossa 70. pis-
cata 224. Tuneti Rex ibid.
a Carolo Cesare expulsus ibid.
Bassa creatus in Gallia clasius prae-
fectus 225. 226
Hebraeos cultum a Persis accepisse 3
Henricus Castrucij filius 41
Henrici II. Regis Angliae dotes 222.
vitis & victoriae ibid. vxores &
libido ibid.
Henrici II. Regis Galliae laudes & ad-
virtutem adhortatio 242
Hermes Bentiuolis 171
Herus virtutis & fortuna 90

Hieronymus Riarius 105
Hildides Athibae vxor 11
Hippolyti Medicis Cardinalis pictura
201. ingenium ad omni in virtutem
ibid. Poeta Etruscus, Phonascus,
Organista, Citharadus, Lyristes, Fi-
stulator, Tibicen, Timpanista ibid.
Hippolyti Medicis studia & magnifi-
centia 202. dominandi libido, ibid.
familia, fortuna, mors ibid.
Hispani venales 209
Hismael Sophus Vssioncassani nepos
165. equitandi & sagittandi peris-
tita ibid.
Hismael cur in constante aetate mor-
tuus 166. res gestae 165
Horatius Balconus scelus & factiosus
138
Horae 68
Horuccius Pirata Rex ex infima forte
223. interficitur ibid.
Hylon 132

I

Iacobus Picannus 61
Iacobus Picinnus Fr. Sfortiae gene-
ratar 84. 91
Iacobus Triueltius in pugna Tarrensi
147. Gallis operam navat ibid.
Marscalcus creatus 148. in pug-
na semel tantum superatus ibid.
literarum appetentissimus ibid.
Musochij & Paglebani dominus
ibid. in Gallia moritur, & Medios-
lan. tumulatur 149. Guelphae
Etiois 143
Iacobus Poggij Poggij docti filius
104
Iacobus Paktius 103. Cacodemoni se
deuocet 105
Iacobus Scotiae Rex occiditur 141
Iacobi Triueltij parum liberalis facies
147. patria & pater ibid.
Iacobi quinq. Scoti Reges 213. quos
tuor interfecit ibid.
Ianus Doctus Sicarius 199. dilania-
tur ibid.
Iani Templum a Numa conditum 3
Ianzeronum nomen 92. institutio
ibid. eorum numerus ibid.
Iaxartes annis 131
illustres viri in triumphum ducti a Cas-
struccio 39
imaginis Artaxerxis certitudo 3
Imans mons 68
Imperatores Orbis duos maximi ibid.
vbi pugnauerunt ibid.
Imperatores exercitus qui Venetis plas-
ceant 82
Imperij legitima iura vbi petenda 1
Insula Guadalupea 125
Insula Hispaniola ibid.
Insula Cuba ibid.
Insula Fortunata a quo reperta 124
Isabella Gonzaga 8
inuidia virtutis infidiatrix 9
inuidia Cosmus Medices in carcerem
ducitur 87

Ioannes

I N D E X.

Ioanna Regina Neapolitana impudica
88. Alfonso filium adoptatum
hostem declarat ibid.
Ioannes Vicecomes Archiepiscopus Flo-
rentinis cur bellum mouit 52. pon-
tem luculentissimum ad Leucum ae-
discavit, Cardinalitiam dignitatem
cur renuit 53. eius effigies vbi in-
ueniatur ibid.
Ioannes Galeatus Vicecomes omnium
Principum opulentissimus, quam la-
te Regnum eius patnerit 57. eius
mors & effigies ibid. & Regni in-
dyuinas distractio 58. grauissi-
mus Princeps 77
Ioannes Acutus Anglus 74. Viceco-
mitum miles & gener 75
Ioannes Cosmi Medicis pater 86
Ioannes Galeatus Sfortia veneno sub-
latus 176
Ioannes Maria Vicecomes seuus 57.
abominandus ibid. occiditur in
Templo 586. eius effigies ibid.
Ioannes Bentiuolis tyrannus 170
Ioannes Medicus Leo X. Pontifex crea-
tus 123
Ioannes Medicus armipotens, facundus
181. eius genus 190. educatio ibid.
militaris laudis cupidus ibid. ope-
ra militaria 182. interficitur 183
Ioannes Humiades clarissimus in ars
mis 113. natione Dacus ibid.
Ioannes Zapolus 198
Ioannes Vincatus 57
Ioannes Vitellius 117
Ioannes Vitellius Cornetanus 60. ex-
pediti ingenij & gloriae audax, ibid.
Pontificis gratiam cur amittit 62
Ioan. Vitellij Cornetani ambitio ibid.
capitur fraude ibid. & 63. hos-
nores 61. crudelitas 62. scemina
in Regem Neapolitanam ibid.
Ioan. Aucti praestantia in bellis 75.
militares eius asupali ibid. sepul-
tura eius 77
Ioan. Humiadi filij 113
Ioan. Tarnouij Poloni laudes & virtus
255
Ionij libellus de Origine Turcarum 72
Italia quandiu externis Dominis ser-
uierit 37
Italiae totius status 122
Iulius Pontifex cur Soderino insensus
176. Didactura excludit ibid.
Iulianus Caesarinus Iurisconsultus &
Cardinalis 64. 65. Legatus in
caussa Husitarum 65
Iulianus Caesarinus Legatus in Conci-
lio Basiliensi ibid.
Iulianus Medicus Clementis Pontificis
pater 96. quibus moribus praedi-
tus ibid.
Iuliani Caesarini Epistole ad Pontifi-
cem 65. mors 66. effigies 67

L

Ladislaus Rex veneno sublatus
113

Ladislaus Humiades ibid.
Ladislai pax cum Turcis facta 66
Laurentius Medicus se defendit a coniu-
vatis 105
Laurentius Dux Urbini 123
Laurentius Principis percussor 209
Laurentio Medici dona a Suliban' mis-
sa 87
Lazarus Serbia Despota 71. expellit-
tur 92
Leges dare verè Romanum 1
Lenares nocturni vbi adorientur 125
Lentigesta Maleasis mater 235
Leo Pontifex Athibae ferocitatem mis-
tigat, & cur 11
Leuthares 14
Leutharis mors & res gestae ibid.
Ligninus Gallorum Dux 129
Ligures in Thraciam primi Tarca-
traieciunt 71
Ligurum & Venetorum laus 19
Linternum Scipionis exilio & sepultus
ra nobile oppidum 9. cur Patria
appellatur bodie ibid.
Literae Graecae & Latinae Florentiae
quando floruerunt 122
Liuianus in agro Pisano susus 143.
ad Abdum ibid. Venetorum Dux
ibid. captus in carcere committaria
scribit carbone ibid. ad Mediolan-
num victor ibid. moritur 144
Lionettus Clarentiae Regulus 74.
eius mors 76
Lotharingie domus nobilitas 214
Lotbrechius contra Aurantium missus
195
Lotbrechij fratres Duces bellatores 187.
cadaver & sepultura 188
Lucentes discordes 35. in Pisanos
ibid. Pisanos imitati Vgucionem
excludunt 37
Lucinus Vicecomes pugnax 51. bel-
la per Legatos gerit ibid. in praes-
lio vulneratus ibid. Pater pas-
triae appellatus ibid. nepotes coniu-
ratos exilio multat ibid. Pars-
mam coemptam imperio adiecit 78.
podagra vitam finiuit. ibid.
Ludouicus Sanctus Rex Galliae 45
Ludouicus Bauarus Caesar rapax &
effersus in Italiam vocatus 39. Me-
diolani coronatus ibid. & 42. a-
narus & ingratus 48
Ludouicus Sfortia dissimulator, facun-
dus, facilis 128. prudentia clarus
habitus 129. Dux declaratus. ibid.
Heluetio habitu capitur 130. in
Galliam ductus carceri deditur
ibid.
Ludouicus Pannoniae Rex 178. eius
genus & natiuitas ibid. vxor
ibid. sterilitas ibid. expeditio in
Turcas & mors 179. sepultura 180
Ludouicus Aurelianus in carcere 116.
Sfortiae infensissimus ibid. Ludou-
ico Sfortiae hostis 129
Ludouici Galliae Regis XII. ingenium

139. iustus & parcus 140. inexte-
rabilis & senior ibid. in miseris
inmisericos ibid. Pontifici in sen-
sus ibid. eius victoriae ibid. 72
xorem ducit Anglam, moritur 141.
Ludouici Sfortiae ingenium 128. anis-
mi fortitudo 130. impia consilium
129. fuga ibid.
Ludouico Sfortiae Moro cognomen 128
Ludouica Francisci Regis mater 184

M

Mabometes Caithbey filius Rex
Aegypti 112
Mabometes Cyraus 205
Mabometes Alexandro Magno par 106.
eius filius ibid. Athos 107. Na-
ualia primus instituit ibid.
Mabometis imago 108
Malatesta Balconus dominatum Per-
siae recuperat 158. Venetorum &
Florentinorum Dux ibid.
Malpaga 98
Malucij Bentiuolis infensi, perduntur
171
Mamaluchi Turcas adorti 111
Manfredus Neapolitanus Rex Gibel-
linus 25
Marcus Craiucius 71
Marcus Vicecomes familiae dedecus 51
Marci Antonij Columne animi & cor-
poris pulchritudo 160. educatio &
militiae tyrocinium ibid. infortu-
nium 161. Prosperi Columne ex-
fratre nepos ibid.
Marescoti a Bentiuolis iugulati 171
Marinus Scodrensis Historicus 94
Martiani Caesaris visum 11
Martinus Turrianus 30. cognomis-
ne Gigas 31. nobilitatem subegit
ibid. Pater patrie & Dictator
ibid.
Martini Turriani studia ibid. & ar-
tes 32. effigies ibid.
Massa Trebaria 35
Mastinus Scaliger, Canis filius 42
Matthias Coruinus Regum decus 113
Matthiae Coruini genium 114. studia
& effigies ibid. fortuna 113. ele-
ctio ad Regnum 114. bella gesta
ibid.
Poggiabraccij filia Matthiae Cornini
desponsa 114
Matthaeus Magnus Vicecomes 25.
consilio & prudentia valuit ibid.
patria cecidit, restitutus ibid. exe-
cratus a Pontifice sepulchro caruit
34. eius effigies ibid.
Matthaeus Langus Sedanus Cardina-
lis 162
Matthaeus Langus literis operam d. &
ibid. Episcopus & Cardinalis 162.
miles strenuus Gallo insensus ibid.
Papae fautor ibid.
Maximilianus I. vir militaris 155.
peccanie contemptor ibid. sempit-
indignus ibid. Burgundicam Re-
gnam in dotem accepit ibid. Bru-

ge cum uxore captus ibid.
 Maximilianus Sfortia Regna restitutus 192. infans similis ibid. fratrem cur oderat 193. ab infamia conuuluit ibid. victoria potitur 127. deditorem facit ibid. moritur in Gallia ibid.
 Maximilianus I. pater 154
 Medices inter se discordes 122
 Mediolanum aratro profectum à Friderico I. 22
 Mediolani tres Archipresules 31
 Mediolani arx à quo edificata 91
 Memphis imperij fines 111
 Mestibes Paleologus 108. Rhodum infeliciter tentat ibid.
 Michalogli 71
 Michael Zilagus 114
 Mœcenes insula 199
 Mons Graius 129
 Mons Politianus Florentinis à Senensibus datus 175
 Mosconia scriptoribus Romanis ignota 204. can quis aperuerit ibid.
 Moscoue fines 205
 Mosca urbs ibid.
 Moschi venundati ibid.
 Moschouitarum religio 204
 Muleamethis Scyrii origo & res gestae 251. 252
 Muleaffes Regno expulsus 235. restituitur ibid. in Germania ad Casarem 236. oculis à filio priuatus ibid. Philosphus eruditus ibid.
 Muleaffis Amida filius 236
 Muleaffis Tunetani Regis origo & ingenium 235. mors 236
 Musæctus Francesus Florentinus 34

N
 Nafes inuictus inuidia conficitur 14. Longobardos in Italiam accersuit ibid.
 Narses eloquentia militaris 15. ad Sophiam heram suam responso 14
 Narses pons 15. effigies ibid. laus ibid. victoriae ibid.
 Naatarum in Columbum seditio 125
 Neapolis obsessa à Lotrechio 195
 Nerius Vgucionis filius Laeæ Princeps 37
 Nicolaus Petilianus Præfatus 14. custodia elabatur ibid. Penetorum imperator 132. solers & fidus 134
 Nicolaus Piccininus Lucam à Florentinis defendit 84
 Nicolaus Tegrinus Castrucij vitam descripsit 41
 Nicolai Piccinini illustris fama 83. ingenium ibid. intemperans ibid. temerarius ibid. mors 85
 Nicolai Machiaveli petulantia in comitibus Castrucij vita 41
 Nogaretus Gallus vir impiger 34. Pontifici insuliat 35. exilio multatur ibid.
 Nola deditur 132

I N D E X

Nama quibus rebus inclitus 3. Romanus religionem inuexit ibid. sacerdotia Djs & flamines constituit ibid.
 Nama Pompilij prudentia 3. Regnum ibid. marmorea effigies in Vrbe ibid.
 Nuptiae celebres Mediolani 74

O
 Oeginus Gallorum Dux 129
 Octauirum Florentie suprema potestas 174
 Odettus Fufius Lotrechius 187. sua perbi vigoris ibid. seuis ibid. sui capitis 188. inconsultus ibid.
 Olgiati facinus 101
 Oranum 190
 Orcaeus Othomannus 71. inuictus 47
 Ottho Vicecomes animi patientie verum simulacrum 70. primus Mediolani Princeps 47. Turrianus edes solo aquauit 32. Archiepiscopus Mediolanensis 31
 Ottho Bontertius 57
 Othonis Vicecomitis figura 47
 Othomannica potentie primordia 71
 Othomannorum origo 70
 Orsa flumen 204
 Othomannicum imperium quando inciperit 71
 Othomannicum oppidum ibid.
 Othomannici imperij progressus ibid.

P
 Pæthi Medicibus infensi 103
 Pæthiana coniuratio in Medices 104
 Paganus Turrianus 31
 Pandulphus Petracinus Senensis mitis ordinis Nonarij ibid. Republicam prudenter administravit ibid. socerum ferro sustulit ibid. exitum sponte subit conseruande patrie ergo 173. Triuicuri Senis creati Petrucij astu ibid. filium sibi successorem destinat 174
 Pandulphus Malatesta 57
 Papiatarum de summo Pontifice opinio 33
 Paria insula 115
 Paulus Malatesta pronepos & pater 156. à Leone X. obruncatur iniuste 156. eius laus in re militari ibid.
 Paulus Sorocina 31
 Pauli Vitellij ingenium, res gestae, mors 96
 Pauli Ionij ibid.
 Paxa insula 216
 Perse Alexandrum assentione perducunt 5
 Persarum Reges 3. eorum ornatus ibid. regia 68. aurea & argentea moneta signo Sagittarij insignita 3
 Petrus Soderinus Florentie Dictator creatus 174. Curiam cum familia habitat ibid.

Petrus Medicus cur in exilium actus 123. paternae virtutis defensor ibid.
 Petrus Corbarius. Pseudopontifex 41
 Petrus Vbertus cognomento Asinus 26
 Petrus Aluarez rerum Abyssinarum explicator 235
 Petrus Nauarrus artifex, & arcium expugnator 190. miles gregalis ibid. Comes appellatur 191. capitus Gallo operam locat 190
 Petri Medicus ingenium 121. uxor 122. conatus irruiti 123. mors ibid.
 Petri Nauarri misera mors 191
 Philomela Vrbs capta à Friderico 23
 Philibertus Aurantius belli cupidus 194. Borbonio adhaesit 195
 Philibertus Aurantius strenuus belolator 195. exercitus imperator ibid. glande vulneratus ibid.
 Philippus Sanguinatus Gallus 40
 Pij 11. Pontificis conatus 94
 Pile ludus 99
 Piratae noui Orbis 125
 Pisani in Vgacionem tyrannum 37
 Pijcia Galeati Vicecomitis morte notabilis 48
 Pistorium à Castruccio obsessum 40
 Pompeij Columna Cardinalis ingenuus 196
 Pompeij Vita à Louio descripta ibid.
 Pontifex captus 195
 Porta ferrea 68
 Praetorium Florentinum vnde edificatum 25
 Praeusa olim Nicopolis 216
 Principes quae res plerisque perdat 96
 Promontorium Viride 124. bona spei ibid. & 149
 Prosper Columna pater Italarum 164. mitis & humanus ibid. captus à Gallis ibid.
 Prosperi Columnae habitus corporis ibid. mors 165
 Prussia Vrbs Bituniae caput 71
 pugna Sigismundi cum Celebino 74.
 Turcarum & Christianorum ad Nicopolim 72. inter Guelphos & Gibellinos 25
 pugna funesta ad Arbiom 26
 Pusterla familia Mediolani 31
 Pyrrhus Rex tegula à muliere deiectus occiditur 6
 Pyrrhus Stipicianus à Cesare donatus meriti ergo 237. eius cum Vastio contentio apud Casarem 238. ex Baleonea familia 237. obsidione clarus ibid.
 Pyrrhi in re militari praecellentia 6.
 marmorea statua Romae 7

R
 Ramundus Cardonius 39
 Raphael Riarius 104
 Regna clargiri Romanum est 1
 Reguli

I N D E X

Reguli Itali qui sacro bello nomen deserant 17. 18
 Rha flumen 68
 Rhinoceros, & eius figura 150
 Rhinocerotis & Elephantis inimicitia ibid. & 151
 Ripens 10
 Robertus Rex Casarem à Roma expulit 45. vulneratus in praelio 45. Genuam defendit ibid.
 Roberti Regis pater 44
 Roberti Neapolitani Regis ingenium ibid. virtutes ibid. opera 45. bella ibid. auctoritas in Italia ibid. literae 45. mors & sepulchrum & effigies ibid.
 Rodulphus Pius Cardinalis eruditus 131
 Rodericus Borgia, postea Alexander VI. 131
 Romulus Marte genitus 1. auctor militaris discipline ibid. quando regnauit 2. se Romanis Deum fuisse vt ostendit 1. Vbi decesserit 3. turbine ademptus in coelum 1
 Romuli opera ibid. augusta imago 29 ibid. marmorea statua in Vrbe ibid.
 Roma omnium gentium libera patria ibid.
 Romae capta vindicta 196
 Romanus popul. religione mitigatus 3
 Romanum est, Regna dare 1. & Regna clargiri ibid.
 Romani tributum Aethiæ pollicentur 11
 Romani Pontifices cultum ab Hebraeis accepisse 3
 Romanorum in hostem Annibalem uibile decretum 8
 Romanum oppidum in Euganeis 28

S
 Sacramentum Vicecomes 60
 Sacram bellum 17. 18
 Saladinus Rex Aegypti 19. eius virtutes ibid. prudentia ibid.
 Saladini mors & testamentum 20. fides & reuerentia ibid. effigies vbi inueniatur ibid.
 Saleucus Archipirata 216
 Samarcanda Vrbs 67
 Sanctus Bentiuolus vir probus 171
 Sarra Columna in syluis vagatur pro fugus 34. à praedonibus captus, no agnitus Masiliam ducitur ibid. redimitur ibid. exul 35
 Sarra Columna generosus animus 33. effigies vbi 29
 Saxonarole damnato fauentes, Mediceis insensit 174
 Scalgerorum origo 41. domus, mansiones 42. illustre hospitium insigne virorum 37. hospites 42
 Scanderbechus cur appellatus 94. eius educatio & virtus ibid. eius facinus singulare ibid.

Scanderbechus Neapolitano Regi opem tulit ibid.
 Scanderbechi virtus 93. mortui opinio apud Turcas 96
 Sebenderbassa 138
 seculorum malignitas 91
 Selymus seuis 159. ingens ibid. Hismaëlem Sophi vicit, Sulehanos delectit ibid. Tomambeium suspensit 160. crudelis moritur ibid.
 Senatus Romanus à Romulo lectus & institutus 1
 Seruorum in Mamalucos coniuratio 112
 Sfortia Grisonibus & Heluetijs se committit 130
 Sfortie & Braccij genus 78. ingenium ibid.
 Sfortie & Braccij congressus amicus 79
 Sfortie mors 80
 Sfortiarum & Tamerlanis comparatio 69
 Sciabania 68
 Scipio diuine stirpis à populo creditus 8
 Scipio inuidia domitor ibid. cuius optimus 9
 Scipionis maioris virtus 8. mors 10. epitaphium ibid.
 Scipionem Piratae colant 9
 Scytharum nobiles familiae quatuor 71
 Simon Tosa Florentinus 41
 Simon Horriganus Insulber 129
 Sinas Archipirata 216. cognomento Iudaeus, naualis rei peritissimus 226. classen in Rubro mari edificat ibid. Smirnae natus ibid.
 Sigismundus Bohemiae & Hungariae Rex 72. Caesar Augustus 74. suam sibi secundam consulit ibid.
 Sigismundi Poloniae Regis felicitas 232. victoriae ibid. filij seruatur ibid. stirps ibid. filij ibid.
 Soderinus Dictator quibus fauerit 175. à quibus maximo oppugnatus ibid. Gallis fauet 176
 Soderinus quibus rebus offendit patritios 174. in exilium Ragusianum missus 176. Romae gratus hospes ibid.
 Soderinus Cardinalis ibid.
 Soderini exequiae 177
 Solymanus Turcarum Satrapes 19
 Solymani Othomanni virtus & felicitas 245. 246. bella 246
 Sophie Augustae imprudentia & liuor 14
 Sophi cum Solymano bellum 247. stirps 248
 Spineta Malaspina 37
 Springarde 97
 Stagia oppidum 34
 Stellamons 68
 Stellata oppidum 110

Stephanus Maylatius 199
 Stephanus Columna à Petrarca celebratus 34
 Stuardae familiae nobilitas in Scotia 213
 Sulibania 68
 Sulebani Praetorianorum capitis tegumentum 8
 supplicium coniuratorum Florentie sumptum 105

T
 Tadius Regulus 30
 Talsimanus Sacerdos Turcarum 71
 Tammus Sophus Persarum Rex 247
 Tamerlanus se iram Dei vindicantis esse asserbat 69. terror & diuites Orientis 67. ex Aegypto inuadendo abstinerit 69
 Tamerlani genus 67. figura & virtus ibid. pugnandi mos 68. exspectatio ibid. de praelio iudicium ibid. nannanitus in Baiazetem ibid. de emmanitate eius prudens responsum ibid. exercitus ibid. mors Cometa huiusmodi praecedit 69
 Tartari Aetij Principes 35
 Tartaria capitis supplicio affectus 60
 Tartarorum victus 69. mos sagittarum 68
 Taurisium Sophi regis capta 247
 Temir Cuthlus 67
 Thomas Hauardus Norfolcius Dux carceri post re gestam additus 249
 Tigridis descriptio 112
 Tissaphernes Sagittarij Persicis corosus 3
 Tomambeus vltimus Sulibanus 146. captus suspenditur 147
 Torielli 57
 Totilus Taurisij Rex appellatus 12. Regem optimam famam aquauit ibid. Romanum cepit 13. moderatè victoria vsus ibid. à Narsete victus & occisus ibid.
 Totila eximia forma 12. prima victoria 13. clementia in victorij ibid. iustitia 13
 Transfugae Selymo victoriam parant 147
 Transyluania hodie, olim Dacia 199
 Tribus diuisa Romana ciuitas 1
 Tribullis seruus facinus 71
 Tristanus Acunius 149. Elephanum Romanum duxit ibid. munera quae Pontifici dedit ibid. quas adierit noui Orbis prouincias 149
 Tristani Acunij navigationes ibid.
 Triuultius Sfortianus inimicus 129
 Triuultius Sfortianus aduersarius 147. eius uxor ibid.
 Turacambi 71
 Turca in Thraciam 71
 Turcarum in Europam primus traiesus ibid. in Tartaros strages 68
 Turcarum Imperatorum imagines 71

ad Iouium peruenierint 70
 Turriana familia Belgica 30
 Turriane familie origo ibid.
 Turriani Guelphi 26
 Turrianorum gentilitia signa 31
 Tyrannus 172. astutus & solers 173
 Tyranni tres 170
 Tyrannum equitum institutio 109
 Tyrinus antistes belli sacri scriptor in corruptus 18

V

Vallis Saxina 30
 Vallis Saxinae argenti fodinae. ibid.
 Vbertus Pallaucionus 57
 Venatio syluestrium equorum mortalis & cur 165
 Venetiae Italiae decus 11
 Venetae urbis primordia ibid.
 Venetorum et Ligurum laus 19. bella in continenti 83
 Vesta Dea Virgines à Numa institutae 3. annum duodecim mensium ab eodem ibid.
 Vgo Banarus 45

I N D E X.

Vgo Moncata Eques Rhodius 189. Siciliae praefectus ibid. captus à Galis ibid. dolosus 142
 Vgonis Moncatae genus 188. fortuna & militia ibid.
 Vguccio Pisanorum imperator 35. dominus creatur ibid. in tyrannum evadit 36. Lucenses aggreditur ibid. Lucae Princeps effectus ibid. victoria potitur ad Montecatium ibid. Castruceum tollere statuit 37. cibi vorax & capacissimus ibid. profugus ad Canem Scaligerum. ibid. dominatum vno prandio amisit ibid.
 Vguccionis Fagiolani patria & familia 35. Gibellinus ibid. pugnax ibid. prandium 37. voracitas & in eam somnia ibid.
 Vguccionis forte factum 36. effigies 37. mors ibid.
 Vrici Ciliensis mors 113
 Vicecomites Gibellini 46
 Vicecomitum familiae fundamenta 31
 Victorinus Soderinus auarus 176

Victoria nobilis Castrucei 39
 Victoria Gibellinorum memorabilis 36. 37
 Victoria Caroli II X. stupenda 117
 victorias primo impetu saepe parari 110
 Vincentius Capellius Venetae elasis praefectus 215
 Virginius Virsinus 123. Anguillarum comes 70. captus 142
 Virtutis vis apud Rom. aestimata 8
 Vitelliorum fratrum disciplina militaris 117
 Vitellocius Vitellius strangulatus 121
 Vitelloj Vitellij phalangis peditum in Italia inuentor ibid.
 Vitiges Gothorum Rex captus 12
 Volga flumen 68
 Vrbes in Euganeis ab Attila tuastatae 11
 Virsi à Columnijs superati 142
 Virsuncassanes à Turca superatus 108

Z

Zagattij 68
 Zeminiqui 125

F I N I S.

